

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ДИМОГЛОВА ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК: 378.6.09:[656.071.1:005.336]](477)(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО
ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ
МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ**

011 – освітні, педагогічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей та результатів інших авторів мають посилання на відповідне посилання

_____ О.В. Дімоглова

Науковий керівник: Звєкова Вікторія Корніївна, кандидат педагогічних наук,
доцент

ІЗМАЇЛ – 2022

АНОТАЦІЯ

Дімоглова Ольга Володимирівна. Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. – Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Ізмаїл, 2022.

У дисертації представлено результати дослідження проблеми формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків, що дало можливість побудувати модель цього процесу як педагогічну систему, розробити та експериментально перевірити педагогічні умови цієї системи у професійній підготовці бакалаврів, майбутніх суднових механіків.

У дисертаційному дослідженні розкрито авторське розуміння професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту та його базові параметри (критерії, показники діагностування). Поняття *«професійний імідж майбутнього суднового механіка»* обґрунтовано як *професійний рівень фахівця, що формується й відтворюється у процесі професійної діяльності та максимально забезпечує реалізацію основної мети майбутніх суднових механіків морського транспорту щодо кар'єрного зростання.*

Обґрунтовано такі компоненти професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту:

мотиваційно-цільовий (професійна вмотивованість, задоволення матеріальних потреб, мотив до досягнення іміджу, налаштованість на побудову конкурентоспроможності та взаємовідносин у судновому екіпажі);

рефлексивний (аналіз та оцінювання власної професійної діяльності (самодіагностування), здатність корегувати власні недоліки, актуалізація базових професійних знань курсантами для посадового зростання);

змістовний (знання сучасних інформаційних технологій, знання з англійської мови у фаховій діяльності, знання основ життєдіяльності у

суднових багатонаціональних екіпажах, знання «Soft skills» та «Hard skills» у професійному середовищі;

комунікативно-діяльнісний (вміння спілкуватися та самопрезентувати себе під час працевлаштування, прояв креативних здатностей, самовдосконалення та формування наукової ерудиції у питаннях морської інженерії).

Обґрунтовано та експериментально перевірено модель формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі професійної підготовки. Основними її блоками є такі:

методологічний (містить мету та підпорядковані їй основні завдання щодо формування професійного іміджу суднових механіків згідно з провідними положеннями компетентнісного, контекстного, суб'єктно-діяльнісного, культурологічного та системного методологічних підходів та педагогічних принципів його формування (соціальної активності, безперервності освіти, поєднання теорії з практикою, орієнтації на майбутню професійну діяльність, індивідуалізації та студентоцентризму, діалогічності, науковості, контекстності, міжпредметності);

змістовний (компоненти професійного іміджу майбутніх суднових механіків і навчальні дисципліни, які забезпечують його формування);

суб'єкт-суб'єктний (містить процес взаємодії науково-педагогічних працівників, роботодавців зі здобувачами освіти);

діяльнісний (містить авторську методiku та форми, методи, види навчальних занять і засоби формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі фахової підготовки);

діагностувально-результативний (містить критерії і показники діагностування сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту; рівні його сформованості (низький, середній, високий)).

Розроблено методiku та вдосконалено методичні аспекти формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі фахової

підготовки. Основні етапи методики такі: підготовчий; технологічний; результативно-корекційний. Основу її реалізації становить спеціальний курс «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту».

Розроблено критерії та показники діагностування сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту:

професійно-мотиваційний (професійні якості, професійна вмотивованість до розв'язання інженерних проблем у критичних ситуаціях, налаштованість до самоформування як майбутнього суднового механіка морського транспорту);

когнітивний (критичне мислення, здатність генерувати ідеї, образність, комунікативні та лідерські навички та вміння);

операційний (іншомовні навички та вміння, інформаційні навички та вміння в експлуатації двигунів внутрішнього згоряння, навички та вміння в основах життєдіяльності в суднових багатонаціональних екіпажах, уміння використовувати набуті «Soft skills» та «Hard skills» у професійному середовищі);

іміджево-поведінковий (наукова ерудиція в питаннях морської інженерії, орієнтація в інформаційному просторі, подолання мовного та мовленнєвого бар'єрів, формування спеціальної компетентності згідно з Конвенцією про підготовку і дипломування моряків та несення вахти, здатність до самопрезентації).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

вперше:

теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі професійної підготовки (цілеспрямоване мотивування здобувачів освіти до формування професійного іміджу; педагогічне моделювання формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту; доповнення змісту навчальних дисциплін, які забезпечують формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків згідно з Конвенцією про підготовку і дипломування моряків та несення вахти;

застосування коуч-технологій для формування професійного іміджу суднового механіка морського транспорту в інноваційно-освітньому середовищі);

спроектовано модель формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі професійної підготовки, що охоплює взаємопов'язані блоки (методологічний, суб'єкт-суб'єктний, змістовний, діяльнісний, діагностувально-результативний); визначено критерії і показники діагностування сформованості їх професійного іміджу: професійно-мотиваційний, когнітивний, операційний, іміджево-поведінковий, а також подано характеристику рівнів його сформованості (низький, середній, високий);

удосконалено зміст поняття «професійний імідж майбутнього суднового механіка» шляхом конкретизації та доповнення його змісту ціннісними настановами для суднових механіків у професійній діяльності та їх адаптацією у багатонаціональному екіпажі морського судна як головного чинника конкурентоспроможності на морському ринку праці;

дістало подальшого розвитку методичні аспекти формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту; зокрема, з цією метою розроблено спеціальний курс «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту», що розширило їх знання та набуття вмінь від суто фахових до іміджоспрямованих.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в реалізації педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту шляхом упровадження основних результатів дослідження в освітній процес, методичних рекомендацій щодо формування професійного іміджу, спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту», навчально-методичних орієнтирів проведення практичних занять на навчально-тренажерному судні «Новий Донбас», систематизації наукових курсантських гуртків, доповнення змістовних розділів фахових навчальних дисциплін; організації коуч-семінарів.

Отримані результати дослідження можуть бути використані в системі професійної підготовки бакалаврів, а також на курсах підвищення кваліфікації фахівців морського транспорту.

Ключові слова: майбутній судновий механік, професійний імідж, педагогічні умови, мотивація, морський транспорт, Конвенція ПДНВ, заклад вищої морської освіти, коуч-технології, інноваційно-освітнє середовище, компетентність, модель.

ABSTRACT

Dimoglova O. V. Pedagogical conditions for the professional image formation of future marine engineers. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences. – Izmail State University of Humanitarian, Izmail, 2022.

The dissertation presents the results of research on the problem of forming the professional image of future marine engineers, which allowed to build a model of this process as a pedagogical system, to develop and experimentally test pedagogical conditions - the content of this system in training bachelors, future marine engineers.

The dissertation study has revealed the author's understanding of the phenomenon of the professional image of future marine engineers and its basic parameters (criteria, diagnostic indicators). The concept «professional image of future marine engineers» is interpreted as *the professional level of a specialist, which is formed and reproduced in the process of professional activity and maximally ensures the realization of the main goal of the marine engineers for career growth.*

Substantiation has been provided for the features of such components possessed by professional image of future marine engineers:

motivational and goal-oriented (professional motivation, satisfaction of material needs, motivation to achieve the image, determination to build competitiveness and mutual relations in the ship's crew);

substantive (possession of modern information technologies, use of knowledge of English language in professional activities, knowledge of the basics of life in multinational ship crews, the ability to use the acquired "Soft skills" and "Hard skills" in the further professional environment;

communicative and functional (mastery of modern information technologies; the ability to communicate and self-present oneself during employment, the manifestation of creative abilities, self-improvement and the formation of scientific

erudition in matters of marine engineering; the ability to use acquired «Soft skills» and «Hard skills» in a professional environment;

reflexive (analysis and assessment of one's own professional activity (self-diagnosis)), ability to correct one's own shortcomings, acquisition of basic professional knowledge by cadets for further professional growth.

The model for the formation of the professional image of future marine engineers in the process of professional training has been substantiated and experimentally tested. Its main blocks are *methodological* (contains the goal and the main tasks subordinated to it to form the professional image of marine engineers in accordance with the leading provisions of competence, contextual, subject-activity, cultural, systemic methodological approaches and pedagogical principles (social activity, continuity of education, combination of theory and practice, orientation to future professional activity, individualization and student-centeredness, dialogicity, scientificity, contextuality, intersubjectivity)); *subject* (contains the process of interaction between the teachers, employers and students; *organizational and substantive* (contains provisions on the components of the formation of the professional image of future marine engineers); *activity* (contains the author's methodology and forms, methods and means of formation of the professional image of future marine engineers in the process of professional training); *diagnostic-resultative* (contains criteria and indicators for diagnosing the formation of the professional image of future marine engineers; levels of its formation (low, medium, high)).

Methodology has been developed and methodical aspects regarding formation of the professional image of future marine engineers in the process of vocational training have been improved. The main stages of the methodology are as follows: preparatory; technological; result-corrective. The basis of its implementation was the special course «Fundamentals of the professional image of marine engineers».

The criteria and indicators for diagnosing the formation of the professional image of future marine engineers have been developed:

professional and motivational (professional qualities, professional motivation to solve engineering problems in critical situations, willingness to self-form as a future marine engineer);

cognitive (critical thinking, ability to generate ideas, imagination, communication and leadership skills and abilities);

operational (foreign language skills and abilities, information skills and skills in the operation of internal combustion engines, skills and abilities in the basics of life in multinational ship crews, the ability to use the acquired "Soft skills" and "Hard skills" in a professional environment);

image-behavioral (scientific erudition in marine engineering issues, orientation in the information space, overcoming language and speech barriers, formation of special competence in accordance with the International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978, ability to self-present).

The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that *for the first time*:

- the pedagogical conditions for the formation of professional image of future marine engineers in the process of vocational training are substantiated, namely: (purposeful motivation of cadets to form the professional image; pedagogical modeling of the formation of the professional image of future marine engineers; supplementing the content of educational disciplines, which ensure the formation of the professional image of future marine engineers in accordance with the International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers; application of coach technologies to form the professional image of marine engineers in innovative and educational environment);

- a model for the formation of the professional image of future marine engineers has been implemented, which includes interrelated blocks (methodological, subject, organizational-content, activity, diagnostic-resultative); the criteria and indicators for diagnosing the formation of the professional image of future marine engineers were determined: professional-motivational, cognitive, operational, image-

behavioral, and the characteristics of the levels of the formation of the professional image of future marine engineers were characterized (low, medium, high);

- the content of the concept of «professional image of the future marine engineers» was improved by concretizing and supplementing the content of value instructions of marine engineers in professional activities and in the multinational crew of a vessel as the main factor of competitiveness in the maritime labor market;
- further development was ensured for methodical aspects for the forming of professional image of future marine engineers; in particular, for this purpose, a special course «Fundamentals of the professional image of marine engineers» was implemented, which expanded their knowledge and acquisition of skills from purely professional to image-oriented ones.

The practical significance of the obtained research results lies in the implementation of pedagogical conditions for the formation of professional image of future marine engineers by implementing the main results of the study in the educational process, guidelines for professional image, special course «Fundamentals of professional image of marine engineers» <https://classroom.google.com/u/1/c/NDUzNjA5NTY0Nzk3>, educational and methodical guidelines for conducting practical courses at the training vessel «New Donbas», supplemented by the content sections of professional disciplines; organization of coaching seminars <https://drive.google.com/drive/u/0/folders/12I7pGPbU9NOichH1IGbiT5jLK3G1KLv> b.

The obtained results of the research can be used in the system of professional training of bachelors, as well as in advanced training courses for maritime transport specialists.

Keywords: future marine engineers, professional image, pedagogical conditions, motivation, maritime transport, STCW Convention, maritime institution of higher education, coaching technologies, innovation and educational environment, competence, model.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, опубліковані в наукових виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах даних Web of Science або Scopus:

1. Dimoglova O. V., Maksymov S. B., Herhanov L. D. Strategic approaches to the formation of professional image of specialists in the conditions of implementation of the model of water transport companies development. *Scientific Bulletin of Naval Academy*. Romania, 2020. Vol. XXIII. P. 159–165. URL: https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85100812845&origin=AuthorNamesList&txGid=9fa92c9192e72489b148960741df7fce&isValidNewDocSearchRedirection=false&featureToggles=FEATURE_NEW_DOC_DETAILS_EXPORT:1 (дата звернення : 27.11.2020). (Наукометрична база даних *Scopus*).

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

2. Герганов Л. Д., Дімоглова О. В. Експериментальна перевірка методики реалізації моделі формування професійного іміджу майбутніх судномеханіків морського транспорту. *Імідж сучасного педагога*. 2022. Вип. 5 (206). С. 45–52. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5\(206\)-45-52](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5(206)-45-52) (дата звернення : 10.12.2022). (Наукометричні бази даних: *CrossRef, Index Copernicus, BASE, Google Академія, WorldCat, OpenAIRE, Наукова періодика України*).

3. Герганов Л. Д., Дімоглова О. В. Особливості формування іміджу суднових механіків за результатами компонентно-структурного аналізу професійної підготовки у морських ЗВО. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2020. Вип. 4 (133). С. 64–70. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/10437/1/Gerganov.pdf> (дата звернення : 03.05.2021). (Наукометричні бази даних: *Google Scholar, ULRICHSWEB Global Serials Directory, CrossRef, Polska Bibliografia Naukowa (PBN), Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), Scientific Indexing Services (SIS), Directory of Open Access Journals, Index Copernicus/ICI Journals Master List*). DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2020-4-8>.

4. Дімоглова О. В., Звєкова В. К. Вплив сучасних методів викладання фахових дисциплін у морських закладах освіти на професійний імідж майбутніх моряків. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 48. С. 97–104. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/245> (дата звернення : 19.09.2020). (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus; Google Scholar; Eurasian Scientific Journal Index (ESJI); Researchbib Journal Index and Archive (ResearchBib); Scientific Indexing Services*).

5. Дімоглова О. В. Контекстний підхід у формуванні професійного іміджу майбутніх судових механіків : реалії та перспективи. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 42. С. 56–59. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/382> (дата звернення : 16.08.2020). (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus; Google Scholar; Eurasian Scientific Journal Index (ESJI); Researchbib Journal Index and Archive (ResearchBib); Scientific Indexing Services*).

6. Дімоглова О. В. Особистісно-професійна роль викладача вищої школи у формуванні професійного іміджу майбутнього фахівця морського транспорту. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. Вип. 39. С. 25–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvidgu_2018_39_6. (дата звернення : 10.11.2019). (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus; Google Scholar; Eurasian Scientific Journal Index (ESJI); Researchbib Journal Index and Archive (ResearchBib); Scientific Indexing Services*).

7. Дімоглова О. В. Педагогічні умови щодо формування ділової репутації сучасного фахівця морської галузі на засадах міжкультурної комунікації. *Молодий вчений*. 2018. № 5. С. 37–41. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/5/10.pdf>. (дата звернення : 02.10.2019). (Наукометричні бази даних: *ScholarGoogle, OAJI, Research Bible, Index Copernicus*).

8. Дімоглова О. В. Розвиток сфери професійних компетенцій майбутніх суднових механіків : міжнародні вимоги і сучасні підходи. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2021. Вип. 56. С. 96–102. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/491>. (дата звернення : 13.12.2021). (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus; Google Scholar; Eurasian Scientific Journal Index (ESJI); Researchbib Journal Index and Archive (ResearchBib); Scientific Indexing Services*).

9. Zvekova V. K., Dimoglova O. V. Component-structural analysis of image formation of future marine engineers in higher education institutions. *The scientific heritage*. (Budapest, Hungary). 2020. Vol. 3, № 47. P. 17–20. URL: <http://www.scientific-heritage.com/wp-content/uploads/2020/09/VOL-3-No-47-47-2020.pdf> (дата звернення : 16.12.2020). (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus; Quality Factor; Slideshare; Calameo; ISSUU; ISI; General Impact Factor (GIF), Academic Resource Index; ZENODO; Scientific Journal Impact Factor; Scientific Indexing Services (SIS); Ijifactor Indexing; Cosmos*).

Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

10. Дімоглова О. В., Домбровський В. А., Афанасенко М. Р. Професійна мотивація курсантів морського транспорту до успішної фахової діяльності. *Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту : матеріали X міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 12-13 грудня, 2019 р.)*. Ізмаїл, 2019. С. 76–79.

11. Дімоглова О. В. Застосування принципу діалогічності на практичних заняттях для курсантів спеціалізації «Експлуатація суднових енергетичних установок (на прикладі навчальної дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням»)). *Інноваційні підходи розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 12 квітня 2019 р.)*. Ізмаїл : ДІ НУ «ОМА», 2019. С. 69–72.

12. Дімоглова О. В. Інноваційні освітні технології у вивченні іноземної мови студентів вищих морських навчальних закладів, як новий стиль життя. *Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи* : зб. матеріалів III-ї міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дрогобич, 23 жовтня 2017 року). Дрогобич, 2017. С. 163–165.

13. Дімоглова О. В. Коучинги як запорука формування професійного іміджу майбутніх судномеханіків. *Інноваційні підходи розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення* : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 28 червня 2021 р.). Ізмаїл, 2021. С. 368–371.

14. Дімоглова О. В. Побудова процесу підготовки майбутніх фахівців морської галузі на засадах технологій контекстного навчання. *Стратегічні імперативи сучасного менеджменту та актуальні проблеми соціально-психологічного розвитку компетентнісних якостей фахівців морської галузі* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 15 лютого 2018 року). Ізмаїл : ДІ НУ «ОМА», 2018. С. 45–47.

15. Дімоглова О. В. Роль викладача іноземних мов у морській галузі під час дистанційного навчання. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали XXXIX всеукраїнської наукової інтернет-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 28 січня 2018 р.). Переяслав-Хмельницький, 2018. С. 111–113.

16. Дімоглова О. В. Структурні компоненти формування професійного іміджу майбутніх судових механіків у морських закладах освіти. *Інноваційні підходи розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення* : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 24 квітня 2020 р.). Ізмаїл, 2020. С. 81–84.

17. Дімоглова О. В. Теоретичні засади формування професійного іміджу судових механіків морського транспорту. *Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту* : матеріали IX міжнар.

наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 6-7 грудня 2018 року). Ізмаїл : ДІ НУ «ОМА», 2018. С. 49–52.

18. Дімоглова О. В., Маларьова Н. О. Формування цифрової компетентності майбутніх суднових механіків морського транспорту. *Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту* : матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 3-4 грудня, 2020 року). Ізмаїл, 2020. С. 382–384.

19. Тарасенко Т. В., Дімоглова О. В. Система професійної підготовки майбутніх суднових механіків в Україні. *Сучасні енергетичні установки на транспорті і технології та обладнання для їх обслуговування* : матеріали 10-ої міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 12-13 вересня 2019 р.). Херсон, 2019. С. 311–314.

20. Dimoglova O. Analysis of the present state of marine engineers` professional training. *Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Діалог культур як чинник інтеграції* : матеріали IV-ї міжнар. наук.-практ. конф. (м. Варшава, 28 лютого 2019 р.). Варшава, 2019. С. 71–72. https://dSPACE.UZHNU.EDU.UA/jspui/bitstream/lib/23807/1/Suchasni_Februar_2019.pdf.

21. Dimoglova O. The Project-based method as innovative approach in teaching foreign languages for future specialists of marine industry. *Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту* : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 7 грудня 2017 р.). Ізмаїл : ДІ НУ «ОМА, 2017. С. 57–59.

22. Herhanov L., Dimoglova O. Modern digital technologies implementation in marine engineers professional training and it`s influence on their image formation. *Sea Conf 2021 : Proceedings of the 7 th International Scientific Conference SEA-CONF 2021 (Constanta, 21–21 May, 2021)*. Constanta, 2021. P. 49–56.

23. Tarasenko T., Dimoglova O. On-line learning effectiveness to future navigators in pandemic conditions. *Preocupări contemporane ale criminologiei, dreptului și psihologiei în condiții de pandemie*: Proceedings of the International

Conference (Chisinau, 30 November 2020). Chisinau : Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2020. P. 172–175.

24. Tarasenko T., Zalozh V., Dimoglova O., Maksymov S. Implementation of the scope of energy efficiency into training programs for bachelor's level seafarers. *Harmonisation of the ukrainian and european higher education systems : changes and challenges* : Proceedings of the international scientific-practical conference (Klaipeda, 17 January 2019). Klaipeda : Lithuanian Maritime Academy, 2019. P. 25–26.

***Опубліковані праці, що додатково відображають наукові
результати дисертації***

25. Дімоглова О. В. Спеціальний курс «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» / [уклад. Дімоглова О. В.]. м. Ізмаїл, 2019. 124 с.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	20
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ	28
1.1. Професійний імідж фахівця як науково-педагогічна проблема	28
1.2. Професійний імідж майбутніх суднових механіків у закладах морської освіти: поняття, зміст, структура	38
1.3. Особливості професійної підготовки та своєрідність іміджевої підготовленості майбутніх суднових механіків морського транспорту	47
Висновки до розділу I	56
Список використаних джерел у розділі I.....	57
РОЗДІЛ II ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	80
2.1. Загальна методика дисертаційного дослідження щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту.....	80
2.2. Обґрунтування педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту.....	97
2.3. Модель формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту	130
Висновки до розділу II.....	141
Список використаних джерел у розділі II.....	143
РОЗДІЛ III ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ.....	154
3.1. Методика експериментального дослідження щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту.....	154
3.2. Критерії діагностування сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту.....	167

3.3. Порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту.....	177
3.4. Методичні рекомендації щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі фахової підготовки	191
Висновки до розділу III.....	204
Список використаних джерел у розділі III	206
ВИСНОВКИ.....	210
ДОДАТКИ	214

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Конвенція ПДНВ – Міжнародна Конвенція з підготовки і дипломування моряків і несення вахти 1978 року (з поправками);

ЕГ – експериментальна група;

КГ – контрольна група;

ІМО – Міжнародна морська організація;

ЗВО – заклад вищої освіти;

ОПП – освітньо-професійна програма;

УСТСіК – Управління судновими технічними системами і комплексами;

ПрАТ «УДП» – Приватне акціонерне товариство «Українське Дунайське Пароплавство»;

ООН – Організація Об'єднаних Націй;

ЮНКТАД – Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД);

ОК – освітній компонент;

СК – спеціальні компетентності;

НКГ – науковий курсантський гурток;

ЦПГ – циліндрово-поршнева група;

НТС – навчально-тренажерне судно;

НПП – науково-педагогічний працівник;

ДВЗ – двигун внутрішнього згоряння;

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології;

САПР – система автоматизованого проектування;

РН – результат навчання;

НУ «ОМА» – Національний університет «Одеська морська академія»;

МАРПОЛ – Міжнародна конвенція із запобігання забрудненню з суден 1973 року;

СОЛАС – Міжнародна конвенція з охорони людського життя на морі 1974 р.

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження зумовлюється динамікою євроінтеграційних процесів, розбудовою громадянського суспільства та збільшенням зарубіжних контактів України з морськими державами світу, що позначається на модернізації вітчизняної морської галузі та підвищує необхідність до особистісно-професійної підготовки фахівців морського транспорту. З огляду на те, що за сучасних умов суттєво загострюється соціально-педагогічна проблема у соціальній відповідальності закладів освіти перед українським соціумом щодо формування професійного іміджу фахівця, підвищується роль вищої школи у становленні його конкурентоздатності на ринку праці, а також у зв'язку з використанням у фаховій діяльності професійної іноземної мови в багатонаціональних екіпажах.

Саме тому на часі підготовка майбутніх суднових механіків морського транспорту, здатних здійснювати пошуки нових, більш конструктивних шляхів до розв'язання професійних завдань в умовах сучасного цифрового й полікультурного соціуму. Відповідно до цього актуалізується пошук інноваційних підходів до формування професійного іміджу в майбутніх суднових механіків у процесі їх базової вищої освіти.

Проте, незважаючи на вагомі наукові результати проведених досліджень щодо іміджу як педагогічної категорії, теоретико-методологічних та інструментальних засад його формування у фахівця, поза увагою дослідників ще й досі залишається проблема професійного іміджу саме суднових механіків морського транспорту, яка потребує наукового осмислення та визначення конструктивних підходів до розробки педагогічної підсистеми «техніка-людина-середовище», а саме: створення педагогічного інструментарію, пристосування його до процесу професійної підготовки та опанування здобувачем освіти раціональних алгоритмів освітньо-професійної діяльності, а також здатності до усунення несприятливих факторів середовища.

Проблема професійного іміджу фахівців не є новою у професійній педагогіці. Насамперед теоретичні та методичні розробки з іміджології було представлено у працях таких вчених-засновників як Н. Барна [10], А. Панасюк [128], А. Панфілова [129], Г. Почепцов [136], Т. Хомуленко [91], В. Шепель [182].

Слід зауважити, що багато зарубіжних учених зробили внесок у розвиток цієї галузі, зокрема П. Берд [15], К. Боулдінг [193], Е. Гоффман [195], Б. Джі [53]. Достатню кількість науково-методичної літератури з іміджології розробили В. Бугрим [30], І. Ковальова [80], І. Колосовська [83], В. Маценко [104], Л. Сущенко [160], Л. Хавкіна [173]; професійний імідж педагога був предметом дослідження багатьох науковців, таких, як О. Бекетова [13], В. Бондаренко [25], Т. Довга [57], А. Калюжний [74], М. Навроцька [114], І. Ніколаєску [117], Н. Прус [140], І. Размолодчикова [144], Л. Серман [150], А. Череднякова [177], В. Черепанова [178], П. Шермет [183]; професійний імідж фахівців виділяється у наукових доробках С. Болсун [20], А. Кононенко [85], А. Коркішко [86], О. Митцевої [107], Ю. Палехи [127], Н. Савченко [148], Н. Ушакової [174]; іміджем керівників та лідерів займалися Л. Возна [32], О. Долженков [59], Н. Заєць [64], А. Ільянова [71], Т. Скрипаченко [154], Л. Пшенична [142].

Професійною підготовкою фахівців морської галузі займалися І. Ганношина [37], Л. Герганов [40], О. Даниленко [50], О. Дягілева [60], М. Міюсов [110], О. Мельник [199], М. Мусоріна [111], І. Склярєнко [153], О. Тимощук [166], В. Чернявський [180]; психологічною складовою підготовки моряків – О. Сорока [157], М. Корольчук [87], Д. Осадчук [125], А. Побідаш [132]; професійною підготовкою судноводіїв, зокрема комунікативною компетентністю – М. Бабишена [7], О. Роменський [146], О. Тимофеева [164], Є. Бондаренко [23], С. Глікман [42], В. Смелікова [155]; формуванням інформаційної культури – О. Безбах, М. Шерман [184]; професійною підготовкою суднових механіків – С. Волошинов [33], О. Дендеренко [51],

У. Ляшенко [98], В. Шарко [181], А. Юрженко [189]. Іміджем інженерів займалися такі вчені, як О. Мазоренко [101], О. Марченко [103].

Основні аспекти розкриття сутності коучингу відображено у працях зарубіжних (М. Аткинсона [4], У. Голлві [196], С. Канніо [75]) та вітчизняних учених (Т. Борової [27], О. Нежинської [115]). Разом з тим проблема формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту не була предметом окремого дослідження.

Ознайомлення з результатами наукових досліджень і праць вітчизняних і зарубіжних учених та практичним досвідом формування професійного іміджу в морській галузі суднових механіків дало змогу виявити низку суперечностей, що мають місце в освітньому процесі вищих морських закладів освіти, в яких здійснюється підготовка суднових механіків, між:

підвищеними вимогами Міжнародної морської організації (ІМО) до професійної підготовки фахівців морського транспорту і недостатнім рівнем сформованості професійного іміджу вітчизняних моряків;

змістом до підготовки конкурентоздатних суднових механіків та недостатнім навчально-методичним розробленням цього напрямку у вітчизняних закладах вищої морської освіти;

фаховою діяльністю суднових механіків у багатонаціональних екіпажах морського транспорту і недостатньою обґрунтованістю педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків.

Актуальність проблеми та вищевикреслені протиріччя зумовили вибір теми дослідження: **«Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту»**.

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.10.2018 р.) й узгоджено в бюро з Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 5 від 27.11.2018 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Дослідити стан розробленості проблеми дослідження в педагогічній теорії, обґрунтувати поняття «професійний імідж майбутнього суднового механіка морського транспорту».

2. Розробити та обґрунтувати педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у закладі вищої морської освіти.

3. Спроекувати модель формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків, визначити критерії і показники його діагностування.

4. Удосконалити методику формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту та охарактеризувати його структурно-компонентний склад.

5. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у закладі вищої морської освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх судномеханіків морського транспорту.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту в процесі професійної підготовки.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту буде результативним, якщо в закладах вищої морської освіти запровадити такі педагогічні умови:

цілеспрямоване мотивування здобувачів освіти до формування професійного іміджу;

педагогічне моделювання формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту;

доповнення змісту навчальних дисциплін, які забезпечують формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків згідно з Конвенцією ПДНВ; застосування коуч-технологій для формування професійного іміджу судового механіка морського транспорту в інноваційно-освітньому середовищі.

Методи дослідження. Використано комплекс сучасних загальнонаукових методів дослідження:

теоретичні – вивчення, аналіз, систематизація та узагальнення філософської, психолого-педагогічної, культурологічної, навчально-методичної літератури вітчизняних і зарубіжних дослідників з проблематики формування професійного іміджу фахівців з метою теоретичного обґрунтування концептуальних основ дослідження та розкриття сутності поняття «професійний імідж суднових механіків морського транспорту»; моделювання – для розроблення моделі та педагогічної системи формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків; аналіз нормативних документів з питань професійної підготовки морських інженерів з метою визначення конструктивних підходів, які спрямовують процес визначення сукупності педагогічних умов, що сприяють формуванню професійного іміджу майбутнього моряка;

емпіричні – педагогічні спостереження, анкетування, опитування студентів і викладачів; тестування, бесіди, інтерв'ювання, експертна оцінка та самооцінка сформованості професійного іміджу;

педагогічний експеримент – (констатувальний, формувальний етапи): констатувальний етап педагогічного експерименту для діагностування рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків і формувальний етап – для перевірки результативності педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у закладах вищої морської освіти;

методи математичної статистики (критерій Пірсона χ^2) для опрацювання результатів експериментальної роботи та їх інтерпретація для доведення достовірності і надійності одержаних експериментальних даних.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі професійної підготовки (цілеспрямоване мотивування здобувачів освіти до формування професійного іміджу; педагогічне моделювання формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту; доповнення змісту навчальних дисциплін, які забезпечують формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків згідно з Конвенцією ПДНВ; застосування коуч-технологій для формування професійного іміджу суднового механіка морського транспорту в інноваційно-освітньому середовищі);

спроектовано модель формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі професійної підготовки, що охоплює взаємопов'язані блоки (методологічний, суб'єкт-суб'єктний, змістовний, діяльнісний, діагностувально-результативний); визначено критерії і показники діагностування сформованості їх професійного іміджу: професійно-мотиваційний, когнітивний, операційний, іміджево-поведінковий, а також подано характеристику рівнів його сформованості (низький, середній, високий);

обґрунтовано поняття «професійний імідж майбутнього суднового механіка» шляхом конкретизації та доповнення його змісту ціннісними настановами суднових механіків у професійній діяльності та адаптацією майбутніх суднових механіків у багатонаціональному екіпажі морського судна як головного чинника конкурентоспроможності на морському ринку праці;

дістало подальшого розвитку методичні аспекти формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту; зокрема, з цією метою розроблено спеціальний курс «Основи професійного

іміджу суднових механіків морського транспорту», що розширило їх знання та набуття вмінь від суто фахових до іміджоспрямованих.

Практичне значення дослідження полягає в реалізації педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту шляхом упровадження основних результатів дослідження в освітній процес, методичних результатів щодо формування професійного іміджу, розроблення спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» (<https://classroom.google.com/u/1/c/NDUzNjA5NTY0Nzk3>) (протокол засідання кафедри інженерних дисциплін ДІ НУ «ОМА» № 2 від 18.09.2019 р.), навчально-методичного плану проведення практичних занять на НТС «Новий Донбас» (протокол засідання кафедри гуманітарних дисциплін ДІ НУ «ОМА» (протокол № 3 від 21.10.2019 р.), доповнення навчальних дисциплін (протокол засідання кафедри навігації та управління судном ДІ НУ «ОМА» № 4 від 28.11.2019 р., протокол засідання кафедри інженерних дисциплін ДІ НУ «ОМА» № 3 30.10.2019 р.); проведенням коуч-семінарів (https://drive.google.com/drive/u/0/folders/12l7pGPbU9NOichH1IGbiT5jLK3G1KL_vb) (протокол № 1 від 16.01.2020 р.); організації наукових курсантських гуртків (протокол засідання кафедри ІД № 6 від 29.01.2020; № 3 від 28.10.2020 р.).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія» (акт реалізації № 715 від 31.12.2021 р.), Державного університету інфраструктури та технологій (акт впровадження № 6 від 11.01.2022 р.), Одеського національного морського університету (довідка про впровадження № 7 від 06.06.2022 р.), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (довідка № 1-7/839 від 15.11.2021 р.).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати дослідження висвітлено й схвалено на міжнародних наукових конференціях: «Професійне навчання персоналу – європейський вибір» (Україна, м. Ізмаїл, 2017), «Актуальні питання гуманітарних наук» (Україна, м. Дрогобич, 2017),

«Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту» (Україна, м. Ізмаїл, 2017), «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (Україна, м. Переслав-Хмельницький, 2018), «Стратегічні імперативи сучасного менеджменту та актуальні проблеми соціально-психологічного розвитку компетентнісних якостей фахівців морської галузі» (Україна, м. Ізмаїл, 2018), «Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту» (Україна, м. Ізмаїл, 2018), «International Scientific Conference «Maritime education, training and research in the european higher education area» (Lithuania, Klaipeda, 2019), «Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Діалог культур як чинник інтеграції» (Польща, м. Варшава, 2019), «Інноваційні підходи розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення» (Україна, м. Ізмаїл, 2019), «Сучасні енергетичні установки на транспорті і технології та обладнання для їх обслуговування» (Україна, м. Херсон, 2019), «Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту» (Україна, м. Ізмаїл, 2019), «Інноваційні підходи розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення» (Україна, м. Ізмаїл, 2020), «Preocupări contemporane ale criminologiei, dreptului și psihologiei în condiții de pandemie» (Молдова, м. Кишинів, 2020), «Інноваційні підходи розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення» (Україна, м. Ізмаїл, 2021), «International Scientific Conference SEA-CONF» (Romania, Constanta, 2021).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (329 найменувань, із них 13 – іноземною мовою), 33 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 275 сторінок, з них 180 – основного тексту. Робота містить 18 рисунків, 17 таблиць.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

1.1. Професійний імідж фахівця як науково-педагогічна проблема

У процесі соціальних та економічних змін, що постають на етапі розвитку українського суспільства, морський транспорт посідає надзвичайно важливе місце, а пріоритетним напрямом професійно-технічної освіти стає якість підготовки майбутніх фахівців, здатних користуватися власними знаннями, активно діяти на ринку праці, самостійно приймати рішення, навчатися впродовж життя відповідно до нових потреб на ринку морської праці. За такого підходу формування професійного іміджу розглядається як дуже тривалий процес, що охоплює не тільки педагогічну, методичну, змістовну, процесуальну складові, а й особистісний аспект в організації самоосвітньої діяльності в системі професійного навчання фахівців у закладах вищої освіти (ЗВО) морського профілю. На цьому достатньо зосереджено увагу в Законі України «Про освіту» [66], Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки [139], державній програмі «Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року» [135].

Слід зауважити на тому, що процес формування іміджу розглядали виключно в категоріальному руслі психології та соціології Б. Ананьєв [3], А. Бандура [8], П. Берд [192], О. Бекетова [13], Е. Гофман [195], А. Маслоу [198], С. Мелорі [197], Л. Новік [118], К. Роджерс [203], Е. Семпсон [204], Г. Тард [162], З. Фрейд [170], Е. Фром [171].

Основні компоненти іміджу, його функції, значення і роль у професійному середовищі досліджували учені Н. Барна [9], В. Горчакова [45], Т. Довга [56], В. Маценко [104], О. Митцева [107], М. Навроцька [113],

В. Олексенко [123], А. Панасюк [128], В. Попова [134], Г. Почепцов [136], О. Романовська [145], Н. Ткаченко [169], Т. Хомуленко [174], В. Шепель [182], І. Бондаренко [26].

Підґрунтям для становлення сучасної іміджології стала теорія засновника гуманістичної психології А. Маслоу [198, с. 126], який створив ієрархію базових людських потреб. Психолог уважав, що «... однією з основних потреб людини є потреба у визнанні та самореалізації, оскільки кожна людина прагне реалізувати свої таланти та здібності, проявити себе в суспільстві, бажає здобути високу оцінку своїх позитивних якостей, отримати схвалення власних дій».

Сьогодні існує безліч теоретичних та методичних розробок у сфері іміджології, серед яких виділяють праці зарубіжних основоположників цього наукового спрямування – К. Боулдінга, Е. Гофмана, В. Дюпре, Д. Моріса, М. Спілейна, Р. Фішера.

Мінімальні аспекти практичної теорії іміджу почали освоювати фахівці в країнах колишнього Радянського Союзу ще в 70-ті рр. ХХ ст. На початку 1990-х рр. формується нова галузь гуманітарних технологій – іміджологія, або наука про технологію створення бажаного необхідного образу [10, с. 22].

Основною передумовою визначення психологічної сутності категорії імідж, виникнення науково-практичної галузі іміджології стало з'ясування науковцем К. Юнгом [188]) «... різних аспектів феномену «образ» як наслідку психічного відображення усвідомості індивіда чи масовій свідомості явищ і процесів об'єктивної реальності».

Окремо визначимо підходи дослідників до розкриття поняття іміджу та іміджології як наукової проблеми.

Н. Прус зазначає, що «... створення іміджу набирає більшої значущості та виокремлюється в самостійну галузь знань іміджологію – прикладну науку, що вивчає проблеми формування та функціонування іміджу». Натомість з'являються такі поняття, як іміджмейкінг, іміджмейкерство, іміджмейкер [140, с. 24].

Н. Барна інтерпретує іміджологію як науку про дослідження, розробку та технології впровадження у суспільну свідомість бажаного (позитивного і привабливого) іміджу (людини, соціальної групи, суспільства тощо). Іміджологія вивчає теорію і практику ведення переговорів, пропаганди та реклами. Вона поділяється на теоретичну іміджологію, яка досліджує концептуальні та методологічні засади формування іміджу, і прикладну, так зване іміджмейкерство, в основі якого лежить технологія, моделі створення привабливого яскравого образу [9, с. 22].

А. Ковальчук запевнює: «Іміджологія – це особлива наука про людину та її покликання. Головною метою її стає самореалізація особистості, розвиток її громадянської позиції як суб'єкта і діяча, відповідального за свої справи і вчинки перед самим собою, своєю Вітчизною і людством» [81, с. 7].

Л. Сущенко у своєму навчальному посібнику зазначає, що імідж залежить від багатьох факторів, які можуть змінювати свої значення. Авторка додає, що імідж динамічний, його атрибути перетворюються, змінюються відповідно до змін у самому носії чи груповій свідомості [160, с. 14].

Імідж, на думку Г. Почепцова: «... як внутрішньо-особистісна структура виконує певні функції: – особистісну – створює навколо особи ореол привабливості, завдяки чому вона стає соціально затребуваною, розкутою в прояві своїх кращих якостей; – комфортизації міжособистісних відносин – суть цієї функції в тому, що чарівність людей об'єктивно привносить в їх спілкування симпатії та доброзичливість, а завдяки цьому етичну міру терпимості й такту; – психотерапевтичну – особа завдяки усвідомленню своєї індивідуальності та підвищеної комунікабельності знаходить стійкий позитивний настрій і впевненість у собі» [136].

У зарубіжній фаховій літературі, присвяченій проблемі іміджу, термін «імідж» має значення, яке можна було б сформулювати у такий спосіб: імідж, на думку М. Лук'янової «... є відображенням у психіці людини у вигляді образу тих чи інших характеристик об'єкта чи явища, а це означає, що термін «image» інтерпретується як образ, який розуміють як сукупність не лише матеріальних

видимих характеристик об'єкта, а й ідеальних невидимих його характеристик» [95, с. 60].

За дослідженням Т. Довгої, «... є необхідність поєднати формування позитивного іміджу студента із соціальними очікуваннями, під якими слід розуміти норми та вимоги соціального оточення, які постають перед людиною на певному етапі життя». Дослідниця виокремлює такі соціальні очікування: «... усвідомлення людиною того, які форми поведінки чекають від неї інші; передбачення можливих реакцій оточуючих на її поведінку; прийняття людиною вимог, що висуваються до неї у зв'язку із соціальним статусом» [56, с. 408].

На думку Н. Тимошенко та О. Кирилюк [165, с. 194], «... професійний імідж – це важливий елемент фахової компетентності, в прямій залежності від якого знаходиться успіх у трудовій сфері».

І. Размолодчикова розкриває поняття «імідж» в контексті вивчення авторського курсу «Основи сценічного та екранного мистецтва» і спецкурсу «Основи іміджелогії». Дослідниця характеризує «... теоретико-методологічні засади його формування як соціального, психологічного й педагогічного феномену» [144, с. 15].

М. Мазоренко вважає імідж важливою складовою частиною професіоналізму, тобто: «... чинником успіху професіонала, що впливає на сприйняття та довіру до нього з боку інших людей [101, с. 185]. Сутність складових компонентів іміджу професіонала дослідниця розкриває таким чином [100, с. 180] (рис. 1.1).

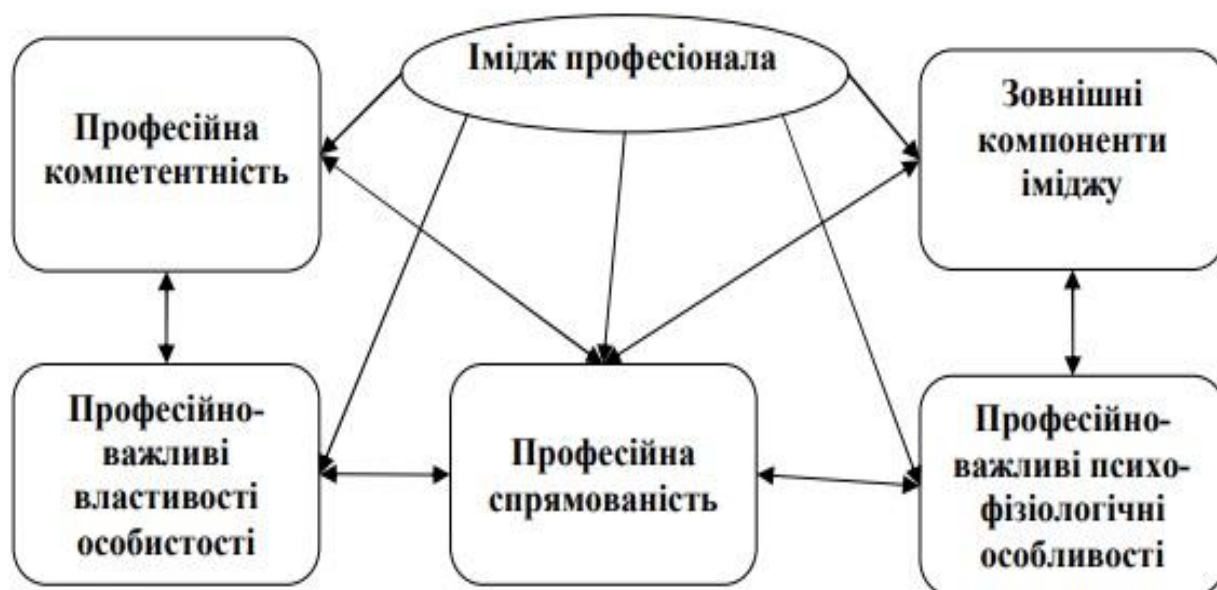

Рис. 1.1. Структура іміджу професіонала за М. Мазоренко

В. Бойко розглядає імідж як «... єдине утворення, до складу якого входять такі компоненти: система цінностей особистості, її внутрішня філософія; професійний, емоційний, інтелектуальний, комунікативний, етичний або моральний стиль поведінки; аудіовізуальна культура фахівця» [19].

Нині, з погляду формування та підтримання на високому рівні професійного іміджу фахівців у різних галузях виробництва, практиками апробовано досить широкий діапазон прийомів і технологій, на що вказують дослідження таких учених, як І. Ісаченко [72], І. Ковальова [80], О. Ковальова [79], О. Чебикін [176].

Окремо дослідниця О. Бекетова вважає, що: «... професійний імідж – це персоніфікований образ професії, тобто узагальнений емоційно забарвлений образ типового професіонала, який має символічну природу та здійснює психологічний вплив на тих, хто його оточує» [13, с. 196].

На думку А. Калюжного, професійний імідж – «... це образ людини, детермінований професійними характеристиками, який містить у собі позитивний і негативний бік» [73].

Р. Дентон і Ж. Вудвард характеризують імідж як: «... набір певних якостей, асоційованих з індивідуальністю» [194]; Б. Джі трактує імідж як «... символ стандартів».

Е. Семпсон характеризує цей конструкт як «... саморекламу, знакові характеристики, загальне враження, що справляють на оточення» [204].

О. Козлова та Т. Волосюк зазначають, що професійний імідж є синтезом фахових якостей та особистісних рис і зовнішності особистості і дає змогу проявитися наявним діловим якостям людини, наділяючи її професійною впевненістю та комунікабельністю [82, с. 54].

Науковець В. Штанько у своєму навчальному посібнику небезпідставно вказує на те, що професійний імідж – це образ людини, детермінований професійними характеристиками. Авторка зазначає: «... можна, з одного боку, досягти успіху у створенні професійного іміджу, якщо ви задовольнятиме очікування інших людей стосовно цієї професії, а з другого, – успіх можливий, якщо ви спиратиметесь на свій власний індивідуальний стиль діяльності з урахуванням особистих рис характеру» [187, с. 3].

Зі свого боку Л. Мітіна під професійним іміджем (іміджем спеціаліста) розуміє уявлення про людину як про представника певної професії; враження, що створюється навколо конкретної особи з метою її популяризації як фахівця або професіонала, здійснення емоційно-психологічного впливу на думку оточення (керівництва, колег). Це складне утворення, що містить такі компоненти: *зовнішній* (зовнішність, манери, мова, голос, міміка, хода тощо); *внутрішній* – внутрішній світ людини, уявлення про її духовний та інтелектуальний розвиток, інтереси, цінності, її особистість у цілому (інтелект, спосіб мислення, ідеї, інтереси, ерудиція); *процесуальний* (спілкування, темперамент, професіоналізм, пластичність, виразність, темп, традиції) [107].

О. Шолох стверджує, що наявність іміджу – явище символічної природи, що містить та передає певну інформацію про людину з метою впливу на оточуючих, зокрема, інформацію про те, яка поведінка відносно носія іміджу прийнятна, якої

поведінки можна чекати від нього самого та яку соціальну роль він виконує [186, с. 21].

Професійний імідж, за твердженням Р. Кравця, створюється і розвивається в процесі фахової діяльності. У професійній сфері важливими функціями іміджу є професійна самоідентифікація, професійний тренінг, професійний контроль, професійний самовираз [88, с. 55].

За висновками проведеного наукового дослідження О. Марченко, можна зробити узагальнення щодо найбільш характерних та професійно важливих рис для професії інженера-механіка та розділити їх на такі блоки: «... мобільність (швидкість і якість обслуговування), акуратність у виконанні посадових обов'язків, точність виконання роботи, висококваліфікована професійна підготовка; комунікабельність (привітність у спілкуванні, усміхненість), правильність мови, соціально-психологічні характеристики співробітників; соціально-демографічні і фізичні дані: вік, стать, рівень освіти, наявність/відсутність фізичних дефектів; діловий стиль в одязі, акуратна зачіска, обмеження у використанні прикрас і косметики (для жінок)» [103].

Науковець обґрунтовує систему критеріїв сформованості професійно-особистісного іміджу майбутнього інженера-механіка, а саме: особливості професійного самовизначення; схильність до обраної професії та наявність професійно важливих якостей; володіння вербальними та невербальними засобами спілкування; наявність професійних задатків та необхідний рівень фахових знань, а також теоретичні знання про особистісно-професійний імідж, бажання (прагнення) до позитивних змін у своєму іміджі. Відповідно до критеріїв вивчалися такі показники професійного самовизначення: мотиви вибору професії; усвідомлення особистісних якостей, необхідних для обраної професії; особливості розуміння специфіки та ролі іміджу в майбутній професії [104, с. 27].

Загальний розгляд поняття «професійний імідж фахівця» дає можливість зробити висновок, що в його формуванні зацікавлені представники усіх професій, бо це є важливий показник якості освітньо-професійної та наукової

школи держави. Однак слід наголосити, що не всі студенти мають достатнє уявлення про те, як сформувати свій індивідуальний імідж, тому що він постійно знаходиться в динаміці й напрацьовується у взаємодії суб'єкта з об'єктом (соціальним, виробничим, природним, культурним) і формується в процесі професійного зростання, досвіду та безперервної освіти [190, с. 244].

Отже, з урахуванням уточнення та вивчення наукових праць в зазначеному напрямку у цьому дослідженні під професійним іміджем будемо розуміти сформований образ особистості у фаховій діяльності, в якому об'єднуються особистісні якості, високий рівень спеціальних знань, професійних навичок та практичного досвіду.

Дослідниця О. Затворнюк наголошує на тому, що «... особиста чарівність виступає як складний компонент професійного іміджу. Але, оскільки на професійний імідж великою мірою впливають особливості професії, то професіоналу, який думає про імідж, мало бути просто привабливим. Йому необхідно пам'ятати про ту соціальну роль, яку він виконує у зв'язку з певною професією і, виходячи з цього, будувати власну модель поведінки» [68, с. 43].

Так, нами було проаналізовано основні наукові доробки учених, які вивчали проблему іміджу особистості (О. Жеребненко [63], О. Капустюк [77], М. Навроцька [114], А. Череднякова [177]) та виділено основні навчально-методичні праці з цієї проблеми (Л. Аверченко [1], М. Беляєва [14], А. Ковальчук [81], І. Колосовська [83], Л. Хавкіна [173], В. Черепанова [178], В. Шепель [182]).

На думку зарубіжних учених К. Герона та Р. Лоуренса [200], на формування іміджу майбутніх фахівців впливає освітня складова підготовки, а саме освітньо-професійні програми, що мають формувати не лише професійну компетентність, а й професійний імідж випускника загалом, який враховує сучасні потреби спільноти роботодавців та має ініціативний характер.

Відповідно до результатів вивчення наукових праць, дисертаційних робіт вітчизняних і зарубіжних дослідників та аналізу сучасного ринку морської праці можна зробити висновок, що проблема формування професійного іміджу

майбутнього фахівця морського профілю є актуальною педагогічною проблемою і є складним процесом, що потребує кількісних і якісних змін не тільки в освітній діяльності, а й у ставленні особистості до професійної діяльності, прагненні до саморозвитку та наявності професійних задатків (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Базові передумови формування професійного іміджу фахівця

Сьогодні в Україні здійснюється модернізація освітніх професійних стандартів, проводиться активна робота з удосконалення та розбудови інноваційної Національної системи кваліфікацій (НКС), яка дає можливості створити умови для впровадження концепції навчання впродовж життя шляхом оптимізації існуючих систем професійної морської освіти з направленням на практичне визнання роботодавцями Європейського Союзу якості підготовки морських фахівців в українських ЗВО.

У ході дослідницького пошуку з'ясовано, що зарубіжні та вітчизняні освітні програми підготовки фахівців морського профілю мають різні змістовні компоненти щодо формування професійного іміджу, які обумовлені пріоритетними напрямками розвитку як економіки, так і морського транспорту; в наявності маємо тісну співпрацю судновласників, кріюінгових компаній і закладів вищої освіти, які проявляють інтерес до поповнення своїх суден

кваліфікованим персоналом та беруть активну участь у розробці професійних програм, організації практик і залучаються до викладання спеціальних дисциплін; є перші кроки кооперації визнаних міжнародних компаній та ЗВО з оснащення навчально-лабораторної бази сучасними тренажерними комплексами, імітаторами та віртуальним обладнанням, залученням курсантів до кадетських програм; широко втілюється індивідуальна освітня траєкторія з орієнтацією на практичне відпрацювання мінімальних стандартів компетентності за вимогами Конвенції та Кодексу ПДНВ. У процесі наукового пошуку щодо проблеми формування професійного іміджу фахівців морського профілю було визначено спільні ознаки сучасної підготовки моряків у вітчизняних та зарубіжних навчальних закладах, а саме: професійна підготовка через практичне відпрацювання дій у небезпечних та аварійних ситуаціях на судні; створення максимально сприятливих умов для формування професійного іміджу через упровадження додаткових освітніх дій з підвищення загальних і професійних компетентностей курсантів, розвитку креативного мислення, здатності працювати в багатонаціональному екіпажі; впровадження інноваційних форм і методів навчання; інтенсивний обмін курсантами за програмою академічної мобільності між ЗВО морського профілю; активне залучення курсантів до дослідницької роботи за участю в навчально-наукових гуртках, роботі у наукових конференціях, семінарах та олімпіадах.

Дослідження підготовки майбутніх судових механіків у ЗВО морського профілю щодо формування професійного іміджу свідчить про неузгодженість цільових настанов і результатів освітніх компонентів у змісті освітньо-професійних програм, недостатність і недосконалість відповідного навчально-методичного забезпечення. Поміж тим курсанти виявляють позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності, мають наміри творчої реалізації набуття професійного іміджу, впевнені у власному професійному успіху, готові в реальних умовах роботи на судні проявити себе кваліфікованими фахівцями рівня експлуатації.

1.2. Професійний імідж майбутніх суднових механіків у закладах морської освіти: поняття, зміст, структура

Згідно з даними Міжнародної морської організації (ІМО) на морський і річковий транспорт припадає близько 90 % світових перевезень і він є одним із сполучних (транзитних) елементів усієї світової системи економіки. Наразі, за підрахунками ЮНКТАД (Конференція ООН з торгівлі та розвитку), найвищий показник морських перевезень досягнув 11 мільярдів тонн у 2017 році та зріс на 2,6 % у 2019 році. Центр також прогнозує темп приросту на 3,4 % на період 2019–2024 років [202]. У 2021 року паралельно з відновленням обсягів товарної торгівлі та світового виробництва морські перевезення зросли на 4,3 %.

За результатами проведеного дослідження кар'єрного зростання командного складу морського та річкового флоту ПрАТ «Українське Дунайське пароплавання», Л. Гергановим було визначено, що найбільших успіхів у кар'єрному зростанні досягли особи командного складу, які не тільки оволоділи професійною майстерністю на достатньому рівні, а й мали свій індивідуальний стиль праці, були обізнані з особливостями своєї професії, адекватно реагували на зауваження суднового екіпажу щодо результатів їхньої діяльності [39].

Проблематика формування професійного іміджу зумовлює поєднання різних форм організації навчання залежно від мети, завдань, і методів навчання здобувачів освіти та дотримання дидактичних принципів науковості, систематичності й послідовності в професійній підготовці суднових механіків.

Саме зазначені умови було покладено для розв'язання поставлених завдань започаткованої проблеми, а також впровадження теоретичних та емпіричних методів дослідження.

Слід зазначити, що основні складники іміджу, його значення і роль у професійному середовищі досліджували учені В. Горчакова [45], Г. Почепцов [137], В. Шепель [182] та ін.

Аналіз освітньо-професійного стандарту, нормативних документів з підготовки курсантів морських закладів освіти та вимог міжнародної Конвенції

ПДНВ дав змогу визначити компоненти формування професійного іміджу майбутніх судномеханіків як складові їх професійної підготовки. За результатами експерименту в групах судових механіків, які навчаються за спеціальністю 271 Річковий та морський транспорт спеціалізації 271.02 «Управління судовими технічними системами і комплексами», до таких компонентів було віднесено: мотиваційно-цільовий, змістовний, рефлексивний та комунікативно-діяльнісний компоненти (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Характеристика компонентів професійного іміджу майбутніх судових механіків

Компоненти	Характеристика компонентів
Мотиваційно-цільовий	Професійна вмотивованість, задоволення матеріальних потреб, мотив до досягнення іміджу, налаштованість на побудову конкурентоспроможності та взаємовідносин у судовому екіпажі
Рефлексивний	аналіз та оцінювання власної професійної діяльності (самодіагностування), здатність корегувати власні недоліки, актуалізація базових професійних знань курсантами для посадового зростання
Змістовний	знання сучасних інформаційних технологій, знання з англійської мови у фаховій діяльності, знання основ життєдіяльності у судових багатонаціональних екіпажах, знання «Soft skills» та «Hard skills» у професійному середовищі
Комунікативно-діяльнісний	вміння спілкуватися та самопрезентувати себе при працевлаштуванні, прояв креативних здатностей, самовдосконалення та формування наукової ерудиції у питаннях морської інженерії

Мотиваційно-цільовий компонент. Мотиваційна сфера особистості в процесі навчання була предметом дослідження таких учених, як Н. Бордовська, Ж. Вірна, І. Зимня, Є. Ільїн, Ф. Подшивайлов, А. Реан, В. Сластьонін, О. Сергєєнкова, Т.Яценко та ін. За аналізом цих робіт ми дійшли висновку, що в наукових працях учених немає однозначного тлумачення поняття мотиву та мотивації.

В. Желясков зазначає [62], що зміст мотиваційного компонента становлять професійно значущі мотиви, потреби, інтереси й цінності майбутніх спеціалістів морського транспорту. Автор наголошує на тому, що мотивація розвиває інтерес до майбутньої морської професії; спонукає до розв'язання

нестандартних професійних завдань, що потребують поглиблених навичок критичного мислення та не входять до навчальної програми, але можуть опосередковано впливати на майбутню професійну діяльність; сприяє розширенню кругозору, вдосконаленню, саморозвитку й самоактуалізації особистості фахівця.

Щодо нашого дослідження, то процес удосконалення професійної мотивації курсантів відбувався через урахування впливовості трьох основних чинників: професійна вмотивованість, задоволення матеріальних потреб та мотив досягнення професійного іміджу. Розглянемо більш докладно кожний з означених чинників.

Ми виходимо з того, що *професійна вмотивованість* активізує освітній процес, в якому за допомогою вивчення навчальних дисциплін координується інтерес до майбутньої професії. Так, наприклад, для курсантів першого курсу спеціальності «Управління судновими технічними системами та комплексами» можна виділити три основні дисципліни, що здебільшого формують інтерес до майбутньої фахової діяльності, а саме: «Технологічна практика» (курсанти навчаються виконанню слюсарних операцій та устрою і керуванню металорізальним верстатом, послідовності виконання ремонтних та зварювальних робіт), «Англійська мова» (ознайомлюються із судномеханічною термінологією) та «Морська інженерна практика» (вивчають первинні основи будови корпусу судна та морську термінологію суднобудівництва).

Другий чинник мотивації – *задоволення матеріальних потреб* у свідомості особистості, як правило, набуває інтересу, що спонукає майбутнього фахівця до конкретної цільової дії. З погляду на професію моряка, яка надає достатню матеріальну забезпеченість понад 80 тисячам моряків в Україні, з яких половина офіцери, в порівнянні з іншими береговими професіями, є суттєвим аргументом для цього чинника [38, с. 66].

Стосовно наступного чинника мотивації, яким є *мотив до досягнення професійного іміджу*, ми розглядаємо не тільки професійну компетентність фахівця, а і його соціальний статус. Головним чинником формування мотиву

досягнення іміджу у курсантів ми вважали привабливістю роботи на морі, яка пов'язана з діяльністю моряка у перемозі над небезпечними ситуаціями, відчуттям своєї необхідності в екіпажі судна, участі у розв'язанні проблем з безпеки пасажирів та вантажу. Тому ефективним методом формування такої позитивної мотивації в рамках нашого дослідження було проведення онлайн-коучингів з висококваліфікованими фахівцями морської галузі, участь у проведенні спільних заходів, проведення інтерв'ювання як з курсантами, так і зі студентами морського закладу освіти (анкетування, спілкування в чаті). Ми спостерігали, що за такого підходу курсанти здобувають досвід не тільки для своєї майбутньої професії, а й навички соціального спілкування, засвоюють і закріплюють ті норми і правила, які діють у професійному середовищі екіпажу морського судна.

Під *змістовним компонентом* ми розуміємо наявність достатньої професійної компетентності у майбутнього суднового механіка, згідно з вимогами Конвенції ПДНВ та володіння на рівні експлуатації сучасними інформаційними технологіями. У контексті нашого дослідження, до складових професійного іміджу бакалавра-судномеханіка віднесено такі: уміння використовувати набуті «Soft skills» та «Hard skills» у подальшому професійному середовищі, володіння сучасними інформаційними технологіями, використання знань з англійської мови у фаховій діяльності, знання основ життєдіяльності у суднових багатонаціональних екіпажах.

Таким чином, професійна компетентність стає важливим елементом, що відображає здатність майбутнього судномеханіка успішно конкурувати на ринку морської праці завдяки високій якості отриманих теоретичних та практичних результатів навчання. Тому доречним для закладів морської освіти є спрямування освітнього процесу на інтегральне міждисциплінарне навчання.

Саморефлексія фахового досвіду переконує в тому, що для того, щоб освоїти професію суднового механіка, потрібні знання фізики, математики, хімії, нарисної геометрії та технічного креслення, англійської мови та інших інженерних навчальних дисциплін.

Тісний зв'язок технічних дисциплін з гуманітарними є необхідним відправним орієнтиром для вищих закладів морської освіти. Наприклад, для курсантів судномеханічної спеціальності пріоритетним є міжпредметний зв'язок дисциплін «Устрій судна та морехідні якості» та «Англійська мова за професійним спрямуванням», «Морська інженерна практика» й «Організація колективної діяльності та лідерство», адже для курсантів важливою складовою підготовки і підвищення професійного іміджу є пряме включення їх до майбутньої професійної діяльності, що здебільшого буде проходити у машинному відділенні при багатонаціональному екіпажі.

Комунікативно-діяльнісний компонент передбачає забезпечення курсантів певним обсягом розвитку професійної компетентності, яка передбачає не тільки загальноінженерні знання та професійні уміння і навички, а й соціокультурні й лінгвістичні знання, окреслює види мовних навичок у процесі експлуатації судового обладнання, сприяє усвідомленню курсантами способів оволодіння спілкуванням з членами команди в багатонаціональному екіпажі та проявам креативних здібностей, надає змогу висловлювати оцінні судження, власне ставлення до об'єктів спілкування, передбачає організацію самовдосконалення та самооцінку при професійній діяльності на судні у взаємозв'язку з культурою членів екіпажу з інших країн, з якими відбуватиметься спілкування, розвиток наукової ерудиції в питаннях судової інженерії.

Серед українських та зарубіжних дослідників, які розглядали проблему міжкультурного спілкування, заслуговують на увагу праці І. Бахова [11], З. Гасанової [121], М. Галицької [36], Л. Лебедевої [92], В. Мірошніченка [109] та ін.

Слід зазначити, що формування у курсантів нефілологічних спеціальностей комунікативної компетентності з іноземної мови, яка б відповідала Європейським освітнім стандартам, передбачає дотримання сучасних дидактичних і методичних підходів до вивчення іноземних мов, до яких слід віднести принципи інтерактивності, мовленнєво-мисленнєвої

активності, контекстуалізації та раннього професійного спрямування навчання іноземної мови.

О. Бражнич зауважує, що: «... важливим аспектом є використання інформаційно-комунікативних технологій та рольових ігор на заняттях. Останніми роками дедалі частіше порушується питання про застосування нових інформаційних технологій у закладі освіти. Це стосується не лише нових технічних засобів, а й застосування нових форм і методів викладання в процесі навчання. Науковець запевняє: «... оскільки основною метою навчання іноземних мов є формування та розвиток комунікативної культури студентів, навчання практичного оволодіння іноземною мовою, викладач має створити сприятливі умови для кожного курсанта, вибрати такі методи навчання, що дали б змогу усім без винятку виявити свою активність та творчість». Безперечна перевага цих інтерактивних методів навчання перед іншими полягає в тому, що «...вони потребують активності з боку кожного учасника заняття, знімають емоціональні й комунікативні бар'єри, сприяють набуттю й формуванню у слухачів не тільки професійних, а й певних особистісних якостей: зібраності, старанності ініціативності, колективізму, креативності, комунікативності тощо» [28].

Однією з форм інтерактивного навчання, як переконує досвід, є рольова гра – йдеться про таку, яка охоплює з'ясування мети, планування, реалізацію мети, а також аналіз результатів, у яких особистість цілком реалізує себе як суб'єкт. Мотивація ігрової діяльності забезпечується її добровільністю, можливостями вибору й елементами змагання, задоволенням потреби в самоствердженні, самореалізації.

Як справедливо зазначає А. Капська [76], «...рольові ігри є «своєрідним ключем» до розвитку творчих умінь студентів, дія яких створює прекрасні умови для саморозкриття особистості, вироблення навичок логічно мислити, діяти словом і ділом».

У ході рольової гри студенти (курсанти) змушені вирішувати різноманітні проблемні ситуації, які сприяють використанню іноземної мови не лише для

повсякденного спілкування, а також для вирішення професійних завдань. Забезпечуючи формування відповідних видів мовленнєвої діяльності, вони допомагають реалізувати основну функцію вивчення іноземної мови у вищому закладі освіти – формування у студентів професійної комунікативної компетенції. На останньому етапі ми бачимо полікультурну спрямованість навчання з пріоритетом світових культурних і наукових цінностей.

У контексті зазначеного привертає увагу позиція науковця Н. Паперної [130] щодо виокремлення таких аспектів діалогу культур: « ... білінгвістичного, який передбачає розробку проблем інтерференції (лінгво- і соціокультурної); прагматичного, що передбачає розробку лінгвопрагматики при дослідженні міжкультурної комунікації; когнітивного – дослідження когнітивних особливостей шляхом сприйняття і розуміння мови й культури різними національними контингентами суб'єктів учіння; аксіологічного, спрямованого на виявлення оцінювальних характеристик, які «приписуються» явищам мови і культури, що вивчаються представниками різних національних культур; естетичного, що розкриває шляхи естетичного осягнення мови і культури різних національностей.

На нашу думку, такий підхід створює передумови для всебічного вивчення комунікативної взаємодії мовних партнерів, що належать до різних культур. До того ж діалог культур виконує роль інформаційної комунікації, відображаючи суть її трьох соціально значущих структурних компонентів:

- 1) соціальний статус комунікантів, їхні соціальні ролі в комунікативній ситуації;
- 2) соціально зумовлене ставлення до адресата;
- 3) соціально значуща оцінка самої інформації.

Ю. Лотман стверджує: «... як можливий варіант міжкультурного діалогу розглядається розгортання двох суперечливих типів відносин – «ситуація розуміння» і «ситуація нерозуміння», межа між якими відносна, динамічна й умовна, де нерозуміння слугує поштовхом, підґрунтям для розширення меж розуміння, де варіанти пристосування власного внутрішнього світу до

можливостей вираження смислу і значення іншої культури збільшуються в міру виходу особистості у раніше недоступну предметність культури на основі вже наявних настанов і орієнтацій» [94].

Саме в діалогізмі «... виявляється цілісність особистості, цілісність позиції через відкритість суспільства, взаємозбагачення «інформаційного поля» (мова, знання), постійну взаємодію». Таким чином, можна стверджувати, що «... міжкультурна комунікація – це галузь соціальної реальності, змістом якої є процес взаємодії культур, а основним посередником – людина як носій (передавач, інтерпретатор, перекладач) інформації, мовна особистість», яка, за твердженням І. Миронової [105], виступає в ролі медіатора культур.

Наведені вище міркування дають можливість зробити узагальнення такого змісту:

- міжкультурна комунікація має багатоаспектний характер, що розкриває її інтегративну природу;

- зміст міжкультурної комунікації базується на інтеграції трьох найважливіших складових: мови, що відображає культуру народу; культури, що передає особливості суспільно-історичних умов; особистості, яка формується у ході освітньої та соціальної діяльності.

Відомо, що спілкування і комунікація є близькими, але не тотожними поняттями, феноменами, які перетинаються, але їхнє повне ототожнення є не зовсім коректним, оскільки їм притаманні не лише спільні, але й відмінні ознаки.

Спільними ознаками є співвіднесеність з процесами обміну та передачі інформації. Стосовно відмінностей можна зазначити, що спілкуванню притаманні характеристики міжособистісної взаємодії, а комунікації властиве додаткове значення – інформаційний обмін у суспільстві.

Комунікативна компетентність передбачає засвоєння екстралінгвістичної інформації, необхідної для адекватного спілкування і взаєморозуміння, що неможливе без принципової тотожності загальних відомостей комунікантів про оточуючу дійсність.

Так, проблема формування комунікативної складової іміджу фахівця морської галузі на засадах саме міжкультурної комунікації залишається актуальною у зв'язку з розширенням міжнародних зв'язків, залученням більшої кількості різних фахівців до міжнародного спілкування і співробітництва. Висуваються нові вимоги до випускника вищої школи морського напрямку, серед яких, зокрема, володіння іноземною мовою.

На наш погляд, впровадження інноваційного навчання із залученням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є міжпредметною координацією під час навчання професійно спрямованої англійської мови та фахових дисциплін. Навчання іноземної мови за професійним спрямуванням ми розглядали як складову частину фахової підготовки (курсанта) студента.

Як висновок, зазначимо, що досягнення високого іміджу компетентного моряка на міжнародному рівні, без знань іноземної мови, проблематично.

Рефлексивний компонент будемо розглядати як знання сучасних інформаційних технологій, знання з англійської мови у фаховій діяльності, знання основ життєдіяльності у суднових багатонаціональних екіпажах, знання «Soft skills» та «Hard skills» у професійному середовищі.

На думку представників рефлексивної педагогіки (А. Бізяєва [16], Л. Божович [18], А. Лозенко [93], Л. Пуховська [141]) рефлексію недостатньо розвивати традиційними, загальноприйнятими та загальновідомими методами навчання, тому що формування рефлексії пов'язано з аналізом і усвідомленням власного й чужого психічного стану, дій у небезпечних та аварійних ситуаціях, роздумів та світоглядних позицій. Для формування професійного іміджу під *рефлексивними здібностями майбутніх суднових механіків* будемо розуміти об'єктивну самооцінку професійних дій фахівця в межах свого саморозвитку, які відображають процеси саморегуляції та власного оцінювання ситуації з роботою як суднового обладнання, так і суднового екіпажу, з подальшим їх коригуванням. У зв'язку з чим зазначимо, що рефлексивний компонент з формування професійного іміджу бакалавра-судномеханіка посідає суттєве місце у підготовці такого фахівця.

1.3. Особливості професійної підготовки та своєрідність іміджевої підготовленості майбутніх судових механіків морського транспорту

Вивчення освітньо-кваліфікаційних характеристик свідчить про те, що сформованість професійного іміджу є необхідною умовою виконання майбутнім фахівцем виробничих функцій і відповідних типових завдань професійної діяльності, однак в зазначених документах немає чітко окреслених вимог до формування професійного іміджу спеціаліста, вони лише опосередковано торкаються проблеми дослідження. За таким підходом, маємо, що його формування не є окремим напрямом у процесі підготовки майбутніх фахівців, хоча власний імідж є необхідним атрибутом у майбутній професійній діяльності.

При цьому зазначимо, що особливостям підготовленості фахівців морської галузі та становленню професійного іміджу фахівця приділено чималу увагу вітчизняних науковців: А. Беня, Р. Варбанця, І. Ворохобіна, І. Ганношиної, Л. Герганова, О. Даниленка, О. Дягілевої, В. Желяскова, В. Захарченка, Л. Куліненко, О. Лещенко, О. Лисого, М. Міюсова, О. Мельник, М. Мусоріної, І. Скляренко, І. Смирнової, О. Сороки, О. Тимощук, О. Федорової, В. Чимшира, В. Чернявського, І. Швецової, О. Шумей та ін.

Слід підкреслити, що імідж не формується спонтанно, а є результатом цілеспрямованої роботи майбутнього фахівця над собою в контексті вибудови своєї ділової репутації, що є комплекс взаємопов'язаних компонентів.

За дослідженням, нами було визначено, що «... поняття «ділова репутація» знайшло своє відображення під час професійного становлення фахівця будь-якої галузі, де діловою репутацією особистості розуміється оцінка її підприємницької, громадської, професійної чи іншої діяльності, яку здійснює така особа як учасник суспільних відносин» [55, с. 38].

Узагальнення результатів дослідження наукових джерел і міжнародних нормативно-правових документів дало змогу більш чітко сформулювати та на

першому етапі дослідження запропонувати авторське тлумачення поняття «професійний імідж майбутнього суднового механіка», а саме: *професійний імідж майбутнього суднового механіка – це професійний рівень фахівця, що формується й відтворюється у процесі професійної діяльності та максимально забезпечує реалізацію основної мети майбутніх суднових механіків морського транспорту щодо кар'єрного зростання.*

До прикладу, після ретельного вивчення попиту на ринку праці та особливостей професійної діяльності інженерів-механіків вітчизняний науковець О. Марченко класифікував їх імідж за такими видами: «... об'єктивний чи реальний імідж – це враження, яке склалося про спеціаліста в роботодавця; суб'єктивний (дзеркальний) імідж – уявлення спеціаліста про те, яким є образ майбутнього інженера-механіка в очах роботодавця; модельований імідж – образ, який намагаються створити педагоги; бажаний (самоімідж) – той, який спеціаліст повинен мати в очах роботодавця; необхідний (ідеальний) – той, який вимагає ринок праці» [103, с. 25].

У зазначеному ракурсі привертає увагу позиція психологів відносно того, що перед закладом вищої освіти стоїть завдання сприяти формуванню у студента позитивно-гармонійної «Я-концепції». Як вказує А. Фурман [172], йдеться про цілісне уявлення молоді особи про себе як про особистість, члена суспільства і колективу, працівника, майбутнього професіонала. Дійсно, сформована в особистості «Я-концепція» сприяє досягненню внутрішньої узгодженості, є активним початком, важливим чинником в інтерпретації досвіду і регулятором поведінки людини.

Натомість і в технічних закладах освіти, зокрема морських, є можливість підвищувати рівень іміджу через освітньо-розвивальне середовище, реалізуючи пріоритет освітньої програми суднових механіків, який окреслено в Конвенції ПДНВ. Можна виокремити низку компетентностей, які репрезентують професійний імідж суднового механіка. На рівні загальних компетентностей, на нашу думку, серед двадцяти виділяємо три основні. По-перше, це здатність працювати в команді, організовувати роботу персоналу, зокрема, в

надзвичайних ситуаціях. По-друге – здатність використовувати англійську мову в багатонаціональному екіпажі, як усно (розмовну), так і письмово (оформлення робочої документації), зокрема при виконанні професійних обов'язків. А по-третє, доречно брати до уваги навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у професійній діяльності.

Зазначимо, що на методичному рівні проблему формування професійної компетентності досліджували С. Бондар [22], А. Бремус [29], О. Гулай [46], О. Гуренкова [47], Е. Зеєр [69], А. Кононенко [84], В. Радкевич [143], А. Маркова [102], С. Орлова [120], Г. Селевко [149], І. Тараненко [161], В. Тернопільська [163], А. Хуторський [175], В. Ягупов [191].

У зв'язку з цим ми поділяємо наукову позицію Л. Герганова відносно того, що: «... розвиток професійної компетентності моряків – це досить складний і тривалий процес», який, як зазначає автор, «вимагає накопичення певних професійних навичок і значного практичного досвіду» [39, с. 75].

Зазначене, на нашу думку, слугує аргументацією тотожності поняття «компетентність» і «професійний імідж»; щодо останнього, то він у свою чергу відображає професіоналізм фахівця та вимагає розвитку якісної морської підготовки згідно з Конвенцією та Кодексом ПДНВ.

Деталізуємо більш докладно означений аспект. Доцільно стверджує Р. Гуріна, що «... професійна компетентність – це здатність і готовність фахівця до реалізації здобутих у навчальному закладі знань, умінь, навичок, досвіду в професійній діяльності» [48].

Щодо професійних компетенцій, то за В. Шарко це: «... готовність і здатність доцільно діяти відповідно до вимог справи, методично, організовано і самостійно вирішувати завдання та проблеми, а також давати самооцінку результатам своєї діяльності» [181].

Як бачимо, ключовою визнано роль професійних знань. Г. Яворська [190] зазначає, що професійні знання – це професійно важлива інформація, яка стала надбанням свідомості фахівця. Володіючи знаннями, фахівець планує вирішення поставлених завдань, обмірковує способи здійснення службових

функцій, вивчає проблеми, що постали, намічає цілі та способи їх досягнення, готує рішення, вибирає способи дій, контролює й оцінює свою поведінку. Відтак, чим глибше і ґрунтовніше він розуміє все це, тим вищий його професіоналізм та ефективніша службова діяльність.

Чимало наукових досліджень було проведено щодо визначення професійної компетентності майбутніх фахівців морського транспорту, зокрема судноводіїв (Є. Бондаренко [24], Н. Бобришева [17], Т. Джежуль [52], О. Даниленко [49], В. Желясков [61], В. Золотовська [70], М. Кулакова [90], В. Кузьменко [89], А. Ляшкевич [99], Н. Огородник [122], А. Погодаєва [133], О. Роменський [146], І. Рябуха [147], І. Сокол [156], О. Сорока [157], О. Тимофєєва [164], Ю. Тимошук [167], О. Тирон [168], М. Шерман [185], В. Чернявський [179]).

Професійну компетентність саме майбутніх суднових механіків досліджувало не так багато вчених, що актуалізує потребу в поглибленні наукових уявлень з цієї проблеми. Підґрунтя склали наукові доробки С. Волошинова [33], П. Воробйова [34], О. Дендеренко [51], О. Дягилевої [60], С. Скиданчук [152], М. Сотер [159], А. Юрженко [189].

Слід зазначити, що процес формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків дуже тривалий у часі, тому що охоплює не тільки педагогічну, методичну, змістову, процесуальну складові, а й особистісні аспекти в організації їх самовизначення в професійній діяльності в процесі професійного навчання в закладі освіти морського профілю. Ми підтверджуємо, що професійний імідж майбутнього суднового механіка безпосередньо залежить від якісної підготовки, тобто від освітньої компоненти цього процесу. Тому для забезпечення конкурентоздатності випускників вітчизняних ЗВО морського напрямку постає проблема підвищення якості професійної підготовки випускників на рівні міжнародних стандартів.

Отже, сектор морського судноплавства має бути забезпечений стабільною та компетентною робочою силою. Згідно з Правилем 1.3 – Підготовка та кваліфікація Конвенції про працю в морському судноплавстві 2006 року з

поправками, прийнятої Міжнародною конференцією праці на її 94-й (морській) сесії (2006 р.), змінами, схваленими Міжнародною конференцією праці на її 103-й сесії (2014 р.), моряки не допускаються до роботи на борту судна, якщо вони не пройшли професійну підготовку або не одержали диплом, що засвідчує їх компетентність, або не кваліфіковані іншим чином для виконання своїх обов'язків.

З-поміж цілей ІМО домінує безпека мореплавання й, відповідно, на це спрямована діяльність усіх робочих органів і підрозділів організації. За час свого існування ІМО було прийнято і переглянуто спектр важливих міжнародних конвенцій. Це Міжнародна конвенція з охорони людського життя на морі (International Convention for the Safety of Life at Sea, далі – СОЛАС), Міжнародна конвенція із запобігання забрудненню із суден (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships, далі – МАРПОЛ), прийнята 1973 року і змінена Протоколом 1978 року, Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping, далі – ПДНВ), прийнята 1978 року і змінена низкою протоколів та інші [201].

Для якісного виконання кожного виду діяльності, зокрема й професійного, доцільно чітко обумовлювати вимоги до кінцевого результату і продукту діяльності. У випадку підготовки спеціалістів для морського транспорту кінцевий результат обумовлено соціальним замовленням, який сформульовано в освітніх програмах і відповідних державних стандартах. Так, Національна програма «Освіта» (Україна ХХІ сторіччя) передбачає, що «... повинно відбуватися формування освіченої творчої особистості, становлення її фізичного і морального здоров'я, забезпечення пріоритетності розвитку людини, відродження трансляції культури і духовності в усій різноманітності вітчизняних і світових взірців» [138].

Результати аналізу наукової літератури з теми дослідження свідчать, що формування професійного іміджу майбутніх судових механіків є актуальною проблемою професійної педагогіки. З'ясовано, що розв'язання наукової

проблеми формування професійного іміджу ґрунтується на провідних наукових ідеях з професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у професійній освіті: Ю. Бабанський [5], В. Бондар [21], Є. Голобородько [43], Н. Кічук [78], Н. Ничкало [116].

Питання використання андрагогічних принципів навчання відображено в дослідженнях таких українських науковців, як Б. Гадзецький [35], Л. Лук'янова [96], Л. Набока [151; 112], В. Олійник [124], О. Пехота [131], Т. Сорочан [158]. У межах дослідженої проблеми питаннями процесу формування професійно важливих якостей майбутніх моряків присвячено роботи М. Бабишеної [6], О. Безбаха [12], Т. Зайцевої [65].

Згідно із Законом України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [67] «... професійне (професійно-технічне) навчання – складова професійної (професійно-технічної) освіти». Це передбачає: «... формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі».

М. Кулакова у проведеному фундаментальному дослідженні трактує професійну підготовку майбутніх фахівців морського транспорту як «... керований навчально-виховний процес у вищому морському навчальному закладі, спрямований на оволодіння курсантами освітньо-кваліфікаційними характеристиками певної спеціальності відповідного рівня (шляхом пізнавально-інструментальної сукупності дій викладача та курсанта)» [90].

Поняття «підготовка» здебільшого розглядається як «... дія за значенням підготувати», «запас знань, навичок, досвід та ін., набутий у процесі навчання, практичної діяльності», як «... формування й збагачення настанов, знань, умінь і навичок, необхідних індивіду для адекватного виконання специфічних завдань» [128, с. 767].

Професійна підготовка за визначенням у науково-педагогічній літературі є «...процесом формування сукупності фахових компетентностей, атрибутів, трудового досвіду й норм поведінки, що забезпечують можливість успішної професійної діяльності» [31].

В Українському педагогічному словнику термін «професійна підготовка» тлумачиться як «прискорене засвоєння професійних навичок, необхідних для виконання певної роботи, групи робіт, що не супроводжується підвищенням освітнього рівня тих, хто навчається; як складова єдиної освітньої системи, зміст якої включає поглиблене засвоєння курсантами наукових основ професійної діяльності, розвиток спеціальних практичних навичок і вмінь, формування особистісних якостей, важливих для майбутнього фахівця» [44, с. 274–275].

Як зазначає У. Ляшенко, підготовка кваліфікованого працівника морського напрямку залежить від того, наскільки ефективним буде в навчальному закладі освітній процес, що суттєво залежить від вибору форм, методів і прийомів організації навчальних занять та ефективних підходів до фахової підготовки [98].

У зазначеній площині вважаємо за доцільне такий зміст: у зв'язку з вигідною стороною морських перевезень для економіки та іміджу держави є необхідність у підготовці висококваліфікованих суднових інженерів.

Згідно з академічним тлумачним словником української мови [2]: «... інженер – фахівець, який є новатором в якій-небудь сфері». «...Інженер-механік (від лат. *ingenium* – талант, обдарованість, і *mēchanicus* – механік) – це технічний чи технологічний фахівець з вищою освітою, який застосовує отримані знання для конструювання, проєктування, моделювання та експлуатації машин, апаратів і технічного обладнання в різних галузях сільського господарства і технічного виробництва». Виходячи з цього, зробимо висновок, що судновий механік це фахівець, який несе відповідальність за надійну роботу технічних засобів, що забезпечують безпеку судна і його нормальну експлуатацію, охорону людського життя на морі, запобігання забрудненню морського середовища згідно з вимогами Конвенції ПДНВ.

Маємо наголосити, що з позиції підготовки майбутніх суднових механіків технологічний підхід здебільшого розглядається як «...такий, який

характеризується спрямованістю педагогічних досліджень на оптимізацію, удосконалення діяльності навчання, підвищенням її результативності, інструментальності, інтенсивності» [54].

Отже, вивчення й узагальнення досвіду фахової діяльності дає змогу стверджувати, що в системі професійної підготовки кваліфікованих суднових механіків морського транспорту спостерігається порушення системності врахування зв'язків між практичною підготовкою дорослих, що набуло поширення в усьому світі, та швидкими змінами соціально-економічних умов життя, наявності в ньому кризових явищ і дезорієнтації в цих умовах дорослих людей та їх неспроможності адаптуватися до нових життєвих ситуацій; зростанням потреби в удосконаленні різних параметрів освіти й відсутністю програм, проектів, спрямованих на розвиток професійно важливих якостей (ПВЯ) у процесі навчання суднових механіків, які б дозволили значно підвищити ефективність їхньої підготовки.

Як зазначалось, професійна підготовка судового механіка визначається такими нормативними документами: Міжнародною Конвенцією ПДНВ, Положенням про морський заклад освіти, національними стандартами морської професійної освіти, навчальними планами та програмами, підручниками та посібниками, а також тренажерною базою, що є основною складовою підготовки майбутніх інженерів. За класифікацією ІМО (International Maritime Organization) у судноплаванні визначено 3 рівні професійної підготовки кадрів морського флоту: – забезпечення (рядовий склад); – експлуатації (молодший командний склад); – управління (старший командний склад).

Відтак, перед закладами освіти окреслено завдання пошуку певних ресурсів та розробки нових програм і педагогічних технологій для забезпечення більш гнучкої та досконалої підготовки. Аналізуючи вимоги до підготовки робітників морського транспорту, висвітлені в нормативних документах, треба зазначити, що, з однієї сторони, діяльність морських закладів освіти регулюється національними законами в галузі освіти та

відомчими нормативними актами, а з другої, – підпорядковується постановам Міжнародної морської організації (ІМО) та комісії Євросоюзу.

Відповідно до вимог Конвенції ПДНВ [108] «...моряк (капітан, механік, особа командного складу, особи рядового складу) має право працювати на судні за умови: задовільного стану здоров'я, наявності відповідного рівня кваліфікації та досвіду роботи за спеціальністю тощо». Компетентності моряків у Конвенції структуровані за сімома напрямками, одним з яких є «суднові механічні установки», що безпосередньо пов'язаний з діяльністю майбутніх суднових механіків.

Таблиця 1.2

Вимоги до посад машинної команди судна

Мінімальні вимоги до професійної підготовки	Посада	Вимоги до стажу роботи на судні	
		Тривалість (місяці)	Функції
Повна вища освіта – спеціаліст, магістр	Старший механік	18	Другий механік
Базова вища освіта – бакалавр	Другий механік	18, з яких 6 міс. ремонту судна	Вахтовий механік, з потужністю головної установки понад 3000 кВт
Фахова передвища освіта – молодший фаховий бакалавр	Вахтовий механік	12	Практикант; моторист
Курсова підготовка	Моторист I класу	12	Моторист II класу, практикант
Курсова підготовка	Моторист II класу	2	Практикант

Міжнародна морська організація засвідчує: «... враховуючи, що Україна є практично третьою державою з підготовки морських офіцерів для міжнародного торговельного флоту, випускники мають відповідати вимогам ІМО...» [126].

Звертаючись до електронного джерела [119] Міністерства інфраструктури України, є необхідність пояснити, що «... Міжнародна морська організація (англ. International Maritime Organization, ІМО) – міжнародна міждержавна організація, є спеціалізованою установою ООН. Діяльність ІМО спрямована на

скасування дискримінаційних дій, що зачіпають міжнародне торговельне судноплавство, а також прийняття норм (стандартів) із забезпечення безпеки на морі та запобігання забруднення із суден довкілля, насамперед, морського. Сьогодні морські вантажоперевезення мають такі великі переваги, що вони впевнено займають лідируючі позиції за кількістю товару, що транспортується таким способом».

Висновки до розділу I

На основі аналізу теорій професійної освіти й емпіричного досвіду, зокрема в сучасній науці та практиці, наукових джерел і дисертацій щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків можна зробити такі висновки:

1. Доведено, що з урахуванням вагомих наукових досліджень та джерел, нормативно-правових документів і практичного досвіду, можна констатувати, що навколо проблеми формування професійного іміджу майбутніх фахівців тривають численні дискусії. Формування професійного іміджу майбутніх фахівців розглядалося в дисертаційних дослідженнях таких авторів: О. Бекетова, В. Бондаренко, А. Кононенко, А. Коркішко, М. Навроцька, І. Ніколаєску, І. Размолодчикова, Н. Савченко, О. Марченко, Л. Новік, Т. Довга та ін. Але при цьому з'ясовано, що формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту в Україні ще ніхто не досліджував, що у свою чергу підтвердило актуальність та необхідність проведення відповідного дослідження.

2. Обґрунтовано поняття «професійний імідж судового механіка морського транспорту». Так, професійний імідж майбутнього судового механіка ми розуміємо як професійний рівень фахівця, що формується й відтворюється у процесі професійної діяльності та максимально забезпечує

реалізацію основної мети майбутніх суднових механіків морського транспорту щодо кар'єрного зростання.

3. Визначено, що структура професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту передбачає: мотиваційно-цільовий компонент, який передбачає професійну вмотивованість, задоволення матеріальних потреб, мотив до досягнення іміджу, налаштованість на побудову конкурентоспроможності та взаємовідносин у судовому екіпажі; рефлексивний компонент, що передбачає аналіз та оцінювання власної професійної діяльності (самодіагностування), здатність корегувати власні недоліки, актуалізація базових професійних знань курсантами для посадового зростання; змістовний компонент унаочнює знання сучасних інформаційних технологій, знання з англійської мови у фаховій діяльності, знання основ життєдіяльності у судових багатонаціональних екіпажах, знання «Soft skills» та «Hard skills» у професійному середовищі; комунікативно-діяльнісний передбачає вміння спілкуватися та самопрезентувати себе при працевлаштуванні, прояв креативних здатностей, самовдосконалення та формування наукової ерудиції у питаннях морської інженерії.

Основні результати першого розділу опубліковано у таких наукових працях автора: [38]; [55].

Список використаних джерел у розділі I

1. Аверченко Л. К. Имиджелогия: учеб. пособие для всех форм обучения. Новосибирск : Изд-во СибАГС, 2014. 198 с.

2. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 27.03.2019).

3. Ананьев Б. Г. Психология и проблемы человекознания : избр. психолог. труды. Воронеж : МОДЭК, 2005. 432 с.

4. Аткинсон М. Пошаговая система : Наука и искусство коучинга. Киев : Companion Group, 2009. 256 с.

5. Бабанский Ю. К. О дидактических основах повышения эффективности обучения. *Народное образование*. 1986. № 11. С. 105–111.

6. Бабишена М. І. Професійно важливі якості – передумова і гарант успішної професійної діяльності майбутніх суднових офіцерів. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 6. С. 192–198.

7. Бабишена М. І. Особливості формування комунікативної компетентності майбутніх суднових офіцерів у процесі вивчення суспільно-гуманітарних дисциплін. *Педагогічний альманах*. Херсон, 2014. Вип. 22. С.123–127.

8. Бандура А. Теория социального научения. Санкт-Петербург : Евразия, 2000. 320 с.

9. Барна Н. В. Імідж як міфологічний архетип : філософсько-естетичний аналіз. *Мультиверсум. Філософський альманах* : зб. наук. пр. Київ, 2008. Вип. 69. С. 218–231.

URL:<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/71848/23-Varna.pdf?sequence=1> (дата звернення: 06.03.2020).

10. Барна Н. В. Іміджелогія : навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ : Університет «Україна», 2007. 217 с.

11. Бахов І. С. Формування професійної міжкультурної комунікації у майбутніх перекладачів : монографія. Київ : Персонал, 2009. 270 с.

12. Безбах О. М. Проблеми професійної підготовки майбутніх інженерів-судноводіїв в умовах інформаційного суспільства. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету*. 2014. Вип. 1 (10). С. 49–52.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyptp_2014_1_17 (дата звернення: 25.04.2020).

13. Бекетова Е. А. Формирование профессионального имиджа будущего учителя технологии и предпринимательства : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Армавир, 2006. 174 с.

14.Беляева М. А. Азы имиджологии: имидж личности, организации, территории. *Кабинетный ученый*. 2017. 228 с.

15.Берд П. Продай себе! Тактика вдосконалення Вашого іміджу / перев. з англ. Т.А. Сівакової. 2-ге вид.: Вид-во «Амалфея». 2004. 208 с.

16.Бизяева А. А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия : учебное пособие. Псков : ПГПИ им. С. М. Кирова, 2004. 216 с.

17.Бобришева Н. М. Формування готовності майбутніх морських офіцерів до проф.есійної діяльності у полікультурному середовищі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2015. 20 с.

18.Божович Л. И. Проблемы формирования личности : избранные психологические труды. 3-е изд. М. : МОДЭК, 2001. 352 с.

19.Бойко И. Н. Профессиональный имидж педагога как важный фактор в профессиональной деятельности. *Современные тенденции развития науки и технологий*. 2016. № 10. С. 11–16.

20.Болсун С. А. Професійний імідж керівника навчального закладу. *Управління школою*. 2013. № 7. С. 51–55.

21.Бондар В., Шапошнікова І. Адаптивне навчання студентів як передумова реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителя. *Рідна школа*. 2013. № 11. С. 36–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2013_11_7 (дата звернення: 28.02.2019).

22.Бондар С. П. Технологія формування ключових компетентностей учня. *Обрії*. 2010. № 2 (31). С. 62–64.

23.Бондаренко Є. В. Наукові підходи до висвітлення суті професійномовленнєвої компетентності майбутніх спеціалістів судноводіння. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. Дніпро, 2016. № 1 (11). С. 225–228.

24.Бондаренко Є. В. Організація самостійної роботи майбутніх судноводіїв у процесі формування професійно-мовленнєвої компетентності.

URL: http://journals.hnpu.edu.ua/index_php/sciencemeans/article/download/690/787
(дата звернення: 23.01.2019).

25.Бондаренко В. І. Теоретичні і методичні засади формування іміджу майбутнього вчителя технологій у системі виховної роботи педагогічного університету : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07. Київ, 2016. 489 с.

26.Бондаренко І. С. Іміджологія у системі гуманітарних знань: культурноосвітні стратегії. Запоріжжя : Запорізький національний університет. 2016. 320 с.

27.Борова Т. А. Теоретичні і методичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06. Київ, 2012. 234 с.

28.Бражнич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Кривий Ріг, 2001. 238 с.

29.Бремус А. Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm> (дата звернення: 20.03.2019).

30.Бугрим В. Іміджологія. Іміджмейкінг : навч. посібник. Київ : Київський університет, 2013. 255 с.

31.Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь: Перун, 20.03. 144.0 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989> (дата звернення: 27.03.2019).

32.Возна Л. Б., Босак О. В. Формування іміджу лідера для ефективного управління персоналом. *Молодий вчений*. 2019. № 4 (2). С. 471–475.

33.Волошинов С. А., Попова Г. В. Формування цифрової компетентності засобами змішаного навчання. Теоретико-методичні засади реалізації компетентнісного підходу в системі ступеневої підготовки фахівців морської галузі : монографія. Херсон : ХДМА, 2019. С. 158–165.

34.Воробйов П. Роль електронних курсів на платформі Moodle у формуванні професійної компетентності майбутніх суднових механіків.

Scientific papers of Berdiansk State Pedagogical University. Series Pedagogical sciences, 3 (December 2020). P. 231–240.

35. Гадзецький Б. Запровадження елементів андрагогічного підходу у процесі навчання на курсах підвищення кваліфікації працівників вищої школи. *Післядипломна педагогічна освіта*. 2008. № 2. С. 20–22.

36. Галицька М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців. *Освітологічний дискурс*. 2014. № 2 (6). С. 23–32. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/127> (дата звернення: 28.02.2019).

37. Ганношина І. М. Метод автоматизованого визначення маршруту при плануванні переходу засобів водного транспорту : дис. ... канд. техн. наук : 05.22.13. Кропивницький, 2019. 153 с.

38. Герганов Л. Д., Дімоглова О. В. Особливості формування іміджу суднових механіків за результатами компонентно-структурного аналізу професійної підготовки у морських ЗВО. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса, 2020. Вип. 4 (133). С. 64–70. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2020-4-8>.

39. Герганов Л. Д. Розвиток професійної компетентності кваліфікованих фахівців морського профілю в навчальних центрах судноплавних компаній: тенденції та перспективи. *Науковий вісник Херсонської державної морської академії*. 2015. № 2. С. 71–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdm_i_2015_2_11 (дата звернення: 14.02.2019).

40. Герганов Л. Д. Тенденції розвитку морської освіти в Придунайському регіоні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). *Педагогічний альманах*. 2018. Вип. 40. С. 228–235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2018_40_37 (дата звернення: 18.02.2019).

41. Герганов Л. Д. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників морського профілю на виробництві : автореф. дис. ... доктор. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 41 с.

42.Глікман С. Сутність та структура професійних якостей майбутніх судноводіїв. *Наукові записки. Серія : Проблеми методики фізико-математичної та технологічної освіти*. Випуск 11.Частина 4. Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. С. 134–138.

43.Голобородько Є. П. Робота з науковим текстом як засіб підвищення кваліфікації вчителів у післядипломній освіті. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2011. Вип. 1(59). С. 200–203.

44.Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

45.Горчакова В. Г. Имидж профессионала : недоступное доступно. *Управление развитием персонала*. 2007. № 2. С. 90–95.

46.Гулай О. І. Особливості формування професійної компетентності майбутніх інженерів. *International scientific and technical conference «University science – 2015»* : матеріали конференції, м. Маріуполь, 2015 / Приазовський державний технічний університет. С. 10–11.

47.Гуренкова О. В. Формування екологічної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту в умовах кредитно-модульної системи навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2009. 20 с.

48.Гурина Р. Как измерить профессиональную компетентность? 2008. № 10. С. 82–89.

49.Даниленко О. Б. З питань загальнопедагогічної проблеми – підготовки командного складу екіпажів суден до професійної діяльності. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2017. Вип. № 4 (11). С. 157–168.

50.Даниленко О. Б. Система неперервної професійної підготовки майбутніх судноводіїв у вищих морських навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2020. 550 с.

51.Дендеренко О. О. Шляхи формування професійної компетентності суднового механіка при вивченні інтегрованого курсу гідромеханіки у

морському коледжі. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка*. 2015. Вип. 21. С. 27–30.
URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_ped_2015_21_11 (дата звернення: 19.04.2019).

52. Джежуль Т. С. Комп'ютерна підтримка процесу формування фахової компетентності майбутніх судноводіїв під час вивчення спецкурсу «Сферична тригонометрія». *Інформаційні технології в освіті*. 2010. Вип. 6. С. 136–140.

53. Джи Б. Имидж фирмы. Планирование, формирование, продвижение / Б. Джи ; пер. с англ. СПб. : Питер, 2000. 221 с.

54. Дзюбенко Ю. В. Особливості технологічного підходу до навчального процесу у вищій школі як провідного засобу його оптимізації. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка: збірник наукових праць*. 2007. Вип. № 3 (21). Ч. 1. С. 138–147.

URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/11014/1/24.pdf>. (дата звернення: 02.06.2019).

55. Дімоглова О. В. Педагогічні умови щодо формування ділової репутації сучасного фахівця морської галузі на засадах міжкультурної комунікації. *Молодий вчений*. 2018. №5.

URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/5/10.pdf> (дата звернення: 30.04.2019).

56. Довга Т. Я. Диагностика представлений будущих учителей о личносно профессиональном имидже: ценностно-мотивационный компонент. *Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: проблеми и перспективи : Сборник с научни доклади. Първа книга*. Габрово : Изд-во «ЕКС-ПРЕС», 2017. С. 404–410.

57. Довга Т. Іміджеві акценти в професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи. *Витоки педагогічної майстерності*. Серія : Педагогічні науки. 2016. Вип. 18. С. 90–96.
URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2016_18_17 (дата звернення: 30.08.2019).

58. Довга Т. Імідж сучасного вчителя : навч.-метод. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Кіровоград : ПП «Ексклюзив-Систем», 2015. 146 с.

59. Долженков О. Управління іміджем сучасного менеджера освіти. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2018. Вип. 22. С. 19–26.

60. Дягилева О. С., Юрженко А. Ю. Система формування англomовної компетентності майбутніх фахівців морської справи на базі LMS MOODLE. Створення інформаційно-освітнього середовища сучасного закладу освіти України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Суми : НВВ КЗ СОППО. 2019. С. 31–33.

61. Желясков В. Я. Іншомовна комунікативна компетенція як складова формування професійної компетентності майбутнього фахівця флоту. *Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 12-14 грудня, м. Ізмаїл, 2019 / ДІ НУ «ОМА. С. 45–48.

62. Желясков В. Я. Структура готовності майбутніх судноводіїв до професійної комунікативної взаємодії. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки.* 2019. № 6. С. 53–60. URL:<http://dSPACE.sfa.org.ua/bitstream/123456789/216/1/Zbirnyk-6-2019.pdf#page=53> (дата звернення: 01.04.2019).

63. Жеребненко О. А. Социально-психологические особенности имиджа студента : дис. ... канд. пед. наук : 19.00.05. Белгород, 2008. 177 с.

64. Заєць Н. Ю. Вплив тайм-менеджменту керівника на розвиток позитивного іміджу загальноосвітнього навчального закладу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки.* 2017. Вип. 142. С. 45–50.

65. Зайцева Т. Г. Щодо проблеми з удосконалення професійної психологічної підготовки сучасного моряка. *Науковий вісник Херсонської державної морської академії.* 2014. Вип. 1(10). С. 94–99.

66. Закон України «Про Освіту» від 05.09.2017. № 2145 – VII. / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017. № 38-39, ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 02.02.2019).

67. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 32, ст. 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.02.2019).

68. Затворнюк О. М. Формування та розвиток професійного іміджу майбутніх психологів. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 9-10. С. 41–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2014_9-10_10 (дата звернення: 02.02.2019).

69. Зеєр Е.Ф. Психологія професійної освіти: навч. посібник. Вид-во МПСІ, Воронеж: МОДЕК, 2003. С. 216–227.

70. Золотовська В. С. Комунікативна підготовка курсантів в історії розвитку морської освіти України. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 159. С. 206–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2017_159_39 (дата звернення: 13.07.2019).

71. Ільянова А. О. Імідж сучасного керівника: соціальнопсихологічний аналіз : монографія. Київ : Видавничий дім «Персонал». 2017. 294 с.

72. Ісаченко В. В. Формування професійно-педагогічного іміджу майбутніх викладачів вищої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2004. 215 с.

73. Калюжный А. А. Социально-психологические основы имиджа учителя : дис. ... доктора психолог. наук : 19.00.05. Ярославль, 2007. 353 с.

74. Калюжный А. А. Педагогическая имиджелогия : учебное пособие для студентов вузов. Алматы : Научно-издат. центр «Гылым», 2004. 200 с.

75. Каннио С. Мастерство коучинга : лучшие практики в бизнес-коучинге. Лондон, 2012. 240 с.

76. Капська А. Й. Педагогіка живого слова : навч.-метод. посіб. Київ :

ІЗМН, 1997. 140 с.

77. Капустюк О. М. Самопрезентація як засіб створення позитивного іміджу особистості : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Київ, 2007. 252 с.

78. Кічук Н. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія як пріоритет педагогіки толерантності та особистісно-професійної підготовки майбутнього фахівця. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 42. С. 99–103. URL:

http://dspace.idgu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/857/1/%D0%9A%D1%96%D1%87%D1%83%D0%BA_%D0%9D_%D0%9D%D0%92_42.pdf (дата звернення: 29.12.2019).

79. Ковальова О. О. Психологічні особливості формування основ професійного іміджу в майбутніх педагогів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Одеса, 2007. 340 с.

80. Ковальова І. О. Педагогічна іміджологія : сутність, етимологія, шляхи креативного використання у сучасному вищому навчальному закладі. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2011. (№6). С. 213–226. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1582/Kovalova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 29.12.2019).

81. Ковальчук А. С. Основы имиджологии и делового общения : учебное пособие для студентов вузов. Ростов-на-Дону : Феникс, 2009. 282 с.

82. Козлова О., Волосяк Т. Основні підходи до визначення сутності поняття «професійний імідж фахівця». *Наукові пошуки : зб. наук. пр. молодих учених*. Вип. 12 / за ред. проф. А. А. Сбруєвої. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. С. 51–56. URL: https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Naukovi_poshuki_vip.12.pdf#page=51 (дата звернення: 30.12.2019).

83. Колосовська І. І. Іміджологія : теоретико-прикладні засади : навчально-методичний посібник. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2008. 48 с.

84. Кононенко А. Г. Формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у професійно-технічних навчальних закладах :

дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018. 253 с.

85. Кононенко А. О. Психологічні складові індивідуального іміджу сучасного педагога : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Одеса, 2003. 200 с.

86. Коркішко А. В. Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх магістрів педагогіки вищої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Слов'янськ, 2018. 23 с.

87. Корольчук М. С. Психофізіологія працездатності корабельних спеціалістів в екстремальних умовах : дис. ... д-ра. психол. наук : 19.00.02. Київ, 1996. 343 с.

88. Кравець Р. Е. Концептуальний простір поняття «професійний імідж» у наукових психолого-педагогічних дослідженнях. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2019. Вип. 65. С 53–57. URL:http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2019/65/part_2/12.pdf. (дата звернення: 28.12.2019).

89. Кузьменко В. В., Рябуха І. М. Складові оцінювання компетентностей моряків : зміна парадигми на межі ХХ–ХХІ століть. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*. 2018. Вип. 4. С. 206–210.

90. Кулакова М. В. Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2006. 165 с.

91. Лактіонов О. М., Хомуленко Т. Б. Політична психологія та іміджелогія : навч.-метод. посібник. Харків, 2009. 94 с.

92. Лебедева Л. Міжкультурна комунікація: лінгвістичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Випуск 3. С. 137–141.

93. Лозенко А. П. Формування рефлексивних умінь у майбутніх учителів початкової школи в процесі дидактичної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Київ, 2010. 350 с.

94. Лотман Ю.М. Механизмы культуры. Избранные статьи в трех томах. Таллин, 1993. 326 с.

95. Лук'янова М. І. Психолого-педагогічна компетентність вчителя : діагностика та розвиток. Київ : ІПК ім. Ульянова, 1996. 227 с.

96. Лук'янова Л. Концепція освіти дорослих в Україні. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2011. Вип. (3 (1)) С. 8–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2011_3%281%29_3 (дата звернення: 02.06.2019).

97. Ляшенко У. І. Педагогічні умови підготовки майбутніх суднових механіків у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін : дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Херсон, 2016. 267 с.

98. Ляшенко У. І. Підготовка майбутніх суднових механіків засобами професійно-зорієнтованих дисциплін. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : педагогіка*, 2015. Вип. 3. С. 25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2015_3_6 (дата звернення: 02.06.2019).

99. Ляшкевич А. І. Компетентнісний підхід у системі вищої морської освіти (кінець ХХ – початок ХХІ століття). *Педагогічний альманах*. 2016. Вип. 32. С. 279–284. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2016_32_47 (дата звернення: 12.07.2019).

100. Мазоренко М. О. Психологічні складові іміджу сучасного фахівця. *Вісник Національного університету оборони України*, 2012. № 4 (29). С. 184–187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2012_4_39 (дата звернення: 26.05.2019).

101. Мазоренко М. О. Психологічна структура іміджу професіонала. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. Вип. 9. 2011. С. 177–184. URL: http://edu-mns.org.ua/nmc/122/ЕКР_9.pdf#page=178 (дата звернення: 23.06.2019).

102. Маркова А. К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя. *Советская педагогика*. 1990. № 8. С. 82–88.

103. Марченко О. О. Закономірність та специфіка формування професійно-особистісного іміджу майбутніх інженерів-механіків. *Психолого-педагогічні аспекти формування управлінського потенціалу сучасної молоді: теорія і практика*: матер. всеукраїнської наук.-практ. конф., Харків, 22 жовтня 2014 р. С. 23–30.
104. Маценко В. Технологія іміджу. Київ : Главник, 2005. 96 с.
105. Миронова И. А. Формирование межкультурной компетентности студентов в процессе обучения профессионально-ориентированному общению : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.08. СПб, 2008. 218 с.
106. Митина Л. М. Психология личностно-профессионального развития субъектов образования : СПб. : Нестор-История, 2014. 376 с.
107. Митцева О. С. Професійний імідж фахівця : суть, функції, структура. *Педагогіка та психологія*. 2018. №. 59. С. 191–200. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2018_59_23 (дата звернення: 05.06.2019).
108. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (консолідований текст з манільськими поправками). Київ : ВПК «Експрес– Поліграф», 2012. 568 с.
109. Мірошниченко В. І. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до використання STEM-технологій в освітньому процесі вищих військових навчальних закладів. *Освітній простір України*. 2019. Т. 17. С. 310–317. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/view/3570> (дата звернення: 18.10.2019).
110. Миусов М. В. Стандарты оценки компетентности моряков в XXI ст. *Морська освіта*. 2009. № 5-6. С. 10–14.
111. Мусоріна М. Формування технічної компетентності майбутніх фахівців судноводіння у процесі навчання технічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2018. 23 с.
112. Набока Л. Професійний імідж викладача-андрагога. *Післядиплом. освіта в Україні*. 2009. № 1. С. 26–29.

113. Навроцька М. М. Внутрішній образ як невід’ємна складова професійного іміджу педагога. *Педагогічний альманах*. 2015. № 27. С. 170–175.

114. Навроцька М. М. Розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2019. 252 с.

115. Нежинська О. О. Коучинг як інструмент соціально-психологічної допомоги клієнту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11: Соціальна робота*. Київ. 2017. Вип. 23. С. 182–187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_011_2017_23_33 (дата звернення: 22.03.2020).

116. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за ред. І. Я. Зязюна. Київ : Вид-во Віпол. 2000. С. 274–318.

117. Ніколаєску І. О. Розвиток професійного іміджу соціального педагога в післядипломній освіті : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Черкаси, 2011. 23 с.

118. Новік Л.О. Психологічний аналіз змістових компонентів позитивного іміджу психолога. *Проблеми сучасної психології*: збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2015. Вип. 30. С. 427–436.

119. Нормативно-правові акти у сфері морського транспорту URL: <https://mtu.gov.ua/content/normativnopravovi-akti-u-sferi-morskogo-transportu.html> (дата звернення: 21.02.2019).

120. Овсянникова Л. К., Орлова С. С. Професійна компетентність викладача-ефективна підготовка майбутніх фахівців. *Забезпечення якості вищої освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, 8-10 квітня, м. Одеса, 2020 / Одеська національна академія харчових технологій. С. 290–292.

121. Овчіннікова О. І., Касьянова Л. С., Гасанова Л. Є. Міжкультурна комунікація при вивченні іноземної мови у сучасній вищій освіті. *Теоретичні*

питання культури, освіти та виховання. 2017 (1). С. 50–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trkov_2017_1_13 (дата звернення: 30.02.2019).

122. Огородник Н. Є. Теоретичні передумови формування англомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2017. № 148. С. 99–104.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2017_148_26 (дата звернення: 16.09.2019).

123. Олексенко В. Формування професійного іміджу сучасного вчителя. *Проблеми освіти*. 2015. Вип. 84. С. 258–263. URL: <http://dspace.ksu.ks.ua/handle/123456789/742> (дата звернення: 16.09.2019).

124. Олійник В. В. Формування інформаційно-аналітичних умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі фахової підготовки. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2012. Вип. 37. С. 253–258.

125. Осадчук Д. Підготовка майбутніх офіцерів морського торговельного флоту України до роботи в екстремальних ситуаціях : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 2019. 20 с.

126. Офіційний сайт Міжнародної морської організації URL: <https://www.imo.org/> (дата звернення: 23.02.2019).

127. Палеха Ю. І. Іміджологія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / заг. ред. З. І. Тимошенко. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 324 с.

128. Панасюк А. Ю. Имидж. Энциклопедический словарь: Рипол Классик, 2007. 768 с.

129. Панфилова А. П. Имидж делового человека : учебное пособие : ИВСССР, Знание, 2007. 490 с.

130. Паперная Н. В. Формирование готовности будущего учителя к межкультурной коммуникации : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Армавир, 2002. 215 с.

131. Пехота О. М. Неформальна освіта дорослих: розвиток соціально життєвих навичок. Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи : монографія. Харків. : ФОП Бровін О. В., 2020. С. 101–111.

132. Побідаш А. Ю. Психологічні особливості життєвої стійкості моряків-жертв піратського полону : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09. Харків, 2012. 299 с.

133. Погодаєва А. С. Аналіз професійної підготовки фахівців морського профілю з точки зору компетентнісного підходу. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39 (4). С. 124–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39%284%29__20 (дата звернення: 27.02.2019).

134. Попова В. В. Професійний імідж: основні напрями вивчення поняття. *Держава та регіони. Соціальні комунікації*. 2013. (№1). С. 170–173.

135. Постанова Кабінету Міністрів України про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року від 07.10.2009 № 1307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.04.2019).

136. Почепцов Г. Г. Имиджелогия: теория и практика. Киев: Издательство СП «Адеф-Украина», 1998. 427 с.

137. Почепцов Г. Имидж от фараонов до президентов. Киев : Изд-во АДЕФ Украина, 1997. 328 с.

138. Про Державну національну програму «Освіта» (Україна XXI століття). Постанова Кабінету Міністрів України, Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.01.2019).

139. Про Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України, Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80> (дата звернення: 23.02.2022).

140. Прус Н. О. Формування професійного іміджу майбутнього

викладача іноземних мов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Дніпро, 2017. 242 с.
URL:https://duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic_Council/K_08_120_02/20549.pdf (дата звернення: 28.03.2019).

141. Пуховська Л. П. Особистісна модель підготовки викладачів на Заході. *Наукові праці. Педагогіка* / ЧДУ імені Петра Могили. Миколаїв: НаУКМА, 2000. Т. 7. Вип. 1. С. 20–22.
URL:<https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2000/7-1-2.pdf>. (дата звернення: 26.02.2019).

142. Пшенична Л. Імідж керівника – важлива складова кар'єри управлінця. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 6. С. 233–250.

143. Радкевич В. О. Професійна компетентність – складова професійної культури. *Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. пр.* 2012. Вип. 5. С. 63–73.

144. Размолодчикова І. В. Формування професійного іміджу вчителя початкових класів у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2011. 20 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/1734> (дата звернення: 17.04.2019).

145. Романовська О. Особливості організації процесу професійної підготовки студентів інженерно-педагогічних ВНЗ щодо проблеми формування їхньої конкурентоздатності. *Молодь і ринок*. 2015. № 5. С. 75–79.

146. Роменський О. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх моряків у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. *Педагогічний альманах*. 2014. Вип. 24. С. 189–195.

147. Рябуха І. М. Тенденції розвитку морської освіти в Україні (друга половина XVIII – початок XXI століття) : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». Херсон, 2019. 485 с.

148. Савченко Н. В. Формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи в процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2016. 261 с.

149. Селевко Г. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.

150. Серман Л. І. Педагогічні умови формування професійного іміджу у майбутнього вчителя іноземних мов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Рівне, 2020. 250 с.

151. Сипченко О., Набока О., Чугаєва Л. Упровадження медіаосвіти у процес професійної підготовки андрагогів. Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць. / за заг. ред. доц. С. А. Саяпіної. Харків ТОВ «Видавництво НТМТ». 2019. № 4 (96). С. 165–179.

152. Скиданчук С. А. Моніторинг стану підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків у процесі вивчення спеціальних дисциплін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 34. С. 438–443.

153. Скляренко І. Педагогічні умови застосування інноваційного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців водного транспорту. *Науковий вісник Льотної академії. Серія : Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Кропивницький : КЛА НАУ, 2017. Вип. 1. С. 371–376.

154. Скрипаченко Т. В. Соціально-психологічний імідж сучасного керівника: автореф. дис... канд. психол. наук / Ін-т психології ім. Г.С.Костюка НАПН України. Київ. 2001. 18 с.

155. Смелікова В. Б. Підготовка майбутніх судноводіїв до професійно-орієнтованого спілкування засобами кейс-технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2017. 181 с.

156. Сокол І. В. Формування професійної компетентності майбутніх судноводіїв у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Херсон, 2011. 20 с.

157. Сорока О. М. Шляхи та умови формування психологічної готовності майбутніх фахівців морського транспорту до екстремальних ситуацій професійної діяльності. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Психологія*. 2016. Т. 21. Вип. 4. С. 183–194.

URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_psi_2016_21_4_23. (дата звернення: 27.04.2019).

158. Сорочан Т. М. Професійна діяльність андрагогів : сучасний погляд. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2008. Вип. 4. С. 27–32.

159. Сотер М. В. Формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон. 2018. 297 с.

160. Сущенко Л. О. Діловий імідж менеджера закладу освіти : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальностей «Дошкільна освіта», «Початкова освіта» освітньо-професійних програм «Дошкільна освіта», «Початкова освіта». Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 155 с.

161. Тараненко І. Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції : досвід Європейських країн. *Кроки до компетентності та інтеграції в суспільстві*. Київ: Контекст, 2000. С. 37–40.

162. Теория подражания Г. Гарда. URL: <http://socio.rin.ru/cgi-bin/article.pl?id=1174> (дата звернення: 02.06.2019).

163. Тернопільська В. І. Структура професійної компетентності майбутнього фахівця. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*. 2012. Вип. 2 (9). С. 208–213.

164. Тимофеева О. Я. Педагогічні умови формування соціально-комунікативної компетентності в майбутніх судноводіїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2016. Вип. 69 (2). С. 152–157.

165. Тимошенко Н. Є., Кирилук О. В. Складові формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка*. 2017. № 23. С. 193–199. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19351/Tymoshenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 07.07.2019).

166. Тимощук О. М. Формування логістичної стратегії підприємств водного транспорту. *Економіка та держава*. 2018. № 3. С. 40–44.

167. Тимощук Ю. Сутність і специфіка іншомовної професійної компетентності майбутніх морських фахівців у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. *Social Work and Education*. 2019. Vol. 6, No. 4. С. 419–426.

168. Тирон О. М. Психолого-педагогічні основи формування іншомовної компетентності майбутніх моряків : дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07. Київ, 2016. 228 с.

169. Ткаченко Н. М. Стратегії, техніки та технології створення позитивного професійного іміджу вчителя іноземних мов. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2018. № 2 (60). С. 168–172. URL:<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23949/Тkachenko%20N.%20M..pdf?sequence=1> (дата звернення: 02.01.2020).

170. Зігмунд Фрейд. Основні категорії психоаналізу (з німецької переклала А. Березінська) : *Всесвіт*. 1991. № 5 (749). С. 164–170.

171. Фромм Э. Творческий человек. URL: <https://www.psychol-ok.ru/lib/fromm/tch/tch.html> (дата звернення: 02.06.2019).

172. Фурман А. В., Гірняк А. Н. Психорозвивальна взаємодія в освітньому процесі та її концептуальні засади. *Психологічний часопис*. 2020. № 6. С. 38.

173. Хавкіна Л. М. Іміджелогія: навч.-метод. посібник для студентів зі спец. Журналістика. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. 64 с.

174. Хомуленко Т. Б., Падафет Ю. Г., Скориніна О. В. Теоретичні та практичні аспекти дослідження іміджу : монографія. Харків : ІНЖЕК, 2005. 272 с.

175. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58–64.

176. Чебикін О. Я. Психологічні особливості формування основ професійного іміджу : монографія / О. Я. Чебикін, О. О. Ковальова. Одеса : СВД М. П. Черкасов, 2009. 223 с.

177. Череднякова А. Б. Формирование имиджа будущего педагога-хореографа в вузе культуры : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.05. Екатеринбург, 2006. 208 с.

178. Черепанова В. М. Педагогическая имиджелогия : уч. пособие для руковод. и педагогов. Тюмень : ТОГИРРО, 1998. 170 с.

179. Чернявський В. В. Методичні засади запровадження компетентнісного підходу до організації освітнього процесу в системі ступеневої підготовки майбутніх фахівців морської галузі. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Умань, 2016. С. 123–140.

180. Чернявський В. В. Компетентнісний підхід як чинник забезпечення вимог до підготовки фахівців морської галузі. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Педагогічна*. 2014. Вип. 20. С. 230–232.

181. Шарко В. Д. Компетентність як якість освіти та підготовка майбутніх учителів до її формування. Херсон : ХГУ, 2005. С.88–91.

182. Шепель В. М. Имиджелогия : Секреты личного обаяния. 2-е изд, перераб и доп. *Культура и спорт* : ЮНИТИ, 1997. 382 с.

183. Шермет П. М. Розвиток професійного іміджу вчителя історії у системі післядипломної освіти : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04. Кропивницький, 2018. 278 с.

184. Шерман М. І., Безбах О. М. Аналіз базових дефініцій дослідження інформаційної культури майбутніх судноводіїв. *Інформаційні технології в освіті*. 2016. № 26. С. 48–73.

185. Шерман М. І., Чернікова В. О. Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх судноводіїв засобами інформаційно-комунікаційних

технологій. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*, 2013. № 2. С. 481–486.

186. Шолох О. А. Формування професійного іміджу майбутнього психолога у процесі фахової підготовки. *Сучасні досягнення в науці та освіті* : зб. пр. XV Міжнар. наук. конф., 16–23 верес. 2020 р., м. Нетанія (Ізраїль). Хмельницький: ХНУ, 2020. С. 20–25. URL: <http://elar.khmnmu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9120> (дата звернення: 12.07.2019).

187. Штанько В. І. Імідж сучасного спеціаліста : навчальний посібник для усіх форм навчання. Харків : ХНУРЕ, 2011. 136 с.

188. Юнг К. Психологические типы. Цюрих : Мусагет, 1929. 475 с.

189. Юрженко А. Ю. Роль гейміфікованих вправ, створених за програмою Hot Potatoes, у формуванні комунікативної компетентності судових механіків. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Бердянськ: БДПУ. 2019. Вип. 1. С. 387–393.

190. Яворська Г. Х., Рудницький В. Є. Професійна готовність до дій в нетипових ситуаціях у працівників особового складу спеціального підрозділу ОВС України. *Наука і освіта*. 2013. № 1–2. С. 241–244. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2013_1-2_66 (дата звернення: 14.02.2020).

191. Ягупов В. В. Провідні методологічні характеристики основних видів компетентності майбутніх фахівців, які формуються у системі професійно-технічної освіти. *Модернізація професійної освіти і навчання*, 2012. № 2. С. 45–59.

192. Bird P. Sell yourself. Persuasive tactics to boost your image. London: Groom Helm, 1999. 398 p.

193. Boulding K.E. The Image: Knowledge in Life and Society. Michigan : University of Michigan Press, 1961. P. 175.

194. Denton R. E., Woodward G. C. Political Communication in America. New York: Praeger, 1985. 56 p.

195. Goffman E. *The Presentation of Self in Everyday Life*, 1959. 586 p.
URL:
https://monoskop.org/images/1/19/Goffman_Erving_The_Presentation_of_Self_in_Everyday_Life.pdf (дата звернення: 21.02.2020).
196. Gallwey T. *The Inner Game of Stress: Outsmart Life's Challenges, Fulfill Your Potential, Enjoy Yourself* (англ.). New York : Random House, 2009.
197. Mallory Stark. *Creating a Positive Professional Image*. *Harvard Business School Working Knowledge*. 2005, June 20 : [Electronic resource]. Access mode : <http://hbswk.hbs.edu/item/4860.html> (дата звернення: 22.02.2020).
198. Maslow A. H. *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row, 1987. 293 p.
199. Melnyk O., Bychkovsky Y. Modern methods of ship safety level assessment and ways of its improvement. *Transport Development*. 2021. № (2(9)). P. 37–46. <https://doi.org/10.33082/td.2021.2-9.03>.
200. Lawrence R. and Heron C., *International Scientific Conference on Energy, Environmental and Construction Engineering* (IEEE, 2016), pp. 174–181.
201. International Maritime Organization. London: IMO, 2015. URL: <http://www.imo.org> (дата звернення: 23.02.2020).
202. *Review of Maritime Transport 2019*. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/rmt2019_en.pdf (дата звернення 27.10.2020).
203. Rogers C. R. *Counseling and Psychotherapy. Newer Concepts in Practice* Boston: Houghton Mifflin Company. 1942. P. 470.
204. Sampson E. *The image factor. A Guide to Effective Self-presentation for Career Enhancement*. M&E Handbooks : Business & Management. 1994. 338 p.

РОЗДІЛ II

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

2.1. Загальна методика дисертаційного дослідження щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту

У процесі розроблення методики наукових педагогічних досліджень потрібно дотримуватись певних вимог та рекомендацій, які викладено в працях С. Гончаренка [19], В. Майбороди [48], В. Марцина [50], П. Образцова [58], С. Сисоєвої [75], В. Тушевої [82], Є. Хрикова [84], В. Ягупова [95] та інших. Відповідно до цих рекомендацій нами було розроблено та впроваджено методику дисертаційного дослідження щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту, яке відбувається шляхом впровадження педагогічних умов, спрямованих на динаміку сформованості професійного іміджу у майбутніх суднових механіків.

Так, методологічну основу дослідження становлять:

1) на загальнонауковому рівні методології:

Компетентнісний підхід. Компетентнісний підхід, за визначенням О. Пометун, це спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості, результатом якого буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися у процесі навчання й містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [63, с. 66].

За визначенням науковців В. Проценко та В. Настасенко, якісного спеціаліста може підготувати спеціаліст виключно висококваліфікований [67].

Тому до підготовки судових механіків обов'язково мають бути залучені діючі кваліфіковані судові механіки, які мають вищу технічну освіту суднобудівного, судномеханічного чи машинобудівного спрямування, досвід роботи в морі чи на виробництві, фахівці-науковці, які мають наукові досягнення з цього напрямку підготовки.

Виходячи з цього, для формування професійного іміджу майбутніх судових механіків було залучено до викладання спеціальних дисциплін на молодших курсах професорсько-викладацький склад випускових кафедр, який несе відповідальність перед молодим поколінням за якість професійних знань. Шляхом організації анонімних опитувань як курсантів, так і провідних викладачів кафедр та представників роботодавців, які були залучені членами комісії на захисті дипломних робіт, здійснювався рівень здобутої компетентності курсантів. Слід наголосити, що важливим інструментом при розв'язанні цієї проблеми є організація підвищення кваліфікації й педагогічної майстерності викладачів з обов'язковим її контролем.

У зв'язку із зазначеним, приваблює наукова позиція В. Ягупова, який виокремлює такі основні компоненти професійної компетентності випускника професійно-технічного закладу освіти: професійна позиція фахівця; система професійних теоретичних і практичних знань; система практичних навичок, умінь і здатностей; професійно важливі якості; професійна суб'єктність фахівця [96, с. 33].

Запровадження компетентнісного підходу в професійній підготовці моряків, як зазначає К. Бойко [3], «...забезпечується шляхом відтворення в освітньому процесі реальних умов праці, розв'язання реальних професійних завдань і проблем, з урахуванням особливостей сучасних потреб та вимог роботи на судні, тоді, коли традиційна орієнтація професійної освіти на підготовку майбутнього професіонала не може забезпечити такої готовності, тому постає проблема перегляду цільових настанов, уточнення критеріїв професійної підготовки в контексті компетентнісного підходу».

Окрім того, існує дослідницька позиція, за якої під професійною компетентністю розуміють системне інтегральне явище щодо суб'єкта професійної діяльності, що містить не тільки його професійні та фахові знання, навички, вміння, професійно важливі якості, професійний і фаховий досвід, що забезпечують успішну реалізацію посадових компетенцій, а й мотиваційну готовність і позитивне ставлення до цілей, завдань, змісту, методик, технологій, засобів і результатів своєї професійної діяльності [97].

Разом з тим, на наше переконання, в процесі підготовки морських фахівців на основі компетентнісного підходу доцільно взяти до уваги світовий конструктивний досвід, де формування професійної компетентності здебільшого здійснюється за двома взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими напрямками: академічна підготовка в закладах освіти і тренажерна підготовка у відповідних тренажерних центрах [10].

Узагальнюючи зазначений підхід до професіоналізму викладача вищої школи, слід зазначити, що впродовж останнього десятиліття в педагогічній теорії та практиці з'явилося багато термінів і понять, пов'язаних з інноваційними процесами в освіті й суспільному житті. До них повною мірою можна віднести й поняття «професіоналізм викладача» та «педагогічна майстерність викладача».

Аналіз наукових досліджень останніх років свідчить про те, що тенденції суспільного розвитку, закони життєдіяльності й виживання всесвіту потребують нового осмислення самої суті й призначення професійної діяльності викладача вищої школи, його педагогічної майстерності. Розробка нової концепції підготовки науково-педагогічних працівників вищої школи, в якій мають враховуватися особливості часу й соціуму, інтеграційних процесів, набуває статусу глобальної проблеми. Нові соціально-економічні пріоритети розвитку сучасного суспільства зумовлюють суттєві зміни в цілях, змісті та результатах підготовки нової генерації фахівців – викладачів іноземних мов вищих технічних закладів, закладів вищої освіти, пов'язаних з морською професією, які характеризуються творчою ініціативністю, конкурентоздатністю

та мобільністю для задоволення особистісних, освітніх, професійних потреб; постійним підвищенням загальнонаукового, загальнокультурного та професійного рівнів; активним запровадженням у освітній процес нових педагогічних концепцій, сучасних технологій навчання.

На думку дослідників проблем акмеології (К. Абульханова, В. Асєєва та ін.), під поняттям «професіонал» розуміється: «... суб'єкт професійної діяльності, у якого високі показники професіоналізму особистості і діяльності, який має високий професійний статус, динамічну розвинену систему особистісної й діяльнісної нормативної регуляції, постійно націлений на саморозвиток та самовдосконалення, на особистісні та професійні досягнення, що мають соціально-позитивне значення» [1, с. 20].

А. Малихін компетентність викладача розглядає як «... сукупність психофізіологічних, психічних, особистісних змін, що відбуваються в людині в процесі оволодіння професійними знаннями, та довготривалої діяльності за фахом, що забезпечують якісно новий рівень вирішення складних професійних завдань» [49].

На нашу думку, невід'ємним компонентом структури професіоналізму викладача спеціальних дисциплін у морській галузі є педагогічна майстерність, що великою мірою визначає рівень професійно-педагогічної компетентності та можливість успішного здійснення викладацької діяльності. Принагідно зазначимо, що поняття «педагогічна майстерність» досить багатогранне й широко висвітлено багатьма науковцями, проте як наукова категорія ще не одержало статусу загальноновживаного.

У зв'язку з цим привертає увагу положення І. Зязюна, який зауважує, що професійне становлення майбутнього вчителя є процесом, взаємопов'язаним з етапами опанування освітньою програмою і визначенням логіки вивчення навчальних дисциплін: кожному етапові процесу (орієнтаційний, теоретико-методологічний і діяльнісний) відповідають певні цільові орієнтації. При цьому цикл загальних дисциплін представлений предметами і курсами, що виконують

відповідно орієнтаційну, теоретико-методологічну (пізнавальну) і діяльнісну функції [37].

Застосування компетентнісного підходу зумовлено переорієнтацією сучасної освіти з підходу на основі ідеї «знання – в дії» до представлення освітніх результатів у вигляді компетентностей. Це задає вектор подальших змін усій системи професійної підготовки майбутніх морських фахівців. При організації освітнього процесу на компетентнісній основі у студентів формуються здатності застосовувати весь арсенал компетентностей для вирішення навчальних або практичних завдань і використовувати це згодом у професійній діяльності.

Таким чином, саме реалізація компетентнісного підходу передбачає, що викладання навчальних дисциплін у закладі вищої морської освіти має здійснювати максимально можливий внесок у формування професійного іміджу та сприяти зростанню професійної компетентності майбутнього морського фахівця [14].

Контекстний підхід. Учені (зокрема, С. Скворцова) наголошують, що «... основними характеристиками контекстного навчання є те, що суб'єкт навчання із самого початку ставиться в діяльнісну позицію, предмет якої поступово перетворюється із суто навчальної в практико-професійну; вимоги з боку професійної діяльності є системоутворюючими, вони задають контекстний принцип побудови й розгортання не лише окремих навчальних дисциплін, а й зміст усєї підготовки фахівця у закладі освіти» [76, с. 69].

Досліджуючи особливості застосування технології контекстного навчання під час педагогічної практики, Л. Драгієва зазначає, що такий процес передбачає рух знань здобувача освіти від текстових знакових систем з їх переважно вербалізованими засобами пізнання до співвідношення цієї інформації з ситуаціями майбутньої професійної діяльності та перетворення набутих знань у смисли, які забезпечують його особистісну включеність у вирішення квазіпрофесійних завдань [28].

Для прямого включення курсанта до специфіки майбутньої професії було запропоновано на практичних заняттях з іноземної мови за професійним

спрямуванням схему діалогу, тобто ці практичні заняття проведено на реальному навчально-тренажерному судні «Новий Донбас» ПрАТ «УДП». Це судно повністю відповідає сучасним вимогам до морських суден і дає курсантам контекстно підключитися до реальних ситуацій, що відбуватимуться на судні, обслуговувати механізми та нести вахту в машинному відділенні (додаток А).

Відтак, за допомогою зазначеного способу контекстності курсанти комунікативно розкриваються та демонструють свої фахові знання, зокрема залучаються до своїх майбутніх професійних справ.

Наш досвід засвідчує правомірність судження М. Мазоренко відносно того, що «... курсант усвідомлює себе як суб'єкт визначеної сфери професійної діяльності, як зовнішній образ, що характеризує визначений соціальний тип особистості, що несе відбиток професії» [47].

І. Миронова зазначає, що «... основною характеристикою навчально-виробничого процесу контекстного типу, що реалізується за допомогою системи нових і традиційних форм та методів навчання, є моделювання мовою знакових засобів предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності...». У вищенаведеному прикладі ми відтворили реальну професійну ситуацію та відносини зайнятих у ньому людей. Також було відтворено взаємозв'язок майбутнього фахівця зі своєю професією. Одиницею роботи викладача і курсанта стає ситуація у всій її предметній і соціальній неоднозначності та суперечливості. Саме в ході аналізу ситуацій, ділових і навчальних ігор (ігри-комунікації, ігри-захисти від маніпуляції, ігри для розвитку інтуїції, ігри-рефлексії та ін.) студент формується як фахівець і член майбутнього колективу [51, с. 57].

2) на конкретно-науковому рівні методології:

Суб'єктно-діяльнісний підхід. Цей підхід передбачає професійні, організаційно-управлінські, комунікативні й андрагогічні уміння та варіативність навчання від першого до четвертого курсів. Розподіл навчальних годин відповідно до поступового оволодіння професійними знаннями й

уміннями за рахунок фундаментальної загальнотехнічної та професійно-теоретичної підготовки на першому курсі та вдосконалення професійної майстерності на наступних. Доведено, що поступове збільшення годин на професійно-практичну підготовку сприяє забезпеченню систематичного вдосконалення професійної компетентності фахівців.

Для досягнення поставленої мети нами було систематизовано в освітньому процесі *наукові курсантські гуртки*, спрямовані на підвищення фахових знань, практичних навичок та формування наукової ерудиції курсантів спеціалізації «Управління судновими технічними системами і комплексами». Для надбання вмінь та навичок щодо виконання зварювальних робіт, використання ручних інструментів, верстатів та вимірювальних приладів введено науково-курсантський гурток «Технологія зварювання». На базі гуртка приділено достатню увагу імітаціям типових аварійних ситуацій у суднових умовах (розрив трубопроводу, тріщини і деформації суднових конструкцій у процесі вантажних операцій та ін.), що тим самим дає змогу відтворити основні спеціальні компетентності, прописані в освітньо-професійній програмі.

Отже, при систематизації зварювального гуртка не припинилося наше дослідження, адже для успішного зростання професійного іміджу майбутнього суднового механіка це не є достатнім. Тому було впроваджено ще два НКГ «Графічне моделювання» та НКГ з «Дослідження теплонапруженості циліндрово-поршневої групи» (додаток Г, додаток Д, додаток Е).

Проведене дослідження показало, що майбутні суднові механіки набувають так званих «жорстких» навичок (Hard skills), зокрема механічних, навичок техніки та технологій, навичок математики й фізики, навичок дизайну, комунікативних навичок та інформаційно-комунікаційних навичок, сутність яких визначено у Міжнародній Конвенції та Кодексі ПДНВ.

Культурологічний підхід. Однією з головних компетентностей майбутнього фахівця морської галузі, за вимогами Конвенції ПДНВ, є вміння вільно спілкуватися іноземною мовою, точніше – володіння міжкультурною комунікацією.

Як зазначає науковець С. Волошинов у своєму дослідженні [14], в закладі вищої морської освіти процес навчання має базуватися на єдності широких фундаментальних і глибоко систематизованих спеціальних знань, а студенти мають оволодіти основами правової, політичної, професійної культури, розуміти перспективи розвитку морської галузі, бути високоморальними та широко освіченими професіоналами з високим потенціалом саморозвитку і самореалізації, володіти цінностями загальнолюдської культури. Майбутні морські фахівці мають бути представниками певного соціуму (професійного, національного) та носіями культурних цінностей і традицій, що залежить від формування у процесі професійної підготовки культурних аспектів їх майбутньої професійної діяльності.

Культурологічний підхід розглядається науковцями (В. Аніщенко, М. Бастун, О. Олійник, О. Савченко, Г. Чередніченко та ін.) в контексті філософського розуміння культури, яка є поняттям багатограним. З позицій філософії, людина є і творцем, і носієм культури. Виходячи з розуміння зазначеного підходу, педагогічна діяльність має сприяти усвідомленню й реалізації студентом культурних потреб, інтересів і здібностей.

Ми поділяємо позицію Ю. Бойчука, який вбачає конструктивність культурологічного підходу в зміні пріоритетності наукових знань на усвідомлення і засвоєння культурних цінностей [4].

Справа в тому, що існує думка Д. Любенко про те, що «... головними характеристиками професійного іміджу є компетентність та культура персоналу, його соціальні характеристики». Автор наголошує, що при вивченні образу професіонала загалом, універсального спеціаліста приділяється увага професійним та діловим рисам, які повинна мати людина незалежно від конкретного фаху, а професійний образ трактується як «результат оптимізації необхідних професійних якостей» [46].

До зазначеного варто зауважити на тому, що майбутні фахівці морського транспорту за період навчання набувають певних професійно важливих якостей, а також відповідного рівня професійної та світоглядної культури, що

відповідають етичним нормам. Під професійно важливими якостями ми розуміємо такі: професійно-ділові, особистісні та міжособистісно-комунікативні. Професійно-діловий блок складається з якостей, які визначають професійну здатність працівника, як-от: наявність професійної освіти, досвід практичної роботи, організаційні здібності, ініціативність, стабільна працездатність, знання морської практики, чинних наказів, інструкцій, інших нормативно-правових актів, володіння оперативною технікою, спеціальними технічними засобами, інструментами тощо.

Психологи, які вивчають феноменологію міжкультурної комунікації (Е. Бугакова, М. Карпіцький, А. Козак, М. Колінко та ін.), наголошують на її важливості, адже це набуває виключної значущості для успішного, комфортного, благополучного і добре налагодженого спілкування на борту [7].

Іншомовна компетентність моряка, на думку О. Тирон, – це «... інтегративна властивість фахівця, його здатність реалізовувати вміння раціональної комунікації в процесі виконання функціональних обов'язків і використання стратегії успішного міжособистісного спілкування з метою гарантування безпеки міжнародного мореплавства та власної безпеки засобами мови міжнародного спілкування» [79].

У процесі несіння служби моряк зобов'язаний спілкуватися з представниками різних організацій: портових служб, судновласників, фрахтователів, крьюінгових компаній, класифікаційних товариств, служб контролю руху суден, митних служб, зі страховими агентами, лоцманами, екіпажами інших суден, пасажирями, багатонаціональною командою судна [7, с. 249]. Погоджуючись з думкою Л. Бугакової, можна дійти висновку, що основними вимогами до кожного члену екіпажу, особливо багатонаціонального, є володіння іноземною мовою згідно з Конвенцією ПДНВ.

Системний підхід. У нашому дослідженні системний підхід (С. Гончаренко, В. Загвязінський та ін.) характеризує такі системні зв'язки, що є базовими, а також компоненти щодо формування професійного іміджу

майбутніх суднових механіків, уможлиблює розроблення методичної системи формування іміджу, як динамічної цілостності взаємопов'язаних елементів (єдність цілей, змісту, форм, суб'єктів (курсантів – НПП – роботодавців), методів, інноваційних технологій навчання).

Узагальнюючи вищезазначене, слід ретельно проаналізувати педагогічні принципи, що були нами відзначені щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків та, насамперед, доцільним є розкриття сутності поняття «педагогічний принцип» у нашому дослідженні.

О. Волошин наголошує на тому, що «... ряд дослідників визначають принципи як узагальнену систему вимог, які охоплюють усі аспекти виховного процесу і відображають результати виховної роботи, та виокремлюють такі принципи виховання: цілеспрямованість виховання; повага до особистості, поєднана з розумною вимогливістю до неї; опора на позитивне в людині; систематичність і послідовність виховання; єдність педагогічних вимог різних соціальних інститутів; єдність свідомості й поведінки; народність; природовідповідність; культуровідповідність; етнізація» [13, с. 14].

В Українському педагогічному словнику можна знайти таке визначення принципу навчання: «... як основного вихідного положення теорії навчання. Вітчизняна педагогічна наука розкриває систему дидактичних принципів, виходячи з наукового розуміння суті виховання й навчання. Ця система ґрунтується на принципах: зв'язку змісту й методів навчання з національною культурою і традиціями; виховуючого характеру навчання, науковості, систематичності, наступності, свідомості й активності учнів, наочності, доступності, індивідуалізації процесу навчання, уважного вивчення інтересів, здібностей, нахилів кожного учня» [20, с. 262].

На думку М. Фіцули [83, с. 110], принципи педагогічного процесу – це «... система основних вимог до навчання і виховання, дотримання яких дає змогу ефективно вирішувати проблеми всебічного розвитку особистості».

Узагальнюючи тлумачення науковців та дослідників, в цій роботі, з урахуванням специфіки дослідження, до педагогічних принципів формування професійного іміджу майбутніх судових механіків було віднесено такі.

Принцип соціальної активності полягає в залученні майбутнього фахівця до специфічного соціуму, яким є екіпаж судна, що заздалегідь передбачає зростання її активності та ініціативності, здатність самостійно вибирати лінію поведінки, здійснювати самоуправління своїми діями.

В. Радул говорить про те, що у сфері професійно-трудової діяльності соціальна активність особистості може виражатися у високому професіоналізмі, прояві творчої ініціативи, діловій відповідальності, постійному пошуку нових ефективних розв'язків проблем професійної діяльності [70, с. 132].

У процесі дослідження було визначено, що формування соціальної активності судового механіка – це результат поступового набуття ознак соціальної зрілості, професійних навичок та особистісних якостей за допомогою набуття соціального досвіду та участі в суспільно значущій діяльності судового середовища.

Курсантам важливо розвивати свою соціальну активність не стільки для глибокого залучення до фаху, скільки для ставлення до себе як особистості в екіпажі судна з метою подальшого покращення рівня свого професіоналізму.

Слід також зазначити, що нині технічний прогрес морської інженерії ускладнив роботу судових механіків за рахунок високої автоматизації праці, приросту діджиталізованих процесів у роботі машинного відділення, розширення ділових і міжособистісних контактів, особливо на суднах зі змішаним екіпажем.

Тому для судового механіка складовими активності є наявність цільової установки, яка сприяє підвищенню активності фахівця; активна робота майбутніх судових механіків над навчальним матеріалом у закладі освіти, критичне опрацювання отриманої інформації, базуючись на отриманому життєвому досвіді; організація співробітництва та взаємодопомоги.

Принцип безперервності освіти передбачає незмінний зв'язок етапів формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків, у процесі якого відбувається систематичне вдосконалення теоретичних знань, професійних умінь, навичок та практичного досвіду, від засвоєння робітничих професій до зайняття посади старшого механіка і примноження ефективного застосування набутих інженерних знань у професійному середовищі. Тобто, це процес, який триває впродовж життя, вдосконалюється та оновлюється протягом усієї професійної кар'єри фахівця.

Принцип поєднання теорії з практикою полягає у створенні умов для реалізації вивчення навчальних дисциплін, спрямованих на підготовку та включення майбутніх фахівців у професійну діяльність за умови впровадження тренажерних засобів та комплексів. Окрім того, зроблено висновок, що впровадження цього принципу найбільш ефективно здійснюється за допомогою використання елементів дуальної форми навчання, що базується на поєднанні в освітньому процесі закладу освіти практичної підготовки і теоретичних знань з відпрацюванням на віртуально-імітаційних установках. Технологічна та плавальна практика також дає можливість поєднання теорії та практики і здійснюється безпосередньо в умовах виробництва з використанням матеріально-технічної бази та кадрового потенціалу судноплавної компанії, що дає можливість здобувачам вищої освіти одночасно з навчанням у закладі освіти опанувати обрану спеціалізацію безпосередньо на судах компанії.

Принцип орієнтації на майбутню професійну діяльність дозволяє майбутнім фахівцям морського транспорту з перших кроків свого навчання глибоко зануритися у свою майбутню діяльність через виконання навчальних робіт на борту тренажерного судна, визначитися з поставленими цілями, зрозуміти чи правильно вони зробили свій вибір щодо майбутньої професійної діяльності, тому що професія суднового механіка потребує великого як фізичного, так і психологічного напруження.

Для досягнення цієї мети було вдосконалено змістовий розділ «Вступ до спеціальності «Управління судновими технічними системами і комплексами»»

та запропоновано додати його до робочих програм освітній компонент (ОК) 27 «Морська інженерна практика» та в ОК 41 «Устрій судна та морехідні якості» змінено тему 1 «Особливості професії суднового механіка, його роль на судні, визначення професійного іміджу даної професії. Історія та тенденції у суднобудівництві та судноплавстві», яка вивчається на першому курсі, що дає можливість майбутнім судновим механікам оволодіти знаннями щодо формування початкового уявлення про майбутню професію суднового механіка, змісту, особливостей навчального процесу та ролі випускової кафедри зі спеціальності «Управління судновими технічними системами і комплексами» та самостійного засвоєння освітньо-професійної програми через силабуси освітніх компонентів (додаток Б).

Принцип індивідуалізації та студентоцентризму передбачає створення умов для активної та організованої роботи усіх учасників освітнього процесу, насамперед, індивідуального підходу викладача до кожного курсанта з метою забезпечення успішного засвоєння навчального матеріалу, поступового розвитку професіоналізму та їх можливостей до виконання робіт в умовах судна згідно з вимогами міжнародної Конвенції ПДНВ. Для впровадження цього принципу навчання в освітній процес викладач має передбачити не тільки фізичні, а й психофізіологічні можливості курсантів, рівень загальноосвітньої підготовки, готовності до сприйняття через систему індивідуальних завдань чи тестувань основ майбутньої професії.

Ми повністю погоджуємося з думкою О. Обметко, що невід'ємною складовою роботи викладача в реалізації студентоцентризму є його обізнаність, фаховість, здатність організувати освітній процес, самостійну й колективну роботу студента, дати йому можливість розкрити потенційні можливості. Адже завдання вищої школи – орієнтація не лише на освітній процес, а й на результат освіти. Завдання студентоцентризму – наближення освіти до конкретного студента, його здібностей, навичок [57].

Вагомим тотожним принципом до індивідуалізації вважаємо принцип студентоцентризму, бо імідж також базується на індивідуальній своєрідності. З

огляду на наше дослідження, студентоцентризм полягає в активній реакції освітнього середовища на динамічні вимоги ринку морської праці, потреби щодо формування фахових компетентностей, необхідних не лише для якісного виконання професійних обов'язків, а й для розв'язання життєвих проблем. Для цього освітній процес у ЗВО має бути орієнтований на особистісно-спрямовані технології навчання для забезпечення всебічного розвитку особистості.

Принцип діалогічності полягає у впровадженні відкритих практичних занять на судні для більш поглибленого засвоєння базових знань з англійської мови, що є передумовою для вивчення більш глибокого професійного матеріалу з іноземної мови за фаховим напрямом.

Принцип науковості є невід'ємною складовою освітньої діяльності курсантів. У результаті цього формується здатність до критичного аналізу інформаційних систем, вміння аргументувати свою позицію та дискутувати, вислуховувати та сприймати думку інших.

Нами було виявлено, що під час роботи курсантів у наукових курсантських гуртках відбувається розширення їх кругозору з цієї тематики, сприяння більш глибокому оволодінню матеріалом, забезпечення розвитку наукової ерудиції та компетенцій з фахових дисциплін та вплив на систему розвитку професійно-пізнавальних інтересів курсантів, їхньої спрямованості на творче опанування фахових дисциплін, що, на нашу думку, є дуже важливим для формування свого професійного іміджу та становлення майбутнього фахівця як професіонала морської галузі.

Принцип контекстності виявляється в тому, що курсанти комунікативно розкриваються та демонструють свої фахові знання, зокрема залучаються до своїх майбутніх професійних справ у реальному професійному середовищі. Зазначений принцип передбачає перехід освітньої діяльності у професійну з поступовою зміною пізнавальних потреб і мотивів, цілей і дій, засобів, предмета та результатів на професійні. У ході нашого дослідження принцип контекстності визначає пряме включення курсанта до специфіки майбутньої професії за допомогою запропонованих практичних занять з

іноземної мови за професійним спрямуванням на реальному навчально-тренажерному судні.

Принцип міжпредметності виявляється у правомірно інтегрованому навчанні, тобто у процесі нашого дослідження це міждисциплінарний взаємозв'язок навчальних дисциплін в закладі освіти. Зважаючи на цей принцип, доцільно створити умови для взаємовідвідування науково-педагогічними працівниками практичних занять з дисциплін гуманітарного характеру зі спеціальними дисциплінами, а саме «Англійська мова за професійним спрямуванням» з дисципліною «Морська інженерна практика», «Англійська мова за професійним спрямуванням» з дисципліною «Технологічна практика» для правильного розуміння судномеханічної термінології, підвищення мотивації до вивчення іноземної мови та набуття фахових компетенцій.

Нормативна база дослідження: основні положення Закону України «Про вищу освіту» [33]; Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [34], Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки [66], державної програми «Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року» [65], вимоги Міжнародної морської організації [59], Міжнародної конвенції з підготовки і дипломування моряків і несення вахти 1978 року (з поправками) [54], Міжнародної конвенції із запобігання забрудненню з суден 1973 року [53], Міжнародної конвенції з охорони людського життя на морі 1974 р. [52].

Джерельна база. На різних етапах дисертаційного дослідження було опрацьовано 329 джерел, із них 13 – іноземною мовою. Зокрема, такі:

законодавчі акти та нормативні документи;
наукові доробки дослідників та фахівців за предметом дослідження;
національні та міжнародні бази даних освіти та науки (Web of Science, Scopus, Index Copernicus, Google Scholar, Eurasian Scientific Journal Index, Researchbib Journal Index and Archive, Scientific Indexing Services) та ін.

Для досягнення мети і реалізації завдань дослідження застосовувався комплекс таких методів:

теоретичні: вивчення, аналіз, систематизація та узагальнення філософської, психолого-педагогічної, культурологічної, навчально-методичної літератури вітчизняних і зарубіжних дослідників з проблематики формування професійного іміджу фахівців з метою теоретичного обґрунтування концептуальних основ дослідження та розкриття сутності поняття «професійний імідж суднових механіків морського транспорту».

емпіричні: моделювання – для розроблення моделі та педагогічної системи формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків; вивчення нормативних документів з питань професійної підготовки морських інженерів з метою визначення конструктивних підходів для визначення сукупності педагогічних умов, що сприяють формуванню професійного іміджу майбутнього моряка; педагогічні спостереження, анкетування, опитування студентів і викладачів; тестування, бесіди, інтерв'ювання, експертна оцінка та самооцінка сформованості професійного іміджу; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний етапи): констатувальний етап педагогічного експерименту для діагностування рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків і формувальний етап – для перевірки результативності педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у закладах вищої морської освіти.

статистичні: методи математичної статистики (критерій Пірсона χ^2) для опрацювання результатів експериментальної роботи та їх інтерпретація для доведення достовірностей і надійності одержаних експериментальних даних.

Організація дослідження. Воно проводилося впродовж 2017–2021 рр. та охоплювало три етапи науково-педагогічного пошуку.

На першому – *підготовчому* – етапі (2017–2018 рр.) здійснено аналіз та узагальнення наукової літератури і джерел з досліджуваного наукового завдання; на основі порівняльного аналізу та узагальнення відомих концепцій і

теорій визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження. Діяльністю курсантів було: усвідомлення здобувачем освіти своєї майбутньої фахової діяльності; мотивації до майбутньої фахової діяльності (дослідження проходило на 1 курсі). Водночас діяльність науково-педагогічного працівника (далі НПП) характеризувалася визнанням готовності здобувачів освіти до їх подальшої фахової діяльності; опитуванням та спостереженням щодо визначення рівня інженерних навичок та визначення цілей підготовки майбутніх суднових механіків до формування професійного іміджу; проведенням опитувань та упровадженням анкет, підготовкою до реалізації спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» до освітнього процесу закладу вищої морської освіти.

На другому – *технологічному* – етапі (2018–2019 рр.; 2019–2020 рр.) обґрунтовано педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків та розроблено методику щодо їх впровадження в освітній процес. Діяльність курсантів полягала в участі в міжкафедральних семінарах, відкритих практичних заняттях, конференціях, вебінарах; набутті здобувачами освіти інформаційних навичок та вмінь; набутті «Soft skills» при вивченні ОК 05 та «Hard skills» на період навчання у наукових курсантських гуртках; усвідомленні здобувачами освіти сутності свого фаху за допомогою вивчення тем, відображених у спецкурсі «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» (дослідження проходило на 2 та 3 курсах). Тим самим діяльність НПП полягала у впровадженні коуч-семінарів для підвищення якості професійних знань; відборі навчального матеріалу іміджеспрямованої підготовки; проведенні відкритих практичних занять з «Англійської мови» на НТС «Новий Донбас»; розробленні методичних рекомендацій щодо впровадження авторського спеціального курсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту»; впровадженні наукових курсантських гуртків; стимулюванні інтересу до науки, техніки та морських питань; навчанні до уникнення проблемних ситуацій, готовності до командної роботи в багатонаціональних екіпажах.

На третьому – *результативно-корекційному* етапі (2020–2021 рр.) здійснено інтерпретацію та оформлення результатів дослідження; визначено рівні сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків; сформульовано загальні висновки; визначено перспективи подальших наукових досліджень; здійснено впровадження результатів дисертації в освітню діяльність закладів вищої морської освіти. Цей етап дослідження визначає діяльність курсантів у самосприйнятті себе як висококваліфікованого та конкурентоздатного фахівця; самоаналізі сформованості свого професійного іміджу; здатності представляти набуті фахові/спеціальні компетенції (згідно з Конвенцією ПДНВ) під час проходження практики та в кріюїнг-агенції; наукову ерудицію під час написання дипломної роботи; здатності використовувати іміджеспрямовані технології у фаховій діяльності (дослідження проходило на 4 курсі). Діяльність НПП полягало в аналізі та корекції процесу формування професійного іміджу майбутнього суднового механіка.

Достовірність результатів дослідження забезпечено методологічною і теоретичною обґрунтованістю основних положень дослідження; відповідністю методів дослідження його меті й завданням; упровадженням в освітній процес основних результатів дослідження; кількісним і якісним аналізом теоретичного та емпіричного матеріалу; обговоренням отриманих результатів на наукових заходах.

2.2. Обґрунтування педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту

Для формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків необхідно створити у вищому закладі морської освіти відповідні педагогічні умови. Перш ніж виокремлювати педагогічні умови, що формують професійний імідж майбутніх суднових механіків, треба надати обґрунтування цьому поняттю.

Конструкт «педагогічні умови» здебільшого трактується як «... обставини, що забезпечують низку чинників і дають можливість викладачеві організувати активну навчально-пізнавальну діяльність студентів»...» [60].

Терміну «педагогічні умови» надано різні акценти в працях учених (Ю. Загороднього [32], І. Зязюна [36], Б. Купріянова [42], В. Радкевич [69], В. Свистун [72], А. Хуторського [85]) та ін.

На нашу думку, найбільш вдалу характеристику педагогічної умови надано дослідницею З. Курлянд, а саме: «Педагогічна умова – це взаємодія обставин, за яких педагогічний процес протікає більш ефективно, забезпечуючи не тільки повноцінний прояв кожного з компонентів певного феномена, а й сприяючи їх розвиток у цілісній структурі властивості особистості» [43].

Для більш коректного використання означеного поняття звернемося до довідникових джерел. У Філософському енциклопедичному словнику зазначено, що: «... умова – філософська категорія, що відображає універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує» [88].

Дуже цікаво і по-своєму підходить до розкриття педагогічних умов О. Бражнич, який зазначає: «Педагогічні умови є сукупністю об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей здійснення педагогічного процесу, що забезпечує успішне досягнення поставленої мети» [6, с. 37].

З іншого боку, існує думка М. Боритко про доречність під педагогічною умовою розуміти «зовнішні обставини, які суттєво впливають на перебіг педагогічного процесу». Ці обставини свідомо сконструйовані педагогом, вони спричиняють, але не гарантують певного результату процесу [5]. Як бачимо, тут наголошується, що умова, на відміну від засобу, не передбачає жорсткої причинної детермінованості результату.

Існує дуже багато технологій, що створюють імідж майбутнього спеціаліста, зокрема вони мають, як вважає Т. Довга [27, с. 274], поєднувати традиційні та інноваційні педагогічні методи, прийоми та засоби, що

застосовуються в освітньому процесі закладу ЗВО з урахуванням специфіки формування іміджу майбутніх фахівців різного профілю та адаптовані до умов їхньої професійної підготовки.

За нашим міркуванням, педагогічні умови в закладі вищої морської освіти слід розглядати як чинник, що залежить від потреб ринку морської праці та динамічно розвивається. У такий спосіб і професійна підготовка трансформується завдяки введенню інноваційних технологій в освітню діяльність закладу освіти. До того ж у тлумачному словнику поняття «умова» трактується як «... обставина, від якої що-небудь залежить; правила, встановлені в будь-якій сфері життя, діяльності; обставина, за якої відбувається, здійснюється що-небудь» [81].

Наприклад, О. Тимофєєва [78, с. 154] стверджує, що основними педагогічними умовами при формуванні соціально-комунікативної компетентності майбутніх моряків вищого рангу стали ті, що стосувалися вибору змісту навчального матеріалу та методів і форм роботи, необхідних для формування належних навичок соціально-комунікативної взаємодії, а також умови щодо підготовки науково-педагогічного складу та організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

О. Дендеренко у своєму науковому дослідженні визначає, що «... під педагогічними умовами формування професійної компетентності майбутніх судових механіків засобами інтеграції природничих і загальнотехнічних дисциплін розуміє таку сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених змін у навчальному процесі, які забезпечують позитивний вплив на формування і розвиток у студентів усіх компонентів професійної компетентності (когнітивного, діяльнісного, особистісного)» [23, с. 9].

На нашу думку, така позиція є важливою, тому що професійна компетентність судового механіка в екіпажі судна є основою його професійного іміджу та впливає на безпеку судноплавства.

Близькою до означеної є позиція С. Смірнова, адже «... під педагогічними умовами формування конкурентоздатності майбутніх

судноводіїв у процесі фахової підготовки у морському закладі освіти розуміються такі обставини, які найбільш повно сприяють актуалізації мотиваційного потенціалу освітнього середовища морського закладу вищої освіти щодо формування конкурентоздатності майбутніх фахівців флоту; спрямуванню змісту навчальних предметів на формування конкурентоздатності та стимулювання професійного саморозвитку курсантів» [77, с. 93].

Для розуміння того, які педагогічні умови впливають на динаміку формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту та підвищують якість знань під час професійної підготовки в закладі морської освіти, враховувалася думка експертів (15 викладачів-експертів), що безпосередньо здійснюють професійну підготовку майбутніх суднових механіків морського транспорту, до яких було висунуто такі вимоги: усі експерти висококваліфіковані фахівці (старші механіки, члени державної кваліфікаційної комісії, члени комісії з дипломування моряків), професорсько-викладацький склад випускової кафедри. У розробленому листі експертної оцінки пропонувалося оцінити вагомість факторів формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків; їх перелік було складено на основі аналізу наукових джерел та вивчення педагогічного досвіду (додаток І).

Зупинимося докладніше на процедурних аспектах. Чинник, що, на думку експерта, є найбільш впливовим на формування професійного іміджу майбутнього суднового механіка, позначається цифрою «1»; найменш впливовому чиннику експерт мав присвоїти 10-й ранг; якщо експерт не міг розрізнити впливовість двох або більше факторів, їм присвоювався однаковий ранг. За результатами ранжування експертами чинників, що визначають процес формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків, було побудовано матрицю та визначено рангові суми факторів, їх середнє значення та ранги в загальній системі ранжування (табл. 2.1., 2.2).

Таблиця 2.1

Матриця ранжування чинників формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту

№ експерта	Номер чинника*										$\sum_{ij}^n$
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
<i>I.</i>	1	2	2	10	10	1	2	6	2	9	45
<i>II.</i>	2	3	8	8	10	1	4	2	2	5	45
<i>III.</i>	3	8	6	5	10	1	1	2	4	5	45
<i>IV.</i>	5	5	3	8	10	1	2	2	3	6	45
<i>V.</i>	3	4	8	8	10	1	2	2	5	2	45
<i>VI.</i>	8	4	6	5	10	1	2	2	3	4	45
<i>VII.</i>	6	6	2	1	10	1	7	4	4	4	45
<i>VIII.</i>	4	7	6	5	10	1	2	2	4	4	45
<i>IX.</i>	4	7	6	5	10	1	2	2	4	4	45
<i>X.</i>	6	4	3	3	10	1	5	7	2	4	45
<i>XI.</i>	4	4	3	3	10	1	8	2	4	6	45
<i>XII.</i>	5	6	3	4	10	1	3	4	4	5	45
<i>XIII.</i>	1	3	5	7	10	1	5	5	2	6	45
<i>XIV.</i>	2	8	7	9	10	1	2	2	3	1	45
<i>XV.</i>	6	4	4	4	10	1	3	5	5	3	45
$\sum_{ij}^m$	64	70	68	84	150	15	51	51	52	70	675

*Примітки:

1. Усвідомлення здобувача освіти на рівні переконань важливості професійного іміджу.
2. Осучаснений зміст матеріально-технічної бази ЗВО в контексті збільшення іміджевих ознак здобувача освіти.
3. Саморозвиток та самоосвіта учасників педагогічного процесу (науково-педагогічних працівників та курсантів).
4. Системний підхід у підготовці майбутніх судових механіків.
5. Вплив соціально-педагогічного середовища для становлення суб'єктності здобувача освіти як фахівця.
6. Застосування коучингів як інноваційної технології навчання.
7. Зміст професійного навчання з урахуванням іміджевої складової.
8. Набуття діджитал-компетенцій під час професійної підготовки здобувача освіти.

9. Формування наукової ерудиції у здобувачів освіти за тематикою морської інженерії.
10. Діагностування та управління процесом формування професійного іміджу здобувачів освіти.

Таблиця 2.2.

Результати ранжування експертами чинників формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту

№ п/п	Чинник	Ранг	Місце
1	Усвідомлення здобувача освіти на рівні переконань важливості професійного іміджу	64	II
2	Осучаснений зміст матеріально-технічної бази ЗВО в контексті збільшення іміджевих ознак здобувача освіти	70	VI
3	Саморозвиток та самоосвіта учасників педагогічного процесу (науково-педагогічних працівників та курсантів)	68	VII
4	Системний підхід у підготовці майбутніх суднових механіків	84	IX
5	Вплив соціально-педагогічного середовища для становлення суб'єктності здобувача освіти як фахівця	150	X
6	Застосування коучингів як інноваційної технології навчання	15	I
7	Зміст професійного навчання з урахуванням іміджевої складової	51	IV
8	Набуття діджитал-компетенцій під час професійної підготовки здобувача освіти	51	V
9	Формування наукової ерудиції у здобувачів освіти за тематикою морської інженерії	52	III
10	Діагностування та управління процесом формування професійного іміджу здобувачів освіти	70	VIII

З метою перевірки точності заповнення матриці визначено контрольну суму за всіма рядками (45) та виконано рівність:

$$\sum_{ij}^m = \sum_{ij}^n$$

Як видно з матриці (табл. 2.1), суми чисел у кожному з рядків виявились рівними між собою та відповідали контрольній сумі 45. Потім підраховувалися суми чисел у кожному стовпчику, визначалася загальна сума та порівнювалася із сумою в усіх рядках ($45 \times 15 = 675$). У цьому випадку було встановлено, що сума чисел у всіх рядках і сума чисел у всіх стовпчиках збігаються, що задовольнило вищезазначену рівність.

Таким чином, проведені статистичні розрахунки дають підставу говорити про узгодженість експертів у визначенні вагомості чинників і вважати достовірними та правильними результати експертної оцінки.

На цьому етапі дослідження було визначено умови, що впливають на формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків. Отже, до таких було віднесено такі педагогічні умови: цілеспрямоване мотивування здобувачів освіти до формування професійного іміджу; педагогічне моделювання формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту; доповнення змісту навчальних дисциплін, які забезпечують формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків згідно з Конвенцією ПДНВ; застосування коуч-технологій для формування професійного іміджу суднових механіків морського транспорту в інноваційно-освітньому середовищі (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту (розроблено автором)

Впровадження зазначених педагогічних умов у процесі іміджотворювальної підготовки майбутніх суднових механіків морського транспорту передбачає врахування особливостей функціонування професійної підготовки, серед яких є такі: спрямованість на потреби суспільства в наданні освітніх послуг; оновлення змісту професійно-практичної підготовки відповідно до Стандарту вищої освіти та Кодексу ПДНВ; наявність науково-педагогічних працівників, які є компетентними фахівцями в інженерній галузі (інженери-педагоги, вахтенні суднові механіки, старші механіки); добір інноваційних методів та форм навчання для підвищення фахових умінь та навичок майбутнього суднового механіка.

Таким чином, є необхідність охарактеризувати більш докладно кожен з вищезазначених умов.

Цілеспрямоване мотивування курсантів до формування професійного іміджу є умовою, що передбачає зміни в самосвідомості здобувача освіти з позитивним результатом формування сталих переконань у професійному самовизначенні, психологічному налаштуванні та правильній взаємодії викладача і курсанта для визначення окреслених цілей. Ми стверджуємо, що «... на успіх у навчанні та професійному становленні майбутніх моряків впливає низка чинників, серед яких чільне місце посідають *мотиви* (причини, що спонукають до навчання), установка (психологічне налаштування, готовність до діяльності), пізнавальні потреби й інтереси, а також цілеспрямованість та інші вольові якості студента...» [15, с. 68].

На думку А. Реана, до внутрішніх мотивів належать такі: «... задоволення від самого процесу і результату роботи; можливість найбільш повної самореалізації саме в обраній діяльності». Серед зовнішніх мотивів дослідник розрізняє позитивні та негативні. До зовнішніх позитивних мотивів він відносить такі: грошове забезпечення, прагнення до кар'єрного зростання, потреба в досягненні соціального престижу і поваги з боку інших. До зовнішніх негативних мотивів відносить прагнення уникнути критики керівництва або колег; запобігання можливих покарань або неприємностей [71]. Домінування у

майбутнього фахівця морського транспорту таких мотивів означає, що він не має бажання стати частиною мультикультурного суднового середовища, інтегруватися до нього, а керується лише прагматичними міркуваннями.

У свою чергу, Л. Гончаренко вносить уточнення, що в процесі професійної підготовки майбутніх судноводіїв варто зосередити увагу на зміцненні в них внутрішніх та зовнішніх позитивних мотивів, які дуже тісно пов'язані з особливостями діяльності у складі мішаного суднового екіпажу. Для досягнення бажаного результату варто використовувати засоби, які пов'язані з таким: 1) створенням спеціально розробленої системи проблемних завдань, виконуючи які майбутні судноводії відчували б результат своєї діяльності; 2) використанням країнознавчого матеріалу; 3) залученням емоційної сфери здобувачів освіти в процес навчання; 4) характером педагогічного впливу викладача, зокрема, наявністю стимулів; 5) розробленням системи позааудиторних занять [18].

Як зазначає Н. Побірченко, «особистість з високим рівнем мотивації та спрямованістю на досягнення успіху має реально оцінювати свої можливості, постійно працювати над удосконаленням своїх професійних знань, умінь, навичок» [62].

У контексті нашого дослідження (шляхом анкетування) сегмент професійної мотивації майбутніх суднових механіків морського транспорту представляють: *професійна вмотивованість, задоволення матеріальних потреб та мотив до досягнення професійного іміджу.*

Професійна вмотивованість є важливим чинником освітнього процесу, в якому навчальні дисципліни координують професійну мотивацію майбутніх фахівців. Так, наприклад, для курсантів першого курсу спеціалізації «Управління судновими технічними системами та комплексами» можна виділити три основні дисципліни, що формують інтерес до майбутньої фахової діяльності, а саме: «Технологічна практика» (курсанти навчаються виконанню слюсарних операцій та устрою і керуванню металорізальним верстатом, послідовності виконання ремонтних робіт, зварювальних робіт), «Англійська

мова» (ознайомлюються із судномеханічною термінологією) та «Морська інженерна практика» (вивчають первинні основи будови корпусу судна та морську термінологію суднобудівництва, ознайомлюються з професією суднового механіка) [15, с. 67].

Також професійну вмотивованість у майбутніх судових механіків морського транспорту було досліджено за допомогою тесту А. Реана, В. Якуніна «Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів» (додаток К.1).

Як було з'ясовано, основним чинником для підвищення професійної вмотивованості було правомірно інтегроване навчання, тобто в цьому випадку – міждисциплінарний взаємозв'язок освітніх компонентів.

Так, О. Тіщенко відзначає, що важливою суто дидактичною умовою формування іншомовної компетентності у курсантів (студентів) є забезпечення міждисциплінарної інтеграції, що сприяє ефективному засвоєнню комплексу знань з різних дисциплін як інтегрованої цілісності, а не набору окремих складників. До того ж реалізація міждисциплінарної інтеграції одночасно мотивує курсантів і допомагає із засвоєнням знань, формуванням цінностей та набуттям досвіду [80].

М. Шмір небезпідставно вказує, що систематичне використання міждисциплінарної інтеграції в освітньому процесі позитивно змінює сферу застосування знань і вмінь, сприяє формуванню широких пізнавальних інтересів. Навчальні зв'язки іноземної мови з іншими дисциплінами мають інформаційний та фактичний характер; тобто, всебічне висвітлення їх на рівні фактів, подій сприяє узагальненню та систематизації знань, підвищує конкурентоспроможність та мобільність майбутніх фахівців [89].

Відтак, у ході дослідження було визначено такі підходи до практичної реалізації професійної вмотивованості:

– взаємовідвідування науково-педагогічними працівниками практичних занять з дисциплін гуманітарного характеру зі спеціальними дисциплінами, а саме «Англійська мова за професійним спрямуванням», «Морська інженерна практика», «Англійська мова за професійним спрямуванням», «Технологічна

практика» для правильного розуміння судномеханічної термінології, підвищення мотивації до вивчення іноземної мови та набуття фахових компетенцій (використовувались інтерактивні методи: плакати, презентації; пояснення, дискусії);

– ознайомлення курсантів з анкетною «Визначення цілей підготовки майбутніх судових механіків до формування професійного іміджу (для курсантів)» (за методикою В. Смелікової). Курсантам необхідно було обрати один із варіантів відповідей на запропоновані в опитувальнику твердження (додаток Є).

Наступним чинником мотивації ми розглядаємо *задоволення матеріальних потреб*, яке у свідомості особистості, як правило, набуває інтересу, що спонукає майбутнього фахівця до конкретної цільової дії. З огляду на професію моряка, яка здебільшого дає достатню матеріальну забезпеченість понад 80 тисячам українських моряків, з яких половина – офіцери, в порівнянні з іншими береговими професіями, є значним аргументом для цього чинника [15, с. 67].

Деталізуємо ще й такий чинник мотивації, як *мотив до досягнення професійного іміджу*. Він полягає не тільки у професійній компетентності фахівця, а й в його соціальному статусі. Для оцінювання мотивів до професійної діяльності, бажання стати висококваліфікованим спеціалістом, переконання у формуванні мотиву особистого іміджу у курсантів було розроблено анкету для експертної оцінки та самооцінки їх вияву (додаток К.2). У ролі експертів виступили викладачі навчальних дисциплін, серед яких були куратори академічних груп.

Ми поділяємо наукову позицію С. Смірнова [77, с. 55] відносно того, що, розглядаючи освітнє середовище вищого закладу морської освіти, в якому задіяні специфічні засоби навчання, такі, як віртуальні тренажерні комплекси та навчально-тренажерні судна, де є можливість здобувачам освіти саморозвиватися та самоактуалізуватися в умовах постійного змінювання ринку

праці, а також удосконалювати свою професійну компетентність, можна з упевненістю зазначити її високий мотиваційний потенціал.

Тому ефективним методом формування такої позитивної мотивації в рамках нашого дослідження було проведення коуч-семінарів з висококваліфікованими фахівцями морської галузі, участь у проведенні спільних заходів, проведення інтерв'ювання. Як переконує практика, за такого підходу курсанти здобувають досвід не тільки для своєї майбутньої професії, а й навички соціального спілкування, засвоюють і закріплюють ті норми і правила, які діють у професійному середовищі екіпажу морського судна (додаток II).

Педагогічне моделювання формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту – це друга педагогічна умова, що була нами розглянута. Зазначене дає змогу спрямувати дослідницький задум за рахунок розуміння того, що саме модель відображає систему взаємозв'язків між складовими, підсумком якого є остаточна інформація або явище, яке постає предметом дослідження.

Моделювання в педагогіці, як зазначає С. Косянчук – загальнонауковий метод дослідження педагогічних об'єктів, відображуваних у моделях. Результати таких досліджень переносяться з моделі на педагогічний об'єкт. Моделювання в педагогіці як метод пізнання застосовується тоді, коли унеможливлено безпосереднє дослідження об'єкта або з інших причин, наприклад, етичних, естетичних [40, с. 583].

На думку С. Гончаренка, «жодна модель, навіть дуже складна, не може дати повного уявлення про об'єкт вивчення і точно передбачити його розвиток або описати його траєкторію руху в якомусь власному просторі. Тому й доводиться науковцям при конструюванні моделей балансувати на межі їх повноти і валідності» [19, с. 120].

Відповідно педагогічне моделювання у нашому дослідженні проходить такі етапи:

1. Вхідження в проблему побудови моделі формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту, визначення її місця, ролі та функцій у системі їх професійної підготовки.

2. Системне уявлення про професійний імідж майбутнього суднового механіка, а саме: виокремлення її структури, змісту та визначення змістової та методичної послідовності; розроблення та обґрунтування критеріїв і показників її діагностування.

3. Виокремлення таких блоків моделі формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків: методологічний, суб'єкт-суб'єктний, змістовний, діяльнісний, діагностувально-результативний блоки і встановлення між ними різних взаємозв'язків – логічних, змістовно-інформаційних, функціональних, технологічних і результативних.

4. Розроблення моделі формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту:

на основі теоретичного та емпіричного дослідження щодо предмета дослідження встановлюються відомості щодо професійного іміджу майбутніх суднових механіків (історичні, методологічні, методичні, емпіричні, експериментальні), визначаються наукові завдання, зокрема конкретний предмет моделювання – формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту в процесі професійної підготовки;

визначення основних педагогічних умов для формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків, що конкретизується в його змісті, методиках і технологіях, основних етапах;

обґрунтування методики проведення констатувального та формувального етапів експерименту і розроблення критеріїв оцінювання їх результатів;

встановлення причинності педагогічного моделювання – ефект впровадження моделі у педагогічний процес щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у професійній підготовці.

У нашому дослідженні педагогічне моделювання розглядається як педагогічна умова щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту, результатом якого є відповідна педагогічна модель.

Метод моделювання є інтегративним, він дає змогу поєднувати в процесі вивчення педагогічного явища (об'єкта, системи, середовища) експеримент з побудовою логічних конструкцій і наукових абстракцій [22, с. 66].

Принагідно зазначимо, що запропонована модель унаочнює формування професійного іміджу, а її структуру утворюють такі блоки: *методологічний блок, суб'єкт-суб'єктний, змістовний, діяльнісний, діагностувально-результативний*.

У *методологічному блоці* визначено мету, завдання, педагогічні принципи та методологічні підходи до формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту. *Суб'єкт-суб'єктний блок* моделі поєднує учасників педагогічного процесу – науково-педагогічних працівників, роботодавців та курсантів для цілеспрямованого формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту. *Змістовний блок* моделі поєднує *основні компоненти та педагогічні умови* формування професійного іміджу майбутніх судномеханіків як складові їх підготовки. У *діяльнісному блоці* розкрито методику формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту, що об'єднує в собі чотири складові: впровадження спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту», методи, форми та засоби навчання. Було розроблено різноманітні прийоми педагогічних дій, спрямованих на здобувачів морської освіти: індивідуальні та групові консультації, коучинги, застосування діджитал-технологій, відкриті практичні заняття на реальному судні тощо. Останній сегмент моделі, *діагностувально-результативний блок*, є сукупністю критеріїв (професійно-мотиваційного, когнітивного, операційного, іміджево-поведінкового), показників діагностування та результатів,

класифікованих за рівнями сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту: низький; середній; високий.

Під час розроблення моделі формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків головне завдання полягало в тому, щоб, використовуючи всю методику навчання, створити систему, здатну динамічно змінюватися та пристосовуватися до нових умов. У центрі моделі виокремлено педагогічні умови як змістове ядро системи професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі фахової підготовки.

Застосування коуч-технологій для формування професійного іміджу суднового механіка морського транспорту в інноваційно-освітньому середовищі є третьою педагогічною умовою, яка уможливорює активізацію пізнавальної діяльності майбутніх суднових механіків, їх творчий підхід та ініціативність у вирішенні проблемних завдань у практичній діяльності на судні.

У ході дослідження нами було визначено, що до трендових технологій навчання, які найбільш системно формують професійний імідж майбутніх суднових механіків належить упровадження *коуч-технологій* у закладі морської освіти.

Інноваційний параметр запровадженого підходу відображають *коуч-семінари* на базі закладу вищої морської освіти. Використання коучингу в системі вітчизняної вищої освіти є особливо важливим, як переконує О. Нежинська: «... оскільки сьогодні сучасний ефективний викладач вищої школи – це фахівець, що поєднує в собі безліч ролей, таких, як консультант, наставник, тьютор, фасилітатор, коуч, дослідник, мотиватор, аналітик і менеджер інформаційних ресурсів, експерт, проектувальник навчальних курсів, який вибирає зміст навчання, підбирає і розробляє технології навчання й організації навчального процесу тощо» [55, с. 184].

Коучинг, як визначає В. Сидоренко, посилаючись у своїй роботі на Міжнародну федерацію коучингу, – «... це система реалізації спільного соціального, особистісного, творчого потенціалу учасників процесу

неперервного розвитку педагогічної майстерності з метою отримання максимально можливого результату; співробітництво» [73].

Досвід творчих фахівців та саморефлексія власної практики переконує в тому, що дієвий спосіб примножити власні знання – ділитися ними. У контексті нашого дослідження унікальність таких заходів ми вбачали в такому: знаннями та досвідом з курсантами діляться діючі досвідчені моряки. Виконуючи роль спікера коучинга, практики постають авторитетним взірцем професійного іміджу конкурентоздатного фахівця.

Ми поділяємо думку педагогів, які вважають, що «... до результатів неформальної освіти можуть бути зараховані компетентності, отримані під час проходження тренінгів, сертифікатних освітніх програм, професійних коучингів, публічних лекцій, семінарів, вебінарів тощо. Визнання результатів навчання, отриманих шляхом неформальної освіти, поширюється на обов'язкові та вибіркові дисципліни освітньо-професійної програми з метою забезпечення формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти» [35, с. 125].

На коуч-семінарах, що були нами запроваджені, майбутні судові механіки поглиблювали знання з тем розрахунку палива, заповнення документації в машинному відділенні, дотримання заходів безпеки під час рейсу, використання рятувальних засобів та ін. Тобто, основним завданням таких коучингів було виявлення та реалізація потенціалу особистості як професіонала; використання усіх можливих ресурсів для формування професійного іміджу особистості; пошук оптимальних варіантів дії, що дає змогу за мінімальних зусиль досягати максимального результату.

Наприклад, однією з тем коуч-семінару, який було проведено на базі Дунайського інституту НУ «ОМА» для курсантів II курсу спеціалізації «Управління судовими технічними системами і комплексами», була «Професійні компетенції судового механіка на початку своєї фахової діяльності». Зазначений коуч-семінар проводився протягом двох днів в онлайн-режимі (Google-meet) у зв'язку з карантинними обмеженнями. Тим, хто бажав

взяти участь, було запропоновано заповнити Google-форму для того, щоб порахувати кількість курсантів, які підключились до прослуховування. Перший день семінару проходив таким чином: спікер висвітлив проблеми, які важливо знати курсантам на початку своєї кар'єри. Використовуючи презентацію, він окреслив основні обов'язки вахтового механіка, дії в критичних ситуаціях у багатонаціональних екіпажах та наголосив на тому, як позитивно представити себе на співбесіді та в перші місяці роботи на судні.

Для перевірки первинних знань курсантів на тему формування професійного іміджу під час семінару було проведено опитування для курсантів: «Шановний курсанте, як, на Вашу думку, можна підвищити свій професійний імідж у вищому закладі морської освіти?» (додаток І). Далі, за результатом проведення педагогічного спостереження, нами було визначено, що серед курсантів спеціалізації «Управління судновими технічними системами і комплексами», які підключилися до коуч-семінару, рівень оволодіння фаховими знаннями підвищився.

Влучно звертають увагу В. Радкевич та О. Бородієнко на те, що достатньо специфічними є інструменти коучингу. Науковці зазначають, що широко використовується модель *GROW* (акронім від англ. G – goal (ціль), R – reality (реальний стан), O – options (можливості), W – will to do (намір до діяльності); модель взаємодії із суб'єктом навчально-пізнавальної діяльності, в результаті якої він самостійно визначає мету діяльності, з'ясовує рівень власної вмотивованості, ресурси та обмеження щодо її досягнення, усвідомлено інвентаризує наявні та потенційно необхідні компетентності для досягнення мети, алгоритмізує процес реалізації цілей); модель «Т» (модель взаємодії із суб'єктом навчально-пізнавальної діяльності, в результаті якої відбувається поглиблення рівня усвідомленості феномену (цілі, мотиви, завдання, алгоритми), що дає змогу сформулювати професійно та особистісно значущі цілі й згенерувати високий рівень вмотивованості до діяльності) [68, с. 4].

Не можна не вказати на той факт, що не тільки людина впливає на розвиток своєї майбутньої діяльності у фаху, а й середовище, що її оточує. Як

правильно зазначає В. Ягупов [83], середовище є «джерелом поповнення особистого досвіду, знань, є тим об'єктивним фактором, що визначає його життєві настанови, особистісну спрямованість, характер потреб, інтересів, зацікавлень, ціннісних орієнтацій, реальну поведінку, процес самовизначення і самореалізації».

У нашому дослідженні під інноваційно-освітнім середовищем розуміємо таке середовище, що створено для здобуття особистістю вищої професійної освіти за вимогами Міжнародної Конвенції з підготовки і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (з поправками) з використанням сучасних інформаційних технологій і тренажерних устаткувань і зорієнтовано на створення умов для формування професійної компетентності на рівні експлуатації суден.

У довідникових джерелах термін «середовище» трактується як «... сукупність природних умов, у яких відбувається життєдіяльність якого-небудь організму» [9, с. 1309].

Зокрема, Л. Калачова у своєму дослідженні [39] виокремлює такі етапи проектування саме інформаційно-освітнього середовища в закладі професійної освіти: аналіз і визначення цілей (передбачає аналіз аудиторії та оцінку її потреб, а також аналіз умов подальшого навчання та оцінку ресурсів, які для цього необхідні, аналіз можливостей та технічного забезпечення закладу освіти, необхідних для впровадження інформаційно-освітнього середовища); проектування продукту відповідно до цілей (розробка стратегії, добір змістової складової технології навчання, матеріально-технічного та програмного забезпечення для її реалізації, здійснення організаційних заходів для створення та впровадження інформаційно-освітнього середовища) та ін.

Відомо, що розвиток системи освіти, зокрема морської, потребує від викладачів упровадження в освітній процес новітніх технологій та методів навчання.

Ми повністю погоджуємося з дослідницькою позицією О. Дубасенюк, яка вважає, що інновації в педагогіці взаємопов'язані із загальними суспільними,

глобалізаційними та інтеграційними процесами. Ці процеси є закономірним явищем, а їх використання дає змогу розв'язати суперечності між традиційною педагогічною системою та потребами в якісно новій освіті [29].

З огляду на зазначене, інноваційність є одним з трендових напрямів сучасної освіти, яка передбачає трансформацію мислення учасників освітнього процесу та є мотивом до їх самовдосконалення і розвитку, таким чином підвищує підготовку майбутніх фахівців.

У зв'язку з чим, надамо уточнення змістового наповнення поняття «інноваційні педагогічні технології».

Наш досвід переконує, що інноваційні технології викладання в закладі морської освіти передбачають упровадження таких форм навчання, які цілеспрямовані на вдосконалення набутих навичок та поетапно підвищують професійні якості, що формують конкурентоздатну і готову до фахової діяльності особистість.

І. Дичківська під явищем «інноваційні педагогічні технології» розуміє принципово нову сукупність педагогічного інструментарію (зокрема форм, методів, прийомів, засобів навчання, виховання та розвитку), впровадження якої забезпечуватиме цілісний педагогічний вплив та дозволяє формувати особистість морського фахівця комплексно [24, с. 277].

З урахуванням своєрідності формування професійних якостей саме майбутніх судноводіїв С. Глікман [17, с. 100] у своєму дисертаційному дослідженні визначає такі методи та форми навчання: проблемні лекції, лекції-консультації, тренінги, міні-лекції, ситуаційні методи, «мозкові штурми», презентації тощо.

На сучасному етапі підвищення дослідницького рівня та формування творчого підходу в професійній діяльності випускників вищих закладів освіти впроваджуються нові форми освітньої роботи студентів, такі, як наукові гуртки. Дослідники цього напрямку Л. Волошина, Л. Кушнір, О. Олійник визначають: «Науковий гурток – це організаційне утворення на кафедрі, учасниками якого є

широке коло студентів, яке формується за напрямом наукової діяльності кафедри відповідно до затверджених тематичних планів кафедри» [12].

У контексті нашого дослідження саме у створених наукових курсантських гуртках забезпечується більш розширений обсяг роботи курсантів, що пов'язано не тільки з проведенням дослідження кожним курсантом теми кафедри, а й засвоєнням практичних навичок за вимогами Конвенції ПДНВ (розділ А – III/1 п. 9 сфера компетенцій). Відтак діяльність курсантських наукових гуртків сприяє як оволодінню спеціальності та розширенню теоретичного кругозору, так і розвитку наукової ерудиції, творчого підходу до вирішення дослідницьких завдань, підготовки до виконання дипломної роботи та формування компетентності майбутніх фахівців відповідно до Стандарту їх освітньо-професійної підготовки, а також навичок ведення наукових дискусій тощо.

У форматі колективної роботи гуртка, як зазначає О. Черепехіна, «... студенти за заздалегідь спроектованою діяльністю здійснюють дослідно-пошукову роботу, яка на молодших курсах сприяє організації навчально-пізнавальної діяльності, а на старших – формує безпосередньо готовність здійснювати дослідницьку роботу» [86, с. 35].

На думку М. Фіцули, «... мета наукових гуртків полягає в ознайомленні з науковою проблематикою, глибокому вивченні окремих питань, засвоєнні принципів, методів і прийомів наукової діяльності» [83].

З урахуванням вищезазначеного на технологічному етапі дослідження було систематизовано три науково-практичних курсантських гуртки для курсантів спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт» спеціалізації 271.02 «Управління судновими технічними системами і комплексами», як-от: «Технологія зварювання», «Графічне моделювання» та «Дослідження теплової напруженості ЦПП».

Так, за напрямом роботи гуртка «Технологія зварювання»: «... найбільшу увагу приділено імітаціям типових аварійних ситуацій та практичному їх усуненню в судових умовах (розрив трубопроводу, тріщини і деформації

суднових конструкцій у процесі вантажних операцій та ін.). У процесі роботи курсанти досліджують інноваційні підходи для розв'язання таких складних професійних завдань у сфері морської інженерії, пропонують своє міркування для вирішення таких проблем» [26, с. 98].

Окрім таких дослідницьких тем, членами гуртка разом з науковим керівником було апробовано свої наукові дослідження і практичні здобутки на міжкафедральних семінарах та міжнародних конференціях, за такими темами: «Ремонт кавітаційних руйнувань лопатей гребних гвинтів крупновантажних суден за допомогою композитів», «Сучасні методи і перспективи боротьби з корозією в головних двигунах», «Дослідження методів ремонту кавітаційних руйнувань лопатей гребних гвинтів».

Отже, у ході діяльності науково-практичних гуртків засвідчено той факт, що «... під час занять у гуртках курсанти опановують не тільки основи наукових досліджень, а й розвивають основні спеціальні компетенції, які визначено в освітньо-професійній програмі (підпорядковується Конвенції ПДНВ), а саме: СК8. Здатність використовувати ручні інструменти, верстати та вимірювальні інструменти для виготовлення та ремонту деталей на судні; СК11. Усвідомлення відповідальності та здатність до прийняття рішень у непередбачуваних та аварійних ситуаціях, пов'язаних з експлуатацією суднового енергетичного обладнання; СК14. Здатність збирати та інтерпретувати інформацію, обирати дослідницькі методи та інструментальні засоби» [26, с. 99].

Схарактеризуємо більш докладно пріоритетні види діяльності курсантів – учасників науково-практичного гуртка «Графічне моделювання». Це утворення забезпечує освоєння курсантами низки компетенцій, що входять до сфери компетенцій, серед яких є найбільш важлива – вміння використовувати належні спеціалізовані контрольно-вимірювальні інструменти та пристрої; читати схеми трубопроводів, гідравлічних і пневматичних систем, а також креслення і довідники, що стосуються суднових механізмів.

Наприклад, «... при реконструкції, ремонті та модернізації суден постає необхідність підготувати якісно конструкторську та технологічну документацію на судно, яка має відображати її фактичний стан на поточний момент. Така документація дає можливість уявити не тільки про проєктні розмірності елементів судна, а й про виконані переобладнання і ремонт на цьому типі судна» [26, с. 100]. Однак на цей час є складності, пов'язані із значними невідповідностями в документації та у виконаннях креслень, а це іноді доводить до того, що простіше виконати нові вимірювання, ніж розбиратися у невідповідностях та недоробках. Для усунення таких ускладнень можна швидко, якісно і без помилок скористатися сучасною технологією лазерного сканування і тривимірного моделювання. Перед проведенням ремонтних робіт або модернізації судна необхідно провести звірку геометричних розмірів основних елементів судна з робочим конструкторським кресленням, а саме:

- виконати лазерне сканування ділянок робіт на судні;
- порівняти розбіжності реальних розмірів з конструкторськими кресленнями.

Отже, курсанти на заняттях гуртка системно опрацьовують зазначене вище, пропонуючи свої варіанти розв'язання проблеми.

Щодо пріоритетних напрямів роботи наукового курсантського гуртка «Дослідження теплонапруженості ЦПГ», то дослідницьку увагу курсантів сфокусовано на опрацюванні наукової літератури щодо написання дипломної роботи, в межах якої розв'язуються завдання науково-експериментального змісту. Як відомо, «... тематика дипломних робіт затверджується випусковою кафедрою («Аналіз елементів суднової повітряної системи та використання різних типів повітряних компресорів на судні», «Експериментальне дослідження ефективності очищення вихлопних газів суднового двигуна адсорбцією твердою речовиною в присутності озону» та ін.). Під час роботи в гуртку у майбутніх суднових механіків набуваються спеціальні (фахові) компетентності: СК13. Критичне осмислення основних теорій, принципів,

методів і понять сучасної морської інженерії; СК14. Здатність збирати та інтерпретувати інформацію, обирати методи та інструментальні засоби, застосовувати інноваційні підходи для розв'язання складних професійних задач у сфері морської інженерії; СК15. Здатність обґрунтовувати власну точку зору та висновки, використовуючи основні теорії та концепції у сфері морської інженерії. Таким чином, курсанти наприкінці завершення роботи у гуртку будуть знати та розуміти основні теорії, принципи, методи та поняття, що лежать в основі термогідродинамічних процесів, механічної та електромеханічної інженерії» [26, с. 99].

Завдяки впровадженню вищезазначених гуртків можна спостерігати за тим, які курсанти набувають саме «жорсткі» навички (Hard skills) (рис. 2.3). До таких було віднесено: *механічні навички, навички техніки та технологій, навички математики та фізики, ІКТ та дизайн-навички.*

Рис. 2.3. Структура «Hard skills» майбутніх суднових механіків морського транспорту

Викладання інженерних дисциплін за допомогою цифрових носіїв та професійного іміджу майбутніх суднових механіків з провадженням в освітню діяльність діджиталізації. Під цифровою трансформацією розуміється процес

упровадження в освітню діяльність діджиталізації, що суттєво спрощує доступ до необхідної інформації. Щодо поняття «діджиталізація», то науковці тлумачать її «... як способи приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму з використанням цифрових технологій» [16, с. 158].

Зважаючи на зазначене, в нашому дослідженні пропонується не тільки забезпечити майбутніх фахівців вмінням володіти власними загальним знаннями, а й бути готовими змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку морської праці, оперувати й керувати інформацією, творчо та відповідально ставитися до неї і швидко та професійно приймати рішення у небезпечних та аварійних ситуаціях, будувати кар'єрне зростання за умови навчання упродовж життя [26].

«... Цифровізація освіти сьогодні є головним трендом розвитку освітніх систем майже в усіх країнах світу й охоплює всі рівні – від початкової освіти до магістрів та докторів наук». Стрімке розповсюдження «цифрових» технологій робить цифрові компетенції громадян, на думку вчених та фахівців з ІТ-технологій, вони є ключовими серед інших навичок. Так, «цифровізація» та багатоплатформеність є головними трендами сьогодення на загальному ринку праці, особливо за умови карантину [8, с. 275].

Підготовка фахівців для морської галузі конкурентоспроможного морського спеціаліста потребує від закладу освіти продовжити дослідження на основі сучасних підходів до формування у нього цифрової компетентності. При цьому професорсько-викладацький склад має не тільки володіти, а й сприяти впровадженню цифрових технологій у практичну діяльність майбутньої професії курсантів. На жаль, частіше буває так, що навичок володіння цифровими компетенціями у викладачів недостатньо для впровадження в освітній процес. Як ми вважаємо, для подолання цієї проблеми доцільно в закладі освіти створити інноваційно-освітнє середовище за спрямуванням, яке дає можливість об'єднати зусилля з формування цифрової компетентності як викладацького складу, так і курсантів. Створення такого середовища має відповідати як загальнодидактичним (визначення цілеспрямованості освіти

суб'єкта пізнання; системності отримання професійних знань, науковості в цій галузі пізнання; доступності в засвоєнні навчального матеріалу та його орієнтації на самоосвіту, саморозвиток і, найголовніше, – на особистісне спрямування), так і специфічним принципам (самовизначення суб'єкта пізнання з професійного напрямку; соціалізація особистості в майбутній професійній діяльності, самовизнання своєї конкурентоспроможності, індивідуалізація побудови професійної кар'єри та освітньої траєкторії).

Отже, було прийнято рішення розробити в рамках кафедри інженерних дисциплін інноваційно-освітнє середовище з фахових дисциплін з використанням елементів цифрових технологій, таких, як «Морська інженерна практика», «Технологія матеріалів та ремонт суднового обладнання», «Опір матеріалів» та «Нарисна геометрія та комп'ютерна графіка» (рис. 2.4).

Важливим елементом у нашому дослідженні є міждисциплінарний зв'язок в інноваційно-освітньому середовищі. Доречним для іміджетворного потенціалу майбутніх суднових механіків є зв'язок саме фахових дисциплін та їх вплив на якісне засвоєння спеціальних знань і формування практичних навичок у процесі професійної підготовки.

Рис. 2.4. Міждисциплінарний зв'язок фахових дисциплін на кафедральному рівні

У загальній структурі інноваційно-освітнє середовище розглянуто як поетапний процес формування цифрової компетентності у професійній діяльності майбутнього суднового механіка. Умовою ефективного функціонування такого середовища є чітка послідовність набуття професійних знань від базових інженерних до впровадження їх на ринку праці, а також зворотній зв'язок між вимогами роботодавця та навчальним закладом до фахівця. Розглянуту структуру подано на рис. 2.5.

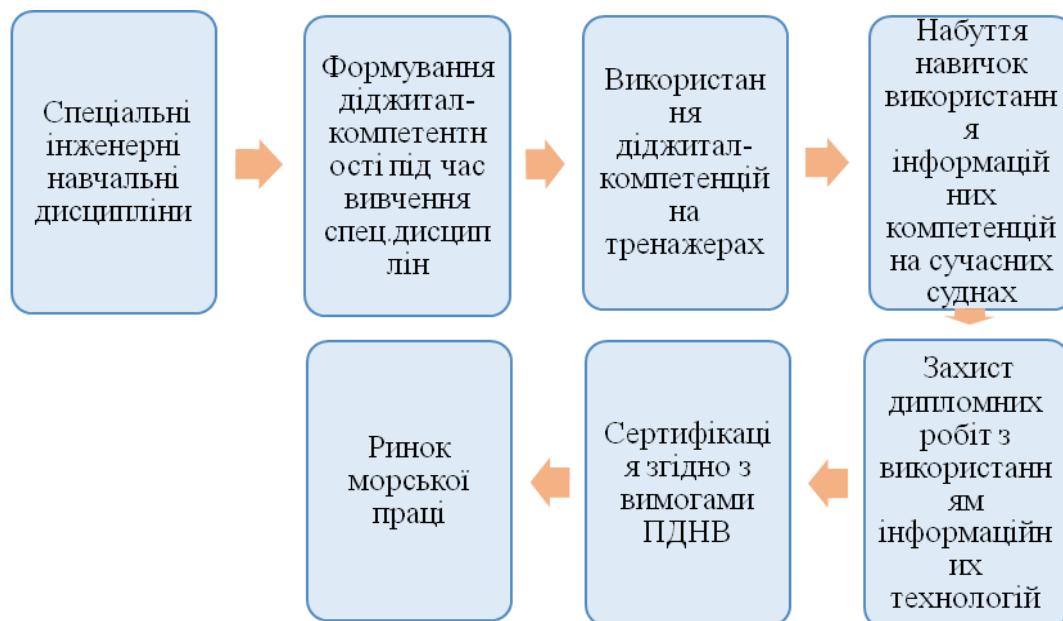

Рис. 2.5. Логічна послідовність набуття професійних знань: від базових інженерних до впровадження їх на ринку праці

Для розв'язання поставленої проблеми нами, разом з викладачами кафедри, в рамках інноваційно-освітнього середовища було проведено соціолого-педагогічне дослідження, в якому взяли участь 100 респондентів, серед них 60 курсантів першого курсу та 40 курсантів другого курсу Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія», майбутніх суднових механіків. Упродовж дослідження проводилися контрольні зрізи (анкети, тести, співбесіди та експрес-аналіз), що дало змогу діагностувати рівень розвиненості цифрової компетентності курсантів [16, с. 159].

Сформований професійний імідж сприяє соціокультурній і професійній ідентифікації особистості, побудові кар'єри в конкурентному середовищі, пошуку свого призначення в постійно мінливих умовах соціуму.

Ми вважаємо, що для успішно сформованого професійного іміджу майбутнього суднового механіка є принципово важливим поєднати освітню траєкторію з інформаційними технологіями навчання. Тому, згідно з вищезазначеними описами проведення практичних та лабораторних занять, є необхідність показати, як саме ці інформаційні технології впливають на формування професійного іміджу майбутнього фахівця та які спеціальні компетентності формуються (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Взаємозв'язок професійних компетентностей та результатів навчання з професійним іміджем

Професійна спрямованість формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків	Показники сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків	Критерії сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків
Професійні компетентності	1.Здатність здійснювати експлуатацію, спостереження, оцінку роботи та безпечно обслуговування рухової установки без обмеження її потужності та допоміжних механізмів і пов'язаних з ними систем управління та управляти роботою механізмів рухової установки. 2.Здатність забезпечити управління безпечним та ефективним проведенням технічного обслуговування та ремонту суднових механізмів та систем. 3.Здатність використовувати ручні інструменти, верстати та вимірювальні інструменти для виготовлення та ремонту деталей на судні	Наявність достатньої професійної компетентності у майбутнього суднового механіка згідно з вимогами Конвенції ПДНВ та володіння на рівні експлуатації
Результати	1.Знання конструкції об'єктів суднових технічних засобів і систем, принципу їх роботи та розуміння процесів, що в них відбуваються. 2.Уміння перевіряти, налаштовувати суднове обладнання та здійснювати метрологічну перевірку основних засобів вимірювання. 3.Знання вимог стосовно безпеки для роботи з судновими електричними системами. 4.Уміння безпечно виконувати роботи з судновими енергетичними системами. 5.Уміння використовувати матеріали і процеси під час побудови та ремонту суден, обладнання і суднових	

навчання	систем і комплексів. 6. Уміння визначати особливості конструкцій та матеріалів, що використовуються під час виготовлення суднового обладнання.	
----------	---	--

До інноваційних технологій, які є іміджеутворюючими, було віднесено також упровадження діалогічного мовлення на реальному тренажерному судні.

Погоджуємося з О. Дягилевою та А. Юрженко, що «... майбутній судномеханік має уміти належним чином спілкуватися та вільно володіти морською англійською мовою. Під час спілкування з екіпажем він має звертати увагу на переконливість, культуру та стиль власної мови. Неefективне спілкування може стати причиною виникнення багатьох проблем, наприклад, непорозуміння, невдачі, надзвичайної ситуації. Тобто моряки, які стикалися з проблемами спілкування, намагаються вдосконалити свої мовні навички, виправити власні помилки та усунути недоліки. Саме це спонукає використовувати не тільки наявні методології викладання і навчання, а й нові» [31].

Слід зазначити, що оскільки майбутніх морських фахівців планують до роботи на судах з багатонаціональними екіпажами, особливу увагу було приділено до знань та використання іноземної мови в конкретній професійній діяльності в умовах реального судна і життєвих ситуаціях за допомогою створення на заняттях з іноземної мови якнайбільшої кількості реальних ситуацій спілкування, тобто діалогів і заохочення курсантів до участі в них.

У діалогічному мовленні на практичному занятті викладач виступає в ролі наставника, за допомогою якого у курсанта мають розвиватися комунікативні навички та зникати мовний бар'єр. Ми виходили з рекомендацій дослідників відносно того, що на початковому етапі навчання діалогічного мовлення викладач повинен мати повне уявлення про цей діалог. Це проєкт діалогу, який служить орієнтиром для спрямування дій у підготовці до діалогу (студентам він не повідомляється). На початковому етапі навчання складання діалогу викладач прагне до того, щоб студенти (курсанти) подавали репліки, передбачені проєктом.

Саме в діалогізмі виявляється «... цілісність позиції, виявляється через відкритість суспільства, взаємозбагачення «інформаційного поля» (мова, знання), постійну взаємодію. Таким чином, можна стверджувати, що міжкультурна комунікація – це галузь соціальної реальності, змістом якої є процес взаємодії культур, а основним посередником – людина як носій (передавач, інтерпретатор, перекладач) інформації, мовна особистість», яка, за твердженням І. Миронової [51], виступає в ролі медіатора культур.

Проведене практичне заняття проводилося на навчально-тренажерному судні «Новий Донбас» ПрАТ «УДП». Заняття відповідає змісту Робочої програми навчальної дисципліни «Англійська мова» та підготовці вахтового механіка відповідно до Конвенції та Кодексу ПДНВ (STCW-78/95).

Успішне включення курсантів до діалогу «A Machinery Tour» є передумовою для вивчення більш глибоких професійних тем з навчальної дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням». На практичному занятті було дотримано структурні елементи (вступ, основна частина, заключна частина), оптимальність розподілу часу, забезпечення здобувачів вищої освіти необхідним довідниковим матеріалом, контроль рівня здобутих практичних умінь та навичок.

Це відкрите практичне заняття дає змогу активізувати пізнавальну діяльність студентів, мотивує до подальшої фахової діяльності у багатонаціональному екіпажі, розвиває критичне мислення та формує професійний імідж майбутніх суднових механіків. Здобувачі освіти під час діалогу виступають активними партнерами у спілкуванні, викладач спонукає їх до усвідомленого і самостійного використання мовних засобів.

У додаток до інноваційних технологій ми віднесли *інтерактивні технології навчання*. Саме інтерактивні методи дають можливість формувати в майбутнього фахівця індивідуальні особливості й здібності у конкретній професійній діяльності. Практичне заняття проводилося на прикладі навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» за вивченням лекційним матеріалом вищезазначеного спецкурсу.

Як приклад, наведемо зразок такого заняття, де курсанти виконують низку вправ, що підвищують імідж особистості в професійній сфері, змушують майбутнього фахівця визначити усі плюси і мінуси своєї професії, підвищити віру у свої сили та бажання до розвитку кар'єри. Тема заняття – «Кар'єра та успіх у моєму житті».

Вправа 1. 1) Групове обговорення «Класифікація кар'єри». 2) Заповнення схематичного гребного гвинта (здобувачі повинні були на продемонстрованому гребному гвинті на кожній лопаті підписати три основні складники, що символізують шлях до кар'єрного зростання суднового механіка (від кадета до старшого механіка)). 3) Бесіда «Професійний успіх у житті людини. Поєднання роботи та приватного життя». 4) Робота в малих групах. Курсантам пропонується знайти аргументовані відповіді на запитання «Чому так важливо правильно обирати та будувати свою кар'єру?», зобразити тип власної кар'єри та можливі шляхи її розвитку, спланувати «Ким я уявляю себе через рік?».

Вправа 2. Мій професійний портрет.

Мета цієї вправи полягає у розвитку у курсантів критичного мислення та навичок самоаналізу, створення особистого «Портрету професіонала», визначення своїх сильних та слабких сторін у професійній сфері, можливих шляхів самовдосконалення, оцінка власних кар'єрних можливостей. Визначення сильних та слабких сторін відбувалося за аналізом системи SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), що в перекладі українською звучить, як: Сильні сторони, Слабкі сторони, Можливості та Загрози. SWOT-аналіз – це підхід до планування, оснований на виявленні внутрішніх і зовнішніх чинників об'єкта. Після закінчення аналізу можна визначити:

– свої *«сильні сторони»*, які допоможуть у досягненні мети. Це можуть бути будь-які якості, знання чи вміння, що дають вам перевагу;

– *«слабкі сторони» і вразливості*. Людина не може бути спеціалістом у всьому. Тому для виконання плану, можливо, потрібно звернутися до сторонніх ресурсів, окремих людей;

– *зовнішні обставини*. Найчастіше їх можна змінити, але це не означає, що ними не можна скористатися;

– *зовнішні загрози*. Якщо уникнути їх неможливо, то потрібно хоча б підготуватися. Для цього і потрібен SWOT-аналіз.

Отже, курсантам потрібно було заповнити таблицю, яка являє собою визначення слабких та сильних сторін за аналізом SWOT (додаток Р.1). Нагадаємо, що ці вправи виконувалися курсантами 2-3 курсів, які вже проходили практику або були в рейсі. Перед початком роботи над таблицею курсантам було ввімкнено відео-урок про сутність перевірки своїх слабких та сильних сторін за аналізом SWOT (рис. 2.6).

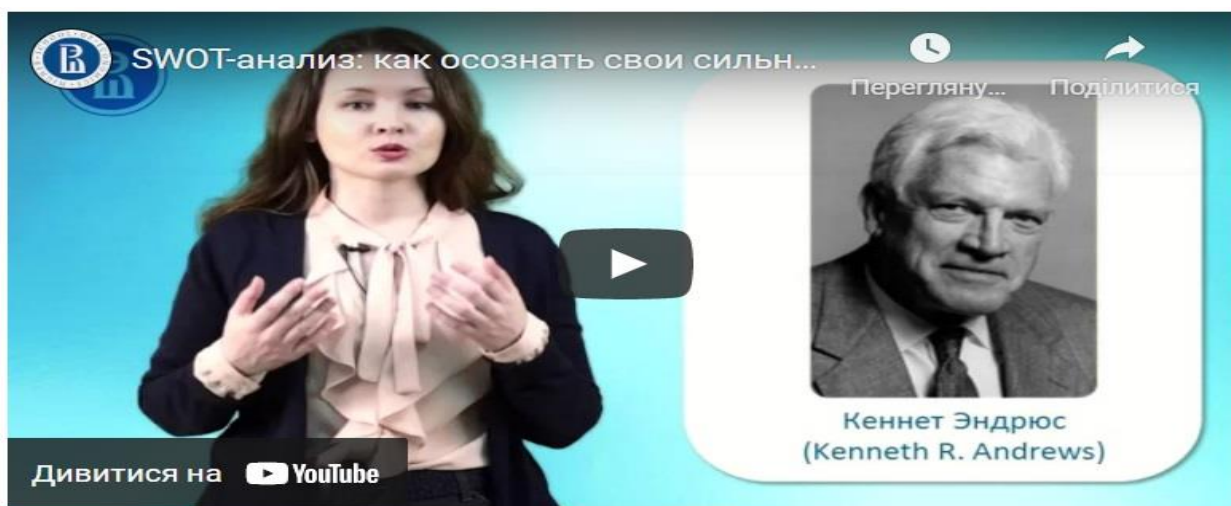

Рис. 2.6. Відео-матеріал «Як усвідомити свої слабкі та сильні сторони»

Також було запропоновано заповнити ще одну таблицю – «Картка здібностей. План розвитку Soft skills та Hard Skills» (додаток Р.2). Майбутні суднові механіки вказують, які нові професійні мотиви виникли у них під час проходження плавальної практики, чи вдалося їм усвідомити власну відповідність обраній професії; визначають мету саморозвитку (як образ самого себе в майбутньому).

Четвертою педагогічною умовою було доповнення змісту навчальних дисциплін, які забезпечують формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків згідно з Конвенцією ПДНВ. Упродовж дослідження було виявлено, що є певні суперечності між підвищенням значущості рівня

професійного іміджу особистості в сучасних умовах праці суднових механіків у багатонаціональних екіпажах морського транспорту і недостатньою теоретичною розробленістю цього чинника при вивченні освітніх компонентів.

За уточненням В. Ягупова, навчальна дисципліна – це «науково обґрунтована система знань, навичок і вмінь, яку відібрано для вивчення в різноманітних освітньо-виховних системах» [96, с. 22].

З урахуванням зазначеного, нами було вибрано три освітні компоненти (навчальні дисципліни), що наведені в освітньо-професійній програмі «Управління судновими технічними системами комплексами», а саме ОК 05 «Організація колективної діяльності та лідерство», ОК 27 «Морська інженерна практика» та ОК 41 «Устрій судна та морехідні якості».

Робочу програму навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» було доповнено темою «Особистість та її значення при управлінні персоналом на судні» підтемою, а саме «Формування професійного іміджу суднового механіка» (додаток Б). У ході дослідження було з'ясовано, що знання, вміння та навички, що набуваються під час вивчення навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» ототожнюються із «соціальними» навичками (Soft skills).

Незалежно від професійної кваліфікації сучасні фахівці морського транспорту мають вирізнятися високим коефіцієнтом «Soft skills», які забезпечують високий відсоток кар'єрного успіху сьогодення. В переліку особистісних якостей, що забезпечують успішність виконання професійної діяльності майбутніх суднових механіків, можна зазначити відповідальність, уважність, терплячість, старанність, систематичність у роботі, акуратність, логічне мислення, завзятість, наполегливість, інженерне мислення, уміння самостійно приймати рішення, технічні здібності, математичні здібності, аналітичне мислення.

Що стосується «соціальних» навичок майбутніх суднових механіків морського транспорту, то в ході дослідження до них було віднесено, по-перше, *навички самоменеджменту* (досягнення поставленої цілі та прийняття рішень,

креативність, здатність міжособистісної взаємодії); по-друге, *комунікативні навички* (робота в команді, цінування та повага мультикультурності, вміння використовувати англійську мову за професійним спрямуванням); по-третє, *управлінські навички* (вміння мотивувати екіпаж машинного відділення, здатність передавати власний досвід при спілкуванні зі спеціалістами у сфері суднової інженерії, реалізація управлінських рішень у колективі) (рис. 2.2).

Soft Skills (м'які навички)		
<p>Навички самоменеджменту:</p> <p>Досягнення поставленої цілі та прийняття рішень</p> <p>Креативність</p> <p>Здатність міжособистісної взаємодії</p>	<p>Комунікативні навички:</p> <p>Робота в команді</p> <p>Цінування та повага мультикультурності</p> <p>Вміння використовувати англійську мову за пс</p>	<p>Управлінські навички:</p> <p>Вміння мотивувати екіпаж машинного відділення</p> <p>Здатність передавати власний досвід при спілкуванні з фахівцями та нефахівцями у сфері суднової інженерії</p>

Рис. 2.2. Своєрідність «Soft skills» майбутніх суднових механіків морського транспорту

Принцип орієнтації на майбутню професійну діяльність дає змогу майбутнім фахівцям морського транспорту глибоко зануритися у свою майбутню діяльність, визначитися з поставленими цілями, зрозуміти, чи правильно вони зробили вибір щодо своєї майбутньої професійної діяльності, адже професія суднового механіка є важкою як з психологічної сторони, так і з фізичної.

Для досягнення зазначених цілей було введено розділ «Вступ до спеціальності «Управління судновими технічними системами і комплексами»» до робочої програми навчальної дисципліни «Морська інженерна практика» на другому курсі та в навчальній дисципліні «Устрій судна та морехідні якості» змінено Тему 1 «Особливості професії суднового механіка, його роль на судні, визначення професійного іміджу даної професії. Історія та тенденції у суднобудівництві та судноплавстві», що дає можливість майбутнім судновим

механікам оволодіти знаннями щодо структури, особливостей закладу освіти та кафедри, сформувавши початкову уяву про професію судномеханіка та професійний імідж майбутнього судномеханіка морського транспорту, зміст та сутність спеціальності «Управління судновими технічними системами і комплексами», вивчити зміст освітньо-професійної програми (додаток В).

Задля опрацювання змісту змінених тем викладачам та здобувачам освіти було запропоновано використовувати спецкурс «Основи професійного іміджу судових механіків морського транспорту».

2.3. Модель формування професійного іміджу майбутніх судових механіків морського транспорту

З метою більш ефективного розв'язання завдань з дослідження формування професійного іміджу майбутніх судових механіків ми скористалися ідеєю моделювання освітнього процесу, спрямованого на підвищення іміджевих якостей у фаховій діяльності та конкурентоздатності сучасного суднового механіка на ринку праці.

Сьогодні зростають вимоги до соціальної відповідальності закладів освіти перед суспільством щодо формування професійного іміджу фахівця, особливого значення набуває роль вищої школи у становленні його конкурентоспроможності на ринку праці та експлуатації на високому рівні сучасної морської техніки.

Перш ніж характеризувати модель формування професійного іміджу майбутніх судномеханіків морського транспорту слід проаналізувати наукові та довідкові джерела для деталізації поняття «модель» та «моделювання», «педагогічна система формування професійного іміджу».

Так, термін «модель» вживається не лише в науковій літературі, причому залежно від ситуації в нього вкладається різний зміст. Слово «модель» походить від латинського «*modulus*», що означає міра, мірило, зразок, норма [64].

В. Ільїн виокремлює такі вимоги до моделі: «... модель повинна відобразити ступінь цілісності процесу або явища; дати опис умов та засобів протікання процесу; повинна будуватися структурно. У зв'язку з останньою вимогою виникає необхідність виділення компонентів процесу, їх взаємозв'язків і підпорядкованості...» [38].

Є. Лодатко у своїй монографії, під моделлю цілком справедливо розуміє об'єкт або мисленнєвий образ (об'єкта, процесу чи явища), що достатньою мірою повторює властивості прототипу, суттєві для цілей конкретного моделювання, і упускає несуттєві властивості, якими він може відрізнитися від прототипу [44, с. 32].

В Українському педагогічному словнику С. Гончаренко визначає поняття «моделі навчальні» таким чином: «... навчальні посібники, які є умовним образом (зображення, схема, опис тощо) якогось об'єкта (або системи об'єктів), який зберігає зовнішню схожість і пропорції частин при певній схематизації та умовності засобів зображення» [19, с. 213].

Аналіз наукових джерел доводить, що дослідники досить активно вивчали своєрідність моделювання педагогічного процесу.

Визначення поняття «модель» дають М. Анісімов [2], І. Грушко [21], С. Вітвицька [11], О. Дубасенюк [30], Н. Ничкало [56], В. Пікельна [61] та ін.

Модель, як стверджує Ю. Шапран, «... є результатом абстрактного узагальнення практичного досвіду. Робота з моделями дає нову інформацію про об'єкти, дозволяє досліджувати закономірності, недосяжні для пізнання іншими способами» [87].

В. Ягупов вважає, що педагогічне моделювання дає можливість створити модель фахівця на основі його компетенцій, обґрунтувати модель професійної компетентності, а також створити модель її формування в процесі здобування професійної освіти [94, с. 146].

Відтак доречно охарактеризувати сутність поняття «педагогічна система формування професійного іміджу». Якщо говорити про вищезазначене, вважаємо за доцільне звернутися до класиків педагогічної думки – В. Беспалька

та Н. Кузьміної. Педагогічна система, як запевняють автори, це «... сукупність взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості із заданими якостями» [41, с. 8].

Так, у педагогічній системі Н. Кузьміної [41] виділено структурні елементи: мета, навчальна інформація, засоби педагогічної комунікації, учні, педагоги, які є базовими елементами, між ними існує ієрархічна підлеглість.

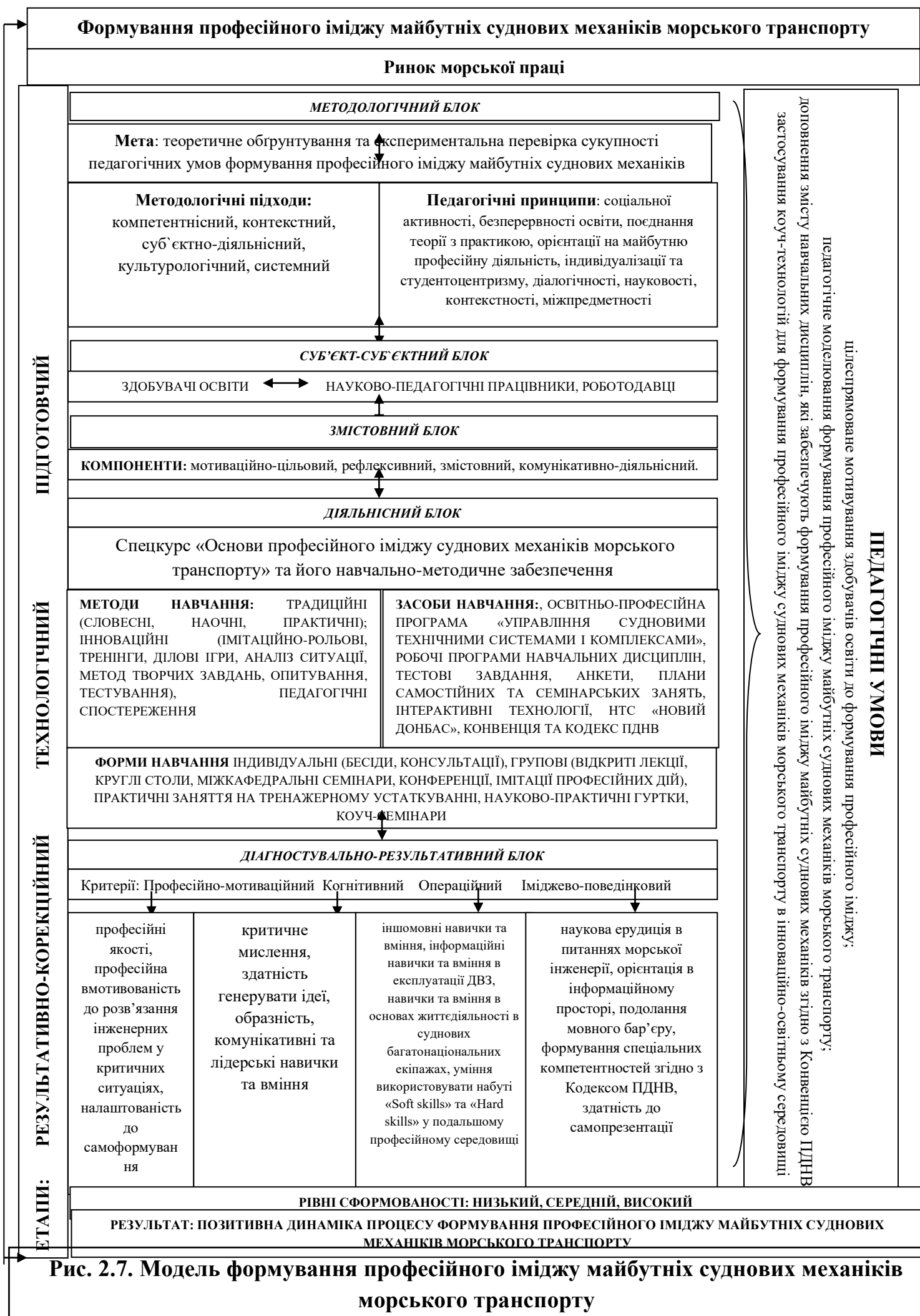
Зазначене дає змогу спрямувати дослідницький задум за рахунок розуміння того, що саме модель відображає систему взаємозв'язків між складовими, підсумком якого виділяється остаточна інформація або явище, яке постає предметом дослідження.

Принагідно зазначимо, що запропонована модель унаочнює формування професійного іміджу, а її структура утворена такими блоками: *методологічний, суб'єкт-суб'єктний, змістовний, діяльнісний, діагностувально-результативний*.

Створена нами модель являє собою педагогічну систему, яка взаємопов'язує всі компоненти формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків, а саме: мету, педагогічні умови, які є ядром формування професійного іміджу, форми, методи, інноваційно-освітнє середовище, етапи.

У ході розгляду цієї моделі (рис. 2.7) можна побачити, як узгоджується педагогічна система формування професійного іміджу, зокрема, які педагогічні умови слугують іміджевому зростанню, які педагогічні принципи та методологічні підходи визнано найбільш конструктивними.

Рис. 2.7. Модель формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту

Охарактеризуємо вищевказане більш докладно.

У методологічному блоці визначено мету, завдання, педагогічні принципи та методологічні підходи до формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту. Охарактеризуємо ці сегменти детальніше.

Завдання цілеспрямованого формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків об'єднують комплекс компетентностей, необхідних для виконання діяльності за фахом; усвідомлення здобувачами освіти на рівні переконань важливості іміджевих особистісно-професійних якостей у фаховій діяльності та конкурентоздатності сучасних суднових механіків морського транспорту на ринку праці; стимулювання професійної та соціальної мотивації до іншомовного спілкування майбутніх суднових механіків морського транспорту в багатонаціональних екіпажах та в процесі фахової практико-орієнтовної діяльності.

У межах загальнонаукової методології виокремлюються конкретно-наукові методології, що становлять третій рівень методологічного знання і є сукупністю методів, принципів дослідження і процедур, які застосовуються в тій чи іншій спеціальній науковій дисципліні, наприклад, у педагогіці [75].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови «підхід» визначається як сукупність способів, прийомів розгляду чого-небудь, впливу на кого-, що-небудь, ставлення до кого-, чого-небудь [9, с. 969].

У концепції З. Курлянд «підхід» – це «визначена позиція, що обумовлює дослідження, проектування, організацію будь-якого явища, процесу (в нашому випадку – освіти)» [43].

Отже, для формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків дотримуємося вимог таких наукових підходів: *компетентнісного, контекстного, суб'єктно-діяльнісного, культурологічного, системного* (більш детально описано в підрозділі 2.1).

Прогнозовано, що зазначена методологія як система вказаних наукових підходів забезпечує ефективність розв'язання завдань набуття професійних компетенцій та поступово формує професійний імідж майбутнього суднового механіка в освітньому середовищі через реалізацію педагогічних принципів. Зокрема, для цього в дослідженні було враховано такі педагогічні принципи: соціальної активності, безперервності освіти, поєднання теорії з практикою, орієнтації на майбутню професійну діяльність, індивідуалізації та студентоцентризму, діалогічності, науковості.

Суб'єкт-суб'єктний блок моделі поєднує учасників педагогічного процесу – науково-педагогічних працівників, роботодавців та курсантів для цілеспрямованого формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту. Метою цього компонента є суб'єкт-суб'єктна взаємодія усіх учасників освітнього процесу для успішного розвитку особистості та професійного вдосконалення. На цьому етапі дослідження було визначено, що формування професійного іміджу суднового механіка має здійснюватися в умовах сприятливого педагогічного зв'язку з метою становлення суб'єктності майбутнього фахівця, розвитку його внутрішньої мотивації до навчального процесу, що утворює діяльнісну та пізнавальну активність.

Змістовний блок моделі поєднує два елементи процесу формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків. Дослідження дозволило визначити *основні компоненти та педагогічні умови* формування професійного іміджу майбутніх судномеханіків як складові їх підготовки.

За результатами дослідження, в групах, які навчаються за ОПП «Управління судновими технічними системами і комплексами», до таких компонентів було віднесено: *мотиваційно-цільовий, змістовний, комунікативно-діяльнісний та рефлексивний компоненти*.

Мотиваційно-цільовий компонент полягає у визначенні професійної вмотивованості, задоволенні матеріальних потреб, мотивів до досягнення професійного іміджу, налаштованості на побудову взаємодії в колективі.

Змістовний компонент складається з наявності професійної компетентності, володіння сучасними інформаційними технологіями, володіння іноземною мовою за професійним спрямуванням.

Рефлексивний компонент полягає в умінні оцінювати та аналізувати власну професійну діяльність (самодіагностування); мати здатність корегувати власні недоліки; прагнення до професійного розвитку; здатність до самоврядування, самовдосконалення.

Комунікативно-діяльнісний компонент передбачає наявність професійної компетентності, яка передбачає володіння навичками спілкування, наявність соціокультурної ерудиції, прояви креативних здібностей, фахові знання з нормативно-правової документації.

Педагогічні умови, що є системоутворювальним ядром формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту, визначено у підрозділі 2.2 дисертаційного дослідження. У процесі експериментальної роботи, спрямованої на формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків, використовувалися такі педагогічні умови: цілеспрямоване мотивування здобувачів освіти до формування професійного іміджу; педагогічне моделювання формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту; доповнення змісту навчальних дисциплін, які забезпечують формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків згідно з Конвенцією про підготовку і дипломування моряків та несення вахти; застосування коуч-технологій для формування професійного іміджу судового механіка морського транспорту в інноваційно-освітньому середовищі.

Діяльнісний блок розкриває методику формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту, що об'єднує в собі чотири складові: впровадження спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту», методи, форми та засоби навчання. Було віднесено різноманітні прийоми педагогічних дій, спрямованих на здобувачів морської освіти: індивідуальні та групові консультації, коучинги,

застосування діджитал-технологій, відкриті практичні заняття на реальному судні тощо.

Так, у процесі викладання спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту», який було введено в освітній процес закладу вищої морської освіти, формується професійний імідж майбутніх суднових механіків під час фаховоспрямованої підготовки. Він полягає в розкритті таких тем, як «Особливості кваліфікації судового механіка, його роль на судні, визначення професійного іміджу», «Специфіка прийняття управлінських рішень в колективі та робота у команді машинного відділення», «Кар'єрне зростання суднових механіків морського транспорту (від кадета до старшого механіка)» та інші теми.

На цьому етапі дослідження варто розглянути методи навчання, які пропонується використовувати для формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків: теоретичні – вивчення, аналіз, систематизація та узагальнення філософської, психолого-педагогічної, культурологічної, навчально-методичної літератури вітчизняних і зарубіжних дослідників з проблематики формування професійного іміджу фахівців з метою теоретичного обґрунтування концептуальних основ дослідження та розкриття сутності поняття «професійний імідж суднових механіків морського транспорту»; моделювання – для розроблення моделі та педагогічної системи формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків; аналіз нормативних документів з питань професійної підготовки морських інженерів з метою визначення конструктивних підходів, які спрямовують процес визначення сукупності педагогічних умов, що сприяють формуванню професійного іміджу майбутнього моряка; емпіричні – педагогічні спостереження, анкетування, опитування студентів і викладачів; тестування, бесіди, інтерв'ювання, експертна оцінка та самооцінка сформованості професійного іміджу; педагогічний експеримент – (констатувальний, формувальний етапи): констатувальний етап педагогічного експерименту для діагностування рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків і

формувальний етап – для перевірки результативності педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у закладах вищої морської освіти; методи математичної статистики (критерій Пірсона χ^2) для опрацювання результатів експериментальної роботи та їх інтерпретація для доведення достовірності і надійності одержаних експериментальних даних.

Використовуючи вищезазначені *методи* навчання, курсанти мають змогу осмислити професійно значущі процеси та свою майбутню діяльність. Зокрема, ділові ігри, як переконує вчена Ж. Яворська, є ефективним методом навчання, однак свою роль вони можуть відігравати лише тоді, коли тема гри, проблеми, що в ній розв'язуються, тісно пов'язані із цілями і завданнями, що відповідають фахівцям певного профілю [90].

Організаційні *форми* навчання щодо активізації формування професійного іміджу майбутнього судового механіка можна впорядкувати таким чином: *індивідуальні* (бесіди, консультації), *групові* (відкриті лекції, коуч-семінари, круглі столи, міжкафедральні семінари, конференції, імітації професійних дій), практичні заняття на тренажерному устаткуванні, науково-практичні гуртки.

До *засобів* формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків було віднесено: освітньо-професійну програму «Управління судовими технічними системами і комплексами», робочі програми навчальних дисциплін, тестові завдання, анкети, план самостійних та семінарських занять, інтерактивні технології, НТС «Новий Донбас», Конвенція ПДНВ.

Особливу увагу приділено науково-практичним курсантським гурткам, адже вони допомагають майбутнім фахівцям глибше зануритися до майбутньої фахової діяльності, поглибити вивчення навчального матеріалу за освітнім компонентом, розвинути критичне мислення, оволодіти навичками наукової роботи для підвищення професійних навичок та іміджу [26, с. 99].

Зазначимо також, що під час епідемії та карантину COVID–19, який змушує заклади вищої освіти України приймати інноваційні рішення за

обмежений час та запроваджувати змішане навчання з використанням різних платформ, ресурсів і соціальних мереж, використання діджитал-технологій є особливо актуальними [97].

Ми вважаємо, що для успішного формування професійного іміджу майбутнього судномеханіка є принципово важливим поєднати освітню траєкторію з інформаційними технологіями навчання. Таким чином, було проведено дослідження для визначення рівня набуття інформаційних навичок та вмінь курсантів, майбутніх судномеханіків з використанням платформи Google Education в освітньому процесі при дистанційному навчанні (додаток 3).

Так, у цій моделі зміст, методи, засоби та форми так названої іміджевої підготовки застосовувалися протягом трьох етапів: *підготовчого, технологічного, результативно-корекційного*.

Зазначимо, що вищеперелічені етапи являють собою замкнутий ряд, спрямований на формування професійного іміджу майбутнього судового механіка морського транспорту.

Всі етапи неможливо представити без діяльності науково-педагогічних працівників та курсантів. Отже, на *підготовчому етапі* діяльністю курсантів було усвідомлення здобувачем освіти своєї майбутньої фахової діяльності; мотивації до майбутньої фахової діяльності (дослідження проходило на 1 курсі). Водночас діяльність науково-педагогічного працівника (далі НПП) характеризувалася визнанням готовності здобувачів освіти до їх подальшої фахової діяльності; опитуванням та спостереженням щодо визначення рівня інженерних навичок та визначення цілей підготовки майбутніх судових механіків до формування професійного іміджу; проведенням опитувань та анкетування, підготовкою до впровадження спецкурсу «Основи професійного іміджу судових механіків морського транспорту» до освітнього процесу морського ЗВО.

На *технологічному етапі* діяльність курсантів полягала в участі в міжкафедральних семінарах, відкритих практичних заняттях, конференціях, вебінарах; набутті здобувачами освіти діджитал-компетенцій; розвитку

пізнавальних процесів, професійних здібностей та набутті навичок наукових досліджень відповідно до обраної спеціальності; набутті «Soft skills» при вивченні ОК 05 та «Hard skills» на період навчання у наукових курсантських гуртках; усвідомленні здобувачами освіти сутності свого фаху за допомогою вивчення тем, відображених у спецкурсі «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» (дослідження проходило на 2 та 3 курсах). Тим самим діяльність НПП полягала у впровадженні коуч-семінарів для підвищення якості професійних знань; відборі навчального матеріалу іміджеспрямованої підготовки; проведенні відкритих практичних занять з «Англійської мови» на НТС «Новий Донбас»; проведенні спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту»; розробленні робочої програми до спецкурсу; впровадженні наукових курсантських гуртків; стимулюванні інтересу до науки, техніки та морських питань; навчанні до уникнення проблемних ситуацій, готовності до командної роботи в багатонаціональних екіпажах.

Результативно-корекційний етап дослідження визначає діяльність курсантів у самосприйнятті себе як висококваліфікованого та конкурентоздатного фахівця; самоаналізі сформованості свого професійного іміджу; здатності представляти набуті фахові/спеціальні компетенції (згідно з Конвенцією ПДНВ) під час проходження практики та в кріюінг-агенції; об'єктивній оцінці наукової ерудиції під час написання дипломної роботи; здатності використовувати іміджеспрямовані технології у фаховій діяльності (дослідження проходило на 4 курсі). Діяльність НПП полягає в аналізі та корекції процесу формування професійного іміджу майбутнього суднового механіка; визначенні рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків.

Схематично вони зображені та охарактеризовані детальніше на рис. Ж1, Додатку Ж.

Останній сегмент моделі, *діагностувально-результативний блок*, є сукупністю критеріїв (професійно-мотиваційного, когнітивного, операційного,

іміджево-поведінкового), показників діагностування та результатів, класифікованих за рівнями сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту: низький; середній; високий.

При розробці моделі формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків головне завдання полягало в тому, щоб, використовуючи усю методику навчання, створити систему, здатну динамічно змінюватися та пристосовуватися до нових умов. У центрі моделі виокремлено педагогічні умови як змістове ядро системи професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі фахової підготовки.

Таким чином, можна зробити узагальнення про те, що головною особливістю розробленої моделі є взаємозв'язок усіх цілей, завдань, наукових підходів та педагогічних принципів, педагогічних умов, етапів, критеріїв та показників діагностування для отримання головного результату – позитивної динаміки сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту.

Висновки до розділу II

Результатами дослідження щодо педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі фахової підготовки є такі:

1. Обґрунтовано педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі професійної підготовки (цілеспрямоване мотивування здобувачів освіти до формування професійного іміджу; педагогічне моделювання формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту; доповнення змісту навчальних дисциплін, які забезпечують формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків згідно з Конвенцією ПДНВ; застосування коуч-технологій для формування професійного іміджу судового механіка морського транспорту в інноваційно-освітньому середовищі).

2. Спроектовано модель формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі професійної підготовки, що охоплює взаємопов'язані блоки: методологічний (містить мету та підпорядковані їй основні завдання щодо формування професійного іміджу суднових механіків згідно з провідними положеннями компетентнісного, контекстного, суб'єктно-діяльнісного, культурологічного та системного методологічних підходів та педагогічних принципів його формування (соціальної активності, безперервності освіти, поєднання теорії з практикою, орієнтації на майбутню професійну діяльність, індивідуалізації та студентоцентризму, діалогічності, науковості, контекстності, міжпредметності); змістовний (компоненти професійного іміджу майбутніх суднових механіків і навчальні дисципліни, які забезпечують його формування); суб'єкт-суб'єктний (містить процес взаємодії науково-педагогічних працівників, роботодавців зі здобувачами освіти); діяльнісний (містить авторську методику та форми, методи, види навчальних занять і засоби формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі фахової підготовки); діагностувально-результативний (містить критерії і показники діагностування сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту).

3. Удосконалено методику щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі професійної підготовки (впровадження педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту, методичних рекомендацій щодо формування професійного іміджу, спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту», навчально-методичних орієнтирів проведення практичних занять на навчально-тренажерному судні «Новий Донбас», систематизації наукових курсантських гуртків, доповнення змістовних розділів фахових навчальних дисциплін; організації коуч-семінарів). Основні етапи методики такі: підготовчий, технологічний, результативно-корекційний. Основу її реалізації становить спеціальний курс «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту».

Основні результати другого розділу опубліковано у наукових працях автора [15]; [25], [26].

Список використаних джерел у розділі II

1. Акмеологічний словник / Упор І. О. Ніколаєску. Черкаси: ОПОПП, 2012. 28 с.
2. Анісімов М. В. Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей у професійно-технічних навчальних закладах : монографія. Київ-Кіровоград : ПОЛУМ, 2011. 464 с.
3. Бойко К. Л. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх судноводіїв. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 64. С. 209–212.
4. Бойчук Ю. Д. Культурологічний і аксіологічний підходи до формування еколого-валеологічної культури студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Вісник НТ.УУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2009. № 3. С. 121–124. URL: <http://www.ela.kpi.ua/bitstream/123456789/9681/1/22.pdf> (дата звернення 02.04.2020).
5. Борытко Н. М. Педагог в пространствах современного воспитания. В: Перемена, 2001. 214 с.
6. Бражнич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07. Кривий Ріг, 2001. 238 с.
7. Бугакова Е. С. Формирование коммуникативной компетентности у курсантов морского профиля. *Теория и практика общественного развития*. 2015. № 9. С. 246–252.
8. Бутенко Л. Г., Шаповал І. Г. Діджиталізація педагогічної діяльності в закладах фахової передвищої освіти. *Фахова передвища і професійна освіта: теорія, методика, практика* : збірник тез Всеукраїнської наукової конференції, 18 червня 2020 р., м. Київ : Науково-методичний центр ВФПО, 2020. С. 275–280.

9. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

10. Вісник ХДМА : Основні пріоритети компетентнісного підходу в організації навчально-виховного процесу у Херсонській державній морській академії / Засновник і видавець : ХДМА. Випуск №5 (32). 2013. 4 с.

11. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підручник за модульнорейтинговою системою магістратури. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.

12. Волошина Л. О., Оліник О. Ю., Кушнір Л. Д. Студентський науковий гурток – як допоміжна форма теоретичного та практичного навчання за кредитномодульною системою освіти : *матеріали навч.-метод. конф. «Актуальні питання вищої медичної та фармацевтичної освіти: досвід, проблеми, інновації та сучасні технології»*. Чернівці, 2012.

13. Волошин О. Р. Педагогічні принципи та їх роль у формуванні валеологічної освіти на західноукраїнських землях 1918–1939 рр. : *збірник наукових праць за ред. С. С. Єрмакова. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків : ХДАДМ (XXIII). 2010. Вип. 4. С. 12–16. URL:<https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2010-04/10vervrlr.pdf> (дата звернення: 01.03.2020).

14. Волошинов С. А. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх морських фахівців засобами інформаційно-технологічного освітнього середовища : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2020. 38 с.

15. Герганов Л. Д., Дімоглова О. В. Особливості формування іміджу судових механіків за результатами компонентно-структурного аналізу професійної підготовки у морських ЗВО. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2020. Вип. 4 (133). С. 64–70. URL:<http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/10437/1/Gerganov.pdf> (дата звернення: 02.03.2020).

16.Герганов Л., Ярмакі А. Впровадження цифрових технологій в освітній процес закладу вищої морської освіти. *Молодий вчений*. 2021. Вип. 11 (99). С. 157–159. <https://doi.org/10.32.839/2304-5809/2021-11-99-35> (дата звернення: 02.03.2020).

17.Глікман С. В. Формування професійних якостей майбутніх судноводіїв у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Бердянськ, 2018. 261 с.

18.Гончаренко Л. А. Засоби мотивування студентів-судноводіїв до роботи в мультинаціональному екіпажі у процесі вивчення фахових дисциплін. *Педагогічний альманах : збірник наукових праць*. Херсон, 2012. Вип. 15. С. 127–132.

19.Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям : навч. посіб. Київ-Вінниця : Вінниця, 2008. 278 с.

20.Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 374 с.

21.Грушко И. М., Сиденко В. М. Основы научных исследований. Харьков: Вища школа, 1983. 224 с.

22.Гуменюк Т. Б. Моделювання в педагогічній діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 13: Проблеми трудової та професійної підготовки. 2010. Вип. 7. С. 66–72.

23.Дендеренко О. О. Формування професійної компетентності майбутніх суднових механіків у процесі інтеграції природничих і загальнотехнічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018. 21 с.

24.Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r726.pdf> (дата звернення: 09.04.2020).

25.Дімоглова О. В. Педагогічні умови щодо формування ділової репутації сучасного фахівця морської галузі на засадах міжкультурної комунікації. *Молодий вчений*. 2018. №5. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/5/10.pdf> (дата звернення: 04.04.2019).

26. Дімоглова О. В. Розвиток сфери професійних компетенцій майбутніх суднових механіків: міжнародні вимоги і сучасні підходи. *Науковий вісник Ізмаїльського гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки»*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2021. Вип. 56. С. 96–102. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/491> (дата звернення: 12.04.2022).

27. Довга Т. Я. Особистісно-професійний імідж майбутнього вчителя початкової школи: теоретико-технологічний аспект : монографія. Дніпро : Середняк Т. К. 2020. 484 с.

28. Драгієва Л. В. Педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутнього викладача технологій в процесі магістерської підготовки : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Ізмаїл, 2017. 293 с.

29. Дубасенюк О. А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. Професійно-педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія / за ред. проф. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 564 с.

30. Дубасенюк О. А. Методологія та методи науково-педагогічного дослідження : навч.-методичний посібник. Житомир : Полісся, 2016. 256 с.

31. Дягилева О. С., Дягилева Е. С., Масьонкова М. М., Юрженко А. Ю. Використання компетентнісного підходу для розробки електронного курсу морської англійської мови для судномеханіків. *Забезпечення якості вищої освіти: підвищення ефективності використання інформаційних технологій у здійсненні освітнього процесу* : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, 14–16 квітня, м. Одеса, 2021 / Одеська національна академія харчових технологій. С. 45–48.

32. Загородній Ю. І. Педагогічні умови політичної соціалізації студентської молоді в умовах великого промислового міста: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. Луганськ. 2004. 201 с.

33. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 37–38. Ст. 2004.

34. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР / Відомості Верховної Ради України (ВВ.Р), 1998, № 32, ст. 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.02.2019).

35. Звєкова В. Упровадження коуч-технологій в освітній процес як основа підвищення позитивного професійного іміджу майбутнього фахівця морської галузі. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2021. Вип. 56. С. 120–127. URL: http://dspace.idgu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1621/1/%D0%97%D0%B2%D1%94%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%92.%D0%9D%D0%92-56-2021.pdf (дата звернення: 27.05.2021).

36. Зязюн І. Педагогічна психологія чи психологічна педагогіка?! *Естетика і етика педагогічної дії : збірник наукових праць*. Вип. 3. Київ – Полтава. 2012. С. 20–37.

37. Зязюн І. Педагогіка добра : ідеали і реалії : науково-методичний посібник. Київ : МАУП, 2000. 312 с.

38. Ильин В. С. Средства формирования всесторонне развитой личности как педагогическая категория. *Средства формирования всесторонне развитой личности : сб. науч. тр.* Волгоград : ВГПИ им. А. С. Серафимовича, 1987.

39. Калачова Л. В. Підготовка викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти до застосування аудіовізуальних засобів навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2015. 20 с.

40. Косянчук С. В. Моделирование в педагогике. *Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України / [гол. ред. В. Г. Кремень] : 2-ге вид., допов. та перероб.* Київ : Юрінком Інтер, 2021. С. 583–584.

41. Кузьмина Н. В. Педагогическое мастерство учителя как фактор развития способностей учащихся. *Вопросы психологии*. 1984. № 184. С. 20–26.

42. Куприянов Б. В. Современные подходы к определению сущности категории «педагогические условия». *Вестник Костромского гос. ун-та им. Н. А. Некрасова*. 2001. № 2. С. 101–104.

43. Курлянд З. Н. Формирование учителя-мастера в контексте становления его позитивной Я-концепции. *Проблема педагогіки вищої школи*. Збірник наукових праць. 2003. Вип. 1. Одеса, ПДПУ ім. К. Д. Ушинського. С. 3–5.

44. Лодатко Є. О. Моделювання педагогічних систем і процесів: монографія. Слов'янськ: СДПУ, 2010. 148 с.

45. Лузан П. Г. Теоретичні і методичні основи формування навчально-пізнавальної активності студентів у вищих аграрних закладах освіти: дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Національний аграр. ун-т. Київ, 2004. 505 с.

46. Любенко Д. Л. Воздействие социального образа профессии на управленческую активность менеджера : дис. ... канд. соц. наук. Саратов, 2003. 184 с.

47. Мазоренко М. О. Формування іміджу в контексті розвитку особистості. *Наука і освіта*. 2014. № 9. С. 132–136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_9_27 (дата звернення: 05.01.2021).

48. Майборода В., Ярошенко О., Скиба Я. Теоретичні засади науково-дослідницької діяльності суб'єктів освітнього процесу університетів : практ. посіб. / за ред. О. Ярошенко. Київ : Ін-т вищої освіти НАПН України, 2015. 174 с.

49. Малихін А. Деякі аспекти вдосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача трудового навчання. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : збірник наукових праць; за заг. ред. проф. В. І. Сипченка. Слов'янськ : СДПУ, 2008. С. 84–89.

50. Марцин В.С. Основи наукових досліджень : навч. посібник. Львів: Ромус-Поліграф, 2002. 128 с.

51. Миронова И. А. Формирование межкультурной компетентности студентов в процессе обучения профессионально-ориентированному общению : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.08. СПб, 2008. 218 с.

52. Міжнародна конвенція з охорони людського життя на морі 1974 року (СОЛАС-74). База даних «Законодавство України». URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_251.

53. Міжнародна конвенція по запобіганню забрудненню з суден 1973 року. База даних «Законодавство України». URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896_009 (дата звернення: 19.01.2020).

54. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (консолідований текст з манільськими поправками). Київ : ВПК «Експрес– Поліграф», 2012. 568 с.

55. Нежинська О. О. Коучинг як інструмент соціально-психологічної допомоги клієнту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11: Соціальна робота*. Київ. 2017. Вип. 23. С. 182–187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_011_2017_23_33 (дата звернення: 22.03.2020).

56. Ничкало Н. Г. Развитие в Украине исследований по проблемам педагогики и психологии профессионального образования на рубеже столетий. Київ : Науковий світ, 2004. 67 с.

57. Обметко О. М., Обметко О. Н. Студентоцентризм у підготовці економічних компетенцій. *Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю. Київ, 2–3 берез. 2016 р. Київ : КНЕУ, 2016. С. 240.

58. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования : учеб. пособ. СПб. 2004. 268 с.

59. Офіційний сайт Міжнародної морської організації URL: <https://www.imo.org/> (дата звернення: 23.02.2019).

60. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / за ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. 495 с.

61. Пикельная В. С. Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Кривой Рог, 1993. 432 с.

62.Побірченко Н. А. Формування особистої готовності учнів загальноосвітньої школи до підприємницької діяльності : монографія. Київ : Знання, 1999. 286 с.

63.Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий підхід та українські перспективи* / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ, 2004. 111 с.

64.Поняття «моделі» та «моделювання». Онлайн студентська бібліотека. URL: <https://buklib.net/books/24846/> (дата звернення: 22.03.2021).

65.Постанова Кабінету Міністрів України про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року від 07.10.2009 № 1307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.04.2019).

66.Про Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України, Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80> (дата звернення: 23.02.2022).

67.Проценко В. О., Настасенко В. О. Алгоритм реалізації компетентнісного підходу при підготовці фахівців з експлуатації суднових енергетичних установок. *Науковий вісник Херсонської державної морської академії*. 2014. Вип. 2(11). С. 113–121.

68.Радкевич В. О., Бородієнко О. В. Коучинг як інноваційна педагогічна технологія. *Професійно-технічна освіта*. 2015. Вип. 2 (67). С. 3–4.

69.Радкевич В. Сучасні чинники розвитку професійного навчання в умовах виробництва. Професійне навчання на виробництві : зб. наук. пр. Київ: Вид-во Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. 2011. Вип. IV. С. 18–27.

70.Радул В. В. Соціальна активність у структурі соціальної зрілості (теоретико-методологічний аспект) : монографія. Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка: Імекс-ЛТД, 2011. 255 с.

71. Реан А. А. Психология и педагогика. СПб: Питер, 2002. 432 с.
72. Свистун В. І. Педагогічні умови професійного навчання персоналу на виробництві. *Професійна освіта : проблеми і перспективи*. 2012. Вип. 3. С. 31–36.
73. Сидоренко В. В. Педагогічний коучинг як інноваційна технологія науково-методичного супроводу професійно-особистісного розвитку вчителя в системі післядипломної освіти. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. Донецьк. 2014. № 3 (14). С. 13–19.
74. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : навч.-метод. посіб. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2009. 460 с.
75. Сисоєва С. О. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.
76. Скворцова С. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя на засадах контекстного навчання. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2010. Вип. 35. С. 66–71.
77. Смірнов С. В. Формування конкурентоздатності майбутніх судноводіїв у процесі професійної підготовки у морських закладах вищої освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 . Одеса, 2018. 20 с. URL: <https://pdpu.edu.ua/doc/vr/2018/smirnov/dis.pdf> (дата звернення: 20.04.2021).
78. Тимофєєва О. Я. Педагогічні умови формування соціально-комунікативної компетентності в майбутніх судноводіїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2016. Вип. 69 (2). С. 152–157.
79. Тирон О. М. Психолого-педагогічні основи формування іншомовної компетентності майбутніх моряків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : 19.00.07. Київ, 2016. 26 с.
80. Тіщенко О. Міждисциплінарна інтеграція як умова формування міжкультурної компетентності в майбутніх фахівців морської галузі. *Наукові*

записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр. 2020.

81. Глумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 14.08.2020).

82. Тушева В. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Харків : Федорко, 2014. 408 с.

83. Фіцула М. М. Педагогіка. Київ: Академія, 2000. 283 с.

84. Хриков Є. М. Методологія педагогічного дослідження : монографія. Харків, 2018. 294 с.

85. Хуторской А. Д. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58–64.

86. Черепехіна О. А. Авторський погляд на формування професіоналізму майбутніх психологів у вищій школі. *Теорія і практика сучасної психології*. 2012. Вип. 4. С. 32–37.

87. Шапран Ю. Педагогічне моделювання у процесі формування професійної компетентності майбутнього вчителя біології. *Рідна школа*. 2012. № 12. С. 39–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2012_12_9 (дата звернення: 19.02.2021).

88. Філософський енциклопедичний словник : НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди / редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін. Київ : Абрис, 2002. VI. 742 с.

89. Шмир М. Ф. Міжпредметний підхід у формуванні діяльнісної компетенції студентів у вивченні німецької мови. *Педагогічний альманах : збірник наук. праць*. Херсон, 2011. Вип. 12. Ч. 2. С. 221–224.

90. Яворська Ж. Ділові ігри та їх роль у підготовці сучасних фахівців. *Вісник Львівського Університету*. 2005. Вип. 19. С. 241–246.

91. Ягупов В. В. Загальнодидактичні основи навчання військовослужбовців строкової служби Збройних сил України : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / В. В. Ягупов. Київ, 2002. 432 с.

92. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців у системі професійно-технічної освіти. *Креативна педагогіка*. Київ, 2011. № 4. С.28–34.

93. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». 2007. Том 71. С. 3–8.
URL:http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6871/Yagupov_Svy%60stun_KOMPETENTNISNY%60J_PIDXID.pdf?sequence=3 (дата звернення: 28.09.2020).

94. Ягупов В. В. Моделирование профессиональной компетентности выпускников профессиональных учебных заведений. *Нові технології навчання: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти*. Київ, 2013. Вип. 76. С. 144–152.

95. Ягупов В. В. Основи військово-дидактичних знань : навчальний посібник. Київ : РВЦ «Київський університет», 1999. 376 с.

96. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

97. Herhanov L., Dimoglova O. Modern digital technologies implementation in marine engineers professional training and it`s influence on their image formation. Sea Conf 2021 : Proceedings of the 7 th International Scientific Conference SEA-CONF 2021 (Constanta, 21–21 May, 2021). Constanta, 2021. P. 49–56.

РОЗДІЛ III

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

3.1. Методика експериментального дослідження щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту

Педагогічне дослідження – це процес і результат наукової діяльності, спрямованої на одержання нових знань про закономірності процесу навчання та виховання, його структуру й механізми, теорію та методику організації, зміст, принципи, методи та прийоми. Воно дозволяє здійснити доказову перевірку висунутої на початку наукової та статистичної гіпотези [3].

При розробленні методики експериментального дослідження щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків було враховано основні методичні рекомендації С. Гончаренка [7], С. Сисоевої [24]. Відповідно було враховано сучасні досягнення теорії та методології сучасної педагогічної науки.

Відтак на основі проведеного аналізу зазначених та інших наукових досліджень можна стверджувати, що для виконання педагогічного експериментального дослідження насамперед необхідно з'ясувати його мету.

Мета нашої експериментальної роботи полягала у перевірці основних теоретичних положень дисертації, практичному оцінюванні ефективності впроваджених педагогічних умов, моделі і методики формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети експериментального дослідження нами розроблено методику та вдосконалено методичні аспекти формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі фахової підготовки.

Як зазначалось, експериментальну роботу, спрямовану на формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту, було

організовано за трьома етапами: підготовчим, технологічним та результативно-корекційним.

Підготовчий етап (2017-2018 рр.) охарактеризовано нами як систему, в якій здійснювалося діагностування та реалізовувалася мета дослідження щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту. Основними завданнями цього етапу були такі:

сформулювати невирішене наукове завдання у педагогічній теорії та практиці, з'ясувати актуальність і виявити суперечності дослідження;

визначити мету, об'єкт та предмет дослідження;

сформулювати наукову гіпотезу та завдання дослідження;

проаналізувати проблему формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків в педагогічній теорії та практиці;

дослідити поняття, зміст та структуру професійного іміджу майбутніх суднових механіків;

визначити компоненти професійного іміджу майбутніх суднових механіків.

З метою діагностування сформованості мотиваційно-цільового компонента професійного іміджу курсантам було запропоновано тест з переліку мотивів обрати три найбільш значущих у їхній діяльності в закладі освіти. Для цього використовувався тест А. Реана, В. Якуніна «Вивчення мотивів навчальної діяльності студентів» (додаток К.1).

Для оцінювання мотивів до професійної діяльності, бажання стати компетентним фахівцем було розроблено анкету для експертної оцінки та самооцінки їх вияву (додаток К.2). У ролі експертів виступили висококваліфіковані фахівці (старші механіки, члени ДКК, члени комісії з дипломування моряків), професорсько-викладацький склад випускової кафедри.

Для визначення основних цілей підготовки майбутніх суднових механіків до формування професійного іміджу було проведено анкетування курсантів першого курсу (додаток Є).

Так, для перевірки рівня професійної мотивації та розуміння фахівцями ролі професійного іміджу у своїй подальшій діяльності нами було проведено опитування серед курсантів першого курсу спеціалізації «Управління судовими технічними системами і комплексами».

Відповідаючи на запитання «Чи згодні Ви з тим, що від володіння професійною англійською мовою Ваш професійний імідж підвищується?», більшість опитуваних першого курсу погоджувалися з твердженням та відповіли «так» (відповідно 73 %), відповідь «ні» позначили 17% та на відповідь «не знаю» відповіли 10 % курсантів.

На запитання «Чим, на Вашу думку, визначається мотивація до успішної професійної діяльності?» було запропоновано такі варіанти відповідей: а) задоволенням матеріальних потреб; б) професійною вмотивованістю; в) мотивом досягнення професійного іміджу; г) не знаю, що відповісти. На варіант «а» відповіли 45 % респондентів, варіант «б» – 25%; варіант «в» – 12 %; варіант «г» – 10 % та не знали, що відповісти – 8 %. Основна мета цього етапу – інтенсифікувати прагнення стати висококваліфікованим спеціалістом, збільшити діапазон первинних фахових знань, сформувані сталі переконання в професійному самовизначенні, психологічному налаштуванні.

З метою підвищення у курсантів готовності до роботи в команді було організовано коуч-тренінги з представниками судноплавної міжнародної компанії Англо-Істерн Україна, а саме старшими механіками, на яких майбутнім судовим механікам (першого року навчання) було роз'яснено основні принципи вахти у машинному відділенні, як правильно наставляти своїх підлеглих до роботи, запобіжні заходи до /під час/ після технічного обслуговування та ін. (рис. 3.1).

Good Marine Engineering Practices – 1

- 1) Watch Keeping Principles
  - Comply diligently with relevant checklists, procedures and chief engineer's standing / daily instructions.
  - Follow proper hand-over and take-over procedures.
  - Use basic senses viz. 'touch', 'see', 'feel', 'smell' and 'hear' to detect any abnormality.
  - Observe colour of exhaust emissions, lubricating oil, cooling water, hydraulic oil and other fluids.
  - Observe running parameters such as temperature, pressure, flow, level, revolutions, pressure differentials and amperage carefully and take corrective action immediately in case of deviations.
  - Do not 'inhibit' or 'isolate' any alarm without a valid reason or without chief engineers permission and attend to an alarm condition immediately after it is activated.
  - Fill in the log book correctly and sincerely.
- 2) Mentoring & Communication
  - Senior engineer's viz. Chief engineer and second engineer must mentor their subordinates and trainees to enable transfer of knowledge.
  - Senior engineers must guide / supervise the juniors while maintenance work is going on.
  - Junior engineers must take extra interest, initiative and responsibility towards professional commitment for effective mentoring.
  - Shipboard management must ensure a free flow of technical updates and circulars, near misses, safety snippets, best maintenance practices, MAIB reports etc to the juniors and same should be discussed regularly.

Good Marine Engineering Practices – 2

- 1) Pre - Maintenance Preparations
  - Carry out 'risk assessment' and conduct 'tool box' meeting with concerned personnel and prepare photocopies of relevant sections of manual for reference prior / during maintenance.
  - Confirm availability of correct spares, performance, availability and accuracy of instruments and tools on board.
  - Ensure lifting gear of correct capacity is available and positioned properly.
  - Ensure relevant 'permit to work' has been made and system has been 'locked out' / 'tagged out'.
- 2) Precautions During Maintenance
  - Follow maintenance procedures as per instruction manual, technical circulars and company guidelines vis-à-vis maintenance & technical manual.
  - Record measurements and make appropriate markings prior disassembly.
  - Handle critical components with extreme care. Calibrate and record all relevant dimensions and clearances. Follow correct tightening procedures and do not exceed tightening torques.
  - Ensure proper communication between the working personnel.
  - A responsible person must be in attendance during all stages of maintenance.
- 3) Post - Maintenance Precautions
  - Carry out a thorough check prior starting and ensure that everything is in order.
  - Ensure that a responsible person is in attendance while re-commissioning.
  - Follow proper running in / load increase after overhauling machinery.
  - Monitor all parameters carefully and take corrective action immediately.

Рис. 3.1. Ключові дії суднового механіка в машинному відділенні після посадки на судно

Другий *технологічний етап* нашого дослідження (2018-2019, 2019-2020 рр.) був спрямований на оцінювання іншомовних навичок та вмінь, інформаційних навичок та вмінь з експлуатації ДВЗ, навичок та вмінь в основах життєдіяльності в суднових багатонаціональних екіпажах, умінь використовувати набуті «Soft skills» та «Hard skills» у подальшому професійному середовищі, аналіз та оцінювання власної професійної діяльності (самодіагностування), здатність корегувати власні недоліки, актуалізацію базових професійних знань для посадового зростання.

Цей етап реалізовувався за допомогою таких методів: тренінгів, інтерактивних, діджитал-технологій; форм – коуч-семінарів, практичних занять на тренажерному устаткуванні, науково-практичних гуртків; засобів – мережі Інтернет, Конвенції та Кодексу ПДНВ, НТС «Новий Донбас», спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту».

Задля діагностування сформованості рефлексивного компонента нами було впроваджено систему коуч-семінарів «Професійні компетенції майбутнього суднового механіка на початку своєї кар'єри» та «Аналіз світового досвіду експлуатації торцевих дейдвудних ущільнень та їх елементів на суднах різного призначення» для курсантів 2-го курсу (додаток И.1) з метою оцінювання вже базових професійних знань курсантів на початку своєї кар'єри.

Так, було продемонстровано презентацію англійською мовою щодо основних обов'язків усіх членів команди машинного відділення «Top 21 Things

Junior Engineer Should Learn on joining a Ship», також використано фото та відеоматеріали (додаток Л.3).

З метою перевірки знань курсантів щодо формування професійного іміджу на другий день семінару було проведено опитування «Як, на думку курсантів, можна підвищити свій професійний імідж у вищому закладі морської освіти?» (додаток И.2). Надалі, за результатом проведення педагогічного спостереження, нами було визначено, що серед курсантів 2 курсу спеціалізації «Управління судновими технічними системами і комплексами», які підключилися до коуч-семінару, рівень оволодіння фаховими знаннями підвищився.

Для визначення рівня набутих базових професійних знань курсантів було проведено анкетування для майбутніх суднових механіків та експертна оцінка сформованості у них базових професійних знань (додаток И.3).

Наголосимо, що така форма навчання, як коуч-тренінги, проведені досвідченими спеціалістами, допомагає майбутнім фахівцям зрозуміти сутність своєї професії. Принциповим також є той факт, що всі матеріали представлені англійською мовою, що є важливою складовою професійної підготовки моряків згідно з Кодексом ПДНВ та Стандартом вищої освіти України [25; 19]. Такі види зустрічей активізували професійну спрямованість курсантів, інтерес до фахової діяльності.

У додаток зазначимо, що, дійсно, для формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків та, насамперед, їхніх фахових та лінгвістичних знань *тренінгові технології* були одним з ефективних заходів.

Як було зазначено вище, коуч-семінари (тренінги) для курсантів першого року навчання полягали в підвищенні мотиваційної спрямованості курсантів, інтересу до фахової діяльності. Тому на цьому етапі дослідження для активізації більш глибоких фахових/спеціальних знань нами було впроваджено коуч-семінари на 3-му курсі професійної підготовки.

Теми, що були винесені на ці тренінги, представлені у вигляді макетів: інструкції при дуговому зварюванні, техніка безпеки при виконанні ремонтних

і зварювальних робіт, захист навколишнього середовища (під час бункерування), збереження зору під час роботи у машинному відділенні та на палубі, заходи у разі надавання першої медичної допомоги в критичних ситуаціях (додаток П).

Тема ще одного коуч-семінару, який був нами організований, – це «Аналіз світового досвіду експлуатації торцевих дейдвудних ущільнень та їх елементів на судах різного призначення» (додаток Л.2). Спікером семінару було порушено такі питання:

- Історичний екскурс даної проблеми.
- Розвиток конструкції дейдвудних ущільнень та підшипників.
- Сучасні конструкції дейдвудних ущільнень та вимоги до них.
- Конструкції торцевого ущільнення. Недоліки та переваги.

Курсантам було запропоновано однохвилинний опитувальник з визначення небезпек при вивченні навчальної дисципліни «Морська інженерна практика» (табл. 3.1). Якщо хоча б одна відповідь на запитання була б «так», механіку треба було доповісти про це старшому механіку або капітану про це.

Таблиця 3.1

До характеристики експериментального підходу до визначення курсантами небезпек перед початком роботи в машинному відділенні

One-minute Hazards Identification Guide	
1. Is there a risk of slipping, tripping, falling from a height or falling overboard?	2. Is there a risk of being struck by or against an object?
3. Is there a risk of being caught in, on, between objects?	4. Is there any risk of lack of oxygen, or exposure to toxic gases or hazardous substances?
5. Is there a risk of fire?	6. Is there a risk of electric shock?
7. Is there a risk due to excessive heat, cold, radiation, noise, wind, rain, snow, rolling, pitching?	8. Is there a risk due to fatigue?
9. Is there a risk of pollution of any type?	10. Is there a risk due to poor lighting?
*If the answer to any question is «yes», discuss it with the supervisor and take preventive measures before starting the job.	

Згідно з дослідницьким підходом, нами було розроблено та впроваджено спеціальний курс «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту». З метою перевірки «Soft skills» у здобувачів освіти було впроваджено змістові розділи: «Особливості професії суднового механіка, його роль на судні, визначення професійного іміджу даної професії» (рис. 3.2), «Лідерство та лідерські якості фахівців морського транспорту», «Стрес, його види та дії для його подолання в екстремальних ситуаціях», «Роль особистості у формуванні конкурентоздатності», «Конфлікто- та стресоусталеність, етнокультурна толерантність у багатонаціональному екіпажі» (додаток М).

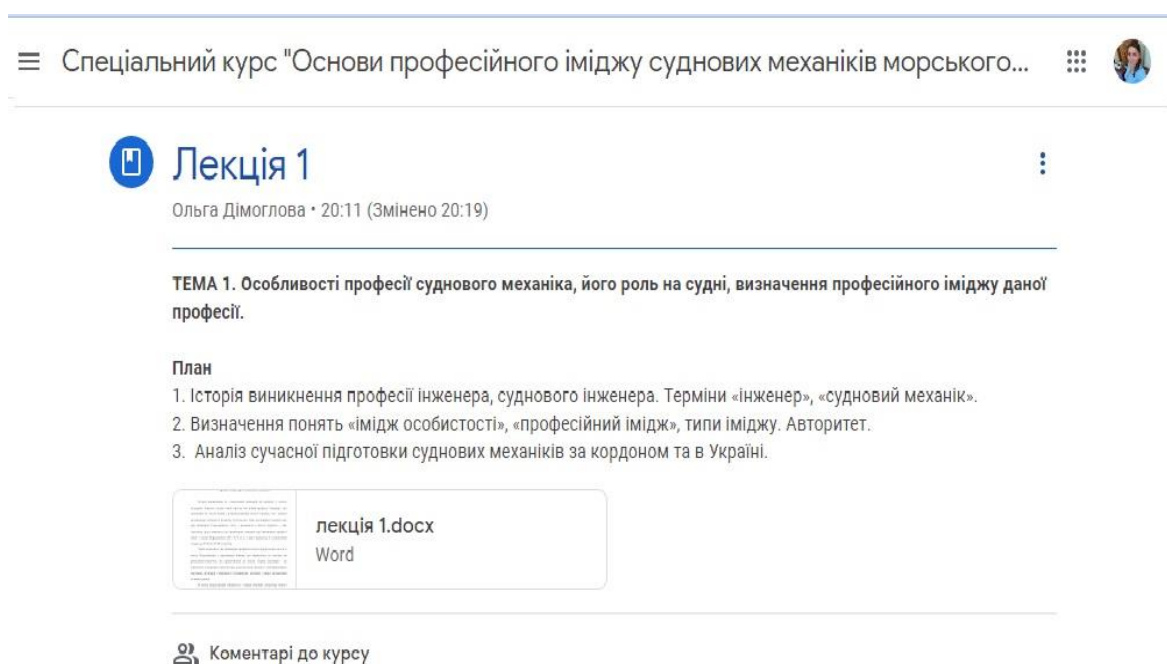

Рис. 3.2. Скріншот з Classroom настановчої лекції спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків»

Закріплення лекційного матеріалу відбувалося під час «круглого столу», де здобувачі обговорювали зміст вивченої лекції. Отже, курсанти мали підготувати реферат або презентацію за темами, запропонованими в плані практичного заняття (додаток М.1), наприклад, «Історія виникнення професії суднового інженера» на основі самостійного опрацювання літератури та Інтернет-джерел.

Надалі, нами було запроваджено такі методи та форми:

Наукові курсантські гуртки «Технологія зварювання» (додаток Г), «Графічне моделювання» (додаток Д), «Дослідження теплової напруженості ЦПГ» (додаток Е), під час яких курсанти опановують не тільки основи наукових досліджень, а й розвивають основні спеціальні компетенції, закладені в Стандарті вищої освіти за спеціальністю 271 «Річковий та морський транспорт» (який підпорядковується Конвенції та Кодексу ПДНВ) [10].

Зазначимо, що основними завданнями науково-практичного курсантського гуртка є: «... поглиблене вивчення курсантами навчального матеріалу за обраною освітньою компонентою; оволодіння навичками практичної та наукової роботи і узагальнення досвіду роботи на морських судах; розвиток творчого/критичного мислення й аналітичних здібностей, розширення світогляду та ерудиції при вирішенні проблемних питань ...» [10, с. 98].

Надалі, для набуття майбутніми судновими механіками інформаційних навичок та вмій (діагностування сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх судномеханіків), нами було проведено соціолого-педагогічне дослідження, в якому взяли участь 100 респондентів, серед яких 60 курсантів першого курсу та 40 курсантів другого курсу Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія», з використанням платформи Google Education в освітньому процесі при дистанційному навчанні.

Результати дослідження показали, що із 40 курсантів другого курсу 20 осіб добре орієнтуються в додатках смартфона, однак низькими виявилися результати лише 15 курсантів, які мають хороші навички роботи зі стаціонарним комп'ютером; і тільки 5 курсантів уміють працювати з інтерактивною дошкою. А от результати першого курсу виявилися гіршими (з 60 респондентів лише 40 мають знання щодо використання освітніх додатків смартфонів, 15 – стаціонарних комп'ютерів та 5 курсантів мають достатні знання для роботи з інтерактивною дошкою) [28].

Нижче, як приклад, продемонстровано скріншот з Classroom (рис. 3.3), в якому було відображено завдання та фото/відео матеріал зі справжнього суховантажного судна в освітньому процесі з дисципліни «Технологія матеріалів та ремонт суднового обладнання» за темою «Пристрій, настроювання і технічне обслуговування свердлильного верстату. Технологічний процес виготовлення деталей суднових ДВЗ на токарному верстаті. Розробка операційних карт».

Нами було введено такі завдання:

1.Надайте пояснення технологічному процесу (за операціями) обробки ступеневого валу на токарному верстаті (за кресленням).

2. Надайте пояснення технологічного процесу обробки внутрішніх поверхонь втулки (за операціями) на свердлильному верстаті (за кресленням).

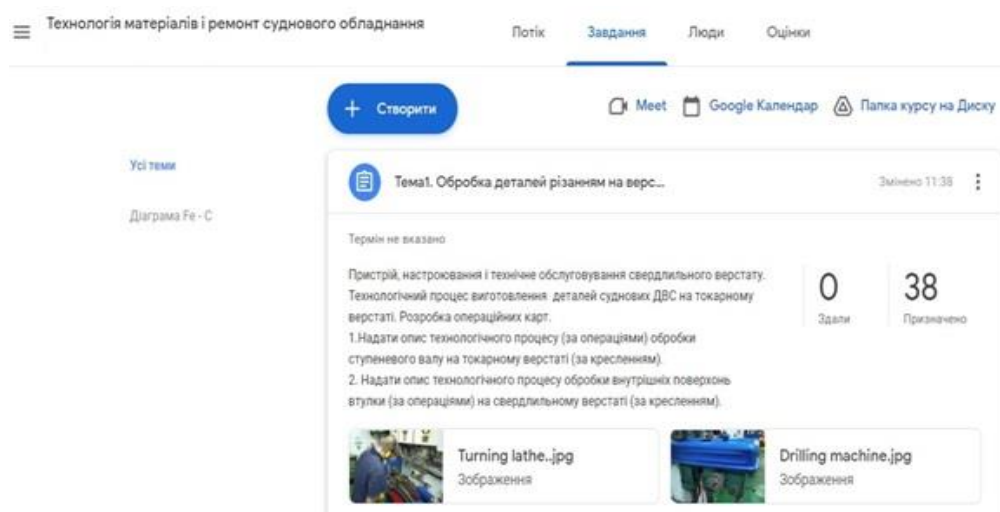

Рис. 3.3. Пояснення технологічного процесу обробки деталей ДВЗ на свердлильному та токарному верстатах у онлайн-режимі (до характеристики індивідуальної освітньої траєкторії курсантів)

Блок знань з англійської мови за професійним спрямуванням перевірявся за допомогою практичних занять на реальному навчально-тренажерному судні «Новий Донбас» ПрАТ «УДП». Заняття відповідає змісту робочої програми навчальної дисципліни «Англійська мова» та підготовки вахтового механіка

відповідно до Конвенції та Кодексу ПДНВ (діагностування сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх судномеханіків).

Успішне включення курсантів до діалогу «А Machinery Tour» є передумовою для вивчення більш глибоких професійних тем з навчальної дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням».

На практичному занятті було дотримано структурні елементи (вступ, основна частина, заключна частина), оптимальний розподіл часу, забезпечено здобувачів вищої освіти необхідним довідковим матеріалом, контроль рівня здобутих практичних умінь та навичок. Наприкінці було складено звіт про виконану роботу та аналіз відвідуваного заняття (додаток І).

Оцінка рівня сформованості знань англійської мови з фахової спрямованості здійснювалася за допомогою завдань, розроблених нами згідно з вивченими темами на практичному занятті на судні (додаток А). Наприклад, курсантам було запропоновано співвіднести в текстах слова з реченнями (перший текст висвітлював основні посади членів машинного відділення, другий показував роботу дизельного двигуна). Третє завдання полягало у виборі правильних частин двотактного дизельного двигуна. Для цього було подано рисунок двотактного дизельного двигуна в перерізі та список термінів, які треба було прописати до рисунку. У четвертому завданні необхідно було пояснити англійською мовою, що курсанти бачать на поданих рисунках.

Перевірка знань майбутніх судових механіків зі специфіки свого майбутнього фаху та системи формування професійного іміджу здійснювалася шляхом контролю засвоєння матеріалу оновленого змісту навчальних дисциплін, доповненням тем, спрямованих на професійно-іміджеву підготовку. Так, нами було вибрано три навчальні дисципліни, що наведені в освітньо-професійній програмі «Управління судовими технічними системами комплексами», а саме ОК 05 «Організація колективної діяльності та лідерство», ОК 27 «Морська інженерна практика» та ОК 41 «Устрій судна та морехідні якості» (діагностування сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх судномеханіків).

Задля опрацювання цих оновлених тем викладачам і здобувачам освіти було запропоновано використовувати спецкурс «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту», який містить лекційний матеріал, теми практичних робіт, тезаурус, робочу програму. Для цього було задіяно 2 розділ спецкурсу, який називається *Розділ II. «Система формування професійного іміджу майбутнього суднового механіка»* з такими темами (Зміст та сутність спеціалізації «Управління судновими технічними системами і комплексами» (вивчення ОПП, нормативно-законодавчих документів); Професійні та технологічні вміння; Самоменеджмент, комунікативні та управлінські вміння; Розвиток наукової ерудиції; Самопрезентація себе як професіонала при працевлаштуванні; Іншомовна компетентність суднового механіка (елемент формування професійного іміджу); Основи безпеки життєдіяльності в машинному відділенні; Вивчення програмно-апаратних засобів при професійній підготовці судномеханіка).

Діагностування опанування навичками курсантами за вищезазначеними темами здійснювалося за допомогою проведення практичних занять, на яких викладачами було організовано круглі столи для обговорення кожної з тем. Так, наприклад однією з тем круглого столу була «Компоненти професійного іміджу майбутнього судномеханіка». Опрацювавши лекційний матеріал №1, курсанти мали відповісти на запитання:

1. Дайте визначення поняттям «інженер», «судновий механік».
2. Чим визначається імідж особистості та професійний імідж?
3. Які існують компоненти іміджу людини?
4. Обґрунтуйте поетапно сучасну підготовку суднових механіків в Україні.

Далі майбутнім судновим механікам було запропоновано підготувати реферат або презентацію за зазначеними темами. На основі самостійного опрацювання літератури та Інтернет-джерел розкрити питання щодо своєрідності професії суднового механіка, професійного іміджу особистості (додаток М.1).

Для діагностування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у додаток до основних педагогічних технологій ми віднесли *інтерактивні технології навчання*. Курсанти виконували низку вправ, що підвищують імідж особистості в професійній сфері, змушують майбутнього фахівця визначити усі плюси і мінуси своєї професії, підвищити віру у свої сили та бажання до розвитку кар'єри. До прикладу, це були теми «Кар'єра та успіх у моєму житті»; вправи «Класифікація кар'єри» та «Мій професійний портрет».

Запропоновані та впроваджені зазначені технології є одними з основних прийомів, що позитивно впливають на динаміку професійного іміджу майбутніх суднових механіків.

Основна мета третього етапу дослідження – *результативно-корекційного* (2020-2021 рр.) полягає в аналізі здатності використовувати іміджеспрямовані технології у фаховій діяльності, сформованості наукової ерудиції в питаннях морської інженерії, орієнтації в інформаційному просторі, подоланні мовного бар'єру, формуванні спеціальних компетентностей згідно з Кодексом ПДНВ, здатності до самопрезентації (діагностування сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу майбутніх судномеханіків).

Дослідження сформованості наукової ерудиції здійснювалося шляхом упровадження наукових гуртків («Технологія зварювання», «Графічне моделювання», «Дослідження ЦПГ») на 2-3 курсах у здобувачів освіти, де курсанти разом з викладачами визначалися з майбутніми темами наукових досліджень для подальшого розкриття теми дипломної роботи на 4 курсі. В процесі роботи над темою курсанти досліджують інноваційні підходи до розв'язання складних професійних завдань у сфері морської інженерії, пропонують своє міркування для розв'язання таких проблем. Перевірка знань з наукових досліджень проводилася за допомогою експертної оцінки (додаток Н).

Окрім таких дослідницьких тем, членами гуртка разом з науковим керівником було апробовано свої наукові дослідження і практичні здобутки на міжкафедральних семінарах та міжнародних конференціях за такими темами:

«Ремонт кавітаційних руйнувань лопатей гребних гвинтів крупновантажних суден за допомогою композитів», «Сучасні методи і перспективи боротьби з корозією в головних двигунах», «Дослідження методів ремонту кавітаційних руйнувань лопатей гребних гвинтів», «Застосування САПР в збільшенні ефективності викладання інженерної графіки», «Моделювання механічних передач у графічній програмі», «Аналіз елементів суднової повітряної системи та використання різних типів повітряних компресорів на судні», «Експериментальне дослідження ефективності очищення вихлопних газів суднового двигуна адсорбцією твердою речовиною в присутності озону» [10, с. 101].

Для того щоб майбутній фахівець при влаштуванні на роботу відчув себе впевнено та зміг розповісти про себе та свої обов'язки англійською мовою, курсантам було запропоновано заповнити таблицю, якомога точніше відповісти на запитання та вивчити їх. За допомогою цього завдання вони при співбесіді змогли без помилок заповнити Application form та вільно пройти співбесіду з судновласниками (додаток С).

Для оцінювання сформованості комунікативно-діяльнісного компонента, на додаток, ми відносимо підготовку курсантів до виступу на конференціях, семінарах, вебінарах. У такий спосіб майбутні фахівці долають мовний бар'єр, вчаться презентувати себе перед великою кількістю людей, що у майбутньому допомагає їм при співбесіді та працевлаштуванні на роботу.

Як приклад, курсант першого курсу Афанасенко Максим за допомогою наукового керівника підготував тези доповіді на міжнародну конференцію на тему «Професійна мотивація курсантів морського транспорту до успішної фахової діяльності». Тези було подано до оргкомітету конференції українською мовою, а вже саму доповідь та презентацію у Power Point було підготовлено курсантом англійською мовою [9, с. 78].

На рис. 3.4. зображено фрагмент презентації, підготовленої здобувачем освіти до представлення на конференції.

**PROFESSIONAL MOTIVATION OF
MARINE TRANSPORT CADETS
TO SUCCESSFUL PROFESSIONAL
ACTIVITY**

Afanasenko Maksym – 1-year cadet

**Scientific Advisor – Dimoglova Olha
Danube Institute of the
National University «Odessa Maritime Academy»
Izmail, Ukraine**

On the success in training and professional development of future sailors is influenced by a number of factors, among which the leading place is occupied by motives (reasons, motivating to learn), installation (psychological adjustment, readiness for activity), cognitive needs and interests, as well as purposefulness and other volitional qualities of the student.

The essence of motivation of future marine engineers:

- professional motivation
- satisfaction of material needs
- motive of personal image

Рис. 3.4. Фрагмент презентації «Professional motivation of marine transport cadets to successful professional activity»

3.2. Критерії діагностування сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту

Аналіз наукових джерел і дисертацій щодо проблеми формування професійного іміджу майбутніх фахівців різних вчених показує, що наукові дослідження щодо визначення критеріїв і показників діагностування його сформованості ведуть вітчизняні науковці (О. Бекетова [1], В. Бондаренко [2], А. Кононенко [12], А. Коркішко [13], М. Навроцька [17], І. Ніколаєску [18], І. Размолодчикова [20], Н. Савченко [22], Л. Серман [23] та ін.).

В їх наукових напрацюваннях містяться концептуальні, теоретичні та методичні аспекти для обґрунтування діагностувального інструментарію щодо

предмету наукового дослідження – діагностування сформованості професійного іміджу фахівців різних галузей.

Досить ґрунтовною для науковців є думка А. Кочаряна, який наголошує, що «необхідність формування єдиного освітнього й наукового простору актуалізує потребу в розробці єдиних стандартів і критеріїв оцінювання якості освітніх послуг. Так, він стверджує, що «критерій має включати дрібні одиниці вимірювання, що дозволяють практично оцінити дійсність у порівнянні з ідеалом» [14, с. 128–129]. На його думку, «проблема визначення критеріїв оцінювання ефективності навчання має достатньо аспектів і рівнів. У педагогічній практиці розроблено достатньо взаємопов'язаних критеріїв, які створені для оцінювання різних психолого-педагогічних аспектів процесу навчання, серед яких виокремлюємо такі:

критерії ефективності форм і методів навчання: якість, повнота, глибина, міцність та функціональна здатність методів, які використовуються відповідно до завдань;

рівень сформованості вмінь і навичок;

критерії ефективності навчання: самостійність науково-педагогічних працівників, культура процесу навчання (здатність раціонально планувати процес навчання);

критерії ефективності результатів навчання: глибина знань, системність;

критерії оцінювання сформованості теоретичних знань: розуміння понять, формулювання положень освітньої політики, корпоративних стандартів;

якісні критерії оцінювання сформованості вмінь і навичок: правильність дотримання алгоритму дій, самостійність у виконанні;

критерії оцінювання ставлення до власної пізнавальної діяльності: «інтерес чи байдужість, розуміння соціальної значення вміння використовувати сучасні ІКТ, емоційний комфорт або дискомфорт, страх щодо можливих помилок» [14, с. 66].

Аналіз результатів досліджень науковців показує, що нині не існує загальноприйнятих критеріїв і показників для діагностування сформованості професійного іміджу майбутніх фахівців.

А отже, результати аналізу та узагальнення наукових джерел показують, що нині немає єдиного підходу до розуміння критеріїв і показників діагностування рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту.

Відповідно до обґрунтованих нами компонентів професійного іміджу майбутніх суднових механіків – мотиваційно-цільового, рефлексивного, змістовного та комунікативно-діяльнісного – доцільно визначити критерії і показники діагностування сформованості професійного іміджу на основі використання рівневого підходу з урахуванням провідних ідей і положень компетентнісного, контекстного, суб'єктно-діяльнісного, культурологічного та системного підходів в освіті. У зв'язку з цим для її вимірювання необхідно знати визначення понять «критерій» і «показник».

Так, у «Новому тлумачному словнику української мови» поняття «критерій» розглядається як «ознака, на основі якої робиться оцінка, визначення чи класифікація; мірило для визначення, оцінки предмета чи явища, підстава для оцінювання або класифікації чогось» [27, с. 211].

Згідно з думкою О. Резвана, критерій – це «окремий узагальнений показник, що характеризує якість явища, його параметри, особливості чи характеристики, ставлення людини до процесу пізнання цього явища» [21, с. 132].

Поняття «критерій» у літературі пов'язане з поняттям «показник», який розуміють як узагальнену характеристику властивостей об'єкта або процесу. При цьому розрізняють: якісні показники, які фіксують наявність чи відсутність якої-небудь властивості, та кількісні показники, які фіксують міру вираженості, розвитку властивості. Іноді під показниками розуміють якісні або кількісні характеристики сформованості того або іншого критерію [15; с. 218]

Критерій – це по суті «педагогічно вмотивований набір конкретних ознак та якостей явища, об'єкта, предмета, які дають змогу визначити його стан, рівень розвитку та функціонування; поняття «критерій» за сутністю більш ширше, ніж показник, а останній є складовою частиною критерію» (О. Діденко [8]). У зв'язку з чим допускаємо, що в одного критерію є ціла низка показників. У довідниковій літературі термін показник визначається як «ознака чого-небудь; явище або подія, на основі яких можна робити висновки про перебіг якого-небудь процесу; кількісна характеристика властивостей процесу» [27, с. 1024]. Отож приймаємо таку позицію: якщо «критерій – це якості та властивості досліджуваного об'єкта, то показники – це міра сформованості того чи іншого критерію» [27].

М. Навроцька в процесі свого дослідження виокремлює такі критерії і показники розвитку професійного іміджу педагога:

мотиваційний (реалізація потреб педагогів у розвитку й саморозвитку; мотивація досягнення успіху педагога, потреб самозмінювання);

когнітивний (оволодіння цілісними знаннями з проблеми професійного іміджу, його структури; знання основ технологій розвитку власного іміджу);

діяльнісно-поведінковий (уміння аналізувати власну професійну діяльність та розробляти стратегію розвитку власного іміджу; уміння створювати привабливий імідж, спрямований на розкриття внутрішнього образу) [17, с. 170].

Основними критеріями професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов, за науковим пошуком Л. Серман, визначено такі: особистісно-ціннісний, когнітивно-лінгвістичний, практико-орієнтований. Показниками особистісно-ціннісного критерію є природні, особистісні характеристики вчителя, мотивація до самореалізації та самопрезентації; когнітивно-лінгвістичного – інтелектуальна активність, лінгводидактична компетентність, саморегуляція, міжкультурна комунікація, культура спілкування й мовлення; практико-орієнтованого – алгоритми дій і способів поведінки, соціальний запит та значущість престижу професії, професійна компетентність [23, с. 163].

У розробленій А. Коркішко критеріальній моделі виокремлено такі показники професійного іміджу педагога: ціннісна орієнтація на особистісно-професійний розвиток, мотивація на формування власного професійного іміджу, прагнення справляти на інших позитивне враження у сфері своєї професійної діяльності; рівень засвоєння знань з іміджелогії, планування системи дій щодо побудови професійного іміджу з урахуванням власних інтересів та особливостей; вияв досвіду іміджеформувальної діяльності, сформованість рефлексивних умінь, здатність до оцінки власного професійного іміджу, готовність до ефективної самопрезентації в умовах професійних ситуацій [13, с. 8].

Розробляючи критерії сформованості професійного іміджу майбутніх інженерів-механіків О. Марченко серед їх показників визначає особливості професійного самовизначення, схильність до обраної професії та наявність професійно важливих якостей, володіння вербальними та невербальними засобами спілкування, наявність професійних задатків та необхідний рівень фахових знань, теоретичні знання про професійно-особистісний імідж, бажання (прагнення) до позитивних змін у своєму іміджі [16, с. 214].

Серед показників сформованості професійного іміджу майбутніх майстрів виробничого навчання будівельного профілю Т. Волосюк визначає позитивні особистісні якості та приємну зовнішність, вихованість і рівень загальної культури, знання й уміння самоорганізації, професійні знання й уміння, здатність до командної роботи і лідерські якості, уміння самопрезентації, позитивну репутацію; соціальну активність [4, с. 49].

О. Гасаненко серед показників сформованості професійного іміджу студентів технічного університету виокремлює повноту знань про сутність іміджу, його засоби, структуру та функції, прийоми та методи проектування, сформованість мотивів до проектування іміджу, ціннісних орієнтацій, комунікативних умінь і навичок, навички в сфері проектування професійного іміджу, ділового спілкування, в реалізації теоретичних знань на практиці,

сформованість емпатії, толерантності, гнучкості в поведінці, емоційної стриманості і стійкості до стресу [5, с. 104].

Саме тому необхідно уточнити показники і критерії, що використовувалися для оцінювання рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків. У зв'язку з цим згідно зі структурою окресленого дослідження було визначено такі критерії і показники:

Професійно-мотиваційний критерій відображає мотиваційно-цільовий компонент, *показниками* якого є такі:

професійні якості;

професійна вмотивованість до розв'язання інженерних проблем у критичних ситуаціях;

налаштованість до самоформування.

Когнітивний критерій відображає рефлексивний компонент, *показниками* якого є такі:

наявність критичного мислення;

здатність генерувати ідеї;

образність;

наявність комунікативних та лідерських навичок та вмінь.

Операційний критерій відображає змістовний компонент, *показниками* якого є такі:

наявність іншомовних навичок та вмінь;

наявність інформаційних навичок та вмінь в експлуатації ДВЗ;

наявність навичок та вмінь в основах життєдіяльності в суднових багатонаціональних екіпажах;

уміння використовувати набуті «Soft skills» та «Hard skills» у подальшому професійному середовищі.

Іміджево-поведінковий критерій відображає змістовний компонент, *показниками* якого є такі:

наукова ерудиція в питаннях морської інженерії;

орієнтація в інформаційному просторі;

подолання мовного бар'єру;

формування спеціальних компетентностей згідно з Конвенцією ПДНВ;

здатність до самопрезентації.

Виокремлені критерії та відповідні їм показники є основою для встановлення рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків згідно з провідними принципами суб'єктно-діяльнісного та компетентнісного підходів до розуміння її змісту. Вони дають змогу трансформувати якісні показники у кількісні та досить об'єктивно оцінювати ступінь сформованого досліджуваного явища за кожним критерієм з наступним узагальненням середньостатистичних величин для визначення сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків.

Отже, проведений аналіз наукових джерел і, зокрема, дисертацій щодо формування професійного іміджу фахівців різних галузей показує, що дослідники виділяють певну кількість рівнів його сформованості, які з'ясовуються ступенем прояву якостей, які діагностуються. Дослідники здебільшого диференціюють рівні його сформованості відповідно до предмета свого наукового дослідження.

У нашому науковому пошуку **рівень** – це ступінь сформованості умінь, знань, навичок фахової спрямованості, інтерес до формування професійного образу, уміння щодо самопрезентації себе як професіонала. Під рівнем сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків будемо розуміти стан досягнутих ними результатів щодо практичного застосування запропонованих педагогічних умов та методики у процесі іміджоспрямованої підготовки.

Уточнення критеріїв та показників дало змогу схарактеризувати рівні сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту. Для оцінювання сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків пропонуємо застосовувати такі рівні: низький; середній; високий.

Професійно-мотиваційний критерій

Рівні:

1. Низький – низька самооцінка власних професійних досягнень; ситуативні позитивні мотиви до професійної діяльності.
2. Середній – достатнє визнання себе як професіонала; наявна позитивна мотивація до професійної діяльності.
3. Високий – наявність позитивної мотивації до професійної діяльності; високий інтерес до формування професійного образу.

Когнітивний критерій

Рівні:

1. Низький – низькі здібності до творчого саморозвитку; частково виражене прагнення до самопізнання та саморозвитку; неусвідомлена професійна спрямованість;
2. Середній – усвідомленість необхідності побудови кар'єрного зростання, самовдосконалення;
3. Високий – постійна спрямованість до самопізнання й самовдосконалення.

Операційний критерій

Рівні:

1. Низький – іншомовні, інформаційні навички та вміння в експлуатації ДВЗ, навички та вміння в основах життєдіяльності в суднових екіпажах не було сформовано;
2. Середній – іншомовні навички та вміння характеризувалися недостатньою правильністю й повнотою; сформованість інформаційної компетентності були на середньому рівні;
3. Високий – здатність до толерантної взаємодії у виробничому процесі; лінгвістичні та фахові знання відрізнялися правильністю й повнотою; сформованість інформаційної компетентності;

Іміджево-поведінковий критерій

Рівні:

1. Низький – навички наукових досліджень, уміння щодо самопрезентації себе як професіонала під час влаштування на роботу не були сформовані;

2. Середній – навички наукових досліджень, уміння щодо самопрезентації себе як професіонала під час влаштування на роботу на середньому рівні;

3. Високий – знання наукових досліджень, уміння щодо самопрезентації себе як професіонала під час влаштування на роботу.

Відповідно для з'ясування рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх судових механіків за визначеними критеріями необхідно провести її оцінювання. Інструментарієм оцінювання є анкетування, виконання професійних теоретичних завдань, тестування, опитування, експертна оцінка. Кожному досліджуваному явищу, тобто складовим кожного компонента професійного іміджу майбутніх судових механіків визначена відповідна кількість балів із відсотковим співвідношенням до них (табл. 3.2).

Слід наголосити, що професійний імідж майбутніх судових механіків у цілому та його окремі компоненти вважаються недостатньо розвинутими, якщо відповідний рівень оцінювання становить до 35 %; середній – 36-75 %; високий – 76-100 %.

Таблиця 3.2

**Шкала оцінювання рівнів сформованості професійного іміджу
майбутніх судових механіків (бальна шкала)**

№ з/п	Критерії	Показники	Інструментарій для оцінювання	Бали за кожен показник	Співвідношення, у %
1	2	3	4	5	6
1	Професійно-мотиваційний критерій	Професійні якості	Анкетування, опитування, тестування	100	
		Професійна вмотивованість до розв'язання інженерних проблем у критичних ситуаціях		100	

		Налаштованість до самоформування		100	100
2	Когнітивний критерій	Наявність критичного мислення	Анкетування, виконання професійних теоретичних завдань	100	
		Здатність генерувати ідеї		100	
		Образність		100	
		Наявність комунікативних та лідерських навичок та вмінь		100	
3	Операційний критерій	Наявність іншомовних навичок та вмінь	Виконання професійних теоретичних завдань, опитування, експертна оцінка	100	
		Наявність інформаційних навичок та вмінь в експлуатації ДВЗ		100	
		Наявність навичок та вмінь в основах життєдіяльності в суднових багатонаціональних екіпажах		100	
		Уміння використовувати набуті «Soft skills» та «Hard skills» у подальшому професійному середовищі		100	
4	Іміджево-поведінковий критерій	Наукова ерудиція в питаннях морської інженерії	Виконання професійних теоретичних завдань, експертна оцінка	100	
		Здатність до самопрезентації		100	
		Орієнтація в інформаційному просторі		100	
		Подолання мовного бар'єру		100	
		Формування спеціальних		100	

		компетентностей згідно з Кодексом ПДНВ			
--	--	--	--	--	--

Таблиця 3.3

**Шкала оцінювання рівнів сформованості професійного іміджу
майбутніх суднових механіків**

Рівні	Бали	Відсотки
Низький	0-35	0-35 %
Середній	36-75	36-75 %
Високий	76-100	76-100 %

Отже, обґрунтування критеріїв і показників діагностування сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків є актуальною науково-педагогічною проблемою, над вирішенням якої працюють вітчизняні й зарубіжні науковці. Аналіз наукових джерел уможливив з'ясування змісту основних понять педагогічного дослідження – «критерій», «показник» і «рівень».

З'ясовано, що обґрунтовані критерії та показники діагностування сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків взаємопов'язані та взаємозумовлені між собою і, відповідно, тільки в комплексі забезпечують об'єктивність її діагностування.

3.3. Порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту

Проведення експерименту було організовано на базі Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія», Державного університету інфраструктури та технологій, Одеського національного морського університету.

Загалом в експерименті взяли участь 300 курсантів, з яких 163 респонденти – в експериментальній групі та 137 – у контрольній групі.

У ході підготовчого етапу експерименту діагностувався початковий рівень сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків за визначеними вище критеріями та показниками. Було виявлено, що до початку проведення експериментальної роботи початковий рівень сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків за всіма критеріями був майже однаковим в експериментальній та контрольній групах.

Згідно зі структурою окресленого дослідження були визначені такі критерії як: для оцінювання мотиваційно-цільового компонента – професійно-мотиваційний критерій, для оцінювання рефлексивного – когнітивний критерій, для оцінювання змістовного – операційний критерій, для комунікативно-діяльнісного – іміджево-поведінковий критерій.

Так, високий рівень сформованості мотиваційно-цільового компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків мали 18,0 % осіб в експериментальній групі та 21,0 % – в контрольній; середній рівень – відповідно 22,0 % та 28,5 %; низький – більше половини респондентів у кожній з груп (60,0 % та 50,5 %) (табл. 3.4). Гістограму розподілу курсантів (у відсотках) за рівнями сформованості мотиваційно-цільового компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (констатувальний етап) репрезентовано в додатку О.1.

Таблиця 3.4

Результати діагностування рівнів сформованості мотиваційно-цільового компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків
(констатувальний етап)

Рівні сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків	Абсолютна та відносна кількість студентів (у %)	
	ЕГ	КГ
Високий	29 / 18,0%	29 / 21,0%
Середній	36 / 22,0 %	39 / 28,5%

Низький	98 / 60,0 %	69 / 50,5%
Усього	163 / 100 %	137 / 100%

Для доказу відсутності статистичних відмінностей між контрольною та експериментальною вибірками скористаємося критерієм Пірсона (χ^2). Цей критерій є ефективним для виявлення відмінностей у двох групах навіть різного обсягу, не потребує знання закону розподілу випадкової величини, параметрів розподілу.

Розрахуємо значення $\chi_{\text{екс}}^2$ за формулою, яку застосовують у разі груп різного обсягу:

$$\chi_{\text{екс}}^2 = \frac{1}{n_1 n_2} \sum_{i=1}^3 \frac{(n_1 Q_{2i} - n_2 Q_{1i})^2}{Q_{1i} + Q_{2i}} \quad (3.1),$$

де n_1 і n_2 – обсяги контрольної та експериментальної груп, Q_{1i} та Q_{2i} – кількість об'єктів контрольної та експериментальної груп, які потрапили до категорії відповідного стану досліджуваної властивості ($i = 1, 2, 3$, що відповідає низькому, середньому та високому рівням).

Підставляючи значення відповідних змінних із табл. 3.4 у формулу (3.1), отримуємо $\chi_{\text{екс}}^2 = 0,97$. Критичне значення критерію $\chi_{\text{кр}}^2$ для рівня значущості $\alpha = 0,05$ і числа ступенів вільності, яке у нашому випадку дорівнює $\nu = 3 - 1 = 2$, становить $\chi_{\text{кр}}^2 = 5,99$ [11].

Оскільки $\chi_{\text{екс}}^2$ менше $\chi_{\text{кр}}^2$, це означає, що відмінності в розподілі курсантів контрольної та експериментальної груп за цим компонентом до проведення формувального етапу експерименту мають незначні відмінності.

Діагностування сформованості рефлексивного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків свідчить про недостатній рівень, на відміну від мотиваційно-цільового компонента (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Результати діагностування рівнів сформованості рефлексивного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (констатувальний етап)

Рівні сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків	Абсолютна та відносна кількість студентів (у %)	
	ЕГ	КГ
Високий	24 / 15%	25 / 18%
Середній	33 / 20%	36 / 26,5 %
Низький	106 / 65%	76 / 55,5%
Всього	163 / 100%	137 / 100%

Так, високий рівень було виявлено лише у 15 % курсантів з експериментальної групи та у 18 % – з контрольної; середній – у 20 % та 26,5 %; низький – у 65 % та 55,5 %. Гістограму розподілу курсантів за рівнями сформованості рефлексивного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (констатувальний етап) подано в додатку О.2.

Діагностування рівнів сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків за операційним критерієм говорить про низький рівень сформованості цього компонента, на відміну від рефлексивного (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Результати діагностування рівнів сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (констатувальний етап)

Рівні сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків	Абсолютна та відносна кількість студентів (у %)	
	ЕГ	КГ
Високий	20 / 12%	19/ 14%
Середній	29 / 18%	31/ 22,5%
Низький	114 / 70%	87/ 63,5%
Всього	163 / 100%	137 / 100%

Підставляючи значення відповідних змінних із табл. 3.6 у формулу (3.1), отримуємо $\chi_{\text{екс}}^2 = 0,24$. Оскільки $\chi_{\text{екс}}^2 \ll \chi_{\text{кр}}^2$, то відмінності в розподілах студентів контрольної та експериментальної груп за змістовним компонентом до проведення

формульованого етапу експерименту також мають незначні відмінності. Таким чином, високий рівень був виявлений лише у 12 % курсантів з експериментальної групи та в 14 % – з контрольної; середній – у 18 % та 22,5 %; низький – у 70 % та 63,5 %. Гістограму розподілу курсантів за рівнями сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (до початку експерименту) подано в додатку О.3.

Аналіз результатів діагностування рівнів сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків свідчить про те, що комунікативно-діяльнісний компонент професійного іміджу, на відміну від мотиваційно-цільового, рефлексивного та змістовного компонентів, було сформовано найгірше: у 76 % курсантів експериментальної групи та 70,5 % – контрольної; середній – 16 % та 17,5 %; високий – лише у 8 % та 12 % осіб (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Результати діагностування рівнів сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу суднових механіків (констатувальний етап)

Рівні сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків	Абсолютна та відносна кількість студентів (у %)	
	ЕГ	КГ
Високий	13/ 8 %	16/ 12 %
Середній	26/16 %	24/ 17,5 %
Низький	124/76 %	97/ 70,5 %
Усього	163 / 100 %	137 / 100 %

Підставляючи значення відповідних змінних із табл. 3.7 у формулу (3.1), отримуємо $\chi_{\text{екс}}^2 = 0,26$. Оскільки $\chi_{\text{екс}}^2 \ll \chi_{\text{кр}}^2$, то відмінності в розподілі студентів контрольної та експериментальної груп за іміджево-поведінковим критерієм до проведення формульованого етапу експерименту також мають незначні відмінності.

Розподіл рівнів сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків подано в додатку О.4.

Маємо підстави вважати, що аналіз отриманого діагностувального матеріалу доводить: рівень сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту в експериментальній та контрольній групі не має суттєвих відмінностей. Зазначене зумовлює необхідність упровадження педагогічних умов для формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків.

Таким чином, після завершення формувального експерименту нами було проведено аналіз рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту. Аналіз результатів засвідчив високу динаміку рівнів сформованості мотиваційно-цільового компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків саме в експериментальній групі (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Динаміка рівнів сформованості мотиваційно-цільового компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (до початку та після проведення формувального етапу експерименту)

Рівні сформованості професійного іміджу	Абсолютна та відносна кількість студентів (у %)					
	ЕГ до початку експерименту	ЕГ після експерименту	Приріст	КГ до початку експерименту	КГ після експерименту	Приріст
Високий	29 / 18,0 %	59 / 36,0 %	+30 / +18 %	29 / 21,0 %	36 / 26 %	+7 / +5 %
Середній	36 / 22,0 %	78 / 48 %	+42 / +26 %	39 / 28,5 %	44 / 32 %	+5 / +3,5 %
Низький	98 / 60,0 %	26 / 16 %	-72 / -44 %	69 / 50,5 %	57 / 42 %	-12 / -8,5 %
Усього	163 / 100 %	163 / 100 %	-	137 / 100 %	137 / 100 %	-

Таким чином, якщо до початку формувального експерименту в експериментальній групі було лише 18,0 % осіб з високим рівнем сформованості мотиваційно-цільового компонента професійного іміджу, то

після впровадження розробленої моделі та педагогічних умов кількість курсантів з цим рівнем становила 36,0 % (приріст 18 %); із середнім рівнем – відповідно 22,0 % та 48 % (приріст 26 %). Поряд з цим кількість курсантів з низьким рівнем сформованості мотиваційно-цільового компонента зменшилася на 44 %: до початку формувального експерименту більше половини курсантів показали низький рівень (60 %), а після проведення експерименту – лише 16 %.

Розподіл рівнів сформованості мотиваційно-цільового компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (після формувального експерименту) подано на рис. 3.5.

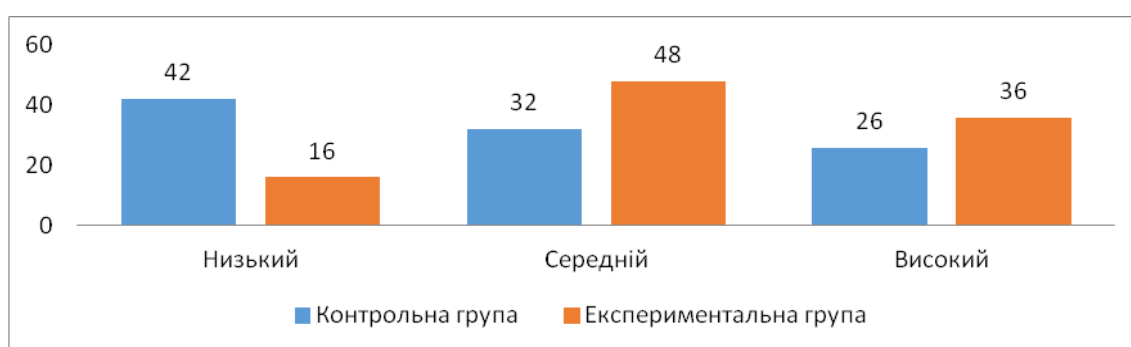

Рис. 3.5. Гістограма розподілу курсантів (у відсотках) за рівнями сформованості мотиваційно-цільового компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (після формувального експерименту)

Відзначимо, що в контрольній групі покращення були не такими значними: до початку формувального експерименту високий рівень сформованості мотиваційно-цільового компонента було виявлено у 21 % респондентів, після його закінчення – у 26 % (приріст 5 %); середній рівень – відповідно у 28,5 % та 32 % (приріст 3,5 %); низький – у 50,5 % та 42 % (приріст є негативним і становить -8,5 %).

Результати діагностування сформованості рефлексивного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків також свідчить про динаміку в експериментальній групі. Скажімо, якщо до того, як нами було впроваджено педагогічні умови, кількість курсантів з високим рівнем становила лише 15 %, то після їх реалізації в освітньому процесі з цим рівнем було вже 32,5 % (приріст 17,5 %). Майже на чверть збільшилася кількість

курсантів із середнім рівнем сформованості рефлексивного компонента: до початку формувального етапу експерименту їх було 20 %, після його проведення – вже 42,4 % (приріст 22,4 %). Зменшилася на 39,9 % кількість тих респондентів, у яких нами було виявлено низький рівень сформованості зазначеного компонента: було 65 % курсантів, а наприкінці експериментальної роботи з цим рівнем залишилося лише 25,1 % (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Динаміка рівнів сформованості рефлексивного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (до початку та після проведення формувального етапу експерименту)

Рівні сформованості професійного іміджу	Абсолютна та відносна кількість студентів (у %)					
	ЕГ до початку експерименту	ЕГ після експерименту	Приріст	КГ до початку експерименту	КГ після експерименту	Приріст
Високий	24 / 15 %	53 / 32,5 %	+29 / +17,5 %	25 / 18 %	31 / 22,7 %	+6 / +4,7 %
Середній	33 / 20 %	69 / 42,4 %	+36 / +22,4 %	36 / 26,5 %	48 / 35 %	+12 / +8,5 %
Низький	106 / 65 %	41 / 25,1 %	-65 / -39,9 %	76 / 55,5 %	58 / 42,3 %	-18 / -13,2 %
Усього	163 / 100 %	163 / 100 %	-	137 / 100 %	137 / 100 %	-

Такі зрушення свідчать про те, що реалізація першої та третьої педагогічних умов дали змогу розширити соціолінгвістичні знання та активізували мотиваційну спрямованість курсантів, інтерес до фахової діяльності. Розподіл рівнів сформованості рефлексивного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (після формувального етапу експерименту) подано на рис. 3.6.

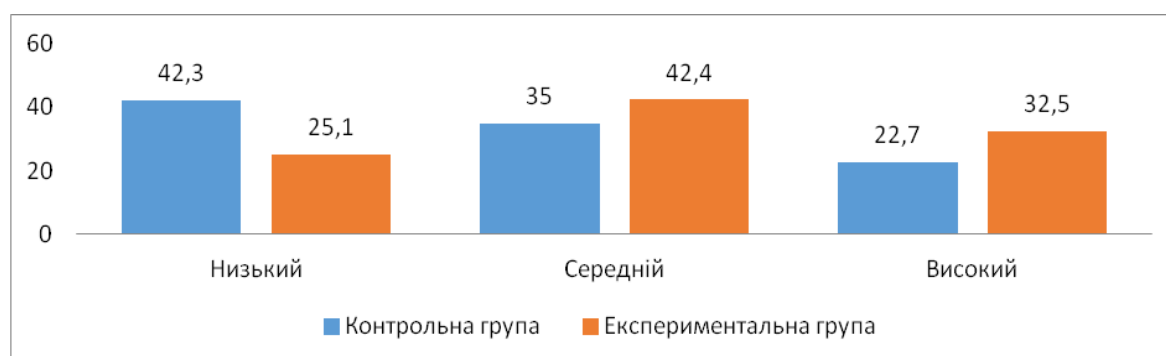

Рис. 3.6. Гістограма розподілу курсантів (у відсотках) за рівнями сформованості рефлексивного компонента професійного іміджу майбутніх судових механіків (після формувального етапу експерименту)

Гістограма, зображена на рис. 3.6. показує, що в результаті експериментального навчання в ЕГ відбувся суттєвий перехід курсантів з низького рівня на середній та із середнього рівня на високий. Можемо зробити висновок про статистичну значущість відмінності ЕГ від КГ за когнітивним критерієм, а саме: низький – КГ – 42,3 %, ЕГ – 25,1 %; середній – КГ – 35 %, ЕГ – 42,4 %; високий – КГ – 22,7 %, ЕГ – 32,5 %.

Дослідження результатів формувального етапу експерименту, його порівняння з результатами констатувального експерименту дає змогу говорити й про суттєві зміни у рівнях сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх судових механіків, що обчислювався нами за операційним критерієм. Якщо до початку впровадження педагогічних умов лише у 12 % курсантів був виявлений високий рівень сформованості змістовного компонента професійного іміджу, то наприкінці експерименту цей рівень показали вже 30 % курсантів (приріст – +18 %), середній – відповідно 18,0 % та 42,3 % (приріст – +24,3 %), низький – 70 % та 27,7 % (приріст – -42,3 %) (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Динаміка рівнів сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх судових механіків (до початку та після проведення формувального етапу експерименту)

Рівні сформованості професійного іміджу	Абсолютна та відносна кількість студентів (у %)					
	ЕГ до початку експерименту	ЕГ після експерименту	Приріст	КГ до початку експерименту	КГ після експерименту	Приріст
Високий	20 / 12 %	49 / 30 %	+29 / +18 %	19 / 14 %	23 / 16,7 %	+4 / +2,7 %
Середній	29 / 18 %	69 / 42,3 %	+40 / +24,3 %	31 / 22,5 %	47 / 34,3 %	+16 / 11,8 %
Низький	114 / 70 %	45 / 27,7 %	-69 / -42,3 %	87 / 63,5 %	67 / 49 %	-20 / -14,5 %

Усього	163 / 100 %	163 / 100 %	-	137 / 100 %	137 / 100 %	-
--------	-------------	-------------	---	-------------	-------------	---

На відміну від експериментальної групи, в контрольній групі на констатувальному етапі експерименту високий рівень показали 14 % курсантів, а на формувальному – 16,7 %, при цьому приріст становив лише +2,7 %. Середній рівень було виявлено відповідно у 22,5 % та 34,3 % (приріст – +11,8 %), низький – у 63,5 % та 49 % (приріст – -14,5 %).

Розподіл рівнів сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (після формувального етапу експерименту) подано на рис. 3.7.

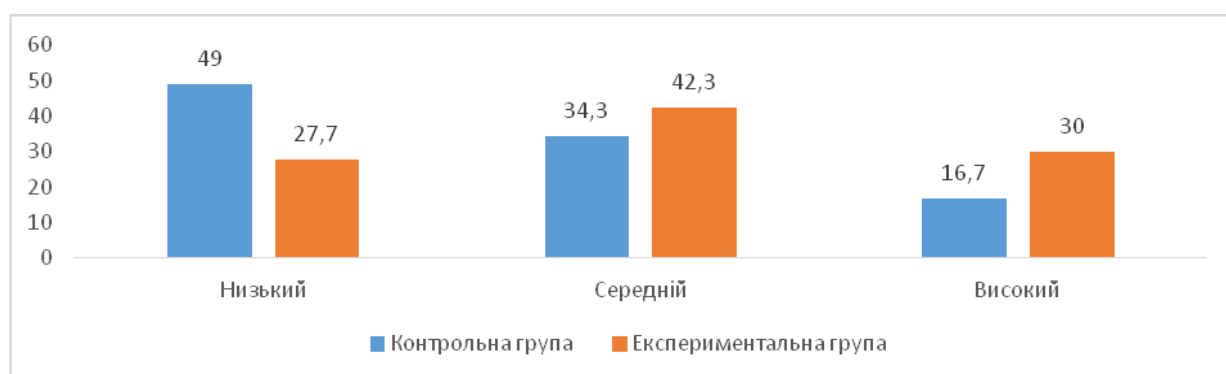

Рис. 3.7. Гістограма розподілу курсантів (у відсотках) за рівнями сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (після формувального етапу експерименту)

Якщо до початку впровадження педагогічних умов та їх реалізації (а саме впровадження *наукових курсантських гуртків* для опанування курсантами не тільки основ наукових досліджень, а й розвитку основних спеціальних компетенцій; застосування *цифрових технологій* під час вивчення спеціальних дисциплін; проведення *практичних занять з англійської мови* на навчально-тренажерному судні; *інтерактивні технології навчання* (круглі столи; вправи зі SWOT-аналізу; картки здібностей)) лише у 12 % курсантів було виявлено високий рівень сформованості змістовного компонента професійного іміджу, то наприкінці експерименту цей рівень продемонстрували вже 30 % курсантів (приріст – +18 %), середній – відповідно 18 % та 42,3 % (приріст – +24,3 %), низький – 70 % та 27,7 % (приріст – -42,3 %) (табл. 3.10).

Дослідження результатів діагностування сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків за іміджево-поведінковим критерієм свідчить про незначну динаміку рівнів його сформованості в експериментальній групі порівняно зі змістовним компонентом (табл. 3.10).

Наприклад, якщо до того, як нами було впроваджено педагогічні умови для того, щоб майбутні суднові механіки могли сприймати себе як висококваліфікованого та конкурентоздатного фахівця; мали здатність представляти набуті фахові/спеціальні компетенції (згідно з Конвенцією ПДНВ) під час проходження практики та у крьюїнг-агенції; формувати наукову ерудицію під час виконання дипломної роботи, кількість курсантів з високим рівнем становила лише 8 %, то після їх реалізації в освітньому процесі із цим рівнем було вже 25,7 % (приріст 17,7 %). На 7,3 % збільшилася кількість курсантів із середнім рівнем сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків: до початку експерименту їх було 16 %, після його проведення – вже 23 %. Зменшилася на чверть – 25 % кількість тих курсантів, в яких було виявлено низький рівень сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу: було 76 % курсантів, а наприкінці експериментальної роботи із цим рівнем залишилося лише 51 % (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Динаміка рівнів сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (до початку та після проведення формульованого етапу експерименту)

Рівні сформованості професійного іміджу	Абсолютна та відносна кількість студентів (у %)					
	ЕГ до початку експерименту	ЕГ після експерименту	Приріст	КГ до початку експерименту	КГ після експерименту	Приріст
Високий	13 / 8 %	42 / 25,7 %	+29 / +17,7 %	16 / 12 %	21 / 15,3 %	+5 / +3,3 %
Середній	26 / 16 %	38 / 23,3 %	+12 / +7,3 %	24 / 17,5 %	36 / 26,2 %	+12 / 8,7 %
Низький	124 / 76 %	83 / 51 %	-41 /	97 / 70,5 %	80 / 58,3 %	-17 /

			-25 %			-12,2 %
Усього	163 / 100 %	163 / 100 %	-	137 / 100 %	137 / 100 %	-

Розподіл рівнів сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (після формувального етапу експерименту) подано у табл. 3.11.

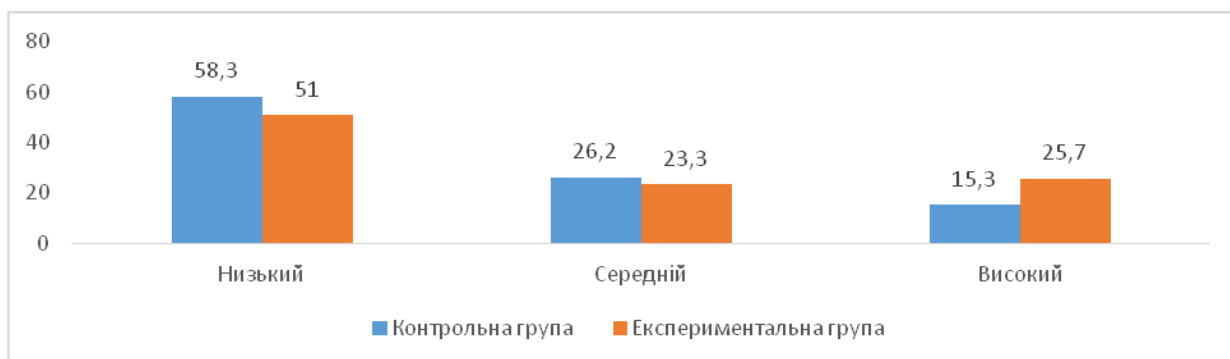

Рис. 3.8. Гістограма розподілу курсантів (у відсотках) за рівнями сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (після формувального етапу експерименту)

Гістограма на рис. 3.8. вказує на те, що в результаті експериментального навчання в експериментальній групі відбулися, як і в попередніх трьох випадках, суттєві зміни рівнів сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу курсантів з низького на середній та із середнього на високий.

Отримані кількісні дані дали змогу встановити усереднені дані щодо сформованості всіх компонентів професійного іміджу. Відповідно до цих результатів до початку проведення експериментальної роботи рівні сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків були майже однаковими в експериментальній та контрольній групах: високий – відповідно у 13,2 % та 16,2 % респондентів, середній – у 19 % та 23,7 %, низький – у 67,7 % та 60,0 %.

Після проведення експерименту в експериментальній групі спостерігалася позитивна динаміка рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків (табл. 3.12).

Таблиця 3.12

Загальний результат сформованості професійного іміджу майбутніх
суднових механіків на констатувальному та формувальному етапах
експерименту (кількість курсантів у %)

Рівні сформованості професійного іміджу	Експериментальна група			Контрольна група		
	Констатувальний етап	Формувальний етап	Приріст	Констатувальний етап	Формувальний етап	Приріст
Високий	13 %	31 %	+18 %	16 %	20,0 %	+4 %
Середній	19 %	39,1 %	+20,1 %	24 %	32 %	+8 %
Низький	68 %	29,9 %	-38,1 %	60,0 %	48 %	-12 %
Усього	100 %	100 %	-	100 %	100 %	-

Отже, високий рівень було виявлено майже у третини – 31 % респондентів (було 13 %; приріст становить 18,0 %), середній – 39,1 % (було 19 %; приріст – 20,1 %), низький – 29,9 % (було 68 %; приріст – -38,1 %).

У контрольній групі теж відбулися зрушення, але незначні: високого рівня досягли 20 % курсантів (було 16 %; приріст 4 %), середнього – 32 % (було 24 %; приріст – 8 %), низького – 48,0 % (було – 60,0 %; приріст – -12 %)

Задля висвітлення кількісних результатів формувального етапу експерименту було розроблено гістограму (рис. 3.9).

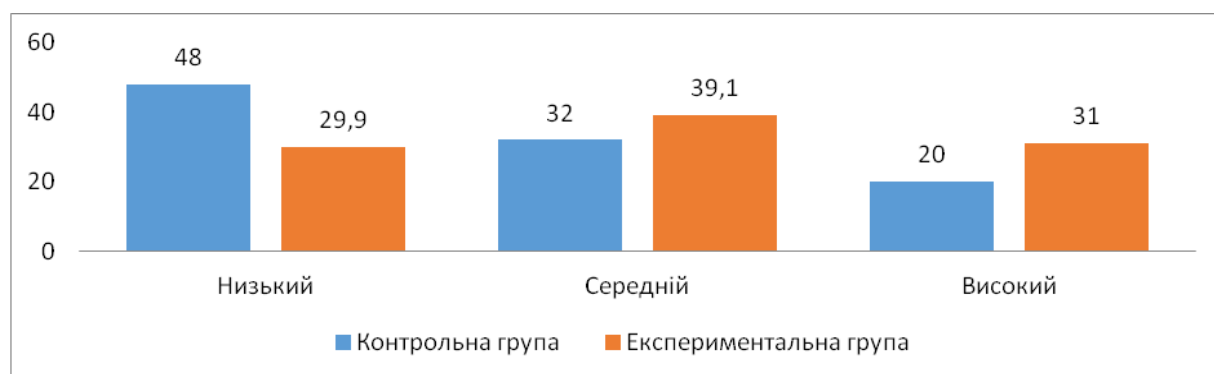

Рис. 3.9. Гістограма розподілу курсантів (у відсотках) за рівнями сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків, узагальнених за всіма критеріями (після формувального експерименту)

З гістограми на рисунку 3.9. видно, що наприкінці експериментальної роботи з упровадження педагогічних умов та їх реалізації загальна кількість

курсантів в експериментальній групі з низьким рівнем сформованості професійного іміджу майбутніх судових механіків є набагато меншою в порівнянні з контрольною (29,9 % та 48,0 %). Так само й щодо середнього рівня: в експериментальній групі на формувальному етапі експерименту цей рівень було виявлено у 39,1 % курсантів, а в контрольній групі – у 32 %. За узагальненими показниками курсанти в експериментальній виборці мали високий рівень сформованості професійного іміджу (31 %), а в контрольній – 20 %.

На формувальному етапі експерименту, за професійно-мотиваційним критерієм, кількість курсантів зросла на 5 % за високим рівнем сформованості професійного іміджу та на 3,5 % за середнім, порівняно до констатувального етапу; за низьким рівнем сформованості професійного іміджу кількість курсантів зменшилася на 8,5 %. Такі відмінності статистично значущі, критерій узгодженості Пірсона $\chi^2=6,085$, $(5,991 \leq 6,085 \leq 9,21)$. За когнітивним критерієм кількість осіб із високим рівнем сформованості професійного іміджу зросла на 4,7 %, за середнім та низьким зменшилася відповідно на 8,5 % та 13,2 %. Критерій узгодженості Пірсона $\chi^2=7,282$, $(5,991 \leq 7,282 \leq 9,21)$. За операційним критерієм осіб із високим рівнем сформованості професійного іміджу стало на 2,7 % більше, а за середнім та низьким – їх число зменшилося на 11,8 % і 14,5 % відповідно. Статистична значущість відмінностей підтверджена результатами критерію узгодженості Пірсона $\chi^2 = 6,149$, $(5,991 \leq 6,149 \leq 9,21)$. За іміджево-поведінковим критерієм курсантів із високим рівнем сформованості стало на 3,3 % більше, а за середнім та низьким їхня кількість зменшилася, відповідно, на 8,7 % та 12,2 %. Це підтверджено статистично значущими відмінностями показників, критерій узгодженості Пірсона ($\chi^2=6,513$), $(5,991 \leq 6,513 \leq 9,21)$.

Таким чином, отримані результати формувального етапу, їх статистичний аналіз з використанням критерію Пірсона (χ^2) засвідчили про статистичну значущість відмінності експериментальної групи від контрольної групи, що підтвердило ефективність теоретично обґрунтованих та експериментально

перевірених педагогічних умов та їх реалізації з формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту. У цілому мети наукового пошуку досягнуто, поставлені завдання виконано, гіпотезу підтверджено.

3.4. Методичні рекомендації щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі фахової підготовки

За проведеним аналізом невирішеного наукового завдання у педагогічній теорії та практиці щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків та отриманих результатів експериментального дослідження, можна зробити висновок, про позитивну результативність упровадження в освітній процес підготовки майбутніх суднових механіків педагогічних умов, моделі та методики формування їх професійного іміджу.

Так, виходячи з досвіду щодо використання діагностувального інструментарію, впровадження педагогічних умов, моделі та методики формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків, надав можливість сформулювати рекомендації стосовно вдосконалення освітнього процесу їх фахової підготовки, зокрема, формування професійного іміджу.

По-перше, за основу впровадження методичних рекомендацій має стати застосування моделі формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків. Тому, для її впровадження необхідно дотримуватися відповідної структури побудови та змісту освітніх компонентів підготовки майбутніх суднових механіків в освітньому процесі закладів вищої морської освіти, а також вимог міжнародної Конвенції ПДНВ.

Слід підкреслити, що у процесі формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків є можливість створити до загальної програми підготовки, відповідні додаткові матеріали, які можуть містити:

навчальну план-програму відповідного курсу формування професійного іміджу (навчально-тематичні плани, розклад занять);

методичні рекомендації щодо особливостей і послідовності проходження навчального матеріалу (особливості контролю, критерії успішного завершення навчання);

відповідний навчальний матеріал (лекції, практичні, групові та семінарські заняття у відео або аудіо форматі);

глосарій категоріального апарату (термінологічні словники);

додаткові мультимедійні матеріали;

мультимедійні лекційні матеріали розроблені за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення;

практичні та тестові завдання для проведення контрольних заходів;

електронні бібліотеки чи посилання на них.

По-друге, для забезпечення якості формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків, у процесі їх професійної підготовки необхідно, щоб спеціальний курс відповідав таким вимогам:

інтерактивне та якісне наповнення;

наявність навчально-методичних матеріалів;

послідовність вивчення та контролю освітньої діяльності здобувачів вищої освіти;

погоджений з навчальним відділом закладу освіти графік виконання викладачами навчальної план-програми формування професійного іміджу;

критерії успішності засвоєння навчального матеріалу в освітньому процесі та діагностувальний інструментарій;

скореговану систему взаємодії викладачів та здобувачів вищої освіти із врахуванням графіка освітнього процесу закладу та режиму їх навчання.

Додатково зазначимо, що, незалежно від способу проведення курсу з формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків, слід дотримуватися загальноприйнятого правила, що забезпечує основу його побудови, а саме: чіткого визначення його тематики, у відповідності до якої розробляються інші навчальні матеріали (лекції, групові, практичні та семінарські заняття, тестування), які сприяють освітній діяльності

здобувачів вищої освіти. Завдяки цьому, є можливість досягнення мети курсу, зокрема, здобувач вищої освіти досягає відповідного рівня сформованості професійного іміджу у конкретному професійному напрямі. У процесі розроблення програми спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» викладачі мають враховувати послідовність конкретних тем які є фундаментальними. Для мотивації здобувачів вищої освіти, викладачі мають звернути увагу на такі теми спецкурсу, які для майбутніх суднових механіків є новими та мають викликати зацікавленість, що значно активізувати їх і створить відповідну комунікацію підчас проведення навчальних занять. Доброзичливість та взаємодія може складатися здебільшого із того, коли здобувачі вищої освіти приймають участь в обговоренні проблемних питань у їх подальшій роботі на судні у складі багатонаціонального екіпажу. Слід визначити, що проблемні питання, у яких зацікавлені здобувачі вищої освіти, доцільно ефективно використати для заохочення їх до подальшої навчальної взаємодії. Також зазначимо, що спецкурс «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» складається з вступу і двох розділів, а саме:

загальні відомості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту;

система формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту.

Також робочої програми, тезауруса та список використаних джерел.

Досвід з проведення спецкурсу показує, що курс засвоюється здобувачами вищої освіти більш успішно, коли його зміст послідовно доповнюється практичним відпрацюванням відповідних навчальних матеріалів, які представлені у різних форматах. Наприклад, проведенням практичних занять на тренажерному устаткуванні, науково-практичних гуртків; засобами – мережа Інтернет, використанням можливостей НТС «Новий Донбас». Окрім цього було організовано: коуч - семінари на теми «Професійні компетенції майбутнього суднового механіка на початку своєї кар'єри» (для курсантів 2-го

курсу) та «Аналіз світового досвіду експлуатації торцевих дейдвудних ущільнень та їх елементів на судах різного призначення» (для курсантів 3-го курсу); продемонстровано презентацію англійською мовою щодо основних обов'язків усіх членів команди машинного відділення «Top 21 Things Junior Engineer Should Learn on joining a Ship»; опитування з визначення небезпек перед початком роботи в машинному відділенні.

Додатково, з урахуванням початкового рівня засвоєння професії суднового механіка були організовані круглі столи, наприклад «Компоненти професійного іміджу майбутнього судномеханіка»; наукові курсантські гуртки «Технологія зварювання», «Графічне моделювання», «Дослідження теплової напруженості ЦПГ»; завдання для освітньої компоненти з навчальної дисципліни «Технологія матеріалів та ремонт суднового обладнання», наприклад, за темою «Пристрій, настроювання і технічне обслуговування свердлильного верстату», «Технологічний процес виготовлення деталей суднових ДВЗ на токарному верстаті та розробка операційних карт»; завдання з англійської мови, які курсанти виконували після проведення відкритого практичного заняття на НТЦ «Новий Донбас»; вправи «Класифікація кар'єри», «Мій професійний портрет», «Картка здібностей. План розвитку Soft skills та Hard Skills».

Слід також звернути увагу на розміщення тестових завдань в кінці кожної теми, що надає можливість здобувачу вищої освіти продемонструвати розуміння та навички володіння навчальним матеріалом. Спеціальний курс, як правило, має бути наповнений якісним і змістовним навчальним матеріалом, який повністю охоплює освітній компонент, що становить основу професійних знань та практичних навичок майбутніх суднових механіків. Окрім цього, текст повинен бути технічно грамотним, достатньо зрозумілим, стислим та бажано пов'язаний з майбутньою професійною діяльністю. Відповідно, при використанні спеціального курсу, викладач має добре ознайомитися з специфікою теми

заняття, спроектувати і наповнити курс так, щоб здобувач вищої освіти мав можливість повністю автономно пройти та опанувати відповідні знання.

Зміст спеціального курсу має відображати основний матеріалу відповідного підручника або посібника, мати відмінність, бути більш концептуальним та практичним. Відтак, конспект лекцій та підручник будуть допоміжним матеріалом, для висвітлення актуальних проблем надання приклад та детальної інформації до відповідного питання навчальної теми. Викладач має ретельно підготувати такий матеріал, який продемонструє слабкі сторони здобувача освіти, як це передбачено в підручнику. Ця додаткова сучасна інформація буде сприяти підсиленню мотивації та прихильності здобувачів вищої освіти опанувати наданий матеріал. Підкреслимо, таким способом, розроблений спеціальний курс, надає можливість проведення обговорення проблемних питань нарівні: «здобувач вищої освіти – викладач» і «здобувач вищої освіти – здобувач», це уможливорює значно покращити результативність формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту. Найголовніше те, що процес цієї взаємодії змушує здобувача вищої освіти використовувати свої набуті теоретичні знання, уміння та практичні навички в подальшій професійній діяльності.

Відтак, досвід показує, що здобувачі вищої освіти вважають за краще отримати інформацію від викладачів, ніж з підручника або екрана комп'ютера. Це зумовлюється тим, що освітня діяльність є особистою справою, а досвід, особливо практичний, є тією цінністю, що дуже важливим для набуття морської освіти, зокрема професійного іміджу. Відповідно, підбір не тільки якісних підручників, а також міжнародної нормативної складової, дуже сприяє та доповнює процес самостійної освітньої діяльності здобувачів вищої освіти у процесі формування професійного іміджу. Крім цього, слід витримувати впорядкованість викладання навчальних матеріалів відповідно до тем і врахування часу для здобувачів вищої освіти, на їх опрацювання та засвоєння. Відповідно, після ознайомлення з цими вимогами здобувачів вищої освіти, перед ними постає завдання необхідності участі у освітньому процесі, вразі не

притримування якої вони можуть не скласти успішно контрольні заходи. Слід наголосити, що значним кроком є визначення того, які види практичної діяльності та сучасні матеріали можна додати для наповнення курсу, підтримання інтересу та посилення мотивації до вивчення тем спеціального курсу, коли освітній процес відбувається дистанційно. Необхідно врахувати, за якими педагогічними технологіями та у якому форматі подавати здобувачам освіти відповідні навчальні матеріали з врахуванням наявних способів зв'язку. Виходячи з досвіду, можна відмітити, що групові заняття слід відпрацьовувати на тренажерних устаткуваннях (інформаційно-освітнє середовище). При такому підході, є можливість сформувати підгрупи та поставити завдання для відпрацювання. На таких дистанційних заняттях, де застосовувалася групова взаємодія, була зафіксована активна взаємодія слухачів у відповідності до вирішення завдань, які були надані для виконання. Слід зазначити, що при такому підході групова робота відіграє ключову роль у набутті досвіду та формуванні професійного іміджу здобувачів вищої освіти. Відповідно групова взаємодія у створеному інформаційно-освітньому середовищі надає слухачам можливість розвивати та удосконалювати культуру роботи в команді, необхідної для досягнення успіху у своїй повсякденній діяльності. Використання тестових завдань, забезпечує контроль якості засвоєння інформації здобувачами вищої освіти у процесі дистанційного навчання, у відповідності до основних тем спецкурсу. У додаток до інноваційних технологій слід віднести *інтерактивні технології навчання*. Шляхом впровадження інтерактивних методів навчання є можливість сформувати в майбутніх фахівців індивідуальні особливості й здібності у професійній діяльності. Практичні заняття слід проводити за прикладом навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» з використанням лекційного матеріалу вищезазначеного спецкурсу.

Наведемо зразок такого заняття, де курсанти виконують ряд вправ, що поступово формують імідж особистості в професійній сфері, змушують майбутнього фахівця визначити усі плюси і мінуси своєї професії, підвищити

віру у свої сили та бажання до розвитку кар'єри. Тема заняття – «Кар'єра та успіх у моєму житті».

Вправа 1. 1) Групове обговорення «Класифікація кар'єри». 2) Заповнення схематичного гребного гвинта (здобувачі повинні були на продемонстрованому гребному гвинті на кожній лопаті підписати три основні складники, що символізують шлях до кар'єрного зростання суднового механіка (від кадета до старшого механіка)). 3) Бесіда «Професійний успіх у житті людини. Поєднання роботи та приватного життя». 4) Робота в малих групах. Курсантам пропонується знайти аргументовані відповіді на запитання «Чому так важливо правильно обирати та будувати свою кар'єру?», зобразити тип власної кар'єри та можливі шляхи її розвитку, спланувати «Ким я уявляю себе через рік?».

Вправа 2. Мій професійний портрет.

Мета цієї вправи полягає у розвитку у курсантів критичного мислення та навичок самоаналізу, створення особистого «Портрету професіонала», визначення своїх сильних та слабких сторін у професійній сфері, можливих шляхів самовдосконалення, оцінка власних кар'єрних можливостей. Визначення сильних та слабких сторін відбувалося за аналізом системи SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), що в перекладі українською звучить, як: Сильні сторони, Слабкі сторони, Можливості та Загрози. SWOT-аналіз – це підхід до планування, заснований на виявленні внутрішніх і зовнішніх факторів об'єкта. По закінченні аналізу можна визначити:

свої «сильні сторони», які допоможуть у досягненні мети. Це можуть бути будь-які якості, знання чи вміння, що дають вам перевагу;

«слабкі сторони» і вразливості. Людина не може бути спеціалістом в усьому. Тому, для виконання плану, можливо, потрібно звернутися до сторонніх ресурсів, окремих людей;

зовнішні обставини. Найчастіше їх можна змінити, але це не означає, що ними не можна скористатися;

зовнішні загрози. Якщо уникнути їх неможливо, то потрібно хоча б підготуватися. Для цього і потрібен аналіз SWOT.

При розробленні тестових завдань, слід враховувати повноту та складність опанованого освітнього компоненту, таким чином, результат оцінювання має показувати не фрагментарні частини пройдених занять, а увесь комплекс навчальних тем за спецкурс або окремої теми чи навчального питання. Незалежно від професійної кваліфікації, сучасні фахівці морського транспорту повинні відрізнятися високим коефіцієнтом «Soft skills», які забезпечують високий відсоток кар'єрного успіху сьогодення. В переліку особистісних якостей, що забезпечують успішність виконання професійної діяльності майбутніх суднових механіків, можна зазначити відповідальність, уважність, терплячість, старанність, систематичність у роботі, акуратність, логічне мислення, завзятість, наполегливість, інженерне мислення, уміння самостійно приймати рішення, технічні здібності, математичні здібності, аналітичне мислення.

При розгляді «соціальних» навичок майбутніх суднових механіків морського транспорту, то до них слід віднести, по-перше, набуття *навичок самоменеджменту*, а саме: креативності, здатність до позитивного вирішення міжособистісних конфліктів, творчій і відповідальний підхід досягнення цілі та прийняття рішень; по-друге, *комунікативні навички*: виконання професійних дій спільно з екіпажем судна, повага до мультикультурності, вільне володіння англійською мовою за професійним спрямуванням); по-третє, *управлінські навички* (вміння організовувати та мотивувати до якісного виконання роботи у команді машинного відділення, здатність передавати свої знання та досвід при спілкуванні з колегами у сфері морської інженерної практики, чітке і своєчасне виконання управлінських рішень у колективі.

По-третє, навіть із врахуванням першого і другого пункту рекомендацій неможливо гарантувати ефективність формування професійного іміджу майбутнього суднового механіка без впровадження та дотримання базових вимог щодо базової професійної підготовки суднового механіка, де формується саме фахівець а саме:

впровадження і розвиток інформаційно-комунікаційних мереж, тобто фактичне об'єднання мереж в єдиний інформаційний простір і застосування хмарних технологій передачі аудіовізуальної інформації у ЗВО;

створення інноваційно-освітнього середовища за вимогами Міжнародної Конвенції з підготовки і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (з поправками) з використанням сучасних інформаційних технологій і тренажерних устаткувань і зорієнтовано на створення умов для формування професійної компетентності на рівні експлуатації суден;

створення науково-практичних курсантських гуртків для курсантів спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт» спеціалізації 271.02 «Управління судновими технічними системами і комплексами», як-от: «Технологія зварювання», «Графічне моделювання» та «Дослідження теплової напруженості ЦПП». Діяльність науково-практичних гуртків засвідчила той факт, що під час занять у гуртках курсанти опановують не тільки основи наукових досліджень, а й розвивають основні спеціальні компетенції, що закладені в освітньо-професійній програмі (яка підпорядковується Конвенції та Кодексу ПДНВ), а саме:

СК8. Здатність використовувати ручні інструменти, верстати та вимірювальні інструменти для виготовлення та ремонту деталей на судні;

СК11. Усвідомлення відповідальності та здатність до прийняття рішень у непередбачуваних та аварійних ситуаціях, пов'язаних з експлуатацією судового енергетичного обладнання;

СК14. Здатність збирати та інтерпретувати інформацію, обирати дослідницькі методи та інструментальні засоби;

формування цифрової компетентності у професійній діяльності майбутнього судового механіка. Умовою ефективного функціонування такого середовища є чітка послідовність набуття професійних знань від базових інженерних до впровадження їх на ринку праці, а також зворотній зв'язок між вимогами роботодавця та закладом освіти до фахівця;

проведення практичних занять на навчально-тренажерному судні «Новий Донбас» ПрАТ «УДП». Заняття відповідає змісту Робочої програми навчальної дисципліни «Англійська мова» та підготовці вахтового механіка відповідно до Конвенції та Кодексу ПДНВ (STCW-78/95). Слід зазначити, що оскільки майбутні морські фахівці плануються до роботи на суднах з багатонаціональними екіпажами, особливу увагу було приділено до знань та використання іноземної мови в конкретній професійній діяльності в умовах реального судна і життєвих ситуаціях за допомогою створення на заняттях з іноземної мови якнайбільшої кількості реальних ситуацій спілкування, тобто діалогів і заохочення курсантів до участі в них.

У діалогічному мовленні на практичному занятті викладач виступає в ролі наставника, за допомогою якого у курсанта повинні розвиватися комунікативні навички та зникати мовний бар'єр.

Ми виходили з рекомендацій дослідників відносно того, що на початковому етапі навчання діалогічного мовлення викладач повинен мати повне уявлення про даний діалог. Це проєкт діалогу, який служить орієнтиром для направлення дій у підготовці до діалогу (студентам він не повідомляється). На початковому етапі навчання складання діалогу викладач прагне до того, щоб студенти (курсанти) подавали свої зауваження, передбачені проєктом.

Успішне включення курсантів до діалогу «A Machinery Tour» є передумовою для вивчення більш глибоких професійних тем з освітньої компоненти «Англійська мова за професійним спрямуванням». На практичному занятті слід дотримуватися структурних елементів (вступу, основної частини, заключної частини), оптимального розподілу часу, забезпечення здобувачів вищої освіти необхідним довідниковим матеріалом, обов'язковий контроль рівня здобутих практичних умінь та навичок. На такому відкритому практичному занятті є можливість активізувати пізнавальну діяльність курсантів, мотивувати їх до подальшої фахової діяльності у багатонаціональному екіпажі, розвивати критичне мислення та формувати професійний імідж майбутніх судових механіків. Здобувачі освіти під час

діалогу виступають активними партнерами у спілкуванні, викладач спонукає їх до усвідомленого і самостійного використання професійних мовних навичок у процесі роботи.

По-четверте, використання трендових технологій навчання, які найбільш системно формують професійний імідж майбутніх суднових механіків через упровадження *коуч-технологій* у закладі морської освіти.

На коуч-семінарах, майбутні суднові механіки поглиблюють свої знання з розрахунку палива, заповнення документації в машинному відділенні, дотримання заходів безпеки під час рейсу, використання рятувальних засобів та ін. Тобто основним завданням таких коуч-семінарів, це виявлення та реалізація потенціалу особистості як професіонала; використання усіх можливих ресурсів для формування професійного іміджу особистості; знаходження оптимальних варіантів дії, що дає змогу при мінімальних зусиллях досягти максимального результату. Наприклад, однією з тем коуч-семінару, який було проведено на базі Дунайського інституту НУ «ОМА» для курсантів II курсу спеціалізації «Управління судновими технічними системами і комплексами», була «Професійні компетенції суднового механіка на початку своєї фахової діяльності». Зазначений коуч-семінар проводився протягом двох днів в онлайн режимі (Google-meet) у зв'язку з карантинними обмеженнями.

По-п'яте, професорсько-викладацький склад повинен не тільки володіти, але й сприяти впровадженню цифрових технологій у практичну діяльність майбутньої професії курсантів, що потребує організація підвищення кваліфікації з цифрових технологій викладачів, які приймають участь в освітньому процесі формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків, що має такі переваги:

поєднання комплексу методологічних підходів (інформаційний, компетентнісний, суб'єктно-діяльнісний, контекстний та андрагогічний) з урахуванням специфіки проведення спеціального курсу, що забезпечує ефективність впровадження цифрових технологій викладачів при формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків;

безпосереднє впровадженню цифрових технологій з перших хвилин спеціального курсу, що позитивно впливає на їх здатність та готовність використовувати сучасні тренажерні устаткування в освітньому процесі;

сприятливий режим навчальної діяльності курсантів, що дозволяє без обмежень проходити спеціальний курс в рамках графіку процесу;

неперервність впровадження цифрових технологій у педагогічну діяльність

викладачі при формуванні професійного іміджу майбутніх суднових механіків.

Слід підкреслити, що впровадження викладачами цифрових технологій при формуванні професійного іміджу майбутніх суднових механіків, є неперервним процесом, що вимагає постійного оновлення методики, структури та змісту освітнього процесу при проведенні спеціального курсу. Такий підхід зумовлено тим, що інформаційні технології занадто швидко оновлюються. Відповідно поповнення знань з цифрових технологій викладачів має бути випереджальним та охоплювати останні сучасні зміни в галузі ІКТ. Отже, визначимо, що основними методичними рекомендаціями, щодо впровадження цифрових технологій викладачів при формуванні професійного іміджу майбутніх суднових механіків є такі:

врахування цінностей, інтересів, потреб і мотивів викладачів до застосування цифрових технологій у своїй науково-педагогічній діяльності, результатів вхідного рівня розвиненості даної властивості;

визначення цілеспрямованості освіти суб'єкта пізнання;

системності отримання професійних знань, науковості в даній галузі пізнання;

доступності в засвоєнні навчального матеріалу та його орієнтація на самоосвіту, саморозвиток;

активізація творчого підходу в освітньому процесі викладачів спецкурсу.

Зазначимо, що у морській галузі Міжнародною організацією ІМО визначені вимоги до кваліфікації викладачів та експертів з підготовки фахівців морської галузі, що окреслено Розділом А – І/6 Кодексу ПДНВ, а саме, щоб

особа яка задіяна в освітньому процесі підготовки моряків як на судні, так і на березі, мала належну кваліфікацію для конкретних видів і рівнів підготовки, або оцінювання компетентності моряків. За таким підходом викладачі, які беруть участь в освітньому процесі з формування професійного іміджу майбутніх судових механіків, мають:

а) бути ознайомлені з програмою підготовки, та освітніми компонентами за якими формується професійний імідж моряка, добре розуміти мету спеціального курсу та кінцевий результат підготовки;

б) мати належний рівень кваліфікації, досвід роботи на сучасних судах у складі багатонаціонального екіпажу;

в) використовувати цифрові технології у процесі навчання і визначення рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх судових механіків;

г) мати досвід практичної роботи на тренажері під час використання його у процесі формування професійного іміджу моряків.

Конвенцією доведено, що викладачі, що приймають участь в освітньому процесі як відповідальні особи при формуванні професійного іміджу майбутніх судномеханіків, має повністю розуміти програму навчання та призначення спецкурсу. Окрім цього, до викладача, що проводить оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності курсантів, додатково пред'явлено наступні вимоги:

мати достатній рівень знань і розуміння професійної компетентності з питань, які підлягають оцінюванню;

мати перелік та керівництво з методів і підходів до оцінювання результатів навчання;

мати достатній досвід у проведенні оцінювання компетентності фахівців морської галузі;

мати практичний досвід з використання конкретного типу тренажерів, якщо оцінювання проводиться з використанням тренажера.

Розроблені методичні рекомендації для викладачів щодо впровадження цифрових технологій сприятимуть, на нашу думку, підвищенню рівня їхньої

науково-педагогічної діяльності під час формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту.

Висновки до розділу III

Педагогічне дослідження щодо формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту проводилося у два етапи – констатувальний і формувальний, за результатами яких зроблено такі висновки:

1. Виокремлено критерії та показники діагностування сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту: *професійно-мотиваційний* (професійні якості, професійна вмотивованість до розв’язання інженерних проблем у критичних ситуаціях, налаштованість до самоформування як майбутнього суднового механіка морського транспорту); *когнітивний* (критичне мислення, здатність генерувати ідеї, образність, комунікативні та лідерські навички та вміння); *операційний* (іншомовні навички та вміння, інформаційні навички та вміння в експлуатації ДВЗ, навички та вміння в основах життєдіяльності в суднових багатонаціональних екіпажах, уміння використовувати набуті «Soft skills» та «Hard skills» у професійному середовищі);

іміджево-поведінковий (наукова ерудиція в питаннях морської інженерії, орієнтація в інформаційному просторі, подолання мовного та мовленнєвого бар’єрів, формування спеціальної компетентності згідно з Конвенцією ПДНВ, здатність до самопрезентації), та рівні сформованості (низький, середній, високий).

2. Експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у закладі вищої морської освіти. Гіпотезу дослідження, яка полягає в припущенні, що формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту буде результативним, якщо в закладах вищої

морської освіти запровадити розроблені автором педагогічні умови, підтверджено.

3. Обґрунтовано результат зміни числових значень відповідних компонентів і рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків за допомогою статистичного аналізу з використанням критерію Пірсона (χ^2). До початку проведення експериментальної роботи рівень сформованості професійного іміджу був майже однаковим в експериментальній та контрольній групах. Після проведення експерименту в експериментальній групі спостерігалася позитивна динаміка рівнів: високий рівень сформованості професійного іміджу було виявлено у 31 % респондентів (було 13 %), середній – 39,1 % (було 19 %), низький – 29,9 % (було 68 %). У контрольній групі високого рівня досягли 20 % (було 16%), середнього – 32 % (було 24 %), низького – 48 % (було – 60,0 %).

На формувальному етапі експерименту за професійно-мотиваційним критерієм кількість курсантів зросла на 5 % за високим рівнем сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків та на 3,5 % за середнім, порівняно до констатувального етапу; за низьким рівнем сформованості професійного іміджу кількість курсантів зменшилася на 8,5 %. Такі відмінності статистично значущі, критерій узгодженості Пірсона $\chi^2 = 6,085$, ($5,991 \leq 6,085 \leq 9,21$). За когнітивним критерієм кількість осіб із високим рівнем сформованості професійного іміджу зросла на 4,7 %, за середнім та низьким зменшилася відповідно на 8,5 % та 13,2 %. Критерій узгодженості Пірсона $\chi^2 = 7,282$, ($5,991 \leq 7,282 \leq 9,21$). За операційним критерієм осіб із високим рівнем сформованості професійного іміджу стало на 2,7 % більше, а за середнім та низьким – їх кількість зменшилася на 11,8 % і 14,5 % відповідно. Статистичну значущість відмінностей підтверджено результатами критерію узгодженості. Пірсона $\chi^2 = 6,149$, ($5,991 \leq 6,149 \leq 9,21$). За іміджево-поведінковим критерієм курсантів із високим рівнем сформованості професійного іміджу стало на 3,3 % більше, а за середнім та низьким їхня кількість зменшилася відповідно на 8,7 % та 12,2 %. Це підтверджено

статистично значущими відмінностями показників, критерій узгодженості Пірсона ($\chi^2 = 6,513$), ($5,991 \leq 6,513 \leq 9,21$).

Основні результати третього розділу опубліковано у таких наукових працях автора: [6]; [9]; [28], [10].

Список використаних джерел у розділі III

1. Бекетова Е. А. Формирование профессионального имиджа будущего учителя технологии и предпринимательства : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Армавир, 2006. 174 с.

2. Бондаренко В. І. Теоретичні і методичні засади формування іміджу майбутнього вчителя технологій у системі виховної роботи педагогічного університету : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2016. 489 с.

3. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь : вид. Перун. 2007. 1728 с.

4. Волосюк Т. В. Результати констатувального експерименту з формування професійного іміджу майбутніх майстрів виробничого навчання будівельного профілю. *Вісник Черкаського університету: Педагогічні науки*. 2016. № 9. С. 46–53.

5. Гасаненко Е. А. Формирование готовности студентов технического вуза к проектированию профессионального имиджа : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Магнитогорск, 2019. 192 с.

6. Герганов Л. Д., Дімоглова О. В. Експериментальна перевірка методики реалізації моделі формування професійного іміджу майбутніх судномеханіків морського транспорту. *Імідж сучасного педагога*. 2022. Вип. 5 (206). С. 45–52. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5\(206\)-45-52](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5(206)-45-52).

7. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям : навч. посіб. Київ-Вінниця : Вінниця, 2008. 278 с.

8. Діденко О. В. Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх офіцерів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Діденко. Хмельницький, 2003. 200 с.

9. Дімоглова О. В., Домбровський В. А., Афанасенко М. Р. Професійна мотивація курсантів морського транспорту до успішної фахової діяльності. *Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту* : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції / За загальною редакцією Турлак Л.П. Запоріжжя : АА Тандем, 2019. Ізмаїл. С. 76–79.

10. Дімоглова О.В. Розвиток сфери професійних компетенцій майбутніх суднових механіків: міжнародні вимоги і сучасні підходи. *Науковий вісник Ізмаїльського гуманітарного університету* : збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки». Ізмаїл, 2021. Вип. 56. С. 96–102. URL:<http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/491> (дата звернення: 25.05.2021).

11. Ковальчук Л. Моделивання науково-педагогічних досліджень : навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 520 с.

12. Кононенко А. О. Психологічні складові індивідуального іміджу сучасного педагога : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Одеса, 2003. 200 с.

13. Коркішко А. В. Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх магістрів педагогіки вищої школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Слов'янськ, 2018. 23 с.

14. Кочарян А. Б. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності науково-педагогічних працівників гуманітарних спеціальностей класичних університетів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10. Київ, 2016. 280 с.

15. Мазін В. М. Критерії та показники сформованості культури професійної самореалізації педагога. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки*. 2007. Вип.41. С. 217–225.

16. Марченко О. О. Критерії сформованості професійно-особистісного іміджу майбутніх інженерів-механіків: *міжнародна науково-теоретична*

конференція студентів і аспірантів «Україна і світ: гуманитарнотехнічна еліта і соціальний прогрес». Харків : НТУ «ХПІ», 2015. С. 213–215.

17. Навроцька М. М. Розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2019. 252 с.

18. Ніколаєску І. О. Розвиток професійного іміджу соціального педагога в післядипломній освіті : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Черкаси, 2011. 23 с.

19. Радкевич В. О., Бородієнко О. В. Коучинг як інноваційна педагогічна технологія. *Професійно-технічна освіта*. 2015. Вип. 2 (67). С. 3-4.

20. Размолодчикова І. В. Формування професійного іміджу вчителя початкових класів у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2011. 20 с.

21. Резван О. О. Формування професійно-рефлексивної позиції майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі : монографія. Харків : Точка, 2014.

22. Савченко Н. В. Формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи в процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2016. 261 с.

23. Серман Л. І. Педагогічні умови формування професійного іміджу у майбутнього вчителя іноземних мов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Рівне, 2020. 250 с.

24. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник. Рівне : Волин. обереги, 2013. 360 с.

25. Стандарт вищої освіти України. Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Галузь знань – 27 Транспорт, спеціальність – 271 Річковий та морський транспорт : Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 № 1239. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzheni.Standarty/01/31/271-Richk.ta.morsk.transp-bak.31.01.22.pdf> (дата звернення: 07.04.2021).

26. Этнопедагогическая компетентность педагога: критерии, показатели и уровни сформированности / В.К. Кузьмин, Д.А. Крылов, В.А. Комелина, Н.В. Кузьмин. Современные проблемы науки и образования. 2014. URL: <http://www.science-education.ru/119-14991>. (дата звернення: 12.08.2018).

27. Яременко В. В., Сліпушко О. М. Новий тлумачний словник української мови. Київ : Аконіт, 2001.

28. Herhanov L., Dimoglova O. Modern digital technologies implementation in marine engineers professional training and it`s influence on their image formation. *Sea Conf 2021* : Proceedings of the 7 th International Scientific Conference SEA-CONF 2021 (Constanta, 21–21 May, 2021). Constanta, 2021. P. 49–56.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано новий напрям до розв'язання актуального наукового завдання щодо теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки педагогічних умов, за яких формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків в освітньому процесі буде більш результативним, що дало змогу для формування таких висновків:

1. Проаналізовано стан дослідженості проблеми формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у науково-педагогічній практиці на основі компетентнісного, суб'єктно-діяльнісного, контекстного, культурологічного та системного методологічних підходів та обґрунтовано сутність поняття «професійний імідж суднового механіка морського транспорту» як професійний рівень сформованості фахівця, що відтворюється у процесі професійної діяльності та максимально забезпечує реалізацію основної мети майбутніх суднових механіків морського транспорту щодо кар'єрного зростання.

2. Розроблено та обґрунтовано педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі професійної підготовки (цілеспрямоване мотивування здобувачів освіти до формування професійного іміджу; педагогічне моделювання формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту; доповнення змісту навчальних дисциплін, які забезпечують формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків згідно з Конвенцією ПДНВ; застосування коуч-технологій для формування професійного іміджу суднових механіків морського транспорту в інноваційно-освітньому середовищі.

3. Обґрунтовано та експериментально перевірено модель формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі професійної підготовки. Основними її блоками є такі: методологічний (містить мету та підпорядковані їй основні завдання щодо формування професійного іміджу суднових механіків згідно з провідними положеннями компетентнісного,

контекстного, суб'єктно-діяльнісного, культурологічного та системного методологічних підходів та педагогічних принципів його формування (соціальної активності, безперервності освіти, поєднання теорії з практикою, орієнтації на майбутню професійну діяльність, індивідуалізації та студентоцентризму, діалогічності, науковості, контекстності, міжпредметності); змістовний (компоненти професійного іміджу майбутніх суднових механіків і навчальні дисципліни, які забезпечують його формування); суб'єкт-суб'єктний (містить процес взаємодії науково-педагогічних працівників, роботодавців зі здобувачами освіти); діяльнісний (містить авторську методику та форми, методи, види навчальних занять і засоби формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків у процесі фахової підготовки); діагностувально-результативний (містить критерії і показники діагностування сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту; рівні його сформованості (низький, середній, високий)).

4. Удосконалено методику формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту та схарактеризовано його структурно-компонентний склад (впровадження педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту, методичних результатів щодо формування професійного іміджу, розроблення спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» (<https://classroom.google.com/u/1/c/NDUzNjA5NTY0Nzk3>), навчально-методичного плану проведення практичних занять на НТС «Новий Донбас», доповнення навчальних дисциплін; проведенням коуч-семінарів (<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1217pGPbU9NOichH1IGbiT5jLK3G1KLvb>); організації наукових курсантських гуртків. Основні етапи методики такі: підготовчий; технологічний; результативно-корекційний. Основу її реалізації становить спеціальний курс «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту»). Основні етапи методики такі: підготовчий; технологічний; результативно-корекційний. Основу її реалізації склав спеціальний курс «Основи професійного іміджу суднових механіків морського

транспорту». Схарактеризовано такі компоненти професійного іміджу майбутніх суднових механіків: мотиваційно-цільовий компонент (професійна вмотивованість, задоволення матеріальних потреб, мотив до досягнення іміджу, налаштованість на побудову конкурентоспроможності та взаємовідносин у судновому екіпажі); рефлексивний компонент (аналіз та оцінювання власної професійної діяльності (самодіагностування), здатність корегувати власні недоліки, актуалізація базових професійних знань курсантами для посадового зростання); змістовний компонент (знання сучасних інформаційних технологій, знання з англійської мови у фаховій діяльності, знання основ життєдіяльності у суднових багатонаціональних екіпажах, знання «Soft skills» та «Hard skills» у професійному середовищі; комунікативно-діяльнісний компонент (вміння спілкуватися та самопрезентувати себе при працевлаштуванні, прояв креативних здатностей, самовдосконалення та формування наукової ерудиції у питаннях морської інженерії). Розроблено критерії та показники діагностування сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту: професійно-мотиваційний (професійні якості, професійна вмотивованість до розв'язання інженерних проблем у критичних ситуаціях, налаштованість до самоформування як майбутнього суднового механіка морського транспорту); когнітивний (критичне мислення, здатність генерувати ідеї, образність, комунікативні та лідерські навички та вміння); операційний (іншомовні навички та вміння, інформаційні навички та вміння в експлуатації ДВЗ, навички та вміння в основах життєдіяльності в суднових багатонаціональних екіпажах, уміння використовувати набуті «Soft skills» та «Hard skills» у професійному середовищі); іміджево-поведінковий (наукова ерудиція в питаннях морської інженерії, орієнтація в інформаційному просторі, подолання мовного та мовленнєвого бар'єрів, формування спеціальної компетентності згідно з Конвенцією ПДНВ, здатність до самопрезентації).

5. Експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у закладі вищої морської освіти. Обґрунтовано результат зміни

числових значень відповідних компонентів і рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків за допомогою статистичного аналізу з використанням критерію Пірсона (χ^2). До початку проведення експериментальної роботи рівень сформованості професійного іміджу був майже однаковим в експериментальній та контрольній групах. Після проведення експерименту в експериментальній групі спостерігалася позитивна динаміка рівнів: високий рівень був виявлений у 31 % респондентів (було 13%), середній – 39,1% (було 19%), низький – 29,9% (було 68%). У контрольній групі високого рівня досягли 20% (було 16%), середнього – 32% (було 24%), низького – 48 (було – 60,0%).

Емпіричні дані педагогічного експерименту дозволяють зробити висновок, що запропоновані педагогічні умови, модель і методика формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків є ефективними і можуть бути рекомендовані для впровадження у закладах вищої морської освіти.

Проведене дослідження не претендує на повноту розкриття всіх аспектів проблеми формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту та не вичерпує усі складові цієї проблеми. Потребують наукового обґрунтування теоретичні й методичні засади професійно-іміджевої підготовки усіх фахівців морського транспорту в порівняльному аналізі у вітчизняних та закордонних закладах вищої освіти. Перспективи подальшого впровадження отриманих результатів дослідження процесу формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків вбачаємо в необхідності його використання у післядипломній освіті.

ДОДАТКИ

Додаток А

Варіант індивідуально-творчого завдання, які курсанти виконували після проведення відкритого практичного заняття на НТС «Новий Донбас»

1. Choose from the list of words suitable for each sentence.

Refrigeration Engineer, Donkeymen, Chief Engineer, oiling, machinery, Electrical Engineers, engine room complement, Second Engineer, auxiliary boiler, executive officer, senior watch-keepers, boilers, Fifth Engineers.

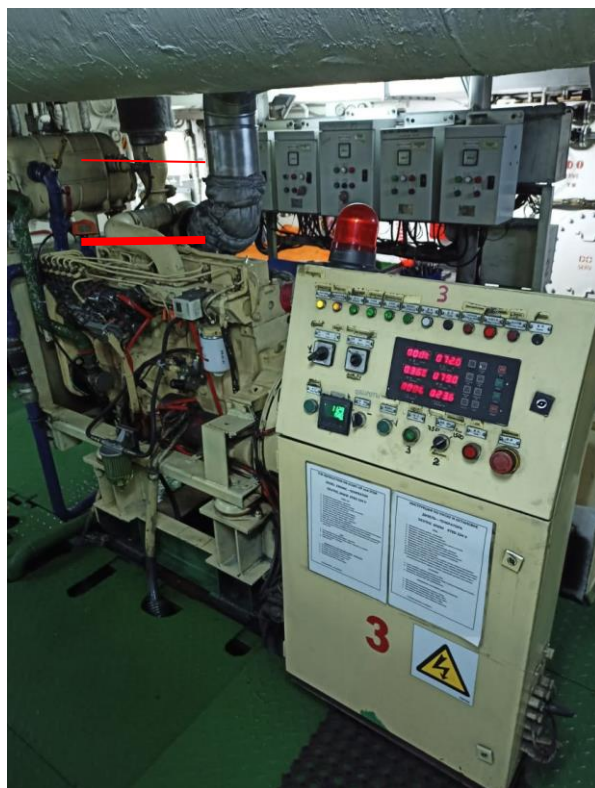
THE ENGINE DEPARTMENT: The _____ is directly responsible to the Master for the satisfactory operation of all _____ and equipment. Apart from assuming all responsibility his role is mainly that of consultant and adviser. It is not usual for the Chief Engineer to keep a watch. The _____ is responsible for the practical upkeep of machinery and the manning of the engine room: he is in effect an _____. On some ships the Second Engineer may keep a watch. The Third and Fourth Engineers are usually _____ or engineers in charge of a watch. Each may have particular areas of responsibility, such as generators or _____.

_____ may be referred to as such, or all below _____ may be classed as Junior Engineers. They will make up as additional watch-keepers, day workers on maintenance work or possibly act as _____ .

_____ may be carried on large ships or where company practice dictates. Where no specialist Electrical Engineer is carried the duty will fall on one of the engineers. Various engine room ratings will usually form part of the _____.

_____ are usually senior ratings who attend the _____ while the ship is in port. Otherwise they will direct the ratings in the maintenance and upkeep of the machinery space. Engine room ratings are responsible for the day to day cleanliness of the engine room and for the routine _____, greasing and servicing of machinery.

2. Give explanations to the pictures.

ДУНАЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ

Витяг з протоколу
Засідання кафедри навігації і управління судном

28.11.2019 р.

м. Ізмаїл

№ 4

Зав. кафедрою – д.п.н., доц., доц. Даниленко О.;
Секретар – к.пс.н., доц. Сорока О.;
Присутні: к.н.д.у., доц. Дуков Д., ст. викладачі: Коротченков М., Крамаренко В., Мітін Ю., Рижков Ю., Сошніков С., Слюсаренко А., Черой Л., Старцев О.; асистенти: Квасников П., Рябущенко О., Червоний О., Романцова П.; зав. лабораторією Євтіхiev О.; фахівець 2-ї категорії Данильченко А.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

5. Щодо зміни змісту освітньої компоненти «Організація колективної діяльності та лідерство» ОПП НіУМС та УСТСіК.

5. СЛУХАЛИ: завідувача кафедрою Даниленко О.Б. щодо зміни змісту освітньої компоненти «Організація колективної діяльності та лідерство» ОПП НіУМС та УСТСіК.

ВИСТУПИЛИ: доцент кафедри Сорока О.М.

УХВАЛИЛИ:

1. Виконати зміни наступної теми ОК «Організація колективної діяльності та лідерство» з ОПП НіУМС:

Розділ 1. «Організація колективної діяльності», тема 2 «Особистість та її значення при управлінні персоналом на судні. Формування професійного іміджу судноводія».

2. Виконати зміни наступної теми ОК «Організація колективної діяльності та лідерство» з ОПП УСТСіК:

Розділ 1. «Організація колективної діяльності», тема 2 «Особистість та її значення при управлінні персоналом на судні. Формування професійного іміджу судового механіка».

Зміни та доповнення висвітлені у дисертаційному дослідженні аспірантки Дімоглової Ольги Володимирівни «Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх судових механіків морського транспорту» зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Завідувач кафедрою _____ Олександр ДАНИЛЕНКО

Секретар кафедри _____ Олена СОРОКА

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ»
ДУНАЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ**

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ

30.10.2019 р.

м. Ізмаїл

№ 3

Засідання кафедри «Інженерних дисциплін»

Присутні:

Зав. кафедри, к.т.н., Тарасенко Т.В.

професори – д.пед.н. Герганов Л.Д.

доценти – Коваленко С.І., Ковтун О.М.

ст. викладачі – Ярмакі А.Х., Ліпенков І.В., Ракитська Н.М., Домбровський В.А., Максимов С.Б., Радюков Є.М., Залож В.І.

лаборанти – Дімоглова О.В.

Всього були присутні на засіданні: 12 чол.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

9. Про зміни та доповнення розділу та тем розділу у навчальних робочих програмах ОК 27 «Морська інженерна практика» та ОК 41 «Устрій судна та морехідні якості».

9. СЛУХАЛИ: Завідувачку кафедри ІД Тарасенко Т.В. про зміни та доповнення розділу та тем розділу у навчальних робочих програмах ОК 27 «Морська інженерна практика» та ОК 41 «Устрій судна та морехідні якості».

ВИСТУПИЛИ: Герганов Л.Д., Ліпенков І.В., Дімоглова О.В.

УХВАЛИЛИ: Виконати зміни Розділу 1 (Вступ до спеціальності «Управління судновими технічними системами і комплексами») та наступних тем:

Тема 1: «Особливості професії суднового механіка, його роль на судні, визначення професійного іміджу даної професії»

Тема 2: «Вивчення освітньо-професійної програми «Управління судновими технічними системами і комплексами»»

Тема 3: «Підвищення якості професійної підготовки судномеханіків та основні питання щодо сучасних вимог до цього фаху»

згідно з впровадженням тематики професійного іміджу майбутнього судномеханіка до робочих навчальних програм ОК 27 «Морська інженерна практика» та ОК 41 «Устрій судна та морехідні якості».

Зміни та доповнення вносяться з метою впровадження результатів дисертаційного дослідження аспірантки Дімоглової Ольги Володимирівни «Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту» зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Зав. каф. Інженерних дисциплін

 Т.В. Тарасенко

Додаток Г

Додаток Г.1

План

роботи курсантського наукового гуртка «Технологія зварювання»

Метою створення наукового гуртка «Технологія зварювання» є формування у майбутніх фахівців – суднових механіків робітничих навичок та вмінь роботи з зварювальною апаратурою, виконання елементарних зварювальних операцій на судні в умовах обмеженого постачання матеріалами, проведення досліджень на міцність та якість з'єднання.

Години роботи: вівторок і четвер з 15-00 до 17-00.

Тривалість занять може бути змінена залежно від основного розкладу.

**Тематичний план занять курсантського наукового гуртка
«Технологія зварювання»**

Час зазначений приблизно, залежно від якості засвоєння нормативу або оволодіння навичками

№	Тема занять	Кількість годин
1.	Типи електродів, особливості застосування, вимоги до електродів, вибір електродів для виконання різних видів робіт	4-6 год.
2.	Види зварювальних апаратів, використовуваних на суднах, особливості пристрою й використання. Розбирання й ремонт зварювального встаткування, усунення дрібних несправностей і регулювання	2-4 год.
3.	Розбирання й ремонт зварювального встаткування, усунення дрібних несправностей і регулювання	4-6 год.
4.	Підготовка виробів і деталей до зварювання, види зварювальних швів	2-4 год.
5.	Технології зварювання в нижньому положенні, практичне відпрацювання положення й руху електрода. Аналіз і порівняння отриманого зварювального шва залежно від швидкості зварювання, сили зварювального струму, типу електрода, призначення зварювального шва й інших факторів, що впливають на формування зварювального шва	10-12 і більше, залежно від досягнутих результатів.
6.	Технології зварювання вертикальних швів зверху вниз і знизу нагору, практичне відпрацювання положення й руху електрода. Аналіз і порівняння отриманого зварювального шва залежно від швидкості	16-20 і більше, залежно від досягнутих результатів.

	зварювання, сили зварювального струму, типу електрода, призначення зварювального шва й інших факторів, що впливають на формування зварювального шва	
7.	Технології зварювання швів у бічній площині, практичне відпрацювання положення й руху електрода. Аналіз і порівняння отриманого зварювального шва залежно від швидкості зварювання, сили зварювального струму, типу електрода, призначення зварювального шва й інших факторів, що впливають на формування зварювального шва	4-5 год.
8.	Технології зварювання у верхньому положенні (стельові шви), практичне відпрацювання положення й руху електрода. Аналіз і порівняння отриманого зварювального шва залежно від швидкості зварювання, сили зварювального струму, типу електрода, призначення зварювального шва й інших факторів, що впливають на формування зварювального шва	10-12 і більше, залежно від досягнутих результатів.
9.	Технології розмітки й складання найпростіших конструкцій, пристосувань і інструментів з застосуванням зварювальних робіт	4-8 год.
10.	Види ушкодження суднових конструкцій і способи їх ремонту й відновлення в умовах плавання.	8-10 год.
11.	Технології зварювання трубопроводів. Підготовка труб, гнуття труб, створення складних трубопроводів. Практичний тренінг зі згинання труб у холодному й гарячому стані	8-10 год.
12.	Ремонт і відновлення аварійних ділянок і корозійних руйнувань трубопроводів різного призначення	8-10 год.
13.	Правила техніки безпеки при виробництві зварювальних і вогневих робіт на судні	Постійно перед початком занять.

План діяльності наукового курсантського гуртка «Технологія зварювання», що працює на базі кафедри Інженерних дисциплін Дунайського інституту НУ «ОМА»

Заняття проводилися двічі на тиждень по вівторках і четвергах. Тривалість занять 4-5 годин, залежно від складності або шкідливості виробництва.

Всього було проведено 18 занять.

Учасники занять:

- Г. Владислав;
- К. Валерій;
- М. Самір;
- К. Микола;
- К. Максим;
- Б. Денис.

Орієнтовний план проведення занять	Кількість годин
<p>1.Техніка безпеки при виконанні зварювальних робіт.</p> <p>Вивчення матеріальної бази сучасного зварювального обладнання.</p> <p>Електричні схеми зварювальних апаратів постійного і змінного струму.</p> <p>Особливості зварювання із застосуванням різних видів зварювального устаткування.</p> <p>Види сучасних зварювальних електродів - особливості виготовлення, застосування та особливості роботи з ними</p>	12 год.
<p>2.Вивчення основних видів зварних з'єднань і зварювальних швів. Особливості їх застосування і виготовлення.</p>	6 год.
<p>3.Практичне відпрацювання найпростішого способу зварювання в нижньому положенні, руху електрода і руки зварника, відпрацювання прямолінійності і рівномірності зварювального шва</p>	12 год.

4. Відпрацювання зварювання найпростіших зварювальних з'єднань з використанням металів різної товщини, електродів різного діаметру і з різними видами обмазки. Відпрацювання методів зварювання із застосуванням різної сили струму, кута нахилу електрода і впливу на зварювальну дугу великих магнітних мас	36 год.
5. Створення імітацій типових аварійних ситуацій в судових умовах (розрив трубопроводу, тріщини і деформації судових конструкцій в процесі вантажних операцій та ін.). Відпрацювання методів кріплення великовагових запасних частин в МКО і участь в кріпленні великовагових конструкцій у процесі виконання вантажних операцій	24 год.

У процесі занять курсанти набули й удосконалили навички та вміння (спеціальні (фахові) компетентності) (табл.1), які дають їм можливість досить впевнено виконувати зварювальні роботи в судових умовах для активного професійного зростання, підвищуючи свій імідж в екіпажі, згідно з дослідженням на кафедрі ІД Дунайського інституту НУ «ОМА» щодо формування професійного іміджу майбутніх судових механіків.

СК8.	Здатність використовувати ручні інструменти, верстати та вимірювальні інструменти для виготовлення та ремонту деталей на судні
СК11.	Усвідомлення відповідальності та здатність до прийняття рішень у непередбачуваних та аварійних ситуаціях, пов'язаних з експлуатацією судового енергетичного обладнання
СК14.	Здатність збирати та інтерпретувати інформацію, обирати методи та інструментальні засоби, застосовувати інноваційні підходи для розв'язання складних професійних завдань у сфері морської інженерії

Додаток Д

Додаток Д.1

**План
роботи наукового курсантського гуртка «Графічне моделювання»**

Метою створення наукового гуртка «Графічне моделювання» є поглиблення знань курсантів з графічної грамотності, робота з виробничими кресленнями, основами наукового моделювання за допомогою графічних програм: Solidworks, КОМПАС - 3D, 3D - MAX. Навчання розпочнеться з вивчення простих операцій та згодом група перейде до виконання більш складних операцій.

Години роботи: середа і п'ятниця з 14-00 до 16-00.

Тривалість занять може бути змінена залежно від основного розкладу.

Тематичний план занять курсантського наукового гуртка «Графічне моделювання»

№	Тема занять	Кількість годин
1.	Основні елементи інтерфейсу. Управління зображенням. Загальні прийоми роботи. Робота з деревом креслення. Налаштування, комбінації клавіш, системні клавіші	2-3 год.
2.	Створення і збереження документа. Побудова головного виду. Нанесення розмірів, знака незазначеної шорсткості, заповнення основного напису	2-4 год.
3.	Побудова основних видів, нанесення символів до основного напису. Побудова виносного елемента, позначення бази. Допуск форми. Друк одноаркушного документа	3-4 год.
4.	Створення геометрії, макроелементи і робота з ним. Створення і вставка фрагмента. Місцевий розріз. Лінія - виноска. Текст і таблиця на кресленні	2-4 год.
5.	Створення файлу специфікації. Створення розділів і додавання базових об'єктів. Додавання стандартних виробів. Простановка позицій. Вставка і видалення резервних рядків	3-4 год
6.	Специфікація, пов'язана зі складальним кресленням.	4-5

	Побудова складальних креслень, креслень деталей. Створення файлу специфікацій. Порядок дії при підключенні креслень. Скріплення об'єктів специфікації з об'єктами креслення. Підключення специфікації складального креслення. Перегляд об'єктів специфікації	
7.	Створення і застосування стилів тексту. Вставка зображень. Створення і заповнення таблиць. Додавання нових розділів, титульний лист	4-5 год.
8.	Основні поняття тривимірного моделювання. Основні елементи інтерфейсу. Управління зображенням. Робота з деревом побудови. Налаштування та режим. Комбінація клавіш. Системні клавіші	4-5 год.
9.	Операція видавлювання. Створення і збереження документа. Створення ескізу і побудова в ескізі. Операції: дзеркальний масив, Фаска, площина. Вирізання, видавлювання, отвори з різьбленням	3-4 год.
10.	Операція обертання, вирізання обертанням, видавлюванням. Площина під кутом	3-4 год.
11.	Операція по траєкторіях. Спіраль циліндрична, кінематична операція. Скруглення по шару. Операція видавлювання у двох напрямках. Отвір в заданому напрямку	3-4 год.
12.	Створення збірки і креслень. Вставка і створення сполучень. Команди переміщення і повороту компонентів	2-4 год.
13.	Створення специфікацій по збірці. Доопрацювання специфікацій	2-3 год.

Додаток Д.2

План діяльності наукового курсантського гуртка «Графічне моделювання», що працює на базі кафедри Інженерних дисциплін Дунайського інституту НУ «ОМА»

Заняття проводилися двічі на тиждень по понеділках і середах. Всього було проведено 22 заняття.

Учасники занять:

- М. В'ячеслав;
- П. Олександр;
- П. Микита;
- Ф. Антон;
- К. Максим;

- Ш. Костянтин

- Б. Кирило.

Орієнтовний план проведення занять	Кількість годин
1.Оформлення креслень. Нанесення розмірів. Деякі геометричні побудови. Методи проєкціювання точки, прямої, площини. Способи перетворення проєкцій	6 год.
2. Знайомство з графічній програмі КОМПАС-3D. Інтерфейс програми КОМПАС-3D. Випадаюче меню пункта Файл. Випадаюче меню Вид. Випадаюче меню Сервіс. Випадаюче меню Справка	6 год.
3. Панелі інструментів. Панель інструментів стандартних. Панель інструментів Вид. Панель інструментів «Поточний стан». Панель інструментів «Компактна». Панель інструментів «Панель властивостей». Розширені команди панелі інструментів «Геометрія». Використання контекстних меню.	12 год.
4. Виконання геометричних побудов з використанням команд редагування. Налаштування креслення. Оформлення розмірних примітивів. Завдання точностей розмірних написів. Завдання параметрів розмірних написів. Лінійні розміри, розміри радіусів і діаметрів. Кутовий розмір. Створення зображень на кресленні. Налаштування масштабу креслення. Установка системи координат. Управління зображенням документа у вікні. Редагування зображень на кресленні. Приклад створення і редагування креслення деталі «Вал». Використанні бібліотек КОМПАС-3D	12 год.
5. Створення 3D-моделі з використанням допоміжних осей і площин, а також з елементами її обробок. Основні елементи інтерфейсу 3D-моделювання. Команди побудови тривимірних моделей. Команди; ескіз, операція, приклеїти, вирізати. Допоміжні примітиви. Допоміжні осі. Допоміжні площини. Команди обробки 3D-моделі. Фаска, скручення, отвір, ребро жорсткості, перетин, схил. Масив елементів	18 год.

У процесі занять курсанти набули та вдосконалили навички та вміння:

СК09.	Здатність забезпечити управління безпечним та ефективним проведенням технічного обслуговування та ремонту суднових механізмів та систем.
ПРН38	Уміння використовувати належні спеціалізовані інструменти та вимірювальні пристрої; читати схеми трубопроводів, гідравлічних і пневматичних систем, а також креслення і довідники, що стосуються механізмів
ПРН9	Розуміння основних принципів устрою судна, теорії та чинників, які впливають на посадку й остійність, а також заходів, необхідних для забезпечення посадки та остійності судна; впливу пошкодження та/або затоплення будь-якого з відсіків на посадку та остійність судна та заходів стосовно боротьби із затопленням, яких необхідно вжити.
ПРН11	Знання оцінки пошкоджень та дефектів, що спричиняються операціями з завантаження та розвантаження; виявлення елементів конструкції судна, які мають вирішальне значення для його безпеки; визначення причин корозії у вантажних приміщеннях та баластних танках, а також яким чином можливо визначити та попередити корозію.

Додаток Е

Додаток Е.1

**План
роботи курсантського наукового гуртка «Дослідження теплонапруженості
ЦПГ»**

Робота курсантського наукового гуртка «Дослідження теплонапруженості ЦПГ» викликана практичною необхідністю підвищення рівня теоретичних і практичних знань випускників – майбутніх суднових механіків.

Дані знання забезпечать їм упевненість та вміння в технічній експлуатації суднової дизельної установки відповідно до правил технічної експлуатації та рекомендацій заводів-виробників суднових силових установок. Дослідження, які проводяться на базі гуртка є базою для подальших наукових пошуків, а саме написання дипломної роботи. Під час роботи в гуртку курсанти спільно з науковим керівником визначаються з темами, планами та вимогами до написання дипломної роботи.

Години роботи: середа і п'ятниця з 15-00 до 17-00.

Тривалість занять може бути змінена залежно від основного розкладу.

**Тематичний план занять курсантського наукового гуртка
«Дослідження теплонапруженості ЦПГ»**

№	Тема занять	Кількість годин
1.	Вступна частина до визначення основних термінів та понять	4 год.
2.	Стан деталей ЦПГ двигунів під час їх експлуатації: – циліндрової втулки – поршня – кришки циліндрової втулки – компресійних кілець	4 год.
3.	Теплове поле зазначених деталей ЦПГ	2 год.
4.	Аналіз діаграми «Напруженість тіла циліндрової втулки двигуна». – Підготовка ГСДУ до пуску; – Навантаження головного двигуна згідно з ПТЕ СДУ та рекомендаціями заводу-виробника; – Допустиме значення перевантаження двигуна у ходовому режимі	8 год.
5.	Режими роботи СДУ та їх вплив на теплонапруженість деталей ЦПГ двигуна. – ходовий режим; – маневровий режим;	8 год.

	– робота в тропічних умовах та у північних широтах; – штормові умови	
6.	Аналіз ситуації експлуатації СДУ за умов постійного становища ЗР ТМВС та зміни навантаження кутом атаки лопатей ВРШ	4 год.
7.	Спільна робота СДУ та ГТН	2 год.
8.	Причини появи помпажу ГТН та способи його запобігання – гідроудар у суднових силових трубопроводах	2 год.
9.	Крутні моменти Гт і ВН ГТН, питома витрата газів, що відпрацювали через ГТ і об'ємна продуктивність ВН	4 год.
10.	Заходи та вимоги щодо ОП та ТБ	2 год.

Додаток Е.2

План діяльності наукового курсантського гуртка «Дослідження теплонапруженості ЦПГ», що працює на базі кафедри Інженерних дисциплін Дунайського інституту НУ «ОМА»

Заняття проводилися двічі на тиждень по середах і п'ятницях.

Учасники занять:

- М. В'ячеслав;
- П. Олександр;
- П. Микита;
- Ф. Антон;
- К. Максим;
- Ш. Костянтин
- Б. Кирило.

Орієнтовний план проведення занять	Кількість годин
Вступна частина до визначення основних термінів та понять	4 год.
Стан деталей ЦПГ двигунів під час їх експлуатації – циліндрової втулки – поршня – кришки циліндрової втулки – компресійних кілець	4 год.

Теплове поле зазначених деталей ЦПГ	2 год.
Аналіз діаграми «Напруженість тіла циліндрової втулки двигуна»: – Підготовка ГСДУ до пуску; – Навантаження головного двигуна згідно з ПТЕ СДУ та рекомендаціями заводу-виробника; – Допустиме значення перевантаження двигуна у ходовому режимі	8 год.
Режими роботи СДУ та їх вплив на теплонапруженість деталей ЦПГ двигуна. – ходовий режим; – маневровий режим; – робота в тропічних умовах та у північних широтах; – штормові умови	8 год.
Аналіз ситуації експлуатації СДУ за умов постійного становища ЗР ТМВС та зміни навантаження кутом атаки лопатей ВРШ	4 год.
Спільна робота СДУ та ГТН	2 год.
Причини появи помпажу ГТН та способи його запобігання – гідроудар у суднових силових трубопроводах	2 год.
Крутні моменти ГТ і ВН ГТН, питома витрата газів, що відпрацювали через ГТ і об'ємна продуктивність ВН	4 год.
Заходи та вимоги щодо ОП та ТБ	2 год.

У процесі занять курсанти набули та удосконалили навички та вміння:

РН1	Знання та розуміння основних теорій, принципів, методів та понять, що лежать в основі термогідродинамічних процесів, механічної та електромеханічної інженерії
-----	--

**Анкета «Визначення цілей підготовки майбутніх
суднових механіків до формування професійного іміджу
(для курсантів)»**

Вступне слово:

Шановний курсанте! Вам необхідно обрати один із варіантів
відповідей на запропоновані в питальнику твердження. Де потрібно, дайте
відкриту відповідь.

Ваші відверті відповіді на запитання дадуть нам змогу зробити важливі
наукові висновки. Анонімність гарантуємо.

Загальні відомості про себе:

Ваш курс _____

Ваша форма навчання _____

Досвід роботи на судні з багатонаціональним екіпажем _____

Досвід роботи на судні з україномовним екіпажем _____

Питальник:

1. Що спонукало Вас до вибору даної спеціальності?

- а) так вирішали батьки;
- б) є родичі, котрі мають кваліфікації суднових механіків або судноводіїв;
- в) високооплачувана професія.

Ваш варіант _____

2. Чи достатньо майбутньому судномеханіку вивчати лише англійську мову за професійним спрямуванням або розширити знання до вільного володіння?

- а) так, потрібно;
- б) ні, не бачу сенсу;
- в) важко відповісти;

Ваш варіант _____

3. Чи згодні Ви з тим, що від володіння професійною англійською мовою ваш професійний імідж підвищується?

- а) так;
- б) ні;
- в) не знаю.

4. Чи згодні з тим, що на формування професійного іміджу впливає достатня сформованість компетенції з інформаційних технологій?

- а) ні, достатньо загальних знань з ІТ;
- б) так, впливає;
- в) важко відповісти.

5. Чим, на вашу думку, визначається мотивація до успішної професійної діяльності?

- а) задоволенням матеріальних потреб;
- б) професійною вмотивованістю;
- в) мотивом особистісного іміджу;
- г) не знаю, що відповісти.

Ваш варіант _____

6. Чи вважаєте Ви доцільним викладання професійно-спрямованих дисциплін тільки іноземною мовою або частково?

- а) так
- б) ні

в) Ваш варіант _____

7. За Вашою думкою, на скільки впливають теоретичні знання майбутнього судномеханіка на формування професійного іміджу?

- а) так, цілком впливають;
- б) більш впливає практична підготовка;
- в) ні, впливає лише досвід роботи.

8. Наскільки Ви підготовлені до освоєння вашої спеціальності:

- а) підготовлені достатньо;
- б) підготовлені частково за недостатністю практичної підготовки;
- в) не підготовлені.

9. Чи є, на Вашу думку, доцільним проведення лабораторних та практичних робіт з інженерно-спрямованих дисциплін на навчально-тренажерному судні?

- а) так, є доцільним;
- б) ні, достатньо обладнаних лабораторій;
- в) ні, не є доцільним.

10. Поясніть, будь ласка, як Ви розумієте термін «професійний імідж».

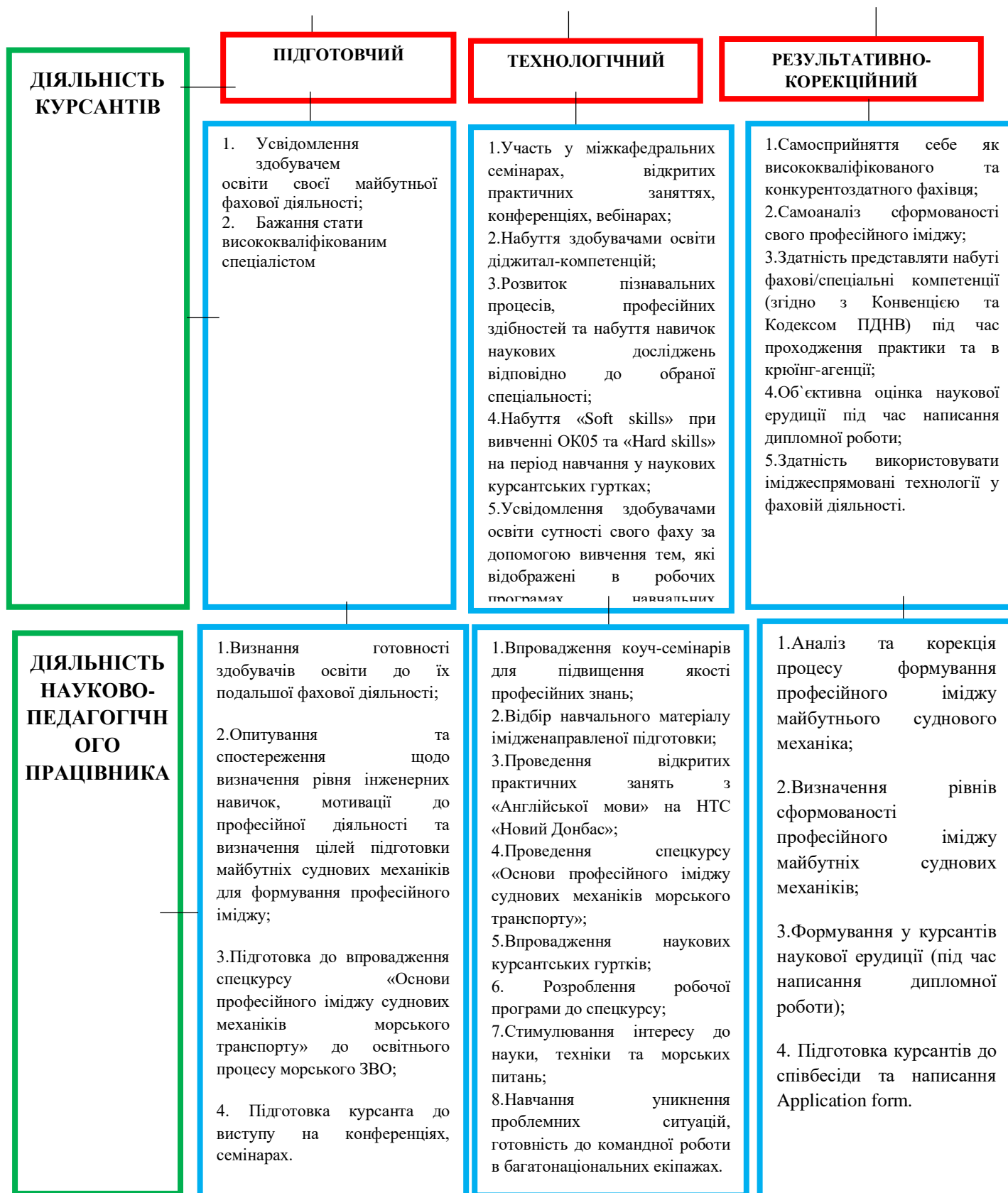
Ваш варіант _____

Ваші пропозиції до навчального закладу

_____
_____

Дякуємо за співпрацю!

СТРАТЕГІЯ РОЗГОРТАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Додаток 3

Приклад практичного заняття з використанням дистанційних технологій навчання, а саме платформи Google Education (Classroom) з навчальної дисципліни «Технологія матеріалів та ремонт суднового обладнання» з теми «Пристрій, настроювання і технічне обслуговування свердлильного верстату. Технологічний процес виготовлення деталей суднових ДВС на токарному верстаті. Розробка операційних карт»

Технологія матеріалів і ремонт суднового обладнання
2020 - 2021 н. р. денна форма

Потік **Завдання** Люди Оцінки

+ Створити Meet Google Календар Папка курсу на Диску

Усі теми
Діаграма Fe - C

Тема1. Обробка деталей різанням на верс... Змінено 11:38

Термін не вказано

Пристрій, настроювання і технічне обслуговування свердлильного верстату. Технологічний процес виготовлення деталей суднових ДВС на токарному верстаті. Розробка операційних карт.

0 Здали 38 Призначено

- Надати опис технологічного процесу (за операціями) обробки ступеневого валу на токарному верстаті (за кресленням).
- Надати опис технологічного процесу обробки внутрішніх поверхонь втулки (за операціями) на свердлильному верстаті (за кресленням).

Turning lathe.jpg
Зображення

Drilling machine.jpg
Зображення

Виконати наступні завдання:

- Надайте пояснення технологічному процесу (за операціями) обробки ступеневого валу на токарному верстаті (за кресленням).
- Надайте пояснення технологічного процесу обробки внутрішніх поверхонь втулки (за операціями) на свердлильному верстаті (за кресленням).

Додаток И

Інструментарій діагностування сформованості рефлексивного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків

Додаток И.1

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДУНАЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ»**

25.11.2021 р.

м. Ізмаїл

№ 1

Протокол проведення коуч-семінару №1 для курсантів спеціалізації «Управління судновими технічними системами і комплексами»

Організатори: кафедра інженерних дисциплін та Відділ практики Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія»

Присутні: асистент кафедри ІД Дімоглова О.В., ст.викладач кафедри СЕУіС Разінкін Р.О., зав. кафедри, доцент, к.т.н., Тарасенко Т.В., доцент, к.т.н. Залож В.І., професор, д.пед.н. Герганов Л.Д., старший викладач кафедри ГД Демченко О.М., старший викладач кафедри ГД Константинова Т.М., к.пед.н., доцент Тимофєєва О.М., к.т.н., доцент кафедри СЕУіС Палагін О.М.

Курсанти: 222 група (Петріка В., Кальчев О.); 221 група (Гончаров П.); 211 група (Опря С., Бурдюжа О., Радов Д., Терсинський В., Кособуцький Д., Грушин О., Пікульський І., Степанов Н., Гуцу Г., Дмитрів П., Андрєєв О., Мартинюк В., Гусаров В., Параян І., Терпан А., Ганич Д., Сушко О., Корнієць Є., Шелест Б., Соколов В.).

Всього були присутні на засіданні: 32 чол.

Порядок денний коуч-семінару №1:

Тема: «Професійні компетенції майбутнього суднового механіка на початку своєї кар'єри»

1. Спікер семінару - кандидат технічних наук, доцент кафедри Суднових енергетичних установок і систем Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія» Палагін Олександр Миколайович. На дводенному семінарі були розібрані наступні питання:

- що повинні знати курсантам на початку своєї кар'єри;
- обов'язки вахтового механіка;
- дії в критичних ситуаціях в багатонаціональних екіпажах;
- основні сучасні законодавчі документи, бункерувальні операції, а також підготовку до інспекції судна;
- як позитивно представити себе на співбесіді та у перші місяці роботи на судні.

У перший день спікером було продемонстровано презентацію на англійській мові щодо основних обов'язків усіх членів команди машинного відділення «Top 21 Things Junior Engineer Should Learn on joining a Ship» та відео ролик про основні посади фахівців на судні.

На другий день було продовжено семінар та висвітлено основні питання щодо безпеки на судні за допомогою відео матеріалів та презентації.

Посилання на відео матеріали:

https://drive.google.com/file/d/16BEUkG5EQ_i2oCfintkjdF4YQe-XWnZ/view?usp=sharing

Завідувач кафедри ІД

ТАРАСЕНКО Т.В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДУНАЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ»

12.02.2020 р.

м. Ізмаїл

№ 2

Протокол проведення коуч-семінару №2 для курсантів спеціалізації «Управління судновими технічними системами і комплексами»

Організатори: кафедра інженерних дисциплін та Відділ практики Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія»

Присутні: асистент кафедри ІД Дімоглова О.В., зав. кафедри, доцент, к.т.н., Тарасенко Т.В., доцент, к.т.н. Залож В.І., професор, д.пед.н. Герганов Л.Д., к.т.н., доцент кафедри СЕУіС Палагін О.М., к.т.н. кафедри СЕУіС Найдьонов А.І., старший викладач кафедри ІД Липенков І.В., старший викладач кафедри ІД Ракитська Н.М.

Курсанти: Саранді Д., Кальчев О., Ганич Д., Туфекчі Д., Афанасенко М.

Всього були присутні на засіданні: 13 чол.

Порядок денний коуч-семінару №2:

Тема: «Аналіз світового досвіду експлуатації торцевих дейдвуд них ущільнення і їх елементів на суднах різного призначення»

СЛУХАЛИ: Спікера семінару - старшого викладача кафедри Інженерних дисциплін Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія» Липенкова Ігоря Вікторовича. 25 років на посаді механіка 1-го розряду та головного спеціаліста в оперативній групі з ремонту суден в компанії Wagenborg Shipping (Нідерланди).

ВИСТУПИЛИ: Тарасенко Т.В., Палагін О.М.

ЗАТВЕРДИЛИ: інформацію прийняти щодо наступних питань:

- Історичний екскурс даної проблеми;
- Розвиток конструкції дейдвудних ущільнень та підшипників;
- Сучасні конструкції дейдвудних ущільнень та вимоги до них;
- Конструкції торцевого ущільнення. Недоліки та переваги.

Дану тему підготувати до подальшої апробації на конференції.

Завідувач кафедри ІД

 ТАРАСЕНКО Т.В.

Додаток И.2

**Опитувальник
для перевірки знань курсантів на тему формування професійного іміджу**

«Шановний курсанте, як, на Вашу думку, можна підвищити свій професійний імідж у вищому закладі морської освіти?»

1	Впровадження інноваційних методів підготовки (онлайн-семінари, вебінари, зустрічі з представниками крьюїнг-агенцій, співбесіди з судновласниками)
2	Проведення практичних занять зі спеціальних дисциплін на реальному навчально-тренажерному судні
3	Впровадження у фахові дисципліни тематики професійного іміджу майбутніх фахівців
4	Стимулювання до підвищення якості набутих компетентностей
5	Оновлення матеріально-технічної бази закладу морської освіти
6	Не вважаю цю проблему пріоритетною

Позначте, будь ласка, кружечком вашу відповідь.

Дякуємо за співпрацю!

**Анкета для оцінювання
базових професійних знань курсантів
(після проведення коуч-семінару)**

Таблиця И.3.1

Базові професійні знання	Самооцінка		
	Ступінь сформованості знання		
	Сформовані	Достатньо сформовані	Недостатньо сформовані
1	2	3	4
Знайомство із судном та машинним відділенням			
Обов'язки членів машинного відділення			
Шляхи евакуації			
Локація на судні Muster Station			
Сегрегація сміття			
Використання аварійного обладнання			
Центральний пост управління судном			
Знайомство з майстернею судна та його обладнанням			
Толерантність між членами машинної команди			
Ведення документації у машинному відділенні			

Додаток I

Лист експертного оцінювання вагомості факторів формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків

Шановний колего!

Просимо Вас відмітити за ступенем важливості (від одного до десяти) фактори формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків.

Об'єктивність та відповідальність Вашого експертного оцінювання дасть можливість виділити головні фактори, що формують професійний імідж майбутніх суднових механіків.

№ п/п	Фактор	Ранг
1	Мотивація курсантів до підвищення професійного іміджу	
2	Наявність сучасної матеріально-технічної бази у закладі освіти для професійно-практичної підготовки	
3	Саморозвиток та самоосвіта учасників педагогічного процесу (науково-педагогічних працівників та курсантів)	
4	Системний підхід у підготовці майбутніх суднових механіків	
5	Вплив соціально-педагогічного середовища для становлення суб'єктності здобувача як фахівця	
6	Інноваційні технології навчання	
7	Зміст професійного навчання з урахуванням іміджевої складової	
8	Набуття діджитал-компетенцій під час професійної підготовки	
9	Формування наукової ерудиції за тематикою морської інженерії	
10	Діагностування та управління процесом формування професійного іміджу здобувачів освіти	

Засідання кафедри Гуманітарних дисциплін ДІ НУ «ОМА»**Витяг з протоколу № 3 від 21.10.2019р.**

Присутні: д.п.н., доцент Желясков В.Я., секр. каф. – ст. викладач Турлак Л.П., д.і.н., професор Ярмоленко М.І., к.і.н., доцент Березовська В.В., к.і.н., доцент Татарко І.І., к.п.н., доцент Тимофєєва О.Я., к.ф.н., доцент Колмикова О.О., к.ю.н. – Петров В.С., к.п.н., доцент Чиж С.Г., к.п.н., доцент Житомирська Т.М., ст. викладач Романовська О.Р., ст. викладач Тихонова І.Ю., ст. викладач Бондаренко І.В., ст. викладач Константинова Т.М., ст. викладач Демченко О.М., лаборант Калаянова М.Д.

Всього були присутні на засіданні: 16 осіб.

Порядок денний:

12. Щодо проведення відкритого практичного заняття для 221 (за ОПП «Управління судновими технічними системами і комплексами») спільно з асистентом кафедри ІД Дімогловою О.В.

Доповідає: завідувач кафедри Желясков в.Я.

12.1 СЛУХАЛИ: Завідувача кафедри ГД Желяскова В.Я. про проведення відкритого практичного заняття для 221 (за ОПП «Управління судновими технічними системами і комплексами») спільно з асистентом кафедри ІД Дімогловою О.В.

ВИСТУПИЛИ: к.п.н., доцент кафедри ГД Тимофєєву О.Я. та асистента кафедри ІД Дімоглову О.В.

12.2 УХВАЛИЛИ:

- затвердити результати проведення відкритого практичного заняття в умовах навчально-тренажерного судна «Новий Донбас» ПрАТ «УДП» для курсантів 221 (за ОПП «Управління судновими технічними системами і комплексами»). Викладачі організували та підтримали зворотній зв'язок на практичному занятті, корегували курсантів у конкретній професійній діяльності. У діалогічному мовленні на практичному занятті викладач виступав у ролі наставника, за допомогою якого у курсанта розвивалися комунікативні навички та зникав мовний бар'єр.

Використання діалогічного мовлення полягає у формуванні якісної підготовки та набуття професійних компетентностей, що є показником динаміки професійного іміджу майбутніх судових механіків при виконанні професійних завдань у багатонаціональному екіпажі.

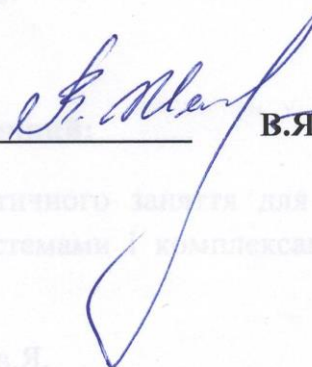
Результати проведення практичного заняття відображені у дисертаційному дослідженні здобувача Дімоглової Ольги Володимирівни «Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх судових механіків морського транспорту» зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

О.Р., ст. викладач Тихонова І.В., ст. викладач Вихаренко І.В., ст. викладач Конститутинова Т.М., ст. викладач Дунченко О.М., лаборант Кляшарова М.Д.

Всього були присутні на засіданні: 16 осіб.

Завідувач кафедри

Порядок

В.Я.Желясков

12. Щодо проведення відкритого практичного заняття для 221 (за ОПІ) «Управління судовими технічними системами (комплексами)» спільно з асистентом кафедри ІД Дімогловою О.В.

Донесіть: завідувач кафедри Желясков В.Я.

**ДУНАЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА Гуманітарних дисциплін**

АНАЛІЗ ВІДВІДАНОГО ЗАНЯТТЯ

1. ПІБ викладача, який проводив заняття асистент Дімоглова О.В.
2. ПІБ викладача, який відвідував заняття д.пед.н., доцент Желясков В.В.
3. Дата проведеного заняття 17.10.2019 р.
4. Мета відвідуваного заняття - в умовах навчально-тренажерного судна «Новий Донбас» створити реальну ситуацію спілкування (діалог) і заохотити курсантів до участі в них.
5. Група 221 (Управління судновими технічними системами і комплексами)
6. Навчальна дисципліна Англійська мова
7. Вид заняття – практичне заняття
8. Тема заняття «А Machinery Tour»
9. Організаційна складова заняття
Дотримання структурних елементів заняття (вступна, основна, заключна частини)
Оптимальність розподілу часу
Забезпечення курсантів необхідним довідниковим матеріалом
10. Методична складова заняття
Відповідність робочій програмі
Індивідуальний підхід до кожного учасника діалогу
Контроль рівня здобутих практичних умінь та навичок
11. **Висновки:** викладачі організували та підтримали зворотній зв'язок на практичному занятті, корегували курсантів у конкретній професійній діяльності. У діалогічному мовленні на практичному занятті викладач виступав у ролі наставника, за допомогою якого у курсанта розвивалися комунікативні навички та зникав мовний бар'єр. Діалог організовано так, що жоден курсант не залишився не задіяний до діалогу, а завдяки тому, що заняття відбувається в специфічному освітньому середовищі (т/х «Новий Донбас»), це мотивувало здобувачів приблизитися до життєвої ситуації на судні.

Відвідувач к.пед.н., доцент Тимофєєва О.Я.

Викладач, що проводив практичне заняття Дімоглова О.В.

Завідувач кафедри гуманітарних дисциплін
Дунайського інституту НУ «ОМА»
доктор педагогічних наук, доцент

В.Я. Желясков

Результат відкритого практичного заняття

Результати відкритого практичного заняття, проведеного Дімогловою Ольгою Володимирівною 17.10.19 року з курсантами 221 групи спеціалізації «Управління судновими технічними системами і комплексами» Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія» з дисципліни Англійська мова на тему «A Machinery Tour», оцінити позитивно.

Проведене практичне заняття проводилось на навчально-тренажерному судні «Новий Донбас» ПрАТ «УДП». Заняття відповідає змісту Робочої програми навчальної дисципліни «Англійська мова» та підготовки вахтового механіка відповідно кодексу ПДМНВ (STCW-78/95).

Успішне включення курсантів до діалогу «A Machinery Tour» є передумовою для вивчення більш глибоких професійних тем з навчальної дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням».

На практичному занятті було дотримано структурні елементи (вступ, основна частина, заключна частина), оптимальність розподілу часу, забезпечення здобувачів вищої освіти необхідним довідниковим матеріалом, контроль рівня здобутих практичних умінь та навичок.

Дане відкрите практичне заняття дозволяє активізувати пізнавальну діяльність студентів, мотивує до подальшої фахової діяльності у багатонаціональному екіпажі, розвиває критичне мислення, та формує професійний імідж майбутніх суднових механіків. Курсанти під час діалогу виступають як активні партнери по спілкуванню, викладач спонукає їх до усвідомленого і самостійного використання мовних засобів.

Заняття проведено на високому педагогічному, методичному та організаційному рівні англійською мовою.

Протокол засідання кафедри гуманітарних дисциплін № 3 від 21.10.2019

Додаток до результатів відкритого практичного заняття

Для наочності ми продемонструємо один з таких діалогів.

- (слова викладача) Good morning, Sir. My name is Max and I'm a first-year course cadet of the Danube Institute of the National University «Odessa Maritime Academy», future marine engineer. I would like you to show me the ship's construction and especially engine room.
- (слова 1-го курсанта) Good morning. Ok. I have some time and I'll take you on machinery tour. Down we go. Mind your steps, the ladders are very steep here. Now we are in the engine room. Here is our main propulsion plant.
- (слова викладача) What type is it and what's its power?
- (слова 2-го курсанта) This is a geared diesel set. It has two diesels, each one is with the power of 2500 kW.
- (слова викладача) What's the daily fuel consumption of the plant?
- (слова 3-го курсанта) About 20 tons at sea and about 2 tons in port.
- (слова викладача) How many revolutions per minute does your main diesel make?
- (слова 4-го курсанта) 750 r.p.m.
- (слова викладача) How is this geared diesel set controlled?
- (слова 5-го курсанта) It is controlled automatically from the engine room control station.
- (слова викладача) How many people keep watch in the engine room?
- (слова 6-го курсанта) Five people all together. A watch engineer, two motormen, an electrician and a boiler operator (a fireman).
- (слова викладача) Where does the watch engineer (EOW) keep watch?
- (слова 7-го курсанта) At the central control station (CCS/CCR). Let's drop in there.
- (слова викладача) Oh, so many instruments here!
- (слова 8-го курсанта) That's it! You can see here all the engine room monitoring instruments. This is the main diesel control board and that is the instrument panel of the auxiliary diesel generators.
- (слова викладача) Thank you a lot! It was very perceptive information for me and realized that I need to pay more attention to the study of marine terminology.

Додаток К

**Інструментарій діагностування сформованості мотиваційно-цільового
компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків**

Додаток К.1

Тест

**«Вивчення мотивів навчальної діяльності здобувачів освіти»
(за А. Реаном, В. Якуніним)**

Таблиця К.1.1

№ за порядком	Мотиви навчально-пізнавальної діяльності
1.	Стати висококваліфікованим спеціалістом
2.	Отримати диплом про вищу освіту
3.	Успішно продовжити навчання за іншою спеціалізацією
4.	Успішно навчатися, скласти іспити на «добре» й «відмінно»
5.	Навчатися за кошти держбюджету
6.	Набути глибокі й міцні знання для подальшої роботи
7.	Бути постійно готовим до небезпечних дій на судні
8.	Не запускати вивчення предметів
9.	Не відставати від друзів
10.	Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності
11.	Виконувати педагогічні вимоги
12.	Досягнути поваги викладачів
13.	Бути прикладом для однокурсників
14.	Добитися схвалення батьків та оточення
15.	Запобігти засудженню й покаранню за погане навчання
16.	Отримувати інтелектуальне задоволення

Додаток К.1

Таблиця К.1.2

Самооцінка курсантами сформованості мотиваційно-цільового компонента

Складові мотиваційного компонента	Самооцінка		
	Характер вияву		
	Високий	Достатній	Майже не виявляється
1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> - професійна вмотивованість; - задоволення матеріальних потреб; - мотив до особистісного іміджу. 			

Додаток К.2

Таблиця К.2.1

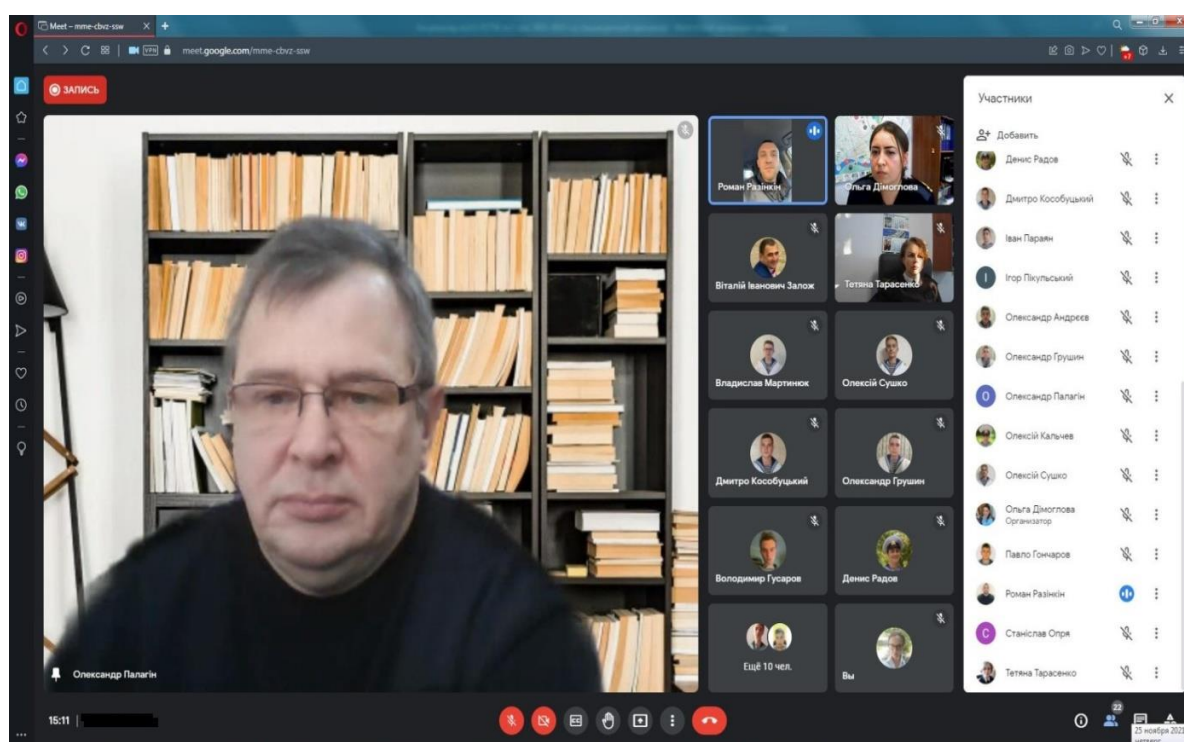
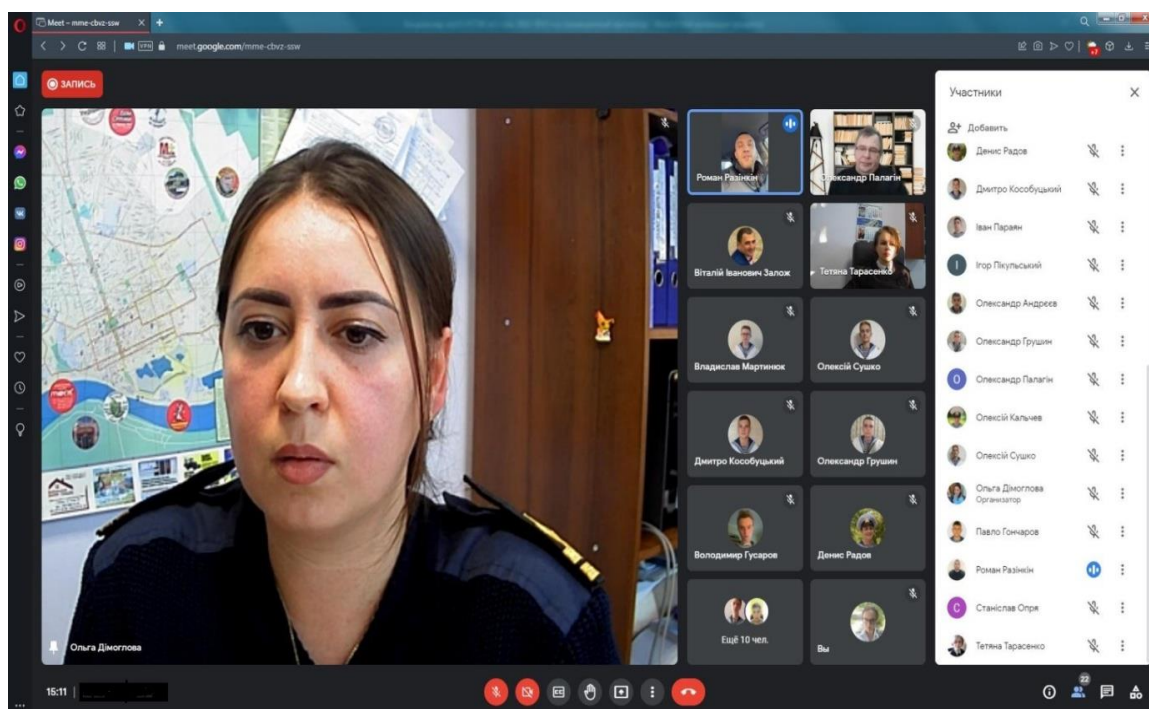
Експертна оцінка сформованості у курсантів мотиваційно-цільового компонента

Складові мотиваційного компонента	Самооцінка		
	Характер вияву		
	Високий	Достатній	Майже не виявляється
1	2	3	4
<ul style="list-style-type: none"> - професійна вмотивованість; - задоволення матеріальних потреб; - мотив до особистісного іміджу. 			

У таблиці 2.1 використано такі позначення: «1» – «високий характер вияву», «2» – «достатній характер вияву», «3» – «майже не виявляється».

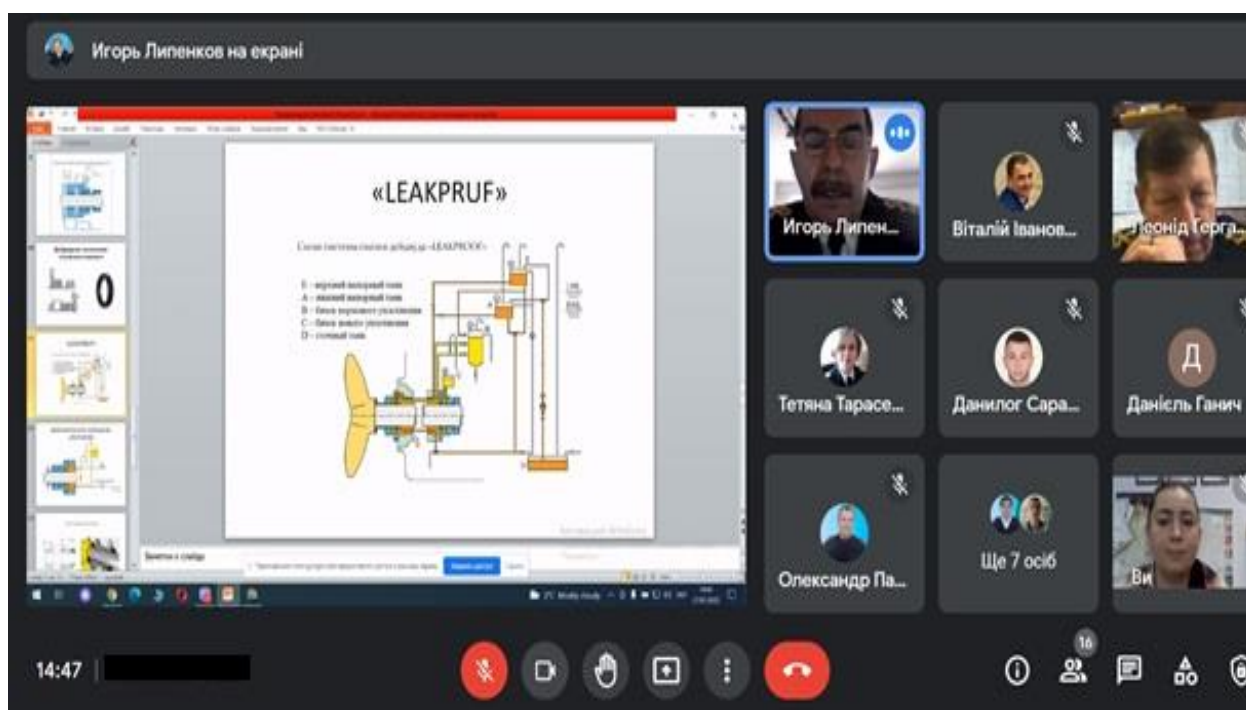
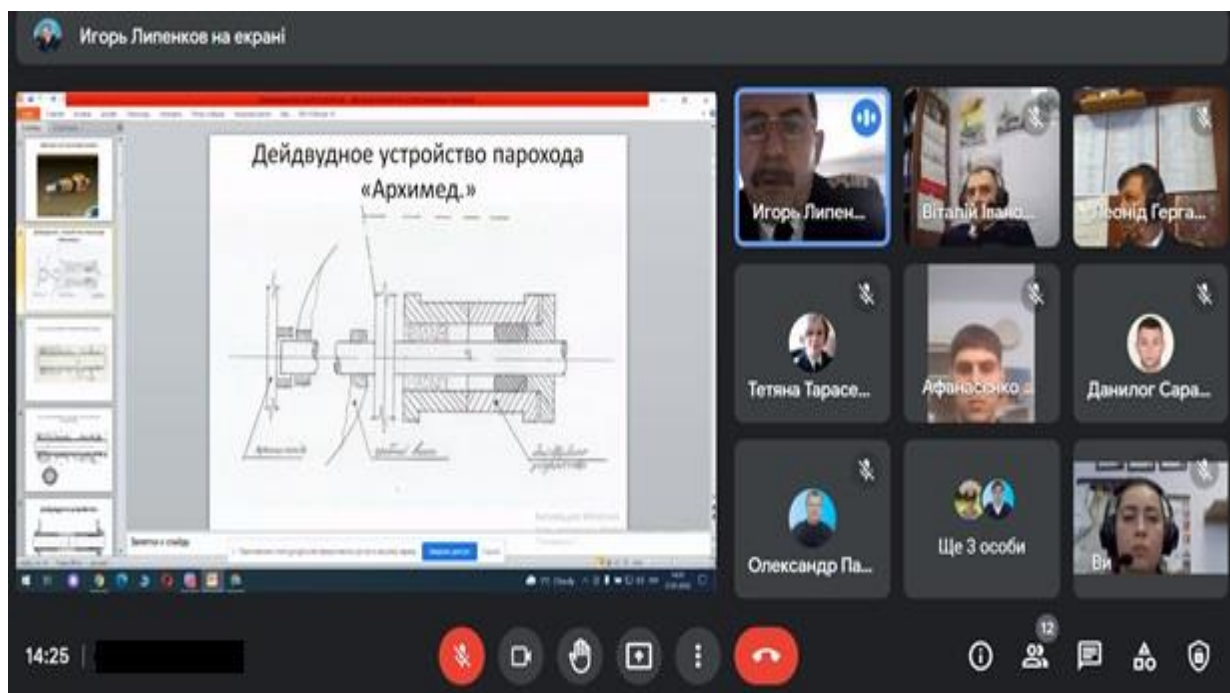
Додаток Л

Додаток Л.1

Скріншоти з онлайн коуч-семінару «Професійні компетенції майбутнього суднового механіка на початку своєї кар'єри»

Додаток Л.2

Скріншоти з онлайн коуч-семінару «Аналіз світового досвіду експлуатації торцевих дейдвудних ущільнень та їх елементів на судах різного призначення»

Додаток Л.3

Приклад слайдів з презентації, які були застосовані на коуч-семінарі
«Професійні компетенції майбутнього суднового механіка на початку своєї
кар'єри»

Слайд 1

Top 21 Things Junior Engineer Should Learn On Joining a Ship

A Junior Engineer when new to ship is surrounded by doubts, confusion, and fear. When new to ship, it is very normal for any marine engineering professional to make mistakes. For this reason, senior engineers in the engine room keep themselves a bit lenient and give the fresher space and time to absorb and learn things. However, a junior engineer shouldn't expect unlimited time to learn and grasp things. After the very first month, or probably after 15 days, the new engineer would be expected to carry out his or her duties independently without making mistakes.

It is therefore important that a junior engineer, though officially on a training period should know and learn as fast he or she can. The faster the engineer grasps and learns things; the better would be the future learning process. In this article we bring you the top 13 things that a Junior engineer should do when new to a ship.

Слайд 2

1. Ship Familiarisation

- Familiarise yourself with the ship as soon as possible. Don't have a mindset that you are going to be there on the ship for several months and thus have ample of time to do so later. The sooner you familiarize with the ship, the better and easier it would be for you.

2. Know the Escape Routes Thoroughly

- While familiarizing yourself with the ship, make sure you remember ship's emergency escape routes and doors like the back of your hand. This is the first lesson of safety on ship, especially for new crew members.

3. Know the location of Muster Stations

- Find and remember the way and location of muster stations. You don't want yourself you get lost during an emergency or a drill.

Слайд 3

4. Should know who the DPA is

- Junior engineer should find out who the designated person ashore (DPA) of the ship is. This is important according to the International Safety Management Code (ISM).

5. Segregation of garbage

Junior Engineer should know what garbage to throw in which designated coloured garbage box. This would be the same for all the ships and thus would be helpful for him throughout his sailing life.

6. Company rules and policies

In order to save himself and the ship from any trouble, the junior engineer should know the company rules and policies thoroughly. This would give him a clear idea as to what he can do and what he cannot when on a ship.

7. How to Use Emergency Equipment

Personal safety comes first for any crew member new to the ship. Junior engineer should learn how to use emergency equipment such as an emergency generator, life-saving appliances, fire fighting appliances etc. along with their locations.

Слайд 4

8. Learn About Various Alarms

- Learn about identifying various alarms such as Co2 alarm, general alarm, engine room alarm, and fire alarm, along with actions to take in case of such situations.

9. Launching of Life Boat

- It is imperative that everyone on the ship knows how to launch a lifeboat. A junior engineer should know how to launch and operate a lifeboat, along with the procedure to start the life boat's engine.

10. Know SOPEP

- Know about the sopep locker and what all things are present in it.

11. Know the Automation in the Control Room

- Know how to operate the basic operations and equipment in the engine room's control room.

12. Learn About Manuals

- Find out what all manuals are available in the engine room and where are they located.

13. Familiarize with Engine Room and Engine Room Workshop

- This is where you would be spending most of your time on a ship. Know each and every corner of these places.

14. Correct interaction with crewmember (tolerance towards religion, national and culture)

Слайд 5

15. Knowledge of your duties

16. Safety the first

17. Actions in emergency situations (pirate attack, heavy weather, trouble shooting)

18. PSC

19. Behavior during visiting harbor city

20. Actions in case of feeling unwell

21. Knowledge of checklists and procedure of jobs

Додаток М

Тематичний план спецкурсу «Основи професійного іміджу судових механіків морського транспорту»

Таблиця М.1.1

Назви Тем	Навчальне навантаження (години)						Відповідність модельному курсу Міжнародної
	Денна форма навчання			Заочна форма навчання			
	Кількість	Лекції	Практичні	Кількість	Лекції	Практичні	
Розділ І. Загальні відомості професійного іміджу майбутніх судових механіків морського транспорту							
Тема 1. Особливості кваліфікації судового механіка, його роль на судні, визначення професійного іміджу	4	2	2	2	1	1	забезпечує реалізацію вимог розділу А-III/2 (функція: «Управління операціями судна та піклування про людей на судні на рівні експлуатації») Кодексу з підготовки і дипломування моряків та несення вахти, з поправками. Сфера компетенцій: «Внесок у безпеку персоналу та
Тема 2. Підвищення професійного іміджу особистості як головна складова конкурентоздатності	4	2	2	2	1	1	
Тема 3. Специфіка прийняття управлінських рішень в колективі та робота у команді машинного відділення	4	2	2	2	1	1	
Тема 4. Мотивація як головний компонент підвищення професійного іміджу	2	2	2	2	1	1	
Тема 5. Кар'єрне зростання судових механіків морського транспорту (від кадета до старшого механіка)	2	2	2	2	1	1	
Тема 6. Ціннісні установки та соціальна адаптація судових механіків у багатонаціональному екіпажі	2	2	2	2	1	1	
Тема 7. Соціальна та психологічна готовність майбутніх судових механіків до професійної діяльності	1	2	2	2	1	1	
Тема 8. Самовдосконалення – один з компонентів динаміки професійного іміджу	1	2	2	2	1	1	
Разом за розділом І.	20	16	16	16	8	8	

Розділ II. Система формування професійного іміджу майбутнього суднового механіка морського транспорту							
Тема 1. Зміст та сутність спеціалізації «Управління судновими технічними системами і комплексами» (вивчення ОПП, нормативно-законодавчих документів)	2	2	2	2	1	1	забезпечує реалізацію вимог розділу А-III/2 (функція: Технічне обслуговування та ремонт на рівні експлуатації. Сфера компетенцій: «Належне
Тема 2. Професійні та технологічні вміння	4	2	2	2	1	1	
Тема 3. Самоменеджмент, комунікативні та управлінські вміння	4	2	2	2	1	1	
Тема 4. Розвиток наукової ерудиції	2	2	2	2	1	1	
Тема 5. Самопрезентація себе як професіонала при працевлаштуванні	4	2	2	2	1	1	
Тема 6. Іншомовна компетентність суднового механіка (елемент формування професійного іміджу)	2	2	2	2	1	1	
Тема 7. Основи безпеки життєдіяльності в машинному відділенні	2	2	2	2	1	1	
Тема 8. Вивчення програмно-апаратних засобів при професійній підготовці судномеханіка	4	2	2	2	1	1	
Разом за розділом II.	24	16	16	16	8	8	
Всього аудиторних (години)	64	32	32	32	16	16	
Самостійна робота		26			58		
Загальний обсяг (години)		90			90		

Фрагмент плану практичного заняття згідно з робочою програмою спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту»

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ

Лекція 1. Особливості професії суднового механіка, його роль на судні, визначення професійного іміджу даної професії.

План:

1. Історія виникнення професії інженера, суднового інженера. Терміни «інженер», «судновий механік».
2. Визначення понять «імідж особистості», «професійний імідж», типи іміджу. Авторитет.
3. Аналіз сучасної підготовки суднових механіків за кордоном та в Україні.

Практичне заняття №1.

Круглий стіл «Компоненти професійного іміджу майбутнього судномеханіка»

Запитання для самоконтролю:

4. Дайте визначення поняттям «інженер», «судновий механік».
5. Чим визначається імідж особистості та професійний імідж.
6. Які існують компоненти іміджу людини.
7. Обґрунтуйте поетапно сучасну підготовку суднових механіків в Україні.

Завдання для здобувачів освіти:

8. Підготувати реферат або презентацію за зазначеними темами.
9. На основі самостійного опрацювання літератури та Інтернет-джерел опрацювати питання щодо своєрідності професії суднового механіка, професійного іміджу особливості.

Додаток Н

Обґрунтування вибору кваліфікаційної (дипломної) роботи бакалавра курсантами та експертна оцінка наукових навичок курсантів

Назва дипломної роботи	Відповідь курсанта	*Зауваження керівника
Актуальність теми (<i>тут слід позначити важливість досліджуваного процесу або явища</i>)		
Мета дослідження (<i>формується відповідно до теми дипломної роботи</i>)		
Об'єкт дослідження (<i>процес або явище</i>)		
Предмет дослідження (<i>конкретна задача в рамках досліджуваного процесу або явища</i>)		
Методи дослідження (<i>важливо не тільки перерахувати методи, але й вказати, для чого який конкретно використовувався</i>)		
Наукова значущість отриманих результатів (<i>вказуються відмінності отриманих результатів від відомих раніше</i>).		
Практичне значення отриманих результатів (<i>вказується, в яких сферах можуть використовуватися результати дослідження</i>)		
Апробація отриманих результатів (<i>можна написати, на яких наукових конференціях оголошувалися результати дослідження</i>)		

* Керівник дипломної роботи надає пропозиції до кожного з пунктів обґрунтування та проводить оцінювання щодо сформованих наукових навичок майбутнього суднового механіка

Додаток О

Розподіл рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту (констатувальний етап)

Додаток О.1

Розподіл рівнів сформованості мотиваційно-цільового компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків

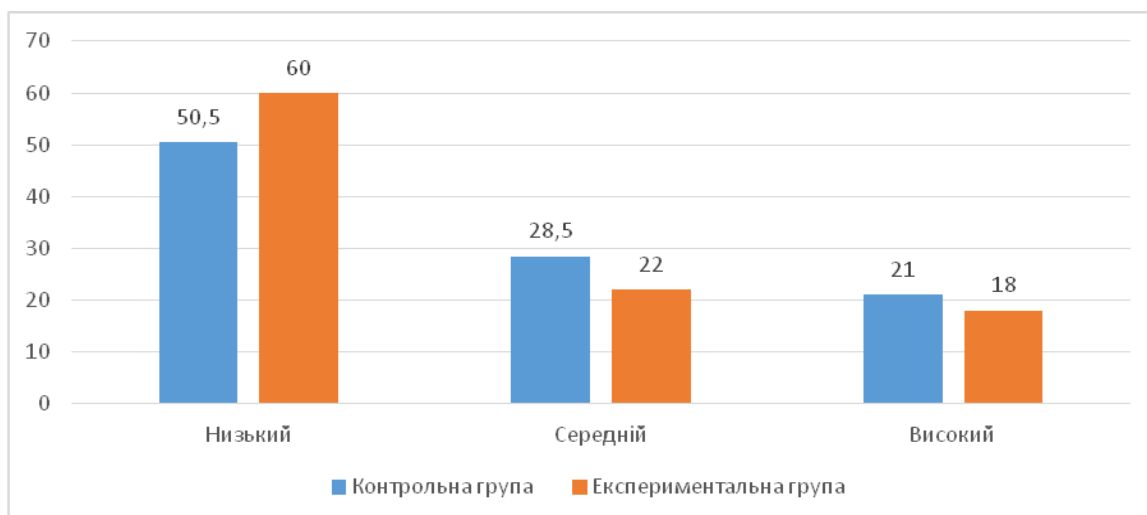

Рис. 2.1. Гістограма розподілу курсантів (у відсотках) за рівнями сформованості мотиваційно-цільового компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (констатувальний етап)

Додаток О.2

Розподіл рівнів сформованості рефлексивного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків

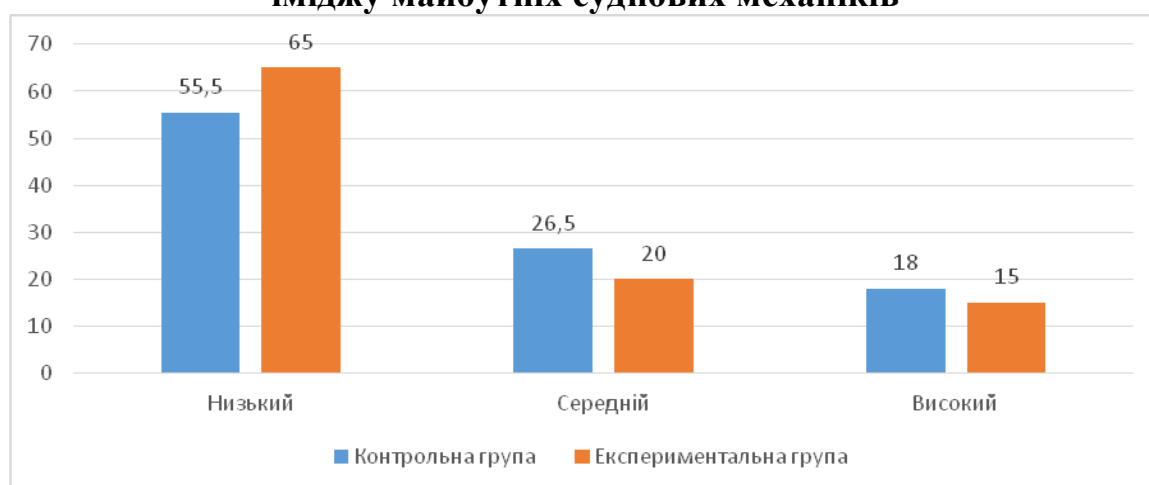

Рис. 2.2. Гістограма розподілу курсантів (у відсотках) за рівнями сформованості рефлексивного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (констатувальний етап)

Додаток О.3

Розподіл рівнів сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків

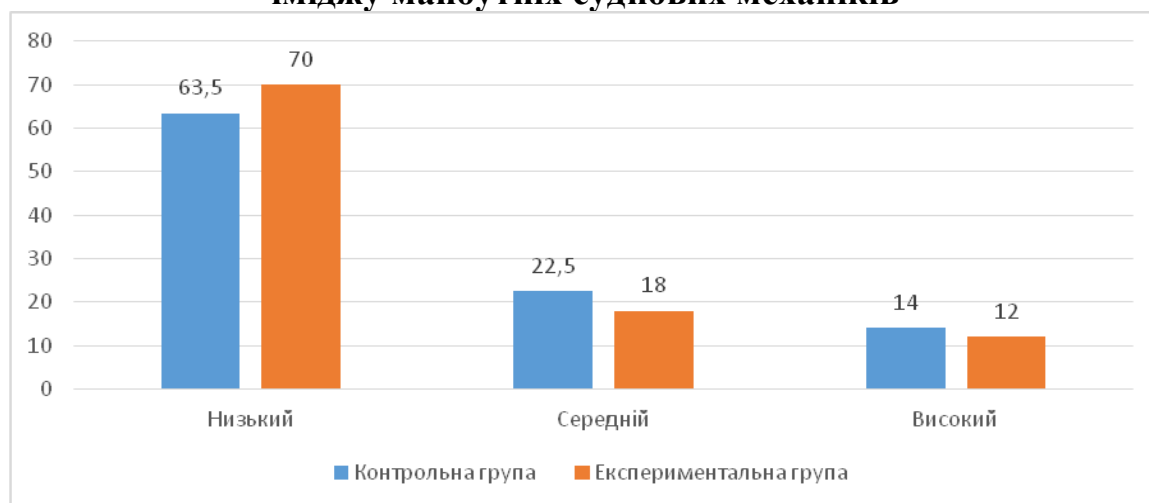

Рис. 2.3. Гістограма розподілу курсантів (у відсотках) за рівнями сформованості змістовного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (констатувальний етап)

Додаток О.4

Розподіл рівнів сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків

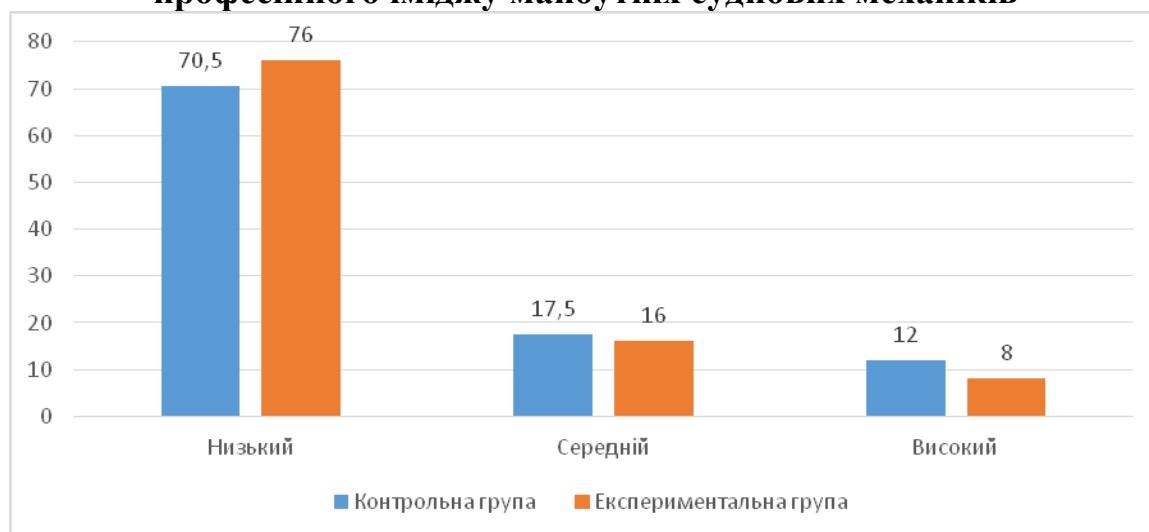

Рис. 2.3. Гістограма розподілу курсантів (у відсотках) за рівнями сформованості комунікативно-діяльнісного компонента професійного іміджу майбутніх суднових механіків (констатувальний етап)

Макети, що були використані під час тренінгу для курсантів 2 та 3 курсу спеціалізації «Управління судновими технічними системами і комплексами»

Instruction / Precautions for Arc Welding

- 1) No welding when vessels is bunkering / handling oil cargoes.
- 2) Welding to be done only with permission of 2nd engineer or chief officer.
- 3) For any welding outside the engine room workshop a hot work permit must be completed / signed.
- 4) Personal protection
  - A) Use protective clothing
    1. Full sleeved boiler suit.
    2. Apron.
    3. Gloves – ensure not wet / oily
    4. Eye protection
    5. Safety shoes
    6. Use of appropriate shades of dark glass:

I. Shade 8 -10	Under 200amps
II. Shade 11-12	200 - 400 amps
III. Shade 13	400 amps & over

Caution: Welding Without Proper Eye Protection Can Result in Permanent Retinal Damage.

- 5) General precautions / safe practice
  - A) Check connectors & electrodes holders are properly insulated and in good condition.
  - B) Check cable for damage to the insulation. Do not mishandle cable.
  - C) Switch off power to welding machine whenever not in use. (even during tea break).
  - D) Work area to be kept properly ventilated.
  - E) Hot electrode end pieces are to be ejected into a suitable container to prevent them from becoming a potential fire hazard.
- 6) Do not hesitate to bring any deficiencies to the notice of your superiors. Safety concerns us all.

Severe Bleeding

1. Do not attempt to clean the wound.
  2. Apply steady, firm pressure directly to the wound using a sterile bandage.
- Maintain pressure until the bleeding stops, then wrap the wound with a tight dressing and secure it with adhesive tape.

Electrical Shock

1. Disconnect source of electricity.
2. Check the person's breathing and pulse. If either has stopped, initiate resuscitation immediately.

Cardiopulmonary Resuscitation (CPR)

OPEN AIRWAY

CHECK BREATHING

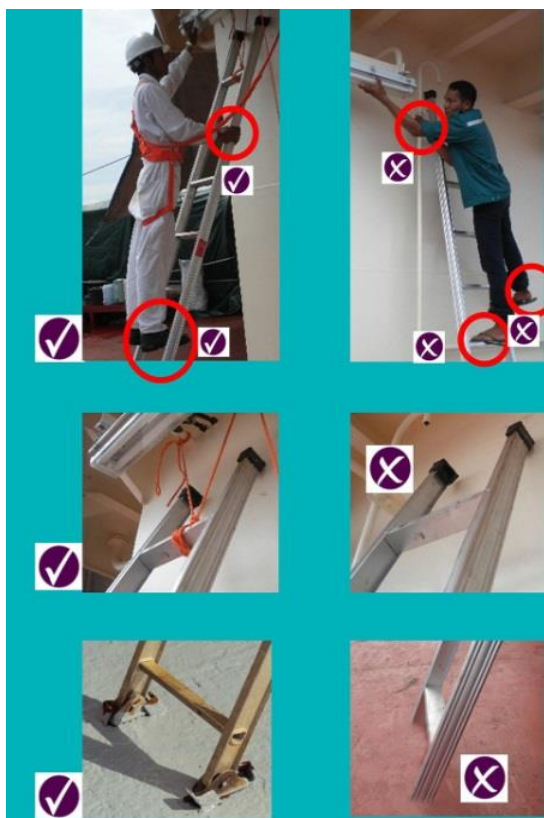
POSITION YOUR HANDS IN THE CENTRE OF THE CHEST

PRESS DOWN FIRMLY 30 TIMES, THEN GIVE 2 BREATHS.

CHECK BREATHING. CONTINUE CPR UNTIL HELP ARRIVES

EYE P.P.E. →		SAFETY SPECIQUES	MONO FRAMED GOGGLES	FACE SHIELD	WELDING HELMET & WELDING GOGGLES	HOOD
HAZARDS	ACTIVITIES					
FLYING OBJECTS / FLYING PARTICLES / HEAT / SCALDS / CHEMICAL / OIL SPLASH	• Cargo Watch • Routine jobs on deck and in the Engine Room.	✓				
FLYING OBJECTS / FLYING PARTICLES	• Chipping - drilling • Die casting - Sawing • Grinding - Hammering • Operations • Brake inspection • Exposure to dust • Machining		✓			
FLYING OBJECTS / FLYING PARTICLES	• Spray Painting • Lathing Work • Grinding • Buffing • Polishing		✓	✓		
CHEMICAL / OIL SPLASH	• Handling acid / alkali • Spraying Chemicals • Handling Oil • Additionally on tanker / Gas Carrier: • Oil cleaning • Decoupling / pig • Washdown • Discharging / emptying • Emptying residues • other operations		✓	✓		
SPARKS / OPTICAL RADIATION	• Gas Cutting • Acetylene Welding • Brazing • Electric Arc Welding				✓ ✓	
FLYING PARTICLES / OBJECTS	• Hydro blasting • Sand blasting • Grit Blasting					✓

CAUSES AND EFFECTS OF EYE INJURIES					
BURNS	FOREIGN BODY	BLUNT INJURY	PENETRATING INJURY	LID LACERATION	
• CHEMICAL AND HEAT • IRRIGATE THE EYE THOROUGHLY WITH CLEAN WARM OR COLD WATER	• DO NOT RUB THE EYE • HOLD THE CENTER OF CORNEA AND BLINK FREQUENTLY • CLEANSE THE EYE THOROUGHLY	• APPLY COLD COMPRESS • DO NOT PUT PRESSURE ON THE EYE • IF ICE IS USED, IT SHOULD BE WRAPPED	• DO NOT ATTEMPT TO REMOVE THE PENETRATING FOREIGN BODY • DO NOT WASH OUT THE EYE OR USE ANTIBIOTIC TREATMENT	• EXAMINE THE EYE CAREFULLY FOR ANY OTHER BODY INJURY • SEEK MEDICAL ADVICE	

Додаток Р

Додаток Р.1

**Визначення своїх сильних та слабких сторін у професійній сфері за
аналізом SWOT**

Слабкі сторони (Weaknesses)	Які завдання вам некомфортно виконувати?	Відповідь на запитання
	Які ваші якості ваші колеги вважають слабким місцем?	
	Чи є у вас негативні звички, що стосуються роботи? (Запізнення, запальність, відсутність стресостійкості та ін.);	
	Чи є у вас такі особливості характеру, що блокують рух до мети стати висококваліфікованим спеціалістом?	
Можливості (Opportunities)	В якому стані зараз перебуває сфера вашої діяльності? Яку перевагу це являє для вас?	
	Які помилки ви можете виділити з невдалого досвіду інших людей, які працюють у цій сфері?	
Загрози (Threats)	З якими труднощами ви стикаєтеся при виконанні робочих обов'язків?	
	Чи є у вас прями конкуренти?	
	Чи можуть ваші слабкі сторони	

	застопорити рух до мети?	
--	--------------------------	--

Додаток Р.2

Картка здібностей		
Професія		
	Навички	Примітка
Мої Hard Skills		
Мої Soft Skills		
Вимоги до фахівця на ринку праці		
Hard Skills		
Soft Skills		
План розвитку навичок		
1.		
2.		
3.		

Додаток С

**Таблиця для заповнення курсантами для підготовки до співбесіди та
написання Application form**

№	Запитання	Відповідь
1.	What is your name?	
2.	Can you say some words about yourself?	
3.	Where were you born?	
4.	When were you born?	
5.	Where do you live?	
6.	What is your address?	
7.	What is your nationality/citizenship?	
8.	How old are you?	
9.	Do you have a family?	
10.	What is your marital status?	
11.	Where does your family live?	
12.	What is your future profession?	
13.	Why did you decide to become a marine engineer?	
14.	Where do you study?	
15.	Did you have shipboarding training?	
16.	How long have you had training?	
17.	What was your first ship?	
18.	What was the ship you started working on?	
19.	When did you begin working on ships?	
20.	What certificates do you have?	
21.	What types of ships do you know?	

22.	What is your experience on board?	
23.	What companies did you work for?	
24.	Do you have any specialized marine education?	
25.	What educational institution did you graduate from?	
26.	What was the subjects of your specialization?	
27.	What type of diploma did you receive?	
28.	Do you suffer from seasickness?	
29.	Do you speak foreign languages?	
30.	Are you ready to obey the officers without any comments and discussions ?	
31.	Do you like strong drinks?	
32.	Do you know the structure of the ship?	
33.	Do you know the fire-fighting system?	
34.	What is ISM Code?	
35.	Who must you report to when you join the vessel?	
36.	Did you have to put out the fire? What were your actions?	
37.	Where is your life jacket?	
38.	Where is the extinguisher for the galley?	
39.	Where are the life buoys on your ship?	
40.	What are the main competences of motorman?	
41.	What are the main competences of 3-rd Engineer?	
42.	What are the main competences of 2-nd Engineer?	
43.	What are the main competences of Chief Engineer?	

Акти реалізації

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ДУНАЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
 «ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ»

68607, м. Ізмаїл, вул. Фанагорійська, 9, тел./факс(+38 048) 771-61-01, тел.: (+38 04841) 6-11-66
 e-mail: dinuoma@onma.edu.ua web site: www.dinuoma.com.ua

31.12.21 № 415

на № _____

Акт

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Дімоглової Ольги Володимирівни на тему «Педагогічні умови
 формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків
 морського транспорту», що подається на здобуття наукового ступеня
 доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки**

Комісія у складі:

голови – директора Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія», доктора технічних наук, професора В. І. Чимшир;

членів комісії: заступника директора з науково-педагогічної роботи Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія» доктора педагогічних наук, професора, І.М. Смирнової, завідувача кафедри інженерних дисциплін, кандидата технічних наук, доцента Т.В. Тарасенко.

Склали цей акт про те, що результати впровадження дисертаційного дослідження Дімоглової Ольги Володимирівни на тему «Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту» набули реалізації в освітній діяльності Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія» упродовж 2017-2021 рр.

Протягом терміну педагогічного експерименту набуто позитивну динаміку процесу формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту, здобувачів освіти за спеціальністю 271– Річковий та морський транспорт, освітньо-професійної програми «Управління судновими технічними та комплексами».

Результати дослідження полягають в тому, що:

- *теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено* педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у процесі професійної підготовки, а саме: (цілеспрямоване мотивування здобувачів освіти до

формування професійного іміджу; доповнення змісту навчальних дисциплін, спрямованих до позитивної динаміки професійного іміджу майбутніх суднових механіків згідно з Конвенцією підготовки, дипломування та несення вахти; застосування коуч-технологій у формуванні професійного іміджу судового механіка морського транспорту; створення інноваційно-освітнього середовища закладу вищої освіти морської галузі задля підвищення професійного іміджу майбутніх суднових механіків);

- *спроєктовано* модель формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у процесі професійної підготовки, як педагогічну систему, яка структурує взаємопов'язані блоки (методологічний, суб'єктний, організаційно-змістовий, діяльнісний, діагностично-результативний блоки);

- *розроблено та апробовано* методику проведення спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» в освітньому процесі їх підготовки у закладі вищої освіти морської галузі;

- *удосконалено* діагностичний інструментарій дослідження формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків за такими критеріями і показниками: професійно-мотиваційний (сформованість особистісних та професійних якостей, професійна вмотивованість, спрямованість до розв'язання інженерних проблем в критичних ситуаціях, налаштованість до саморозвитку), когнітивний (критичне мислення, здатність генерувати ідеї, образність, розуміння сутності, змісту та завдань професійної підготовки, готовність до роботи у команді, підготовленість до кар'єрного росту, набуття комунікативних та управлінських навичок, формування лідерських якостей), операційний (використання знань з англійської мови у фаховій діяльності, набуття діджитал-компетенцій в експлуатації суднових двигунів внутрішнього згоряння, знання основ життєдіяльності у суднових багатонаціональних екіпажах, уміння використовувати набуті «Soft skills» та «Hard skills» у подальшому професійному середовищі), діяльнісний (здатність використовувати іміджеспрямовані технології у фаховій діяльності, сформованість наукової ерудиції в питаннях морської інженерії, здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, подолання мовного бар'єру, набуття ключових компетентностей згідно Кодексу підготовки, дипломування та несення вахти, здатність до самопрезентації), а також надано характеристику рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту (низький, середній, високий);

- *набули* подальшого розвитку наукові уявлення про «професійний імідж майбутнього судового механіка» через уточнення змісту поняття, конкретизацією ціннісних установок особистості у професійній діяльності та соціальної адаптації майбутніх суднових механіків у багатонаціональному екіпажі морського судна, як головного чинника конкурентоспроможності на морському ринку праці;

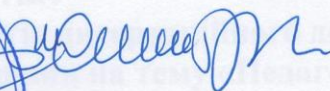

- *впроваджено* основні результати дослідження в практику освітнього процесу Дунайського інституту НУ «ОМА»: спецкурс «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» (<https://classroom.google.com/u/1/c/NDUzNjA5NTY0Nzk3>); реалізовано план проведення практичних занять на навчально-тренажерному судні «Новий Донбас»; доповнення навчальних дисциплін; організація коуч-семінарів (<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1217pGPbU9NOichH1IGbiT5jLK3G1KLvb>); систематизація наукових курсантських гуртків.

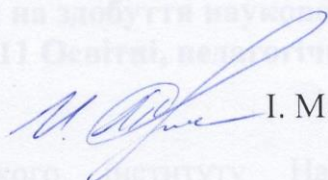
Результати впровадження затверджено на засіданні кафедри інженерних дисциплін Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія» (протокол №5 від 20.12.2021 року).

Директор ДІ НУ «ОМА»
доктор технічних наук, професор

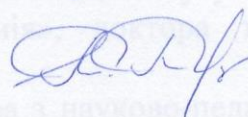

 В. І. Чимшир

Заступник директора
з науково-педагогічної роботи
ДІ НУ «ОМА»,
доктор педагогічних наук, професор

 І. М. Смирнова

Завідувач кафедри інженерних дисциплін
ДІ НУ «ОМА»,
кандидат технічних наук, доцент

 Т. В. Тарасенко

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

вул. Рєпіна, 12 м. Ізмаїл,
Ізмаїльський район, Одеська область, 68610
Тел./факс: +38 (04841) 6-30-01, +38 (094) 95-65-001
E-mail: idgu@ukr.net
Веб-сайт: <http://www.idgu.edu.ua/>

Банк ДКСУ м. Київ
МФО 820172
Р/р UA728201720343151001200012580
Код ЄДРПО 02125467

№ 1-7/839
15.11.2021

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Ізмаїльського державного
гуманітарного університету

проф. Циганенко Л.Ф.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Дімоглової Ольги Володимирівни

«Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх
суднових механіків морського транспорту»

на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

Результати дисертаційного дослідження Дімоглової Ольги Володимирівни «Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту» впроваджені у освітній процес підготовки майбутніх інженерів задля підвищення якості набутих професійних компетенцій.

У межах авторського підходу реалізовувалися науково-обґрунтовані організаційно-педагогічні засади розвитку наукової ерудиції та розширенню теоретичного кругозору за допомогою науково-практичних семінарів. Дані семінари спрямовані на мотивацію до здійснення професійної діяльності та формування професійного іміджу майбутніх інженерів.

Матеріали дослідження використовувались викладачами для

проведення практичних занять, а також для подальших наукових пошуків студентських наукових робіт з актуальних питань сучасної інженерії.

Науковий доробок дисертантки є інформативно й методично доцільним, може бути успішно використаний у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів професійного навчання та технологій та інженерів-дослідників.

Зазначимо, що впровадження наукових студентських гуртків є актуальним і перспективним доробком до підготовки викладачів трудового навчання та інженерів-дослідників та включено до науково-дослідної роботи кафедри.

Тому, підтверджуємо, що дисертаційне дослідження Дімоглової О.В. є актуальним і рішенням засідання кафедри технологічної і професійної освіти та загальнотехнічних дисциплін Ізмаїльського державного гуманітарного університету, рекомендовано для впровадження у навчальний процес (протокол засідання кафедри № 3 від 29. 10. 2021 р.

Завідувач кафедри
технологічної і професійної освіти та
загальнотехнічних дисциплін
Ізмаїльського державного
гуманітарного університету,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

О.В. Федорова

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ННІМФ ОНМУ
Олексій ШАМОВ

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Дімоглової Ольги Володимирівни
«Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх
суднових механіків морського транспорту»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

Впродовж 2019-2020 рр. на базі кафедри Суднових енергетичних установок і технічної експлуатації упроваджувалися в освітній процес підготовки майбутніх суднових механіків задля підвищення якості набутих професійних компетенцій результати дисертаційного дослідження Дімоглової Ольги Володимирівни «Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту».

На базі викладання навчальної дисципліни «Суднові двигуни внутрішнього згоряння та їх експлуатація» було проведено коуч-семінари в онлайн-режимі, при котрих були задіяні провідні спеціалісти з питань морської інженерії. Для проведення семінарів застосовано презентації на англійській мові з відео та фото матеріалами на професійно спрямовану тематику.

У разі використання матеріалів спецкурсу «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» спостерігалось підвищення рівня пізнавального інтересу здобувачів освіти та професійної мотивації, закріплення теоретичних знань, розвиток здатностей застосовувати набуті «hard skills» на початку своєї професійної діяльності.

Слід зазначити, що аналіз результатів впровадження матеріалів дисертаційного дослідження свідчить про забезпечення позитивної динаміки у формуванні професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту.

Тому, підтверджуємо, що дисертаційне дослідження Дімоглової О.В. є актуальним і рішенням засідання кафедри Суднових енергетичних установок і технічної експлуатації Одеського Національного Морського Університету, рекомендовано для впровадження в освітній процес (протокол засідання кафедри № 7 від 6.06.2022 р.).

Завідувач кафедри
«Суднові енергетичні установки і
технічна експлуатація»,
д.т.н., професор

Р. А. ВАРБАНЕЦЬ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор інституту
водного транспорту
О.М. Тимошук
20 лютого 2022 року

АКТ

**про впровадження результатів дисертаційної роботи
Дімоглової Ольги Володимирівни
на тему «Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових
механіків морського транспорту»
у навчальний процес Київського інституту водного транспорту
імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного Державного університету
інфраструктури та технологій**

Члени комісії у складі декана факультету експлуатації технічних систем на водному транспорті, к.т.н., О.А. Сьоміна та завідувача кафедри суднових енергетичних установок, допоміжних механізмів суден та їх експлуатації, к.т.н., доц.О.В. Мельник склали акт про те, що результати, які отримані у дисертаційній роботі Дімоглової Ольги на тему «Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту» використовуються в навчальних дисциплінах «Використання суднових ресурсів, несення вахти та охоронні заходи», «Основи педагогіки та психології за професійним спрямуванням» для бакалаврів в галузі знань 27 «Транспорт» за спеціальністю 271 «Морський та внутрішній водний транспорт»

Використані такі методи та елементи, які розроблені О.В. Дімогловою в процесі виконання дисертаційного дослідження:

- модель формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у процесі професійної підготовки, як педагогічної системи;
- виконано обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту у процесі професійної підготовки;
- удосконалення діагностичного інструментарію дослідження формування професійного іміджу майбутніх суднових механіків щодо набуття ключових компетентностей згідно Міжнародного Кодексу про підготовку і дипломування моряків та несення вахти;
- надання характеристик рівнів сформованості професійного іміджу майбутніх суднових механіків морського транспорту;
- розвиток наукових уявлень про «професійний імідж майбутнього суднового механіка».

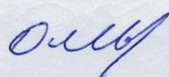
Акт розглянуто та схвалено на засіданні кафедри експлуатації суднових енергетичних установок, допоміжних механізмів суден та їх експлуатації. Протокол №6 від «11» січня 2022 р.

Декан факультету
ЕТС ВТ, к.т.н.

О.А. Сьомін

Зав. кафедри
СЕУ ДМС Е,
к.т.н., доц.

О.В. Мельник

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, опубліковані в наукових виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах даних Web of Science або Scopus:

1. Dimoglova O. V., Maksymov S. B., Herhanov L. D. Strategic approaches to the formation of professional image of specialists in the conditions of implementation of the model of water transport companies development. *Scientific Bulletin of Naval Academy*. Romania, 2020. Vol. XXIII. P. 159–165. URL: https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85100812845&origin=AuthorNamesList&txGid=9fa92c9192e72489b148960741df7fce&isValidNewDocSearchRedirection=false&featureToggles=FEATURE_NEW_DOC_DETAILS_EXPORT:1 (дата звернення : 27.11.2020). (Наукометрична база даних *Scopus*).

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

2. Герганов Л. Д., Дімоглова О. В. Експериментальна перевірка методики реалізації моделі формування професійного іміджу майбутніх судномеханіків морського транспорту. *Імідж сучасного педагога*. 2022. Вип. 5 (206). С. 45–52. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5\(206\)-45-52](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5(206)-45-52) (дата звернення : 10.12.2022). (Наукометричні бази даних: *CrossRef, Index Copernicus, BASE, Google Академія, WorldCat, OpenAIRE, Наукова періодика України*).

3. Герганов Л. Д., Дімоглова О. В. Особливості формування іміджу суднових механіків за результатами компонентно-структурного аналізу професійної підготовки у морських ЗВО. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2020. Вип. 4 (133). С. 64–70. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/10437/1/Gerganov.pdf> (дата звернення : 03.05.2021). (Наукометричні бази даних: *Google Scholar, ULRICHSWEB Global Serials Directory, CrossRef, Polska Bibliografia Naukowa (PBN), Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), Scientific Indexing Services (SIS), Directory of Open Access Journals, Index Copernicus/ICI Journals Master List*). DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2020-4-8>.

4. Дімоглова О. В., Звєкова В. К. Вплив сучасних методів викладання фахових дисциплін у морських закладах освіти на професійний імідж майбутніх моряків. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 48. С. 97–104. URL:<http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/245> (дата звернення : 19.09.2020). (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus*; *Google Scholar*; *Eurasian Scientific Journal Index (ESJI)*; *Researchbib Journal Index and Archive (ResearchBib)*; *Scientific Indexing Services*).

5. Дімоглова О. В. Контекстний підхід у формуванні професійного іміджу майбутніх судових механіків : реалії та перспективи. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 42. С. 56–59. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/382> (дата звернення : 16.08.2020). (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus*; *Google Scholar*; *Eurasian Scientific Journal Index (ESJI)*; *Researchbib Journal Index and Archive (ResearchBib)*; *Scientific Indexing Services*).

6. Дімоглова О. В. Особистісно-професійна роль викладача вищої школи у формуванні професійного іміджу майбутнього фахівця морського транспорту. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. Вип. 39. С. 25–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvidgu_2018_39_6. (дата звернення : 10.11.2019). (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus*; *Google Scholar*; *Eurasian Scientific Journal Index (ESJI)*; *Researchbib Journal Index and Archive (ResearchBib)*; *Scientific Indexing Services*).

7. Дімоглова О. В. Педагогічні умови щодо формування ділової репутації сучасного фахівця морської галузі на засадах міжкультурної комунікації. *Молодий вчений*. 2018. № 5. С. 37–41. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/5/10.pdf>. (дата звернення : 02.10.2019). (Наукометричні бази даних: *ScholarGoogle*, *OAJI*, *Research Bible*, *Index Copernicus*).

8. Дімоглова О. В. Розвиток сфери професійних компетенцій майбутніх суднових механіків : міжнародні вимоги і сучасні підходи. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2021. Вип. 56. С. 96–102. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/491>. (дата звернення : 13.12.2021). (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus; Google Scholar; Eurasian Scientific Journal Index (ESJI); Researchbib Journal Index and Archive (ResearchBib); Scientific Indexing Services*).

9. Zvekova V. K., Dimoglova O. V. Component-structural analysis of image formation of future marine engineers in higher education institutions. *The scientific heritage*. (Budapest, Hungary). 2020. Vol. 3, № 47. P. 17–20. URL: <http://www.scientific-heritage.com/wp-content/uploads/2020/09/VOL-3-No-47-47-2020.pdf> (дата звернення : 16.12.2020). (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus; Quality Factor; Slideshare; Calameo; ISSUU; ISI; General Impact Factor (GIF), Academic Resource Index; ZENODO; Scientific Journal Impact Factor; Scientific Indexing Services (SIS); Ijifactor Indexing; Cosmos*).

Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

10. Дімоглова О. В., Домбровський В. А., Афанасенко М. Р. Професійна мотивація курсантів морського транспорту до успішної фахової діяльності. *Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту : матеріали X міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 12-13 грудня, 2019 р.)*. Ізмаїл, 2019. С. 76–79.

11. Дімоглова О. В. Застосування принципу діалогічності на практичних заняттях для курсантів спеціалізації «Експлуатація суднових енергетичних установок (на прикладі навчальної дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням»)). *Інноваційні підходи розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 12 квітня 2019 р.)*. Ізмаїл : ДІ НУ «ОМА», 2019. С. 69–72.

12. Дімоглова О. В. Інноваційні освітні технології у вивченні іноземної мови студентів вищих морських навчальних закладів, як новий стиль життя. *Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи* : зб. матеріалів III-ї міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дрогобич, 23 жовтня 2017 року). Дрогобич, 2017. С. 163–165.

13. Дімоглова О. В. Коучинги як запорука формування професійного іміджу майбутніх судномеханіків. *Інноваційні підходи розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення* : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 28 червня 2021 р.). Ізмаїл, 2021. С. 368–371.

14. Дімоглова О. В. Побудова процесу підготовки майбутніх фахівців морської галузі на засадах технологій контекстного навчання. *Стратегічні імперативи сучасного менеджменту та актуальні проблеми соціально-психологічного розвитку компетентнісних якостей фахівців морської галузі* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 15 лютого 2018 року). Ізмаїл : ДІ НУ «ОМА», 2018. С. 45–47.

15. Дімоглова О. В. Роль викладача іноземних мов у морській галузі під час дистанційного навчання. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали XXXIX всеукраїнської наукової інтернет-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 28 січня 2018 р.). Переяслав-Хмельницький, 2018. С. 111–113.

16. Дімоглова О. В. Структурні компоненти формування професійного іміджу майбутніх судових механіків у морських закладах освіти. *Інноваційні підходи розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення* : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 24 квітня 2020 р.). Ізмаїл, 2020. С. 81–84.

17. Дімоглова О. В. Теоретичні засади формування професійного іміджу судових механіків морського транспорту. *Сучасні підходи до вискоєфективного використання засобів транспорту* : матеріали IX міжнар.

наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 6-7 грудня 2018 року). Ізмаїл : ДІ НУ «ОМА», 2018. С. 49–52.

18. Дімоглова О. В., Маларьова Н. О. Формування цифрової компетентності майбутніх суднових механіків морського транспорту. *Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту* : матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 3-4 грудня, 2020 року). Ізмаїл, 2020. С. 382–384.

19. Тарасенко Т. В., Дімоглова О. В. Система професійної підготовки майбутніх суднових механіків в Україні. *Сучасні енергетичні установки на транспорті і технології та обладнання для їх обслуговування* : матеріали 10-ої міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 12-13 вересня 2019 р.). Херсон, 2019. С. 311–314.

20. Dimoglova O. Analysis of the present state of marine engineers` professional training. *Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Діалог культур як чинник інтеграції* : матеріали IV-ї міжнар. наук.-практ. конф. (м. Варшава, 28 лютого 2019 р.). Варшава, 2019. С. 71–72. https://dSPACE.UZHNU.EDU.UA/jspui/bitstream/lib/23807/1/Suchasni_Februar_2019.pdf.

21. Dimoglova O. The Project-based method as innovative approach in teaching foreign languages for future specialists of marine industry. *Сучасні підходи до високоефективного використання засобів транспорту* : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ізмаїл, 7 грудня 2017 р.). Ізмаїл : ДІ НУ «ОМА, 2017. С. 57–59.

22. Herhanov L., Dimoglova O. Modern digital technologies implementation in marine engineers professional training and it`s influence on their image formation. *Sea Conf 2021 : Proceedings of the 7 th International Scientific Conference SEA-CONF 2021 (Constanta, 21–21 May, 2021)*. Constanta, 2021. P. 49–56.

23. Tarasenko T., Dimoglova O. On-line learning effectiveness to future navigators in pandemic conditions. *Preocupări contemporane ale criminologiei, dreptului și psihologiei în condiții de pandemie*: Proceedings of the International

Conference (Chisinau, 30 November 2020). Chisinau : Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2020. P. 172–175.

24. Tarasenko T., Zalozh V., Dimoglova O., Maksymov S. Implementation of the scope of energy efficiency into training programs for bachelor's level seafarers. *Harmonisation of the ukrainian and european higher education systems : changes and challenges* : Proceedings of the international scientific-practical conference (Klaipeda, 17 January 2019). Klaipeda : Lithuanian Maritime Academy, 2019. P. 25–26.

***Опубліковані праці, що додатково відображають наукові
результати дисертації***

25. Дімоглова О. В. Спеціальний курс «Основи професійного іміджу суднових механіків морського транспорту» / [уклад. Дімоглова О. В.]. м. Ізмаїл, 2019. 124 с.